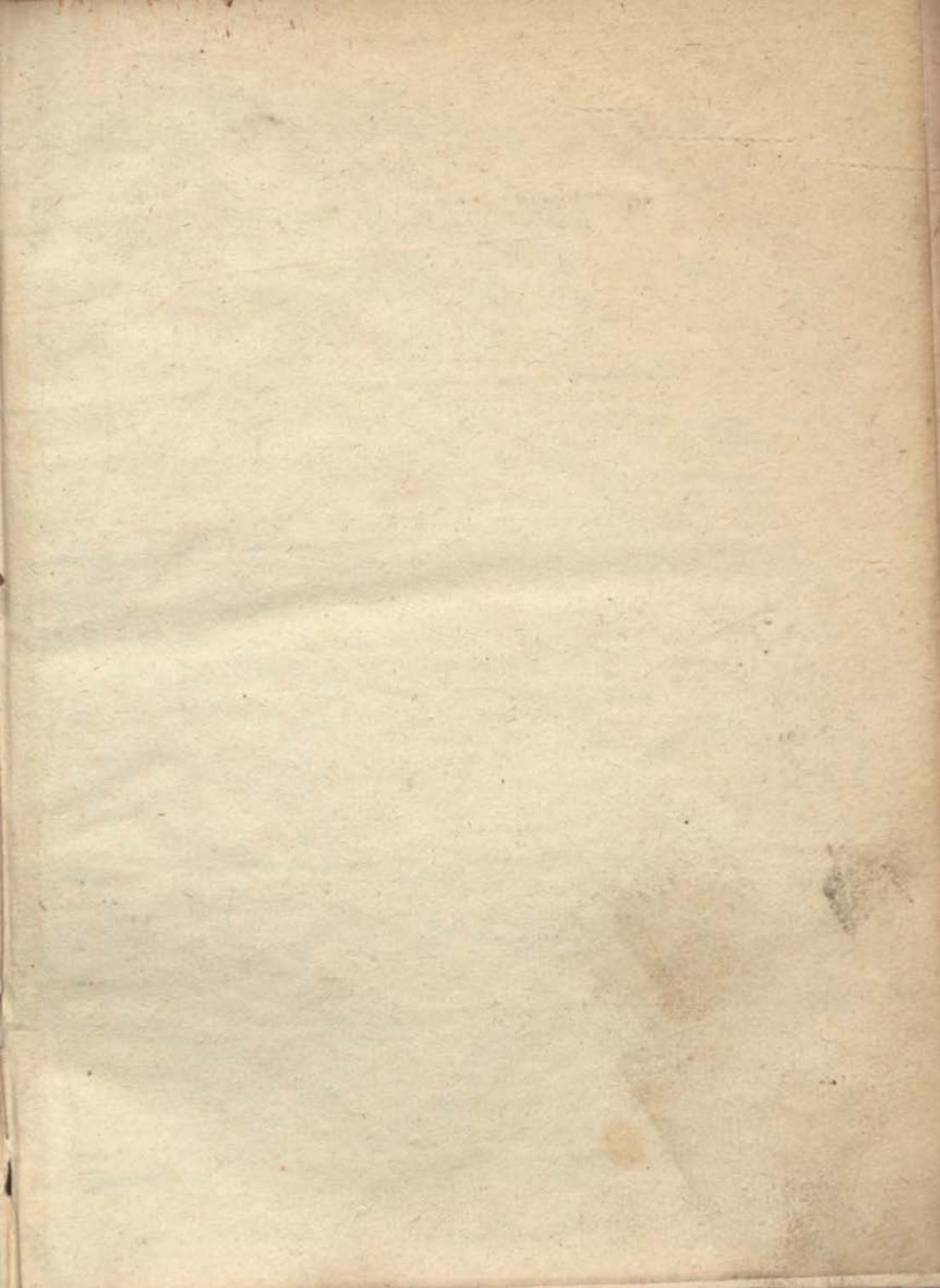

B.39.1

Q.

(

Márvány polgáry L. Antal
Bellegruber

BIBLIOTECA
ASTRA
SIBIU

BIBLIOTECA
ASTRA
SIBIU

Und es gieng aus von
der Lust-Stadt ein stram zu
Wassern des Paradeijs, und
theilet sich daselbst in
vier Haubt-Wasser.

Gen. Cap. ii

COLLIS PARADISI
AMœNITAS,
S E U
SACRI CONVENTUS ASSISIENSIS
HISTORIÆ

A

R. P. Magistro Francisco Maria Angeli
de Rivortorto Ord. Min. S. P. Francisci Conventualium
Conscriptæ.
CUM

BIBLIOTeca
ASTRA
SIAM

UNIVERSAM LOGICAM

J U X T A S E N S U M
DOCTORIS SUBTILIS

JOANNIS DUNS-SCOTI

Minoritæ Conventualis

In Conventu Claudiopolitano ad SS. Apost. Petrum, &
Paulum

Publicè Tuerentur

Religiosi Fratres: PHILIPPUS BERČÍK, & BARTHOLOMEUS TÖRÖK. Ord. Min. S. P.
Francisci Conventualium Philosophiae in primum annum Auditores.

P R A E S I D E

R. P. NICOLAO TÖRÖK Ejusdem S. Ord. AA. LL. &
Philosophiæ Professore Ordinario.

AUDITORIBUS Distributa.

Anno salutis M.DCC.LII. Mense Augusto Die 13.

155
2325

ILLUSTRISSIMO
DOMINO DOMINO
COMITI

GABRIELI BETHLEN

De Bethlen

Sacræ, Cæsarcæ, Regiæque Majestatis
Camerario, nec non Cancellariæ Aulico-
Transylvanicæ Consiliario &c.
DOMINO DOMINO

^{AC}
PATRONO
GRATIOSISSIMO.

3339

ILLUSTRISSE DOMINE COMES
P A T R O N E
G R A T I O S I S S I M E !

Colleum Paradisi , seu Historias sacri Assisensis
Conventus , quæ olim à Religiosissimo Patre Ma-
gistro Francisco Maria Angeli de Rivortorto
Minorita Conventuali conscriptæ , ac demum
Annò 1704. opera , & studio Patris Francisci Ca-
roli de Monte Leone ejusdem S. Ordinis prælo datae , in publicā
lucem prodierunt ; ad augendum S. Patris Francisci , & Sera-
phicæ Religionis nostræ honorem denuò typis commissas , Tibi
Illustrissime Domine Comes , Tuóque amplissimo Nominis
easdem jure meritissimo consecratae , & dicatas cupio ; sive
enim vetustissimum illum familie Tuæ splendorem , & Dia-
dematis etiam verticibus collactaneum genus Tuum , sive ca-
nam illam Tuam in florenti etiamnum etate sapientiam , si-
ve spectatam Tuam in Deum , & Superos Religionem , cate-
rásque singulares excelsi animi Tui dotes , sive denique pro-
pensiíssimum , quò me , meúmque Ordinem complectaris affe-
ctum , tacito mecum animo perpendam , unde quaque propè in-
finita rationum pondera occurront , quæ ut amplissima Tua au-
spicia demississimè implorare audeam , non modò hortantur ;
verùm etiam efficacissimè persuadent . Et verò , nemini mi-
rum videri debet , si opusculum istud , ad Tuum properare con-
tendat præsidium Comes Illustrissime ! nullius enim authori-
tate , & dignitate ampliorem illud sibi lucem accipiet quam
Tuà , quippe Tu non fortunæ solum , sed etiam naturæ , & doct-
rinae bonis ornatus , universum ferè orbem Europæum amplis-
simi Tui nominis famâ implèsti . Cœlis , Te terrisque charū nata
Tecum , Tecumque provecta virtus prædicat plus eloquio omni ,
Te , cùm natura donorum aqua distributrix in Te expoliendo
desuasset , fortunâque suum in Te cornu gratiarum , vel DE-
US potius bonorum omnium fons & origo effudisset , marte pro-
prio ,

prio, & industria, ita virtuti studuisse, & sapientia; ut quidquip
in rebus politicis exacta peritia pulchrum est, & præclarum,
quidquid in juris Divini, & humani notitia publico rerum statui
gubernando deservit, quidquid ad animi cultum facere potest;
in Tuo pectore, velut in sede propria conquiesceret. Hinc amo-
ri fuisti Excellentissimis Daciae Proceribus, quos innata animi
Tui benignitate, & pulcherrima Tua agendi comitate mirum in-
modum devinxisti, hinc suavissimorum Tuorum morum cando-
rem cunctis etiam insimæ fortis hominibus commendasti, hinc In-
clytum Comitatum à Doboka dictum quem in supremi Comitis
officio constitutus aliquot annis summa prudentia, ac pari æquita-
te regebas; obsequiis Tuis æternum obligasti, hinc veneratio-
nem gloriosæ familie Tuæ, dum superno lumine collustratus,
contemptis mortalium iudiciis veram Orthodoxam fidem, or-
be Christiano exultante amplexus es, peperisti, hinc clavim au-
ream cœū fidelitatis, & virtutum Tuarum tesseram, cum Came-
rarii titulo ab Augustissima Regina Maria Theresia meruisti, ac
subinde in Cancellaria Aulico-Transylvanica ejusdem Sacratissi-
mae Majestatis, Consiliarii munus non absque ampliorum di-
gnitatum maxima spe, obtinuisti; ut mirari nemo possit, cur hoc
ce opusculum, temporum injuria, aut forte emulorum avidita-
te hacenus oppressum, nunc verò in lucem protractum, Tibi
Nominique Tuo inscribatur. Accipe itaque Comes Illustrissime,
Patrone Gratiissime istud, quod Tuo amplissimo Nomi-
ni tot urgentium motivorum impulsu consecrare audeo gratitu-
dinis mnemosynon, certus, quod Collis Paradisi utpote: to-
tius Seraphici Ordinis supremum caput, & vera Mater, his in-
oris sub recenti prælo apparenſ, novo quoque splendore Beth-
lenianæ gloriae famam sit illustratus. Divus certè Franciscus,
qui in Colle isto mirabiliter stans requiecit, beneficentiam Tuæ
æternum prædicabit. Decatero, ut Superi Illustrissimam Do-
minationem Tuam florentissimæ familie Tuæ, toti Patriæ, Re-
ligioni Catholicae, mihique, & meo Ordini diutissimè incolu-
mem conservent, submississimo affectu precor.

Illustratissime Tuse

Deoottissimus seruos

Fr. NICOLAUS TÖRÖK cum Defendentibus.

CONCLUSIONES EX UNIVERSA LOGICA.

I. **P**rima Philosophiæ pars est Logica. II. Scientia perfectè discurrendi. III. Simpliciter speculativa IV. In qua , habitâ, præceptorum , & materiæ notitiâ plenâ, nulla datur difficultas exequendi præcepta. V. Organum est, ad aquirendas methodicè alias scientias Moraliter necessarium. VI. Quarum proinde directionem jure prætendit. VII. Pro objecto Attributionis, nec Ens rationis. VIII. Aut operationes mentis. IX. Nec solam demonstrationem admittit. X. Sed sylogismum in genere assumit. XI. Cujus præceptis instructa mens , aptum dijudicandæ veritatis Criterium efficitur. XII. Quapropter sensus à legitimo veritatis Criterio removet. XIII. Generale vero dubium Cartesii ineptiam putat. XIV. Dari Chymeras sustinet. XV. Quarum intellectus creatus faber est. XVI. Non Divinus. XVII. Aut voluntas vel sensus. XVIII. Præter distinctionem realem majorem. XIX. Formalem quoque ex natura rei Scotisticam velut genuinam prolem suam apertis ulnis amplectitur. XX. Cui sociam adjungit præcisionem objectivam. XXI. Universalitatem metaphysicam naturis creatis realiter immersam. XXII. Et ab iis Scotisticè distinctam, cum sinceris Scotistis à parte rei defendit. XXIII. Quam non per Ideas Platonis. XXIV. Aut per nonexistentiam. XXV. Sed per indifferentiam negativam salvat. XXVI. Ejusque unitatem formalem cum individuis multiplicat. XXVII. Ac porro omnem

omnem naturam creatam, quâdam entitate reali positivâ superadditâ, scilicet: *Hacceitate exornat.* XXVIII. Tamquam principio formalis individuationis. XXIX. Universale Logicum per simplicem mentis comparationem fieri censet. XXX. Quod suam universalitatem, dum de singulari prædicatur, retinere haud potest. XXXI. Arbitraria Categoriarum decade contentatur. XXXII. In qua DEO T. O. M. ob ejus infinitam perfectionem locum non invenit. XXXIII. Substantiam essentialiter in *esse per se* constituit. XXXIV. Cui rationem formalem accidentis cœū *esse in* inimicam agnoscit. XXXV. Jam verò, quia prudentum judicio multū credit; relationes reales à parte rei extremis superadditas. XXXVI. Et ab iis realiter distinctas, cum iisdem afferere, nec ipsa metuit. XXXVII. Imò unam relationem pro alterius basi, & fundamento nonunquam substituit. XXXVIII. Veritatem propositionum per relationem conformitatis ad objectum optimè explicat. XXXIX. Quare suaviter ludens cum suis; ut eadem propositio contingens de vera in falsam, & è contra, tempore indeterminato serpere queat, permittit. XL. Cum autem de futuris contingentibus, etiam contradictoriis disputat; existimat illa (præcisō Dei decretō) haud esse vera, vel falsa determinatè. XLI. Scientiæ tandem, quam adminiculis industriæ nostræ comparare licet. XLII. Eam inesse vim arbitratur; ut si quam in mente opinionis formidinem, aut fidei obscuritatem offenderit, penitus propulsit. XLIII. Et si uni, vel duabus propositionibus, quæ præmissæ scientificæ appellantur, assensum præstems, eum conclusioni quoque continuò præstare debeamus.

O. A. D. G.

SACRI CONVENTUS
ASSISIENSIS
HISTORIAE
LIBER PRIMUS.
*Sepulchrum sibi eligit moriturus S. Pater
Franciscus.*

TITULUS I.

Eraphicus ille vir Minorum Patriarcha
Assisias Franciscus Crucifixi Redemptoris imi-
tator insignis, & imago admirabilis, in hu-
jus vitæ limine Constitutus, adstantes Filios
ad Dei Amorem, & Regulæ obseruantiam
adhortatus, eisque, ut mōriens Jacob, be-
nictionum plenitudinem elargitus, antequam Anima ejus
Sanctissima Corporeis vinculis soluta, beatam adiret Patriam,

rogatus à sui Ordinis Generali Ministro Fr. Helia, ut sibi eligeret locum, quo Corpus suum humari cuperet, qua pollebat humilitate, respondit omnium peccatorum nequissimo, hominumque vilissimo, abjectior plane deberetur tumulus, ideoque enixe te precor, ut corpus meum, cum jam erit exanime, in colle inferni, ubi facinorosi plectuntur, sub ipso met patibulo sepeiiri cures: si charitati, qua te, dilectissime, semper sum prosequutus, gratum aliquid rependere velis, unum, quod peto, quæso non deneges, imo promittas te quam citius exequutioni daturum. Admirabantur circumstantes Filii Patris humilitatem, nec siccis oculis talia fantem audiebant, simulque horrore afficiebantur, cogitantes, corpus illud Christi IESU stygmatibus insignitum, in sepulchro tam sordido tumulandum fore. Cum prudens, ac fidelis Præsul, quo præstabat, mentis acumine, mysterium penetrans, libenter ait, amantissime Pater, quod jubes exequar; nostris summum annuat votis numen; firmiter hoc polliceor. Tunc hilarius Franciscus divinis laudibus vacare cœpit, nec unquam siluit, donec carne jam liber spiritus Seraphicos inter choros, æternum, dulcioremque cōcentum reddidit. Erat locus ille extra civitatis Assisiensis, moenia, ad quem ex ea nonnisi per orientalem plagam accessus, vel descensus dabatur, planitiem referebat; quæ a meridie, occasu, & septemtrione alto undique præcipito prominebat, scopolis, præruptisque Saxis vallato, & in ora Occidentali, pro fontibus patibulum erectum cernere erat. Ibi humillimus Patriarcha tumulari præcepit; ut qui in hac vita Domini Salvatoris imaginem præferebat, eundem quoque inter sceleratos reputatum, in morte, & post mortem imitaretur.

*Corpus deponitur, examinantur miracula,
Canonizatio decernitur.*

T I T U L U S II.

Emortalibus vix ad immortalem vitam Francisci translato spiritu, & Seraphicos inter Concives locato, corpus ejus divinis consignatum characteribus, Assisi in Ecclesia S. Georgii, quo in loco puer literas didicerat, candida indutum tunica, serico tapete, aureis intexto floribus, a Domina Jacoba Romana coelitus admonita allatis, obvolutum, capsaque occlusum cupressina, depositum fuit. Servantur indumenta hæc adhuc integra in Assiensi Sacrario: A transitu statim cœpit innumeris Dei servus coruscare miraculis.

Tunc temporis Petri sedem, & claves Gregorius Nonus tenebat, qui licet sibi satis probatam haberet Francisci sanctitatem, cum primus extiterit Ordinis Minorum Cardinalis Protector, illique propterea arcta necessitudine jungebatur, cui etiam Franciscus vivens, dum simul ad sacram Camaldulensem Tusciae Eremum pergerent, summum prædixerat Ecclesiæ solium. Attamen ut canonice, ac rite in re tam gravi procederet, totius umbriæ Episcopis exactam inquisitionem, & juridicum omnium examen miraculorum commisit, quæ per eorum civitates, diceceses, ac ditiones evulgabantur ab eis, qui accepta palam fatebantur beneficia.

Expleto a B. Patris morte jam Anno, Antistes præfati processus ad summum Pontificem transmisere, qui eos exætiori discussione examinandos sacro Cardinalium consensu remisit. Obstabant ex purpuratis aliquot tanti negotii accelerationi; favebant alii, qui viventem Dei servum agnoverant, ejus sanctitatem probaverant, & quidam etiam vulne-

ra ejus corpori divinitus impressa mirati erant. Omnes tandem vehementi capti desiderio corpus tam admirabile, quam primum videndi, in hanc sententiam convenere, dignum esse venerari in Ecclesia sanctitatem, quam nostræ Redemptoris signis signaverat summus ipse Pontifex Christus; Cujus propterea Vicario retulerunt, abunde satis constare de virtutibus, meritis, donis, ac miraculis Dei famuli, adeoque rite Sanctorum albo describi posse, & interim Beatum ab omnibus haberi, ac adorandum esse.

His peractis secum decrevit Gregorius Assisium adire, ibique cum tota curia Canonizationis solemnia Pontificali pompa celebrare. Sub finem propterea mensis Aprilis Roma discendens ad civitatem Reatinam se contulit, ut ibidem gravia Ecclesiæ, quæ tunc instabant, negotia componeret, cæptum exinde iter prosequiturus.

Ecclesiam ædificari ejus nomini, corporique servando Pontifex jubet.

T I T U L U S III.

Admonitus Fr. Helias jam in sacro Purpuratorum Collegio decretam fuisse almi Patris Canonizationem, adiit Reate summum Pontificem, suppliciter, & instanter rogaturus, ut quam primum dignaretur eam solemnitatem celebrare, benigne promisit Papa. Insuper & de construendo templo, in quo sancti viri corpus conderetur, sermonem addidit. Occasionem nactus Helias, narravit Pontifici, quæ sub morte imposuerat humillimus Patriarcha, in colle scilicet inferni sub reorum patibulo se, tanquam omnium peccatorum nequissimo, humari velle. Admiratus Gregorius tantam in servo Dei humilitatem, estne, inquit, ad rem situs collis hujusce? & si

Prospect der Stadt Assis nebst den Höllen Hüchel, so nunmehr Paradeis Hütchel genant wirt

respondit Generalis, non sine immodico sumptu, ac labore Ecclesia inibi, & conventus excitari possint, attamen dum sanctitas vestra dignetur mihi hoc opus committere, & auctoritate, ac pietate Religionis paupertati succurrere, meum erit ad Dei gloriam curare, ut ibi nobile, & insigne construantur ædificium. Imo subdidit Pontifex, id tibi Apostolico injungimus mandato, & sanctæ obedientiæ meritum adjicimus. Vade: nostro nomine cum eis age, ad quos prædicti collis immediata spectat possessio; nos fundum ememus, quem ex nunc Religioni concedimus; quam cito operi manum adhibe, ut cum nos Canonizationis solemnia absolverimus, fundamenta benedicere, primumque lapidem propriis manibus in eis collocare possimus. Opes Deo dante, non deerunt, dabimus nos, dabit fidelium pietas, quos Apostolicis literis hortabimur, & indulgentiam beneficio ad eleemosynas ergandas alliciemus. Interim & nostro, quamvis tenui ærario necessariam tanto operi pecuniam suppeditabimus.

Acceptis mandatis, ac diplomate incipient. *Recolentes &c. sub Dat. Reate 3. Kal. Maji Pontifi. Anno II. Incarn. 1228.* Assilium venit Helias, cum civitatis Proceribus egit de construendo templo in ipso inferni colle: obstabant unanimiter cives, ea fulti ratione, quod in loco tam vili sepeliendus non esset tam pretiosus thesaurus, sed expedire potius nobiliorum, tutioremque civitatis partem ad id diligere; rati omnes plateas, domos, quidquid proprium, vel commune ad rem esset, se quam libentissime donaturos. At sancti concivis ultima intentione, & summi Pontificis voluntate perceptis, acquieverunt singuli, totumque collis fundum Apostolicæ sedi obtulere, illius nomine præsente, & acceptante Generali præfato.

*Ædificium designatur, ædicula sepulchralis
paratur.*

T I T U L U S IV.

IMpossibile, nedum difficile cunctis videbatur in tam arduo situ tot inter vortices, voragini, & scopulos, per amœnum aliquod, magnificum, & durabile excitandum fore ædificium. Quisque ut in similibus evenire solet suam proferebat sententiam, objectionem, prædictionem: At impavidum Heliæ ingenium, totum S. Patris datum amori, incumbens gloriæ, nil trepidabat. Accito propterea ex Germania omnium Architectonices peritorum illius ævi peritissimo Jacobo Alemanno, ut refert Georgius Vasarius in *vitis Pictorum, & Architectorum* tom. pr. in vita Arnolfi, pag. mihi 9. Convocatisque aliis in eadem arte versatis, quos inter adhuc juvenis, devotione ductus adfuit Philippus de Campello, qui postea ordinem ingressus est, & post Jacobum prædictum totius operis Præfectus constitutus est, considerato, emensoque situ, variis propositis exemplaribus, per pensisque schematibus, omnes judicio Jacobi steterunt; & quinta decima mensis Maji die, 1228- fundamentis fodiendis multiplex fuit imposta manus. Collem undique artifices occuparunt, quidam scindendis scopulis, alii eruendis petris, alii cæteris præparandis materialibus addicti.

Id præcipuum cordi erat Heliæ, ut monumentum, in quo dilectissimi Patris corpus ponendum erat, sicut illi promiserat, directe sub patibulo extrueretur. Ablatis ob inde supplicii lignis, effossa humo, amplum, & ingens saxum repertum est, quod collis latitudinem a meridie, & occasu inæqualiter complectebatur, & in præcipitia, & voragini undique ruerat, a loco vero patibili orientem versus duodecim

cim circiter pedibus extendebatur ; & exinde terra spatium implens , planitiam æquabat. Tunc memor Helias , quod Salvatoris nostri sepulchrum novum , in quo nondum quisquam positus fuerat , excisum erat in petra ; pie auguratus est , divina providentia factum esse , ut tot privilegiis Domino similis servus , simile quoque fortiretur monumentum. Jussit proinde , ut anteriori effossa terra , lapidem ab oriente excavarent , in modum testudineæ Capellæ , usque dum directe sub loco - ubi furca fuerat , pervenirent. Terram igitur extrahentes , ac descendentes artifices in aliud ingens , & amplissimum saxum inciderunt , super quod inferioris Ecclesiæ fundamenta apte statuenda decreverunt. Tandem multarum hebdomadarum labore concavum in petra facillum completum est ; & foveæ , in quibus fundamenta firmarentur paratae. Collis autem inferni schema hic videndum proposui.

Sanctorum fastis B. Franciscus adscribitur.

T I T U L U S V.

Compositis jam in civitate Reatina negotiis , spoletum venit Gregorius , mox Assisium sub initio mensis Junii magno exceptus apparatu , recto tramite ad B. Francisci corpus venerandum se contulit. Auditis ibi supplicibus omnium civium instantiis , observatisque construendæ fabricæ præparationibus , diem solemnis Canonizationis decrevit , ac publicari mandavit , sextam decimam scilicet proximi mensis Julii. Inde Perusium abiit , ut opportunius Friderici Imperatoris contumaciam vel flecteret , vel confringeret. Die 15. Julii Assisium rediit , comitantibus eum S. R. E. Cardinalibus , Curiæ Prælatis , & Palatinis , quam plurimis etiam ex Principibus , & Magnatibus , etiam qui omnes ad solemnitatem conveniebant , Inter Cardinales adfuerunt Gaufridus de Castilione ,

Sini-

Sinibaldus Fliscus - ac Rainaldus de Comitibus Signiæ , qui successive postea summi Pontifices extiterunt, Cælestinus IV. Alexander IV. & Innocentius IV. Hi purpura donati fuere in una , eademque promotione , habita Anagniæ mense Decembris præcedentis Anni 1227. ab eodem Gregorio Nono, cui in Petri sede succedere meruerunt.

Paratis interim rebus omnibus in tanto exponendis theatro in ipsa Divi Georgii Ecclesia , quæ ut vestigia ostendunt, ampla satis , ac magnifica erat assistentibus purpuratis, Prælatis, Episcopo, Clero, Helia Generali, & Fratribus, præcipue sancti Patris discipulis, & sociis, ac etiam nobilioribus Civibus , coram innumerabili multitudine ipse summus Pastor, Pontificalibus indutus ex eminenti solio gravissimum habuit sermonem , themate proposito ex Ecclesiast. cap. 50. *Quasi stella matutina in medio nebulæ , & quasi luna plena in diebus suis, & quasi sol refulgens , sic ille effulgit in templo Dei :* Virtutes Dei famuli excelsas, præclara merita , & mirabilia, quæ ipsem et ex diuturna cum eo familiaritate didicerat, ac expertus fuerat , laudibus extulit ; sermone expleto Octavianus SS. Sergii, & Bacchi Diaconus Cardinalis ex alto loco vitam , & miracula fidei examine, rite, ac juridice , probata recitavit : deinde Rainerius Cappocius S. Mariæ in Consmedin Diaconus Cardinalis , ejus temporis Orator excellentissimus e sacro Rostro valde eruditam protulit Panegyrim. Adstantes interim præ gaudio, devotione, & amore dulces fletuum imbræ eliciebant. Tandem e solio surgens Pontifex , complicatis manibus, sublatis in cœlum oculis, secreta, & fervida præmissa supplicatione , & implorata Spiritus Sancti assistentia, hac verborum formula sanctum proclamavit. *Ad laudem , & gloriam Omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti , & Gloriosæ Virginis Mariæ , & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, ad honorem Ecclesiae Romanæ, Beatissimum Patrem Franciscum, quem Dominus glorificavit in cœlis, venerantes in terris , de consilio Fra-*
trum

trum nostrorum, aliorumque Prælatorum in Sanctorum Cathalogo de-
crevimus adnotandum, festumque in die ejus obitus celebrare. Sta-
tim Cardinales Te Deum laudamus intonant, Clerus totum hy-
mnum prosequitur, & populi vocibus lætis laudes depro-
munt. Descendit de solio Christi Vicarius, & sanctuarium
accedit, in quo sanctum funus instructum erat. Ibi prostra-
tus coram arca, quæ pretiosum custodiebat depositum, eam
osculatus vota obtulit, & donaria, deinde Cardinales Arcam
ipsam sublevant, & reseratam in medio constituunt, admir-
antibus cunctis in integro, & in corrupto corpore pulcher-
rima illa adhuc sanguiflua Salvatoris insignia. Sequuntur
Missarum solemnia, ipso summo celebrante Sacerdote; post
Communionem ad pristinum loculum occlusa refertur: data-
que benedictione celebritas terminatur. In tantæ festivitatis
memoriam quotannis die 16. Julii in sacra Assisiensi Basilica
solemnis dicitur Missa, cum introitu *Gaudemus omnes &c. de*
cujus Canonizatione &c.

Præfatam Canonizationis formam, & ordinem diffuse
adnotarunt plurimi ejusdem ævi scriptores, Thomas de Ce-
lano, Abbas Albertus Stadensis, Marianus & Krantius. Sed
& Joannes de Florentia m. s. præcipuam, & maximam fuisse
addit, multiplici ratione. Primo ex insolitis cæremoniis, nam
ante id tempus, recitatis, & approbatis in secreto Cardinalium
Consistorio canonizandi gestis, & miraculis, absque alio ap-
paratu, Apostolico diplomate adscribebatur numero Sancto-
rum. Secundo ex tanta Papæ dignatione, ut personaliter
cum tota Curia Assisium venerit, atque ipse ad populum vi-
tam, & laudes sancti viri, magna animi teneritudine expres-
serit; plurima recensens, quæ viventem adhuc fecisse vide-
rat, & ex arcta cum eo necessitudine noverat. Tertio ex præ-
sentia corporis S. Patris, quod paucis, & fortasse nullis Ca-
nonizatorum evenisse legitur. Tandem ex plurima attestatio-
ne, & acclamatione hominum, ipsorumque Cardinalium,

qui ante biennium viventem viderant, alloquuti fuerant, & stygmatizatum conspexerant.

S. Bonaventura de ea celebratione scriptis dedit hæc. *Veniens Papa personaliter ad civitatem Assisi Anno Dominicæ Incarnationis 1228. in Kalendis Augusti, die Dominico cum maximis, quæ longum foret enarrare, solemnis, B. Patrem Catalogo Sanctorum adscripsit.*

Literæ Apostolicæ hujus Canonizationis incipientes. *Mira circa nos. datæ fuerunt postea Perusii 14. Kal. Augusti ejusdem anni, lectu dignissimæ, quas inter alias suo loco legere quis poterit. Corrigendus autem in hac re est Ciacconius, qui 4. Nonas Octobris scripsit sanctum Franciscum Sanctorum albo adscriptum fuisse.*

Collis benedicitur, & primus Ecclesiæ lapis collocatur.

T I T U L U S VI.

SEquenti die Pontifex ad collem inferni se contulit, singulis ex Curia comitantibus, ac Pontificalibus indutus totum benedixit locum, quem præclara anthitesi collem paradisi nominavit, ac deinceps nominari jussit. Inde ad antrum descendens, in quo sacrum pignus erat condendum, primum lapidem a se benedictum propriis manibus collocavit, ut postea in suis literis, incipientibus, *Speravimus hactenus datis latèr. 16. Kal. Julii Anno sui Pontificatus 4. testatum fecit.* Interim vero Cardinales, Praelati, Principes, magna devotione, pietate eximia lapides in fundamenta projiciebant, & turbæ lætis plaudebant vocibus.

Insuper & Epitaphium in Porphyrite marmore, aureis insculptum literis, quod ipse Gregorius eleganter concinnaverat, ibidem apponi fecit, vel potius apposuit, videlicet

V. S. C. A.

Francisci Romani celsa humilitate conspicui,
Christiani orbis fulcimenti, Ecclesiae reparatoris
Corpori viventi, nec mortuo,
Christi Crucifixi plagarum, clavorumque insignibus
admirando,
Papa novae fæturæ collachrymans, lætificans, &
exultans,
Jussu, manu, munificentia posuit
Anno D. M. CCXXVIII. XVI. Kal. Augusti.
Ante obitum mortuus, post obitum vivus.

Literarum quatuor capitalium sensus est.. Viri Seraphici, Catholici, Apostolici. Dicitur vero Franciscus Romanus, quia Assisium Romanorum olim fuit insigne municipium, cuius Cives municipes Romani ex Sen. Cons. sunt nuncupandi. Hinc & sex. propertius Aurelius, insignis Poeta Assisas, Callimachi Græci elegias imitatus, se Romanum Calimachum dixit. l. 4. el. p.

Ut nostris tumefacta superbiat Umbria libris,
Umbria Romani Patria Callimachi.

Vel, ut aliis placet, ideo Gregorius Franciscum Romanum inscrispit, quia humillimam subjectionem, & obedientiam semper, S. R. Ecclesiæ, & Apostolicæ Sedi professus fuerat: ad quam etiam totam suæ regulæ summam redegit, dum ait, semper subditi, & subjecti pedibus S. R. Ecclesiæ, stabiles in fide Catholica &c.

Expletis sacris benedictionis ritibus , attentius Pontifex novum ædificium intuens , consideravit ad tam ingentem monum , ingentem quoque pecuniæ summam requiri . Multa idcirco denuo liberaliter donavit , & quam plurium vacantium Ecclesiarum redditus annuos assignavit : Heliam hortatus , ut æquo esset animo , totoque conatu operi , ad DEI , & sancti Patris gloriam , insisteret : eique commisit , ut de pecuniis pro fabrica oblatis disponeret , absque ulla regulæ transgressione.

*Subterranea completur Ecclesia , & aliae
duæ superexcitantur.*

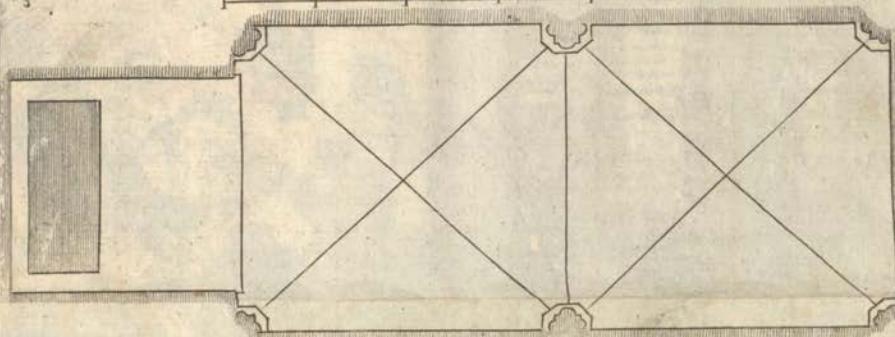
T I T U L U S VII.

Pontificis interim jussis , obtemperatus Helias , excitando templo , quod cunctis admirationi foret , omnibus se studiis , ac viribus dedit , literarum Apostolicarum , quas Reate acceperat , ad excitandos indulgentiarum beneficio Christi fideles , ut pias eleemosynas ad id erogarent , plurima autographa condi curavit , eaque singulis Provincialibus transmisit in quibuslibet provinciis , ac civitatibus publicanda : Pontificis nomine illis injungens , ut collectas pecunias , & oblationes per procuratores , & nuntios integre , & fideliter destinarent Assisium , ubi etiam lapideam capsam pro excipiendo fidelium piis eleemosynis , ad indulgentiam lucrandam adventientium palam exposuit .

Indignati sunt id perægre ferentes , exactissimæ paupertatis aliqui Zelatores nec sine querelis exagerabant ea nimis paupertati repugnare Evangelicæ . Non desunt Historici , ob id Heliam Carpentem graviter , & animose scriptitantes , quod regulari disciplinæ præjudicia admiserit ; absque fundamento,

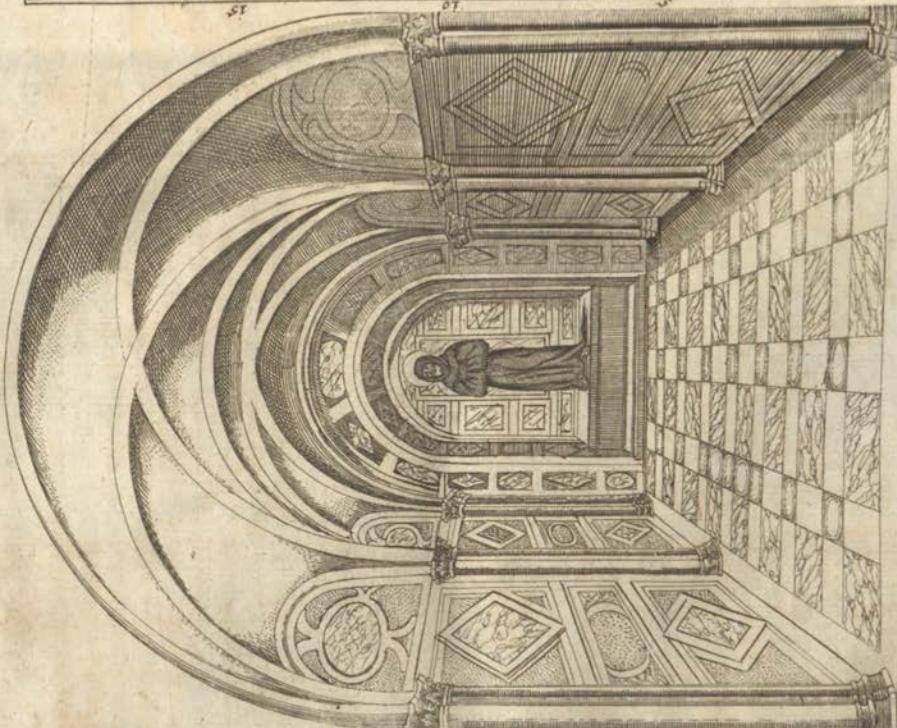
Johann

Maßstab von 20. Romanischen Schuhern.

der flache nach

Maßstab von 20. Romanischen Schuhern der Höhe nach

*Innerliches aussehen oder Prospect der untern Kirchen in
welcher der Leib des H. Vaters Francisci steht.*

Digitized by srujanika@gmail.com

to, insuper addentes, quod taxas, collectasque pecuniarias singulis Ordinis provinciis imposuerit, & indixerit. Omnia pace sentio, in hoc celebrandum potius, quam reprehendendum virum fuisse. Quippe qui non eam sibi congregabat pectiniam, sed summi Dei, qui se tam admirabilem in sancto suo ostenderat, gloriæ studebat. Nec falsas, ad extorquendas eleemosynas, sed veras, patentibus Pontificiis literis, concessas indulgentias promulgabat. Neque propria voluntate, opus tam nobile, insigne, ac sumptuosum, construebat; Sed summi Christi Vicarii, qui nobiliori animo Dei amorem, & honorem intendebat, mandatis paruit. Neque paupertatem lædebat, qui Apostolicæ Sedi obedientiam, quæ totius Religionis est fundamentum, & sine qua nulla vera est Religionis virtus, implebat. Nec collectas pauperibus, & mendicis fratribus, qui nihil possidebant, imposuit, sed veras indulgentias, ad animarum salutem, per eos publicari curavit; & oblationes juxta summi Pontificis voluntatem in opere dignissimo impendere satagebat.

Sed nec ob id zelum sociorum, & discipulorum sancti Patriarchæ, qui Præceptoris æmulabantur humilitatem, ac paupertatem carpere intendo: siquidem & ipsi bona ducebantur intentione, cupientes, quod in Ecclesiola, Franciscanæ mendicitati, conformi sacrum humaretur corpus. Sæpius enim evenit, ut diversæ sint hominum sententiæ, & quamvis oppositæ videantur; Cum tamen secundum uniuscujusque intentionem diversis viis ad Dei gloriam ordinentur, singulæ recte judicari debent. Helias igitur ea pollens sapientia, ob quam a Seraphico institutore, Dei jussu, inter omnes ejus discipulos, & sectatores dignus est habitus, & selectus ad ordinem supreme gubernandum. Considerans hinc S. Patris humillimum desiderium, quo sibi abjectissimum delegerat sepulchrum, cui conformabatur condiscipulorum sententia, & inde Christi Domini in terris vices regentis voluntatem, cui

Seraphicus vir totum fese, regulam, & arbitrium subjecebat, elegit potius summi Pontificis totis conatibus implere mandata, quam subditorum simplicitati adhærere.

Opus itaque prosequens Generalis subterraneæ molem Ecclesiæ perficiendam curavit. Sacellum marmore excisum, undequaque minutis tesseris, auro vermiculatis, pretiosisque lapillis insitis, opere musivo loricari, ac exornari præcepit. Insuper eidem Capellæ orientem versus, in spatio ab amota humo relicto duas addidit concameratas tribunas, arcubus conterminatas, interiore parum elatiores, ac profundiores, ita ut per gradum ex eis ad illas detur ascensus, hasque stellis, & floribus variis figuratis lapillis super indui fecit. In latere vero porta constructa cernitur ferreis postibus, solidisque claudenda vestibüs.

Interim Ecclesiæ mediæ, ac supremæ ampliora fundamenta replebantur, & muri latissimi ex quadratis, sectis albis, rubeisque lapidibus miro ordine dispositis, inter scopulos, & voragini admirabili celeritate consurgere videbantur. Miraculum prorsus censemendum est, unde tot lapides eruti, & allati fuerint, montes eviscerati, tam cito, & affabre expoliti artifices innumerabiles voto, vel pretio dueti in opus insudabant. Heliæ providentia in cunctis admirabilis enitebat, & eximus, ac singularissimus amor erga dilectissimum Patrem nulli secundus emicabat. Infimæ vero Ecclesiæ schema hic cernendum proposui.

*Collis Paradisi Basilica Pontificis privilegiis
ditatur, Caput, & Mater totius Ordinis Minorum
constituitur.*

T I T U L U S VIII.

Sub mense Octobris ejusdem Anni 1228. cum Reate moratur Pontifex ipse Gregorius, eique relatus fuisset, novi collis Paradisi ædificii progressus, eam Ecclesiam gratiarum donis, ac singularibus prærogativis communire decrevit. Quare sub die ejusdem mensis 21. literas Apostolicas dedit Ministro Generali, Fratribusque Minoribus incipien. *Recoleentes qualiter &c.* quibus fundum ab Assisiatum pietate Sedi Apostolice oblatum, in quo Ecclesia S. Francisco dicata construebatur, in jus, & proprietatem ejusdem S. Sedis suscepit, templum ipsum privilegio libertatis donavit, & sub speciali tutela Pontifica constituit: imponens Fratribus commoraturis annum perpetuum censem unius libræ, ipsi Pontifici, & successoribus persolvendum.

Aliud quoque dedit Apostolicum Diploma Consistoriale in amplissima forma. *Is, qui Ecclesiam suam &c.* ab ipso Papa, & Cardinalibus, qui aderant, singulis propriis signis, & characteribus signatum, & subscriptum, quo omnia superiora privilegia confirmavit, & addidit ampliora, puta, quod Ecclesia ipsa totius Ordinis a sancto instituti, Caput habeatur, & Mater: quod in ea per eosdem Fratres perpetuo inserviatur; quod nullus audeat in ea sententiam excommunicationis, vel interdicti promulgare; quod nemo libertatem, & prærogativas ejus perturbare præsumat, sub pænis privationis omnium dignitatum, & alienationis a participatione sanctissimi Corporis, & Sanguinis D. N. J. eidem vero sua jura servantibus pacis bonum, benedictionis fructum, & æternam gloriam au-

gura-

guratur. Dat. Romæ 22. Aprilis 1230. De his privilegiis diffusius alibi tractabimus, cum ea etiam a successoribus ejusdem Gregorii pluries confirmata referemus. Hoc diploma originale ab aliis etiam historicis, sed sine subscriptione allatum, inter præcipua hujus sacræ domus pretiosa servatur. Census autem unius libræ ceræ in eo impositus quotannis in festo sanctorum Petri, & Pauli Apostolicæ Sedi rite persolvitur.

*Fidelium pietas nitet, & mira celeritate
operi insititur.*

T I T U L U S . IX.

SUMMI PASTORIS liberalitas in ea malorum temporum angustia, cum scilicet scelestissimus Fridericus Secundus Sedi Apostolicæ tyrannice adversabatur, & Ecclesiæ redditus, undique usurpans, diripiebat, exemplo erat magnis universi Principibus, Prælatis, ac fidelibus populis Christianæ pietatis exercendæ. Hinc e cunctis Catholicarum provinciarum copiosissimæ confluabant oblationes, præcipue ex Alemannis, in quibus innumerabilia pene miracula, viri sancti nomine, ac meritis operabatur Omnipotens. Assisiensis quoque civitatis erga Franciscum enituit supra omnes Religio, nam collem totum S. R. Sedi dono ob id resignaverat: marmorum fodinas, e quibus tota fere materia desumebatur, gratis obtulit, divites opes, reliqui opus impendebant: unusquisque pro suo conatu res conferebat, & vires.

Inde animum sumens, fiduciaque plenus Helias, innumeros adhibuit operarios, ut opus quam citius completeretur. Exercitum artificum vidisses, in varias dispositum acies, montium rupes excindere, boves curribus præcisas petras advenire, quadrare scalpis marmora, commensurare, expolire, distin-

stinguere, aptare, connectere ; mira solertia, & inexplicabili
solicitudine, quemquam suas partes implere. Quo factum
est, ut duorum annorum spatio tota infima Ecclesia, & me-
diæ amplior structura, cum fornicibus. arcubus, & altaribus,
completa, & divinis celebrandis capax, aptaque reddita fue-
rit. Ecclesia itidem suprema admodum elata, quamvis non
adhuc testudinibus tecta apparuerit. Conventus vero magna
pars jam constructa : voragine ingentium arcuum vi ad pla-
nitiem elevatae : dormitorium inferius, ac refectorium majus
cum intermedio expleta : binæ plateæ utramque ante Eccle-
siam complanatae ; inferior altis arcubus, superior muro emi-
nenti sustentabatur : exactiorem vero tam Ecclesiarum, quam
Conventus narrationem ulterius dabo, cum jam omnia com-
pleta describam. Id nunc ad prosequutionem historiæ satis
est, quod sub initio mensis Maii 1230. ad eum statum opus
redactum fuit, ut pro festo proximo Pentecostes in nova Ba-
silica, & Conventu celebrari potuerit facile Generale Capitu-
lum, & sancti corporis ad eam fieri translatio.

*Indicuntur Ordinis comitia, & sancti corporis
translatio.*

T I T U L U S X.

Indixerat opportune Generalis Minister Helias omnibus, sin-
gulisque Provinciarum Ministris universalem synodum, Af-
fissii habendam, cum delatione sacri Parentis corporis ad no-
vam Ecclesiam. Sub initio mensis Aprilis ipse Romam acces-
sit, summo Pontifici, quæ eosque facta fuerant, retulit,
eumque supplex rogavit, ut qui devotum affectum erga Ser-
aphicum virum ostenderat in celebranda ejus Canonizatione,
dignaretur insuper, vel ipse personaliter translationi inter-
esse, vel sacræ Ecclesiæ Purpuratis, ac Prælatis autoritatem,

& præsidentiam delegare ; convenientibus quoque undique Fratribus , ac fidelibus indulgentiarum beneficia elargiri. Convocato Cardinalium senatu , Pontifex cum eis egit de privilegiis novo collis paradisi templo concedendis : communis omnium calculo, Caput, & Mater , totius Ordinis Minorum constituta est , a Fratribus ejusdem Ordinis perpetuo colenda ; & nulli , nisi Romano Pontifici subjecta : quare & literæ Apostolicæ commissorales tunc datæ sunt, de quibus superius. Promisit quoque Papa , ni graviora obstarent negotia , personaliter se interfuturum. Quare Assisum rediens Helias , omnibus parandis , quæ ad Capitulum , & solemnitatem pertinebant , animum applicuit. Sed & civitatis proceres de adventu summi Pontificis admoniti , ad illum digne excipendum sese parabant.

Convenerunt idcirco ad generale congressum super duo millia fratum , & populorum uniuscujusque conditionis tam innumera multitudo, ut referente Mariano , nobilioribus , ac ditionibus advenis jam repleta civitate , cæteri in suburbanis ruribus , in agris , sub tentoriis , & turmatim in campis , illis diebus victitare cogerentur.

Expectabatur summus Christi gregis Pastor Gregorius , sed impii Friderici facinora , & urgentissima Ecclesiæ negotia , illum Roma discedere nullatenus permisere. Cum superveniunt Apostolici nuntii , qui summi Pontificis nomine , Helliam Generalem Ministrum , nec non tres alios primarios Minoritas Apostolicos Vicarios , & Commissarios declararunt , ut translationis solemnibus , commissa eis suprema authoritate , præsiderent , ipsique nuntii assisterent : per quos etiam Gregorius pretiosa munera ad Ecclesiæ , & Altarium ornatum dono misit : interque præcipua fuerunt : aurea Crux , pretiosis gemmis ornata , in qua particula salutiferi Redemptoris ligni

ser-

servatur. Vasa itidem argentea , & omnis generis ministerialia inaurata , quæ sacrificis deservirent. Majoris quoque Altaris antependium , auro , lapidibusque pretiosis redimitum. Pulchra valde cujusque sacri Ordinis indumenta ; insuper & non modica pecuniae summa pro fabricæ continuatione Apostolicum quoque detulerunt diploma , Ministro Generali , & Capitulo directum , incipiens , *Mirificans misericordias &c.* Quo virum sanctum adeo ex affectu Papa commendat, ut eum Patrem suum dicat, & verius suum, quam Minorum Fratrum ; quibus etiam testatur , quod nuper in Teutonia mortuum ad vitam revocavit, & ad ejus sectanda vestigia omnes peramanter hortatur. Ulterius & indulgentias concessit cunctis Christi fidelibus novam Ecclesiam visitantibus in ipso translationis die , & quotidie usque ad festum B. Mariæ Virginis , transfretantibus mare tres annos , transeuntibus alpes duos annos , reliquis unum ; Similiter anniversario translationis , & per octavam ejus in perpetuum unum annum ; quas indulgentias visitantibus Apostolorum limina concedere consueisse ea tempestate Sedem Apostolicam idem Pontifex testatus est suis literis , *Speravimus hactenus.*

*Ad collis paradisi Templum S. corpus
transfertur.*

T I T U L U S XI.

Die 25. Maii 1230. in qua sanctum Pentecostes incidit festum , a Seraphici Patriarchæ transitu anno tertio , mense septimo , dieque vigesima expletis , & ab ejusdem Canonizatione anno uno , mensibus decem , diebus octo decursis sacram illius corpus , quod licet exanime , vividas tamen Salvatoris , & cruento madidas cicatrices referebat , in sancti Georgii templo , ad novum in colle paradisi , ejus nomini erectum translatum est.

Ordinata est solemnis processio , ac Generalis , ab ipsa Divi Georgii Ecclesia inchoanda , in qua omnes accessuri convenerunt prædicta hora. Præcedebant singulæ sub propriis vexillis urbis confraternitates, sequebantur Fratres, Clerus, Capitulum , omnes albos cereos gestantes manu , & sacros hymnos dulciter concincentes. Inde Helias, adstantibus cæteris Vicariis , & Nuntiis Apostoliciis, capsam, in qua thesaurus condebatur, aperuit; omnes adstantes corpus integrum, incorruptum, suavissimo redolens odore, rubentibus, & sanguifluis vulneribus sauciatum inspexerunt, osculatique sunt. Iterumque occlusam capsam præfati Vicarii, & Nuntii propriis sublatam humeris, usque ad templi januam detulerunt, & undique personante tubarum clangore, classicorum boatu, & musicali melodia, eminenti plaustro inaurato, & mirabili varietate ornato, imposuerunt, ac super eum sericum flavi coloris opertorium, gryphibus aureis intextum, extenderunt. Machinam trahebant albi boves, purpureis lodicibus, aureis rotis, variisque avibus ornatis contecti. Hinc inde Vicarii, & Nuntii Apostolici incedebant. Sequebantur Magistratus, & exteri Magnates quam plures, Cives vero armis præcincti, adhibita valida militum copia, inundantem turbam propellebant, summopere caventes, ne quis pretiosissimo pignori, appropinquaret. Pallia illa, seu velamenta flava, & purpurea, quibus currus, & boves cooperti incesserunt, miserat præcedenti anno, ut ex vetusto m. s. monitum habeo, Imperator Græcorum. Flavum adhuc integrum asservatur, decisâ tantum aliqua auri parte: ex rubeis duo confecta sunt pluvialia, quæ antiquiora inter paramenta reponi Fratribus visum est.

Unus idemque Fratribus omnibus erat animus, dilectissimi Patris cernere corpus, vulnera osculari: singuli præterea ex populo, qui ad id convenerant, pari desiderio æstuabant. Hinc in Basilicæ medio eminens, solida ex ligno moles parata erat, unde sacrum depositum circumspici quidem posset, non

non autem tangi. Jam Fratres certatim capsam elevabant e curru, corpus inde extractum super ipsam collocaturi; cum Assisianates suspicati innumerabilem inter turbam, Fratresque ipsos, qui ex omnibus convenerant nationibus, posse latere insidias, ne arte, aut dolo surriperetur, vel minueretur thesaurus, Rectorum civitatis jussu armata manu irrumpentes, ablatam a deferentibus capsam ad sacristiam detulere, nec ullatenus aperiri, minusve corpus extrahi permiserunt, palamque exponi; quantumvis rogarent fratres, clamarent supplices turbæ, hortaretur Generalis, obtestarentur Nuntii; id non absque indignatione a summo Pontifice sentiendum. Constantes in sententia diu perstiterunt cives, nec fleti unquam potuere; sed jam inito cum Nuntiis, & Vicariis pactio ne ullo modo sacrum corpus exponeretur, clausis undique sacrarii foribus, addita insuper militum custodia, capsam cum corpore reddiderunt, quam Generalis Helias, aliqui prædicti secreto ad insimam, & subterraneam Ecclesiam deportantes, in antrum in petra excisum, quod directe Aræ majori secundæ Ecclesiæ subest, ubi patibulum erectum fuerat, sub duplice capsa externa marmorea, interna plumbea, ipsam ligneam cypressinam concludentes jam securi abierunt: ad hæc curavit Helias solidis muris locum obstrui, additumque mutari, ne cui ille descensus innotesceret. Nec tamen ab initio fuit locus ignotus omnibus, ut quidam perperam autumant. Multorum manus tanto operi fuerant necessariæ. Sciebant operis Præfecti, Artifices, ex Assisiatis plures, & quotquot (uti solet in novis mirabilibus ædificiis) sæpius ad conspicendam operam accesserant; licet paucis sanctuarium illud apertiretur, cujus claves erant apud Heliam.

Pontificis indignatio in Assiates, qui humiliati in gratiam redeunt.

T I T U L U S XII.

AEgro tulerunt animo Vicarii, Nuntiique Apostolici, quod Assisienses eis restitissent, cum solemnitatem turbaverint, ac ipsorum suasionibus, monitis, mandatis non aquieverint. Idcirco Christi Vicario omnia, prout acciderant, retulere gravius fortasse, quam par erat, rem figurantes, ut læsi, & irati solent. Vehementer iratus Pontifex Apostolicas literas expediri præcepit Episcopis Perusino, & Spoletano, quibus offensam Christo, Vice-Christo Francisco, sibique Christi vices gerenti illatam exagerabat, eisque in mandatis dabat, ut potestati, & consilio Assisiensi præciperent, quatenus infra terminum quindecim tantum dierum, viros idoneos Universitatis nomine ad ipsiusmet Papæ pedes mitterent, paratos satisfactionem plenariam exhibere, ejusque stare mandatis: quod si præcepta hujusmodi neglexissent in potestatem, & consilium excommunicationis, & in terram interdicti sententiam, appellatione postposita, promulgarent. Literæ tanti Pontificis zelum erga divina ostendunt, & quam graviter laici Deum offendant, qui ultiro se divinis mysteriis, sacrisque functionibus se ingerunt, erudite declarant. Habentur inter alios sub loco, incipientes, *Speravimus hactenus &c.* Datum Romæ Later. 26. Kalend. Julii ejusdem Anni 1230. Antistes ergo, receptis literis, Assisium die inter eos condicto venere, advocatisque potestate, & consilio, epistolas, & iussiones Pontificias insinuarunt, eos insuper admonentes, ut summi Patris clementiæ se committerent; neve contumacia facinus aggravantes, censuris Ecclesiasticis se subjicerent. Acquieverunt omnes, id potestati, nil pravæ intentionis ductu ab eis contra S. Sedem, vel illi debitam reverentiam perpetratum; sed zelo, vehemen-
tique

tique suspicione motos, thesauri custodiæ duntaxat intentos, inconsiderate sese sacris immiscuisse: irreverentiam, & injuriam, quam sacro corpori, sanctæque Sedi inferebant, non advertentes, paratos ob id in omnibus esse, de ejusmodi transgressione humiliter a beneficentissimo Pontifice veniam implorare, satisfactionem ei exhibere, pænitentiam libentissime suscepuros. Eodem die quatuor, ex gravioribus, & insignioribus cives sunt deputati, qui Romam adirent, pedibus Christi Vicarii se sisterent, communitatisque nomine summum ei obsequium, promptam obedientiam, plenam satisfactionem præstarent. Datis itaque, receptisque juridicis cautionibus, Episcopi discessere. His peractis Assisienses communatas pænas faciliter evaserunt, quas inordinatus illis promoverat furor. Romam continuo petiere, & debita humilitas eos in Pontificis gratiam restituit, quos elatio privaverat.

Fratrum indignatio in Heliam, qui a ministerio exaucitoratur, & fabricæ perficiendæ curam deponit.

T I T U L U S XIII.

Anteacti tumultus causam Fratres, non in civium turbas, sed in Heliam referebant, & pio desiderio fraudati, ira in illum fercebant. Hinc ex scriptoribus quidam sunt suspiciati, non alium, quam Heliam tantæ confusionis auctorem, cui sane plurima ultra veritatem imponunt; quod saepe saepius accedit his, qui præsunt, præcipue, cum plures contra unum clamare contigerit, quidquid mali evenit, in eos refunditur, omnia quæ agunt, exceptionibus, ac detractionibus patent. At vero non satis mihi probatur, virum aliquin elati animi, ne dum Generalatus honore, sed & Apostolico charactere insignitum, studio sibi irreverentiam, &

con-

consulto publicam resistentiam a sacerdotalibus procurasse. Imo si clam cum eis convenisset: ut turbaretur translatio, sicut quidam putarunt, nec tute potuisset. Coram Pontifice, ut fecit, eos graviter accusare; at fuerit ille in culpa, vel non: subditi in ipsum sunt concitati, qui in tam magnum cecidit odium, ut causam mutantes, exprobarent ei privilegiorum quorundam admissionem, quae a sancta Sede obtinuerat, ad moderandum regularis paupertatis rigorem. Unde superbiam viri adeo excitarunt, ut crudeliter in eos animadverterit. Quapropter Capitulum Assisio ad civitatem Anagniæ, a summo Pontifice coram se advocatum fuit, & cum in ejus præsentia disceptarent S. Antonius Patavinus, & F. Helias, iste ira fervens, injurias, & mala verba prorupit; plane ut Papa ob læsam Majestatem Heliam ab officio Generalatus absolverit, in cuius locum Fr. Joannes de parentibus Florentinus, vir omnium virtutum numeris absolutus, universorum suffragiis, ab ipso Pontifice exceptis, electus fuit. Helias tædio affectus, cum ministeriatus honore, omnem publicam deposuit curam, inque alium mutatus, humilitati, vitæque solitariæ, & contemplativæ se dedit.

Novus interim Generalis majorem circa ædificii Assisensis expensas cautelam adhibens, Pontificis nomine, & facultate Procuratorem instituit, ad recipiendas, expendendasque pecunias, Piccardum Moriconem S. P. Francisci ex Patre (Angelo) nuncupato nepotem sic mihi vetustum m. f. testatur obligatione addita participandi cum Fr. Philippo Campello, & rationem reddendi D. Cardinali Ordinis Protectori, in eo enim culpatus fuerat Helias, quod disponendæ pecuniæ manus ipse admovisset.

*Integrum S. P. corpus ad novam defertur
Basilicam, nulla ejus pars alibi relicta.*

T I T U L U S XIV.

SEraphicus institutor, cum ageret inter vivos, devotissimi amoris æstu, quo B. Dei Genitricem prosequebatur, saepius dixerat, suum affectum, suumque cor illius nomini dicatæ Ecclesiæ Portiunculæ dono dedisse. Bartholomæus Pisanus in sua conformitate ea verba literaliter explicans, omnium primus scriptis tradidit S. Patris corpus post animæ separationem exenteratum fuisse, ejusque cor una cum intestinis avulsum in eo gurgustio, in quo obiit prope eandem Ecclesiam asservatum. Quo auctore, alii post ipsum scriptores parem sententiam tenuere, iisque præcipue, qui de observantia nuncupantur, constanter tenent, ac docent; apposita in eo loco tabella, cum inscriptione: *Hic servantur cor, & interiora S. Patris Francisci.*

Verum si cor inibi remansisset, ut post centum, & septuaginta annos divinans hic scriptitavit Bartholomæus, aliquis certe ex vetustioribus, qui mortem, depositionem, translationem viderunt, vel ab eis, qui viderant, audierant, rem adeo principalem, scituque dignam testatam posteris reliquisserunt.

Tres sancti Patris socii, Leo, Angelus, & Rufinus, qui de visu omnia fere scriptis dederunt, ac morientem observarunt; Thomas de Caleno, Jo. de Caperano, S. Bonaventura, Bernardus a Bessa, cæterique alii primi sæculi scriptores vitam, mortem, sepulturam almi Parentis adamussim scripsérunt, nec unus quidem ex eis de hac exenteratione, cordis avulsione, ac depositione mentionem, aut verbum fecit, cum

alioquin res tanti ponderis fuerit , ut sine gravis ignaviæ nota omitti minime debuisset. Rogo, quæ manus tam audax corpus illud divinis jaculis vulneratum, ferro aperuit, Christi plagis sauciatum adhuc plagavit, & quinque redemptoris stygmatibus sextum temere vulnus addidit ! Neque dicant sancti Patris præcepto id factum : legimus porro humilem Franciscum jussisse corpus suum, sub patibulo humari, non autem cor, Principum more, a corpore separatum servari. Sed nec cor carneum intelligebat Franciscus, cum dixit, cor suum ibi esse , sed spiritum , & affectum, quippe qui non pluris, quam assellum totum suum materiale compositum faciebat, & nominabat.

Fr. Marcus Ulyssipon. Chronicorum Ordinis exarator observantinus , sub anno 1556. id est trecentesimo trigesimo post mortem S. Institutoris attendens forsan Pisani simplicitatem , & asserti illius inverisimilitudinem , in prima parte cap. 13. lib. 2. scripsit , quod S. Patriarchæ corpus utique Assisi humatum fuit , sed exinde cor ejus miraculose ab Angelis ad Portiunculæ facellum delatum extitit. Veritas , & unitas simul semper cohærent. Varietas mendacia detegit. Si pectus fuerat exenteratum , & intestina a pectore , & ventre avulsa, ibique relicta, quæso, quomodo postea ab Angelis aliunde delata ! si delata jam ibi non erant ; si inibi ab initio servata, quomodo eo postmodum translata ? Hanc translationem quis ante Marcum unquam est somniatus ? vel cui, quando, quomodo est revelata ? Hæc circumstantiæ necessario fuerant exprimendæ , ad suadendum in auditum antea miraculum. Sunto igitur devotorum scriptorum piæ meditationes , non veræ historiæ narrationes.

Pater Lucas Waddingus tom. 1. ad annum 1226. n. 40. rem sub dubio adstruit , & audisse subdit ab Assisiatis ex seniorum relatione corpus integrum Assisi servari , occasionem vero

vero aliquos desumpsisse, ex eo quod S. P. dicere consueverat, cor suum illi Ecclesiæ donasse.

At quis sibi suadere posset, Assisi cives permisisse thesaurum illum procul a civitate, in gurgustio rurali, prope publicam viam, eo tempore, quo ne dum Umbriæ, sed Italiæ totius civitates tumultibus Guelforum, & Gibillinorum ferebant, ac inter se pugnabant, relinqu! illud certe objicere, quilibet potuisset; deprædari desiderat, qui thesaurum publice portat in via.

Hic animadvertisendum censeo, quod a quibusdam veritatis amatoribus, fideque dignis accepi. Monitus fui nuper a Religiosis aliquibus, præcipue eleemosynarum quæstoribus, clam apud simplices divulgari attestatiunculas nonnullas nomine suorum Patrum exaratas. Referunt ergo, se nocte quadam in ampliori Portiunculæ templo contemplationi vacantes, observasse ex facello S. Patris Francisci non modicum prodire splendorem; unde altare, ex quo exibat, scrutantes, viderunt apertam capsulam suavissimo refertam odore, ac in ea quasi vivum, & palpitans cor inter alia viscera S. Patris, & hoc adorasse. Divulgatores autem interrogati, varie respondentes, inter se non cohærent. Narrant sub secreti sigillo, ut post aliquod temporis spatium in lucem prodeat, & pro veritate cælitus probata habeatur. Mendaciorum semina multoties in terra simplicium cordium jaæta, ibi invisa nutruntur, & in tempore germinant. Aliquando etiam falsa miracula divulgantur. Idiotæ credunt, & ampliant. Sed ab Ecclesia rite examinata, ad inventa fabulantum deteguntur. Præmonitos esse oportet, experientiam rerum esse optimam Magistrum.

Sed jam, quæso, in lucem erumpat veritas; expostulat amplissimi hujusce novi templi elegans, nōbilisque structura,

ut facellum illud tollatur. Inquirant, si adsunt, inveniant intestina, & in ipsa sanctissimæ Virginis ædicula honorificentius recondantur. Neque enim in proprio gurgustio ab ea disjuncto, sed in ipsa Deiparæ domo dixerat Seraphicus vir semper esse cor suum. Interim homines sensati tenuerunt, ac tenent verba S. Francisci, non literaliter more Hebræorum, sed moraliter, ac spiritualiter esse intelligenda, non de carneo corde, aut de materialibus jecore, epate, intestinis, verum de animæ affectu, mentis amore, spiritus devotione, quæ gloriosissimæ Virgini altius, nobiliusque devoverat.

Corpus mirabiliter surgit, stansque servatur.

T I T U L U S XV.

POstquam sanctum pignus, ut diximus, translatum, ac locatum est, quotquot ad illud aspiciendum, devotionis, aut voti causa, accesserunt Pontifices, Cardinales, Antistites, Principes, Fratres, de quibus suo loco agemus, omnes testati sunt, jam non capsæ occlusum, aut jacens extensem quiescere, sed super marmoream laminam, veluti super quoddam modicum altare, in suos erectum pedes, nulli sustentaculo incumbens, aut fulcimento innixum, undequaque a parietibus distans, tanquam vivum mirabiliter stare, oculos vividos sursum erectos, manus ad pectus compositas tunicæ manicis coopertas tenens; pedem dexterum nudum stygmatizatum, recentique perfusum sanguine ostendens; sinistrum vero indumenti ora obvelatum habens, cum tamen jam ibi triplici capsæ occlusum fuerit primitus: lamina illa exterioris capsæ operculum erat, quod ab ea usque ad medium amota, nunc stans corpus sustentat.

Ferunt circa hanc admirabilem corporis stationem, quod post

post translationem ter sancti funeris, quidam Francisci socii alternatim nocturnas excubias in Ecclesia intermedia majorem ante aram faciebant, sub qua sacræ exuviae sunt reconditæ, vigilantes, orantes, sicuti cum depositæ fuerunt in S. Georgii, apud ædes ejusdem Ecclesiæ consueverant.

Dum ergo nocte post illius depositionem tertia unus ex Ei servis prædictis ardenter in oratione ferveret, magnum ex templo terræ motum percepit, quo tota videbatur machina everti; præcipue altare majus elevatum conspexit, ab eoque veluti lucem emitti: pavimenti quoque lapides sejungi ab invicem, & exinde varii luminis radii exoriri; Ulterius suavissimi odoris fragrantiam undequaque prorumpere, quæ totum templum repleverat, ejusque vehementiam ferre vix quisquam poterat. Primo exterius, deinde admirans evenitum justus ille ad excitandos Consoladores se contulit, rem per partes narravit: quin & ipsi terræ motum sensisse affirmarunt. Jam ad Ecclesiam convenientiunt, existimantes ædificio aliquod detrimentum accessisse. Ad infimam descendunt, marmoream laminam, qua capsæ claudebatur, aliquantis per amotam cernunt, superque eam sancti corpus erectum vident, e cuius vultu miri procedebant fulgores, qui loci, noctisque tenebras propellebant. Vident in corpore ad cœlum erectos oculos, tanquam hominis vivi, manus ad sinum superpositas. Procumbentes in genua tunc Fratres, admiratione, gaudio repleti, dulces effundunt lachrymas, contemplantur in simulacro illo ne dñm Dominicæ Passionis vestigia, sed & Crucifixi JESU Resurrectionis præclara insignia. Observant opertorium marmoreum non adeo amotum, ut potuerit corpus ex illius remotione prodire; imo per modicum illud spatiū introspicientes, interiorem capsam omnino clausam mirantur.

Jam noctis tenebræ rarescabant; cum ergo socii propin-

quum diem recolerent, saepius pedem, pectus, manum, tunicam S. Patris exosculati, abierunt. Hinc factum est, ut postmodum quicunque sacrum pignus admirabile conspexerunt, retulerint illud stare, eo plane situ, eo modo, quo dictum est. Ex hoc etiam summi Pontifices Gregorius novus, Innocentius quartus, & alii S. Patris Francisci corpus, in eorum diplomatibus gloriosum, gloriosissimum appellarunt; gaudet quippe gloriosi corporis dotibus; a clauso surgit se pulchro, per se stat, pondere non cadit, corruptioni non subest, lucem diffundit.

*Gregorius IX. observat S. P. Francisci
corpus mirabiliter stans.*

T I T U L U S XVI.

TOt mirabilia, quæ in sacrosancto Francisci corpore operatus fuerat Omnipotens, ad aures summi Pontificis Gregorii pervenere. Hinc Christi Vicarius pio desiderio angebatur, iterum sacrum pignus videndi ea in Ecclesia, eo loco, quo ipso jubente, locatum fuit; cum autem tunc temporis infidelium Christianorum, hominumque impiorum violentiae, ac facinora Romanam curiam perturbarent, non nisi post annos quatuor ejusmodi votum licuit adimplere. Anno igitur 1234. Roma ad Reatinam civitatem se contulit, exinde spolietum venit, tandem Assisium pervenit, sub initio mensis Octobris, illique festivitati adfuit, quam per totum Ortodoxum orbem celebrari præceperat Apostolicis literis, incipientibus *Sicut phialæ, &c.*

Nec mora: ad subterraneum delubrum descendit, præcedentibus, facesque gestantibus Fratribus, quibusdam comitantibus Cardinalibus, signanter de Flisco, ac de Comitibus, qui

qui Gregorio in Pontificatu postea successerunt. Ut autem Pontifex admirabile corpus in proprios erectum pedes aspergit, adhuc madidis sauciatum vulneribus, genuflexus alta suspiria edidit, dulcesque fletus maxima devotionis teneritudine emisit. Dein peracta ferventi supplicatione, pedem est osculatus; surgensque manui (elata tunicæ manica) pectori, faciei amantissima infixit oscula, amicum, Patrem, Patronum, Advocatum compellans, ejus intercessioni se, S. Sedis, & Ecclesiæ Romanæ negotia committens. Post hæc his, qui secum venerant, sacrum depositum inspecturi, pedem exosculari permisit; & priusquam Assisio discederet, sub Epitaphio, quod sex ante annos ipse posuerat, aliud breve marmor adjungens, aureis exarata characteribus, hæc addidit verba :

Ante obitum mortuus, post obitum vivus.

Qui enim vitam mortalem ita transegerat, ut mortuus magis, quam vivus hic apparuerit, tum propter carnis mortificationem, cum propter spiritus humilitatem; post inter beatos vivens, vivum quoque corpus videbatur habere, recentem carnem, fluido perfusam sanguine, stans in proprios pedes, cælum suspiciens.

Ex seniorum traditione compertum est, hoc anno S. P. festivitatem nocturnis officiis, solemnique medio noctis sacrificio, quod Gregorius persolvit, institutam fuisse, exinde quotannis, undique confluentibus populis, purpuratis Prælati, Principibus celebratam; saepius quippe missarum solemnia peragit aliquis ex S. R. E. Cardinalibus; ita nostris temporibus devotissimos, Doctores Angelum Rapacciolum, & Cæsarem Fachenettum non semel pontificaliter celebrantes inspeximus, assistentibus, Canonicorum vice, dignioribus sacri Conventus, & Provinciæ Patribus; musicis enim modulis nocturna ibidem cantari, ab immemorabili consuevere, completoque hymno, *Te Deum*, statim apparatu solemnii Missa juxta Romanum ritum persolvitur. Post celebrantis commu-

nio-

nionem omnes Franciscani non Sacerdotes, Fratres, Sorores tertii Ordinis, quotquot simul voluerint ex populo, sacro-sancta se Synaxi reficiunt, ipsius Sacerdotis ministerio; quam functionem, integra hora absolvendam, eosdem DD. Cardinales pie, ac patienter peregrisse admirati sumus.

Waddingus tom. I. ad annum 1235. n. 17. scribit, sequenti anno Pontificem Perusia Assisium convenisse; quo expletas, teatasque videns Ecclesias Dominica in Albis ritibus solemnibus consecravit. Qua in re certo certius decipitur, cum festiva hæc dedicatio ab Innocentio quarto, anno 1253. quinta post pascha Dominica facta fuerit; sic originales litteræ in Archivio Assisiensi servatæ testatum faciunt, *Innocentius IV. &c. si populus Israeliticus, &c. Datum Assisi 3. Idus Junii Pontificatus anno X. & aliae incipientes, consecrationes Altarium, &c. Datum Anagniæ 3. Idus Augusti Pontificatus anno 12. erroris hanc causam puto.* Hoc enim anno Gregorius nonus Cathedralem Ecclesiam S. Rufino Martyri, primo civitatis Patrono sacram, solemniter dedicavit, assistentibus ei S. R. E. Cardinalibus, Prælatisque quam plurimis; cuius dedicationis anniversarium quarta post pascha Dominica celebratur; propterea Ecclesia hæc primarias inter Basilicas computatur.

Helias iterum in Generalem eligitur, curam fabricæ resumit, eique iusstit.

T I T U L U S XVII.

NOstri scriptores Heliæ semper infesti, ut triennium Generalatus illi surripiant, dicunt F. Jo Parentem post triennium in Numantino Capitulo in Hispania celebrato confirmatum fuisse, & usque ad aliud triennium in supremo ministerio perdurasse, usque ad annum videlicet 1236. At ego in-

fal-

fallibili securitate aliter sentio ; servatur in Archio Assisiensi, Gregorii noni Diploma , F. Heliæ Ministro Generali nominatim directum , incipit per mare magnum , &c. Dat. Later. 2. Nonas Julii , Pontifi. anno 4. qui fuit 1233. quo Pontifex Ecclesiam Dei procellis exagitatam illius , suorumque subditorum orationibus commendabat. Hoc ante oculos habeo cum appenso plumbo , & videre quivis poterit inter alia hic relatum , & singulari diligentia custoditum. Idem breve a quodam historicō impressum vidi , qui tamen callide Heliæ nomen retinuit , scribens F. N. Minister Generalis , plane magis credendum summo Pontifici tunc regnanti , quam historicis non fine astu , atque livore scribentibus.

Helias ergo , ut narravimus , anno 1230. ab officio depositus , per triennium sibi soli vivens , ut bonus subditus , quasi in eremo delituit. Postmodum anno 1233. iterum in Generalem eligitur , cuius promotionem Papa quam libentissime confirmavit. Pænituerat enim eum , quod Heliam ex-auctorasset , cum experimento probasset , sub optimo viro Joanne paupertatem utcunque refloruisse , at obedientiam , quæ totius Religiosi ædificii est fundamentum , subditorum vito , corruisse. Cumque triennio illo in fabricæ Assisiensis constructione remissius actum esset , eam reasumpto Ministro Pontifex commendavit , cuius prudentiam , vigilantiam , & erga Patrem Seraphicum super omnes alios , ferventissimum amorem , & illius gloriæ promovendæ præ cæteris addictissimum expertus fuerat.

Præfecturam itaque Ordinis denuo adeptus Basiliæ Fundator insignis , ad eam perficiendam omni studio se dedit. Supremum templum fornicibus contegi imprimis curavit , & per Gjuntam Pisanum rudis illius sæculi pictorem supra mediocrem interius exornari præcepit ; ita appareat vetustissima ex tabula , qua Crucifixi Salvatoris imago exprimitur , sub

cujus pedibus in latiori base F. Heliæ genuflexi , & orantis extat effigies cum Epigraphe.

*F. Helias fieri fecit.
JESU Christe pie
Misericordie precantis Heliæ.
Gjunta Pisanus me pinxit.
Anno D. 1236. Indict. nona.*

Campanariam insuper miræ altitudinis turrim , utpote tribus super eminentem Ecclesiis a fundamentis excitavit , & ad culmen evexit ex seculis , quadratisque lapidibus , tantæque latitudinis , ut ad eam non per scalæ gradus , sed per strata viam , ad quatuor angulos ductam , ascensus facilis patet. Quatuor campanas fundi , in eaque locari fecit , quarum adhuc duæ integræ servantur. In minori per circuitum hæc verba leguntur :

*Anno D. 1239. F. Helias fieri fecit.
Bartholomæus Pisanus me fecit cum Lotaringio,
Filio ejus. Ora pro nobis B. Franciscus.
Ave Maria gratia plena. Alleluja.*

In majori vero , quæ non modica argenti mixtura compacta est. Quatuor lineis circumductis , est Epigraphe.

Anno D. 1239. Papæ Gregorii tempore Noni , Cæsaris ac potentissimi Friderici I. O Franciscus pie , Fratris studio sed Heliæ. Christus regnat , Christus vincit , Christus imperat. Mentem sanctam , spontaneam Honorem Deo , & Patriæ liberationem.

Cum fit campana , quæ dicitur Italiana , Bartholomæus Pisanus fecit , cum Lotaringio Filio ejus. Ave Maria gratia plena , Dominus tecum , benedicta tu in mulieribus , & benedictus fructus ventris tui.

Aliæ duæ tempore, usuque confractæ, denuo fusæ sunt, quarum minor ad horam primæ, major ad completorium ad- vocat. In nola verba hæc inspiciuntur.

*Sabbatha pango, funera plango, fulgura frango.
Excito lentoſ, domo cruentoſ, diſipo ventoſ.*

Tres aliæ temporis cursu majores adjunctæ sunt ad Pa- tris gloriam ab ejus Filiis inibi successive perpetuo conven- tualibus.

Ad hæc Helias duodecim turres teretes ex rufo constru- etas lapide , totam ab imo ad summum complectentes Basili- cam , nec non altissimos muros saxeos, quibus illæ , ut susten- taculis innituntur , turres, inquam , ad mensuram dispositas, & circumquaque ordinatas addidit , tantæ latitudinis , ut in ea sint coclides , per quas ad spatium , quod supremæ Eccle- siæ cornicibus superest , ad tectum usque habeatur ascensus.

Hic observandum , quod cum Ecclesia a sui fundatione sub immediata Apostolicæ Sedis jurisdictione fuerit constitu- ta , in monumentum hujusce præclaræ subjectionis in medio chori altioris templi e regione majoris altaris Pontificiam Se- dem ex pario marmore collocari mandavit sedulus , ac prudens Minister. Ad eam per sex gradus patet ascensus : sub pedum scabello leo, draco, Aſpis, & basiliscus affabre sunt incisi, cum inscriptione Sedi tantum Pontificiæ tribuenda , *Super apidem,* & *basilicum ambulabis,* & *conculcabis leonem,* & *draconem;* Ad brachia sustinenda hinc inde duo leones cernuntur , porphy- reticum opus egregia manu celatum ; pectore caput vituli , vel tauri subactum premunt. Duas item columnas ex integro, & unico rubro marmore , ad sustollendam sedis testudinem ere- etas videre est. In leone taurum, armis tyrannos comprimit ac rebelles. Interim etiam major conventus pars ædificata,

& pene completa apparuit. Helias etenim timens iterum ab officio deponi sibi adversantium arte, ut ad compleendum opus, ei tempus sufficeret, omni celeritate illud promovit, confluentibus undique Principum ac fidelium oblationibus, præcipue tunc regnantis Gregorii, cuius insignis devotio Seraphicum erga virum enituit, quem Patrem suum appellabat; Unde & Francisci Filius dici voluit, nam moritus, se cum Franciscano habitu humari jussit. Quin & scelestissimus Fredericus erga sanctum Patrem se pium ostentavit, quippe qui plures, Ecclesiasticos redditus, ac proventus rapuerat, eos tamen, quos a Pontifice ad hujus fabricæ sumptus destinatos agnoverat, liberos deserebat.

Helias iterum a ministerio deponitur. Describitur exterior collis paradisi prospectus.

T I T U L U S XVIII.

QUAM devotam erga Seraphicum Patriarcham, & in ejus gloria promovenda, solerter gerebat curam F. Helias, superius jam satis prolixe demonstratum est. Tandem Helias vicinior morti, Cortonæ rite absolutus, & Ecclesiæ sacramentis munitus, decessit, & in sui Ordinis Ecclesia, quam ipse fundaverat, est humatus; Cujus corpus integrum, cum habitu, & inscriptione in lamina, post altare majus repertum fuit.

Heliae a ministerio deposito, anno 1239. successit Albertus de Pisis, vir disciplinæ Regularis zelator, sed tanto pondere pressus, tribus tantum mensibus supervixit. Ei succedit Fr. Haymon Anglus, patria Cantianus, sacræ Theologiæ Magister, & Doctor laureatus, qui jam sub anno 1233. fuerat summi Pontificis Apocrisarius, & Apostolicus ad Ecclesiam

siam Constantinopolitanam Orator. Hic summo , quo præpolebat zelo , Religioni moderandæ , & componendæ se dedit. Curam vero Assisiensi ædificio coronidem imponendi, forsitan ad declinandas paupertatis fautorum oppositiones, quas Heliæ objecerant, in Custodem, Præfectum, ac Procuratorem translatum voluit. Quorum & successorum solertia , post non multos annos , omnia ad complementum deducta apparuerunt.

Quoniam vero nimis prolixum opus esset, singula, quæ gesta sunt , per singulos annos referre , jam totius fabricæ, ut nunc conspicitur , descriptionem damus. Cum autem de piis viris , & benefactoribus agemus , quæ priori operi addita fuerint , recensemus.

Exterior hujus molis prospectus ex qualibet orbis plaga, & sublimem, & pulchram exhibet majestatem , ex orientali enim in imo civitatis binæ se objiciunt plateæ : altior ante fores supremi templi : inferior, veluti secundæ Ecclesiæ theatum. Hæc viginti excelsis arcubus , ab imo voraginis extitatis , complanata supereminet : illa, solido, eminentique muro distincta superextollitur , ad quam ex inferiori binis de marmore scalis , sibi obviam euntibus est ascensus.

A meridie quinquaginta tres arcus , conspicuntur , ampli, eminentes , ex lapidibus rufis, sectis, quadratis, commensuratis constructi ; petræ vero tam solido cämento , duraque calce junguntur , ut clavus inter eas minime figi possit.

Horum arcuum viginti priores inferiorem plateam sustinent. Sequentes tredecim primæ conventus parti , ternis nempe supereminentibus dormitoris succumbunt, super quos triplex eminentium propylæorum ordo fornicatus conspicitur. Reliqui viginti arcus aliis totidem subsunt , qui deambulato-

rium propylæatum ad honestam Fratrum recreationem confidunt, ex quo per integrum spoletana vallis, ceu theatrum amplissimum, & Italiae deliciarum hortus, oliferis concepta montibus, civitatibus, oppidis, castris, rivis, fluminibus dives, fæse aspectui offert. Sub lapideis hujusce deambulatorii fornicibus, in prospectu totidem per amplæ inspiciuntur fenestræ, vitreis munitæ valvis, per quas in utrumque refectionis locum, majorem videlicet æstivum, & minorem hyemalem, in eorumque officinas, lumen diffunditur; superius itidem alter fenestrarum prominet ordo. Qui ab occidente huc veniunt, jam non conventum, sed amplum potius excelsum, & admirandum castrum, se propugnaculum aspiciunt, ex imo enim maximum fulcimentum, seu sustentaculum surgit, quod minalis fossæ interior, exteriorque lorica plane videtur, unde italicico idiomate scarpa dicitur. Opus sub rufis petris affabre compactum, profundissimis fundamentis, hinc & inde rastratum, totum complectens, substollens machinam, propter collis usque ad subjacentem torrentem ruinosam declivitatem. Quini super illud fabricæ ordines levantur. In primo inferiori apparent horrei fenestræ; in secundo, & tertio camerarum principalis dormitorii propylæa, in quarto cellarum, quæ aulam majorem circumstant, fenestræ in supremo ejusdem supereminens aulæ Gotici operis ad eam illuminandam fenestrulæ.

E regione aquilonari utriusque Ecclesiæ patent latera. Murus superioris ex albo lapide, sex rubris teretibus turribus est distinctus; inferioris vero ex albis, rufis, quadratis petris, vario, miroque ordine dispositis compactus appet; uterque per amplis, altis fenestris, pario marmore ornatis, Gotica arte distinctis, oculatisque insignitur. Ædium Papalium prospectus prope Ecclesiam eminet. Inde reliqua conventus pars, arcibus, ingentibusque muris varie dispositis superinnititur, quatuor ostentans ordines fenestrarum. Hos exteiiores asperetus

Etus duplici expressos schemate ad legentium commodum, & historiæ utilitatem quisquis poterit intueri.

Sequitur Ecclesiarum descriptio.

T I T U L U S X I X .

DE priori subterranea Ecclesia, quæ sacris Francisci exuviis honoratur, satis dictum est, cum ejus constructionem retulimus titulo septimo, secunda, seu media, in qua divina communiter peraguntur, miræ, insolitæque structuræ, nil de regulis vetrivii participat; sed omnino, utut est, a Jacobi Alemani ingenio inventa, singulariter prodiit, omnibus eam ingredientibus, sacro, ut ita dicam, horrore arcanam ingerit devotionem, inexplicabilem excitat pietatem. Figuram signi Tau, quæ talis est T, tres super montes erexit, quos chorus, duoque lateralia facella efformant, præsefert. Major janua, quam fornicata porticus claudit, duos offert ingressus, tere-tibus, ac subtilibus columnis distinctos; duodecim teretes columnæ, duæque octangulares extremæ, ex rubeo marmore, totam circumplectuntur, ornant portam: illis epistylia ejusdem materiæ superstant, subtilibus exornata figuris, & per-polite connexa. Inter utrumque ingressum triangulus super-inspicitur, musivo opere intextus, cum iconè Seraphici Patriarchæ. Magnus item ex vitro oculos late patens, lapideis cælaturis distinctus, & exornatus hic supereminet, cui hinc inde, & duo substant ocelli, per quos in priori templi parte lumen transfunditur. Valvæ nuceæ sunt, egregiis sculpturis venustæ; quarum majores quatuor SS. Francisci, Claræ, Antonii Patavini, Ludovici Episcopi statuas referunt; totidem sub eis historiæ micant. Prima B. Franciscum, qui lupum Eububii, spectante populo, cicuravit, demonstrat; Altera B. Claram manu Eucharisticum vas gestantem, & milites propellen-tem,

tem, qui monasterium obsederant; Tertia sanctum Lúdovicum habitu Franciscano indutum, Episcopali pileo tētum, equitantem, & genuflexis hominibus circumstantibus benedicentem. Quarta S. Antonium, cui vir, mulier, aliquae puerulum fasciis obvolutum ægrotum, aut defunctum offerentes, veluti rogan, ut ei vitam, aut sanitatem restituat, in superiori situ, ubi valvæ uniuntur, ad acuminis dexteram, Christus Dominus, spectantibus discipulis, in cælum ascendens, cernitur; ad sinistram S. Pater Franciscus similiiter ad astra tendens, Fratrum suorum turba suspiciente. Cæterum folia, flores, fructus. aliaque id generis parerga fores ipsas undique adornant. In introitu statim se objicit templi pars, qua Tau conficitur, tribus tecta magnis fornicibus; e quorum medio navis major protenditur, quinque, iisque ingentibus concamerata tribunis, quarum quælibet transversis arcubus quatuor constat triangulis: inde dilatatur napis, cuius brachia ob rotunda testudine conteguntur. Chorus vero inter ea suam habet tribunam amplissimi Semifurni forma compactam. Parietes, & fornices ab imo ad summum variis ornantur picturis, quas propriis titulis exactius demonstrabo. Pavimentum diversis coloratis, exultis, vermiculatis, lapidibus mire stratum apparet. Jam in medio altare majus inspicitur, ferreis clathris, intortis ansulis circumquaque vallatum. Columnæ ex marmore duodecim super bases erectæ, inaurata, foliisque circumdata Epistyla habentes, circumstant, quibus clathrorum cardines hærent. Quatuor hinc prospectus, quatuor januæ, quæ valvis, clathris, pessiculis, & seris clauduntur. Super columnarum capita quoquoversus incumbunt aurei, cæruleique coloris ex lapide laquearia, quæ clathris supersunt, & invicem in quatuor angulis uniuntur. Super hæc ex Odei prospectu in medio pium Crucifixi Salvatoris simulacrum consurgit. Quatuor angulis totidem Angeli maiores respondent, candelabra ad formam cornucopiæ gestantes: inter prospectus vero alii octo minores, Dominicæ pas-

fionis instrumenta elevantes ; opus peritæ manus , & auro arte politiori coniectum . Introrsus ex ferreis brachiolis transverso laqueari innixis duodecim ex argento lampades pendent , diu , noctuque circum aram ardentes . Ad altare per quatuor ex lapide gradus ascenditur , super quos in planicie , utraque ex parte , ligneum pavementum locatur . Mensa unicus est rufus expolitus lapis , cuius longitudo undecim Romanis pedibus constat , latitudo sex , crassitudo ulnam minime excedit . Viginti columellæ cum basibus , & episteliis folia referentibus , totidem Gothicæ arcuæ super illas elevati , cum prospectu inter eos vermiculatis lapillis ornato , quod opus musivum est , mensæ extremitates sustinent ; cuius medium corpus quatuor sustollitur sectis lapidibus , ad instar assertum erectis , quasi capsam aliquam conficientibus , quæ super intercolumnia conspicitur . In medio columellarum , e regione chori , alia majuscula , & concava columna , in qua Innocentius IV. propriis manibus , unam S. Præcursoris Joannis costam , cum Aram consecraret , inclusit . Mensa duo latitudinis æqualis altaria conficit , marmoreo variato gradu , super quem candelabra , vasa cum floribus , & simulacra argentea colocantur distincta . Ejusdem gradus in medio pro sacrosanctæ Eucharistiæ custodia tabernaculum surgit ex argento , & auro elegantissime elaboratum , cuius super aram altitudo , novem Romanos conficit pedes ; extra mensam ad latera , ipsis in locis , ubi ligna erant patibuli , desuper marmoreos , quadratos que cylindros , ac bases duæ ex argento statuæ asurgunt SS. Francisci , & Claræ mutuo se aspicientium , altitudine quinque pedum . Ante altare e regione orientis , in medio faciei altioris gradus lapidei , sub lignea crepidine quædam est fenestrella , ferro munita , per quam in subjacentem specum tres ex argento lampades , semper ardentes submitti solent , quo significatur directe sub altari , cui specus subest , sacrum stare thesaurum .

Chorus sub profundiori testudine , post altare situs , ligno vallo egregie sculpto conclusus , binos habet sedilium ordines , affabre ex nuce , & perpolite cælatos . Superiori Ordini , velut bicornis lunæ semicirculus , supereminet columellatum opus , e cuius cornibus duo dilatantur odea , quorum quodlibet suum organum tenet . Operis totius materia ex ligno est , pulcherrimis sculpturis super cæruleum in auras decorum . Ultra medium navim , templum ipsum binos habet a latere Ordines facellorum . Hic undequaque clathra sunt ferrea , & per gradus ex navi media ascenditur . Singulis capellis propriæ insunt fenestræ , vitris pulchre depictis occlusæ .

Adeo elegans est Ecclesiæ superioris constructio , ut nihil ornatius illo sæculo videri unquam potuerit , nec architectura ejus ordinis (ut periti afferunt) in toto terrarum orbe inveniri . Principale ostium orientem in æquinoctio directe excipit solem . Dupli gaudet ingressu , sicut inferius , cui in constructione est simillimum , porticu excepta , qua caret . Amplior oculus januæ supereminet , sculptis lapidibus intermediis vario ordine dispositis decorus . Pavimentum cæmentaria illitum est mixtura , nec immediate fornicibus templi secundi , seu inferioris innititur , cum inter utrumque octipedale mediet spatiū , sed abjegnis tabulis , quernis trabibus , quæ post quinque circiter sæcula adhuc recentes , & incorruptæ apparent , incubit . Ecclesia ipsa in crucis modum instructa , lumine , & eminentia pollet , nec non testudinibus , tribunisque congrua dimensione venustis , ab imo ad summum picturis antiquitate , famosis ornata . In medio ara major sita conspicitur , super quatuor ex lapide gradus . Mensa unico constat marmore , sicut inferior . Cæterum duo tantum alia in transversa navi , contra occidentem solem , adsunt altaria , quæ a vetusta ruditate , nunc aliquantulum purgata conspiuntur .

Chorus in modum theatri latissime patet ; sedilia ex solidâ materia, sculpturis, imaginibusque insignita visuntur, non colore, sed arte mirabiliori affabre expressis. In sedilium medio coram majori ara directe consurgit Pontificium solium, de quo superius titulo 17. fenestræ, figura inferioribus similes, altiores sunt, sicut templum ipsum eminentius. Organum peregrinum, ingens, peramplum, pro musicis odeum sacrâ exornatum imaginibus. Ecclesia sanctissimæ Virgini Mariæ, & SS. Angelis, & Apostolis dedicata est, quorum propterea festivitates in ea solemnioribus celebrantur officiis, & quovis sabbatho post primam de Beata Virgine sacrum canitur ; ob id albo marmore structos parietes, & rubeo duodecim ejus referunt turres ; quod candor virginalem, & Angelicam præferat puritatem, rubedo sanguinem Apostolicum. Hanc superiorum Ecclesiam insignis benefactor Paulus Cambiutius sibi olim hæredem instituit, ejusque bonorum fructus tantum in illa servanda, ac restauranda, & in ornandis Altaribus (detractis eleemosynis pro annuis suffragiis ad salutem illius animæ persolvendis) impendi jussit.

Conventus per suas partes describitur.

T I T U L U S XX.

Admiranda plane, & magnifica hujusce sacræ domus strutura tantæ est molis, & majestatis, ut inspectoris in eam trahat considerationem, quanta arte, quibus sumptibus, quo tempore opus fuerit ac tantæ machinæ in ruinoso collis præcipicio extictionem. Patet janua principalis ad latum inferioris Ecclesiæ. In introitu ad dextram fons conspicitur, e cuius orbiculari sinu columna assurgit, quæ pulchrum, & amplum sustinet scyphum, unico rubro excavatum lapide, seu marmore, e cuius centro per fistulam in altum aquæ pro-

filiunt, quæ in ipsum residentes scyphum in lacum inde inferiorem labuntur, unde per secretos cuniculos ad hortos ducentur, & officinas. Hinc campanilis turris ab imo ad summum selectis mire compasta lapidibus se marmoribus per integrum cernitur. Ad sinistram vero tria assurgunt fornicata, concamerata, recentia dormitoria, quorum inferius novitiis, medium infirmis, supremum inservit advenis. Illic ingentes sunt arcus, qui voraginem usque ad planitem replent, & machinam, adeo excelsam sustentant. Cameræ fornicatae, quæ ad meridiem versæ singulæ singula habent, & fornicata propylæa ad vallis prospectum eminentia. Sequitur illud magnum, & celebre refectionis conclave, cujus longitudo 250. implet Romanos pedes, latitudo 50. altitudo 80. per amplæ, & eminentes fenestræ laquearibus petris quadripartitæ, singulæ habent quaternas extrorsum vitreas, introrsum ligneas valvas, quibus a meridie per propylæatum deambulatorium excipitur lumen; ab alio autem latere necessariæ, commodæque sunt officinæ. Extra Refectorii januam fons affabre stratus appetet, in quo per fistulas quinas lympha prolabitur, quæ facile potest ad officinas inferiores, prout fuerit opus diverti. Occurrit inde aliud hyemale refectionis promptuarium, congrue concameratum, tempori, & familiæ satis aptum. Utrumque mensis nuceis pollet, & sedilibus ex saligneis, & populeis tabulis, quorum & ex nuce sunt ornamenta.

Tria per molis medium sunt impluvia, seu claustra; manus principale ad occidentalem plagam Ecclesiæ post chorum situm, dupli gaudet ordine egregiis picturis insigne. Testudines inferioris ordinis amplis, & excelsis nituntur pallistridis, superioris vero teretibus columnis. Campus mediis erectis stratus lateribus cisternam refert in medio amplam, profundam, in qua pluviales aquæ receptæ, salubres æque ac frigidæ evadunt. Aliud ante fores Refectorii majoris extat impluvium; inque ejus sinu cisterna antiquior. Tertium quod est an-

angustius, claustrum inter novæ fabricæ scalas conditum, & cisterna est refertum, per quam aqua Novitiis, ægris, advenis ministratur.

E regione occidentali, ubi profundior olim erat vorago, inferius est stabulum, equile majus, habens latitudinis Romanos pedes 55. longitudinis 233. suosque lateritios fornices. Olim equis inserviebant Papalis curiæ, cum Assisium venirent, & prope hanc eorum Basilicam moras trahebant summi Pontifices. Illi ejusdem latitudinis, similiterque fornicatum superest horreum, cum patentibus undeque fenestris, & ad legumina, aliaque minuta servanda variis cellulis. Super hoc surgit dormitorium Patrum, dupli hinc, & inde constans cubiculorum ordine, sub unica magna, excelsaque testudine. Hinc major aula superextollitur, quæ olim suo tegebatur amplissimo fornice: cum tamen ea ex parte amplissimi parietes lapsum minitarentur, pondera illa subtracta sunt, & modo solum laquearibus, & imbricibus tegitur. Circumstant hanc aulam PP. Regentium, Lectorumque habitationes. Musicorum Fratrum dormitorium fornicatum inde meridiem versus distenditur, quod super hyemale Refectorium locatum est, econtra ad septentrionalem plagam Collegii dormitorium laqueatum, longitudinis 339 pedum, cui aliud subest ejusdem longitudinis testudineum familiæ dormitorium: sub hoc cella vinaria ingenti tecta ex saxo testudine, marmoreisque arcibus circumquaque corroborata.

Inter Collegii, ac Musicorum dormitoria, ac majora inter claustra, Bibliotheca antiquis m. s. membraneisque vetustis libris, qualibet in materia, & facultate locuples, & insignis est sita: indies impressa opera adduntur. In ea major desiderabatur ornatus; quem ignorantia non curavit, peritia præbere non potuit. At nostra paupertas instauravit, & venustam aliquantulum reddidit. Sub Bibliotheca situm est Ar-

chium, & Cancellaria, ubi potiora servantur ordinis monumenta, ex quibus omnia fere, quæ scribo, desumpsi. Apostolica vero diplomata ad sacrum cænobium spectantia, ex originali transcripta ulterius in hujus parte dabo.

In extremo Conventus situ, prope Ecclesiam, ædes Papales eminent, pro paupertatis modulo sufficienter instructæ, quas ex summis Pontificibus aliqui dignati sunt inhabitare, & S. R. E. Cardinales indies, devotionis ergo venientes, hospicio recipiuntur; ex quibus potior Ecclesiæ pars explorari potest.

Admirabilior hujus ædificii constructio latet; insima scilicet, & subterranea, ingentibus enim arcubus, & amplissimis muris compacta est, super quos totius habitationis deducta planities sustentatur; id vero ubique admirabilissimum, quod nullæ trabes, nulla ferrea loramenta, vel laquearia ad colligandos parietes adhibentur, sed partes singulæ propria tenuissime solidate cohærent, amplissimi arcus, fornices, muri propriis connectuntur, indissolubili nexu, lapidibus.

Sed jam totius molis graphyce aspectus duplex proponitur. Primus orientalis, & meridionalis; secundus occidentalis, & aquilonaris, in quibus etiam per elevationem, ingeniose ab artifice expressam, distingui possunt interioris ædificii partes.

Ecclesiæ, & Conventus solemniter conseruantur.

T I T U L U S XXI.

Gregorius IX. collis Paradisi Basilicæ optimo fundatore jam vita functo successit in Petri Cathedra Gaufridus Cardina-

nalis Castilioneus Sabinensis Antistes, qui Canonizationi S. P. Francisci, & Ecclesiae fundationi interfuerat. Cælestinus IV. nuncupari voluit, cum vero diebus tantum septemdecim in Pontificatu vixisset, conceptam in sanctum Patrem, & locum devotionem manifestare nequivit.

Ei post duos super viginti interpontificii menses suffectus est Sinibaldus Fliscus Januensis Presbyter Cardinalis S. Laurentii in Lucinia, Innocentius IV. appellatus, qui cum B. Franciscum viventem novisset, ejusque corpus jaculis divinis transverberatum bis observasset, summa sanctum pietate prosequebatur; non tamen statim potuit mundo eam palam facere, quippe qui impiissimi Friderici Imperatoris declinaturus insidias, Lugdunum petiit, ubi usque ad pessimam ejus mortem permanxit. Exinde anno 1252. in Italiam rediens, ac Perusiam petens, visitantibus S. P. Francisci Assisiensem Ecclesiam in perpetuum indulgentias est elargitus. Originales literæ hic assignantur, seu asservantur, incipientes: *Licet is. Dat. Peruf. Id. Februar. Pontificat. ann. 9.*

Sequenti anno circa Aprilis initium Assisium venit Pontifex, utque pio voto, ac desiderio faceret satis, ibidem usque ad octavam festi S. P. moratus est, ædes inhabitans Pontificias, e quibus non visus Ecclesiam visitabat, & sæpe saepius Divinis interererat.

Die 25. Maji translatio corporis S. P. Sacra, quæ eo anno quinta post Pascha Dominica inciderat, summus ipse Antistes Innocentius totam Basilicam, simul & Cænobium dedicavit, assistentibus ei S. R. E. Cardinalibus Raynoldo de Comitibus Signiæ, Episcoporum Priore, Riccardo Hannibal-dense Diaconorum Primicerio, Jo. Caetano Ursino, aliisque, nec non Curiae Prælatis, & Magnatibus, qui ad festum con-

venerant. Parietes Ecclesiarum, & Conventus interius, exteriusque lustrali aspersit aqua; Cruces in variis Conventus partibus depictas, quæ adhuc visuntur, sacravit; majorum altarium mensas sacris lenivit oleis, in eisque sanctorum Analecta locavit, præcipue sub ara secundi templi S. Joannis Baptistæ costam, quam ipse Pontifex ad hunc finem a Januensis acceperat, vase chrystillino inclusam posuit. In media regione Brachium S. Geruntii Episcopi, & Martyris in sublimi pariete decenter clausum, ubi sub lapidis coronice sic legitur: *Hic intus jacet Brachium S. Geruntii Episcopi, & Martyris.* In signum Consecrationis hujus Conventus, rubeæ quædam cruces, in majori Refectorio super fenestras, & priori Capitulo adhuc intextæ cernuntur, aliæ temporis cursu dilapsæ sunt.

Hinc factum, ut inter omnia Franciscanæ Familiæ Cænobia antonomastice sacer iste dicatur Conventus; quamquam enim aliqui (fortasse ad æmulationem) paucis abhinc annis sacrum cæperint, & suum nominare Conventum, non tamen ex vera, realique Pontificum Consecratione hujusmodi denominatio dari potest, sed duntaxat ex genericâ quædam, qua sacrarum personarum habitatio quævis etiam sacra appellari potest.

Corrigendus hic P. Waddingus, qui ab aliis deceptus, ad hunc annum 1253. num. 34. afferit ab Innocentio IV. Ecclesiam Portiunculæ consecratam, nullamque de prædicta vera Consecratione mentionem facit. Ecclesia autem Portiunculæ dedicata fuerat, vivente adhuc S. Patre, secunda Augusti die 1223. a septem illis Episcopis, qui jussu Honorii tertii indulgentiam plenariam perpetuam, sed diurnam pridie promulgaverant. Dedicatio vero a nobis asserta in dubium revocari non potest, cum duo pro ea hoc in Archivio serventur Innocentii IV. originalia diplomata: *Si populus Israeli-*

liticus, &c. & Consecrationes Altarium, &c. quo etiam visitantibus Ecclesiam in Anniversario dedicationis usque ad consequentes Pentecosten octavas indulgentias elargitur. Concessit insuper, ut exinde in majori sacra mensa secundæ Ecclesiæ gradibus, & ornamenti distincta duæ simul Missæ in utraque parte persolvi possint, ideoque utrobique sacras collocavit reliquias.

Innocentius IV. Sacrae Assisiensi Domui Privilegia confirmat & auget.

T I T U L U S XXII.

MOram ulterius in sacro Assisiensi Cœnobio ducens Pontifex, quo facilius fabrica, & expeditius ad coronidem duceretur, Fratri Philippo de Campello operis præfecto concessit, ut eleemosynas, & obligationes quascunque, etiam pecuniarias, tam ipse, quam alii pro tempore præpositi licite recipere, & ad id opus integre, fideliterque possint impendere. Ad sunt originales literæ, incipientes, *decet*, & expedit honorificas illis ædificare Basilicas, qui, &c. Dat. Assisi 6. Id. Julii, Pontifici. Anno 11. quas suis referam locis.

Non æquo ferebant animo fratres quidam extremæ paupertatis utique zelatores, sed ob simplicitatem obedientiæ Christi Vicario debitæ neglectores, quod tam pecuniarum, quam pretiosæ cuiusvis sacræ supellestilis oblationes recipientur, & asservarentur: hæc enim Minoriticæ mendicitatis statui repugnantia affirmabant. At Pontifex Dei, suique sancti gloriæ nobiliori spiritu addictus, absoluti, & supremi Domini munus impleris, Filiorum saluti prospiciens, omnem ab eorum mentibus scrupulum statuit amovere: declaravit siqui-

dem Ecclesiam ipsam specialiter ad Sedem Apostolicam pertinere, eique soli immediate subjectam, proinde non ordinis statutis regendam, sed Pontificiis sanctionibus. Decrevit igitur templum illud præ cæteris quibuscunque Ordinis Minorum Ecclesiis Insigne, ac privilegium recipere, ac habere posse, sacra vasa argentea, & aurea, indumenta ferica & cujuscunque pretiosioris materiæ. Campanas etiam plures magnas, ac parvas, aliaque id generis omnia etiam a religione prohibita. Inhibuit ulterius Generalibus, Provincialibus, Custodibus, & quibus vis Capitulis Generalibus, Provincialibus, & Localibus, ne unquam hujusmodi oblationum receptiones, ac detentiones impedire tentarent, nec oblata auferre, aut quomodo cunque distrahere, absque ejusdem S. Sedis speciali mandato. Literæ incipiuntur, *dignum existimavimus, & congruum.* Datum Assisi Kal. Augusti Pontif. An. 11.

Interim non semel ad Virginem Claram in S. Damiani ædibus ægra valetudine detentam visitandam Pontifex ibat, nec ambigo ipsius supplicationibus inclinatum, tot gratiis, & privilegiis, S. P. Ecclesiam cumulasse. Evolavit eodem Anno 1253. Papa ipso Assisi commorante, ad instar innocentis columbæ, ad æthera anima illa, mille virtutum pennis candidata, & virginales exequiæ summi Pontificis assistentia a Sacro Cardinalium Collegio celebratæ fuerunt; e quibus Raynaldus de Comitibus, qui anno sequenti Alexander IV. Pontifex fuit, funebrem recitavit orationem, & post biennium sanctis adnumeravit virginibus,

*In Assisiensi Basilica B. Stanislaus Martyr,
Cracoviensis Episcopus Sanctorum albo describitur.*

T I T U L U S XXIII.

CUM Innocentius IV. anno præcedente Perusia moraretur, iteratas Boleslai pudici Poloniæ Regis, & prenotatæ Cracoviens. Episcopi instantias exceperat, ut Stanislaum ejusdem Ecclesiæ olim Episcopum, ab impio, & impudico Boleslao secundo inter sacra imperfectum, multis jam miraculis coruscantem, SS. Pontificum & Martyrum fastis adderet. Processum vitæ, & mortis, prodigiorum ejus Papæ transmiserant Archi-Episcopus Puznen. Episcopus Wratislavien. & Abbas de Lubez, quibus ipse negotium commiserat. Sed ut in re tanti ponderis majorem diligentiam adhiberet; Fr. Jacobum Veliternum Minoritam cum eisdem actibus ad Polonos misit, ut per testium depositionem sciret, an omnia in eis asserta veritati cohærerent. Commissum sibi munus adeo solerter peregit Jacobus, ut Perusio discedens 7. Kal. Junii 1252. anno sequenti eodem die Assisium ad Innocentium redierit, omnia rite deferens, ac juridice comprobata. Processum discussionem Cardinalium consultationi Papa subjecit: qui sub die 8. Septembris in Pontificiis ædibus coram eo consistorialiter convenientes, communis calculo solemnem Stanislai Canonizationem decrevere die 17. ejusdem Mensis, impressione sacrorum stygmatum S. P. Francisci memorabili, in ipsa collis Paradisi Pontifica Basilica celebrandam. Paratis omnibus pro Christi Vicarii Majestate, & sacrae curiæ dignitate, præsentibus præfati Regis, & Ecclesiæ Cracoviensis oratoribus, Innocentius Pontificalibus indutus, eminenti insedit folio, circumstantibus Cardinalibus, circumstantibusque prælatis, ac Magnatibus. Publicæ instantiæ ab oratoribus præmissa fuerunt, & Pontificis jussu Jo. Cajetanus Ursinus, qui po-

stea Nicolaus III. fuit, ex marmoreo rostro vitam, gesta, Martyrum, miracula rite probata recitavit. Dein Raynaldus de Comitibus Episcopus Ostiensis (post annum Innocentii successor) egregium ex pulpito sermonem habuit. Implorata demum sancti spiritus assistentia, stans Pontifex, solita verborum formula sanctum declaravit Christi Martyrem, ejusque mortis Festum diem ab universa Ecclesia celebrari præcepit. Inde Hymnus Te DEum Laudamus, decantatus est, & Missa solemnis ab ipso Sacerdotum Principe persoluta.

Accidit quod dum laudatus Raynaldus sermonem faceret, ex quadam columna marmoreum epystilium super caput mulieris ceciderit, quæ sub illa sedens audiebat, cumque mulier, inclinato in sinum capite, immobilis permanisset, vicini mortuam arbitrati, ne dignissimum impedirent oratorem, pallio cooperierunt. Expletis tamen omnibus, illæsa, & in columis foemina surrexit, imo confessa est, ex illius lapidis iætu, capitinis dolore, quo diutius laboraverat, se liberatam sensisse. Epystilium, in rei memoriam, catena suspensum, adhuc in templi latere cernitur, juxta majorem aram, cum brevi facta narratione.

Cromerus lib. 9. rerum Polonarum in principio ait, hanc Stanislai canonizationem celebratam 6. Idi. Septemb. Bzovius vero ad annum 1253. n. 1. eam ponit sub 15. Kal. Octobris quo etiam die Apostolicum diploma datum fuit *Affissi*, olim, a gentilium oculis &c. Sed puto variam horum scriptorum sententiam inde ortam, quod prior diem, in quo primum decretum consistoriale de canonizando ordinatum fuerat; alter diem ipsius solemnis canonizationis posuerit.

Hic altare extat S. Stanislao dicatum, & in sacrarum reliquiarum loco brachium ejusdem servatur, quod post annum

num Episcopus, & Canonici Cracovienses miserunt. Constat ex literis Alexandri IV. incipien. *Ad veneranda merita &c.* Dat. Lat. 7. Kal. Feb. Pontif. an. 2. Quibus se in minoribus constitutum præsentem dicit fuisse Assisi S. Stanislai canonizationi, eisdemque literis visitantibus templum S. Francisci in Festo ejusdem S. Stanislai, annuatim, & per octavam ejusdem Festi centum indulgentiæ dies concessit.

Picturis utraque decoratur Ecclesia.

T I T U L U S XXIV.

CAlamitatum alluvio, quæ tot sæculis miserimam Italiam jam oppresserat, ne dum virtutes, sed & bonas artes quascunque extinxerat, cum summo bonorum largitori visum est, per sanctos viros Dominicum, Franciscum, aliosque ejusdem sæculi omnium fundatores ordinum, virtutes humano generi restituere, & per viros ingenii acumine pollentes artes jam diu perditas reddere. Perierant inter alias architectonice, pictura, sculptura, ut vix earum umbræ quædam tantum remanserint. Liquet ex operibus ab Anno Domini quadragecentesimo usque ad milesimum ducentesimum excitatis, in quibus ut ait Georgius Vasarij, earum artium peritissimus in proæmio ad vitas pictorum, nulla dignoscitur proportio, mensura, vel methodus, unde ad extruendum collis paradisi ædificium opus fuit ex theutonia advocari Jacobum prædictum picturam græci quidam imperiti per Italiam exercebant, irridendi magis, quam admirandi, cum tamen soli, paucique essent, tamquam Appelles, & Parhasii habebantur. Cum circa annum salutis 1210. Juncta Pisanus, ruditer a græcis instructus, primus ex Italica artem apprehendit, rusticumque pingendi modum est imitatus. Hunc Fr. Helias ad novam exornandam Basilicam destinavit, anno 1236.

Fecit crucifixi imaginem, super altare majus superioris templi olim locatam, dein super primariam januam, nunc temporis dente, quasi corrosam depositam cernimus. Ejus opera censentur imagines crucifixi cum angelis circumvolantibus, & circumstantibus turbis in prospexitu duorum altarium in latere ejusdem Ecclesiae. Haec, parietum crusta labente cederunt; quarum vice sunt duae egregiae icones, hinc spiritum sanctum super B. Virginem, & Apostolos descendenter, illic S. Michaelem Archangelum in luciferum præliantem demonstrant. At juncta alio vocatus opus deseruit.

Sub anno 1250. Jo. Cibabos Florentinus celeber habebatur, qui a natura melius, quam a pictitantibus græcis illis edocetus, artem ab ea ruditate expolire nitebatur: adhuc tamen juvenis eorum discipulum agebat. Hos Innocentius Pontifex Assisium vocavit, unde ejus jussu, & ope secundæ, seu mediæ Ecclesiae exornandæ studuerunt. Fornices navis mediæ cœruleo probatissimo colore per integrum sunt depictæ: hinc stellæ aureæ intermixtæ, ut coeli facies expressa videatur; transversi arcus variis ornantur parergis, in lateralibus muris ad dexteram gesta Christi, ad sinistram Francisci opera demonstrantur. Aderat cimabos, jam non discipulus, sed magister, cui propterea, dimisis græcis, opus commissum est.

His ergo superiori Ecclesiae, utpote magis lucidæ, coloribus decorandæ totum se dedit. Molem istam octo tegunt amplæ, distinctæque tribunæ, Jonicum opus, quarum sex ab ingressu usque ad chorum tendunt, duæ aliæ crucis brachia aperiunt. Earum quæ jus quatuor constat triangularibus partibus, quas arcus transversi contermini efficiunt. In prima ergo ab introitu Ecclesiae testudine quatuor expressit Ecclesiae Doctores, Augustinum, Ambrosium, Gregorium, Hieronymum, qui magistralē super cathedram sedentes fin-

gulos religiosos viros, edocent auditores in tertia pulchras posuit imagines Salvatoris, Deiparæ, præcursoris Francisci. In quinta, quæ crucis medio supereminet, quatuor delineavit Evangelistas. In secunda, quarta, & reliquis cœruleo, quem transmarinum vocant, colore cum aureis stellis, cœli aspectum est imitatus. Exinde laterales templi parietes in tres partitus est ordines, quorum duos super, alterum infra deambulatoriam coronicem constituit. In supremo ordine veteris historias testamenti, in medio novi exaravit. In inferiori autem, post junctæ mortem, Giottus ejus discipulus S. P. Francisci vitam politissime partitam depinxit. Super chori sedilia, utrinque in quatuor iconibus B. V. Mariæ ultimam valetudinem, transitum, assumptionem, coronationem cimabos prædictus repræsentaverat; sic fama est, sicut Pontificiam super sedem veras apposuit effigies Gregorii IX. Innocentii IV. quorum primus fundavit, alter consecravit, uterque privilegiis Basilikam cumulavit. Superius testudinem, versus varias sanctorum addidit imagines. In prospectibus brachiorum crucis templi, dextrorum Christus in cœlum ascendens, Apostolis admirantibus, angelus pervolans, & velut aliis quatuor inferioribus clamans, ut in Apocalypsi describitur, & universale judicium exprimuntur: Sinistrorum vero S. Petrus crucifixus: hinc idem S. Apostolus cujus oratio Simonem magum ex aere dat præcipitem. Exinde S. Joan. Evangelista in insula Patmos. Ut tamen ex ruditate conjicio, potius hæc senioris junctæ, quam cimabovis sunt opera, cujus picturæ & si temporis, aeris, pulverisque injuria plura passæ sint detrimenta, multæ tamen & peculiariter quæ tribunis supersunt adhuc monstrant artificis in emendanda vetustate excellentiam. Merito Georgius Vasarius in ejus vita ipsum pictorum patrem, picturæ auctorem, institutorem, restauratorem appellat.

Cimabovi successit Giottus, itidem Florentinus, ejus di-

discipulus, cuius ars artem politiorem effecit; cum nempe praxis, & experimentum ad plura addiscenda conducant, & facile semper sit inventis addere, nedum magistrum æquavit, sed superavit. Giottus itaque ad sui præceptoris complenda opera Assisium petiit, quare postremam Ecclesiæ superiori coronidem imposuit; Spiritus Sancti descensum super Apostolos, & Christi ascensionem in anteriori super majorem portam prospectu egregie depingens, & S. P. acta in inferiori ordine exprimens, ut supra tetigimus.

Inde ad medium ornamentum Ecclesiæ se convertit. Ibi insigne opus, & ab Historicis commendatum appareat, quod quadripartitum in triangulis tribunæ majoris aræ adhuc integrum perseverat; in primo enim prope chorum Seraphicus Pater, Diaconi dalmatica indutus aureis intexta floribus in gestatoria triumphali sella sedens aspicitur, vehentibus, & comitantibus angelis, quorum alii tubis sonare, alii alternatim modulari videntur, velut illum in triumphum ducentes, cum inscriptione, *Gloriosus Franciscus*; super quem purpureum vexillum, septem ornatum stellis, ceu e cœlo dimissum suspenditur, in secundo ad dextram porticus deambulatoria cum columnis inspicitur, in medio vir gravis, veste tectus subnigra, & monachali, quadrato sedet diadematè redimitus, qui dextera cuidam fratri genuflexo jugum imponit, & lœva labello digitum apponit, quasi silentium indicens, cum literis, *sancta obedientia*. Ad dexteram sedentis stat prudentia bifrons, mathematica gerens instrumenta, ad lœvam humilitas ardenter attollens facem: inscriptiones utramque indicant, sub humilitatis icone Angelus quoddam expellens monstrum, *semivirumque canem semicanemque virum*, ceu superbiæ symbolum. Hinc & inde homines, & angeli sedentem adorant. Super porticus signa, cœlum versus tendens S. P. extensis manibus stygma ostendit. Hic duo itidem Angeli scripturas quasdam explicatas demonstrant. In tertio triangulo

lo, contra solis occasum, sponsalia inter Franciscum, & paupertatem, dexteras Christo jungente, ingeniose repræsentantur. Paupertas mulier extenuata faciei, vestis laceræ figuratur, contra quam canis latrans, homo purpura amictus lapides jaciens, alter cœruleo textus indumento virgam extendens, illamque spinis implicare contendens. Angelorum cohors utrinque stantium sacro assistit hymenæo. Ad dexteram extremitatis Franciscus adhuc juvenis ab angelo induitus, recentem exuit tunicam, eamque pauperi donat. Ad sinistram tres viri mollibus induti avaros figurant, quorum unus manu crumenam stringit, alter rapacem volucrem sustinet, alter dextera pectus tangit, ceu cor divitiarum cupidum ostentans. In supremo angulo Deus inter diaphnas nubes velatus transpicitur, cui duo offerunt angeli, alter sublime templum, alter habitum illum, quem adolescens patriarcha inopi præbuit: in medio sic legitur, *sancta paupertas*; in extremo triangulo sinistrorum arx videtur consurgere, vallo, propugnaculisque munita, e cuius medio turris tollitur, & super hanc album vexillum, & in ipsa turri patens fenestra, ex qua velut ad custodiæ posita, pulcherrima appetet puerilla manibus ad pectus junctis, supplicans Deo, cum verbis, *sancta castitas*, cui duo volantes angeli, tanquam e cœlo dimissi offerunt, unus palmam, & alter regnum. Subtus extra arcem totidem angeli virum balneo stantem abluunt, super quem ex castri muris mulier, cui inscriptio *sancta munditia*, aquam infundit, & alia cui titulus, *sancta fortitudo*, pannum porrigit abstensorium, totidem item angeli binas deferunt veiles, velut ad induendum ablutum. Extra arcem ceu custodiæ assisterent, seniores sunt milites sanctitatis diadematæ coronati, ex quibus unus Imperialem, regalem alter defert coronam. Hos puto Henricum Imperatorem, & Boleslaum pudicum Poloniae Regem, qui virginitatem conjugio copulavere. In angulo ad dexteram, ceu a rupe ascendentibus tres S. P. excipit viros, quos ad lavacrum, & arcem invitare vi-

detur. In alio ad sinistram *sancta pœnitentia*, habitu anachoritæ, dextera flagellis, læva signo crucis armatur, & spectra quædam e rupe dat præcipitio, nigerimum nempe diabolum, tetur mundum, pallidam mortem, cœcam cupidinem. Pœnitentiam comitantur aliæ personæ flagella, cruses, virgas in hostes illas vibrantes. Arcus tribunæ conterminos, varia integra parerga, Sanctorum, Angelorumque vultus decorant.

Opus hoc summam Giotto peperit famam, tum propter artem, tum propter mysticam inventionem, & tot Idæarum expressionem, non etenim ante illum mos erat pictoribus per symbola triumphos, aut gesta exponere, sed nudas historias ruditer pictitabant. Hinc & ipse hujusce inventi institutor est habitus; dignus, cui angelus politianus hoc texuerit Epitaphium.

Ille ego sum, per quem pictura extincta revixit.

Cuiquam recta manus, tam fuit & facilis.

Natureæ deerat quod nostræ defuit arti,

Plus licuit nulli pingere, nec melius.

Denique sum Gottus. Quid opus fuit illa referre!

Hoc nomen longi carminis instar erit.

Cum Giotto aderat Puccius campana, Florentinus, ejus discipulus. Huic tribuitur pictura, Passionis Christi in cupa dexteri brachii crucis templi, sanctam quoque portiunculæ ædicolam figuris ornavit, & in variis civitatis Assisi partibus varia opera perfecit. Hinc civium omnium ad se traxit amorem, inter quos cooptatus uxorem nobilem duxit, & pucinorum familie nomen dedit.

Stephanus Florentinus, alter ex Giotti alumnis paradisi gloriam in chori tribuna delineare cœpit, at non perfecit, quam tem-

temporis injuria fere lapsam Cæsar Sermæus Assisias tandem politiori stylo eleganter, & ingeniose restituit: additis in imo loco purgatorii, & inferni imaginibus.

Petrus Caballinus Romanus, qui & Giotti discipulus, in declivitate sub historia passionis a Puccio depicta Christum Crucis affixum, turbam hominum, & equitum delieneavit; cum enim equos valde eleganter pingeret, Caballinus est nuncupatus. Quod magis hic observandum, est angelorum turba per aerem circumvolans, quorum quivis vario motu summum dolorem explicat, & ad compaciendum videntes excitat.

Simon, & Lippus Memmi Senenses Fratres, Giotti simul alumni varias tum Virginis, tum Sanctorum, fecere imagines in inferiori prospectu alterius Ecclesiæ brachii, prope ingressum, ad facella septemtrionalia. His etiam tribuuntur figuræ super primam refectorii majoris mensam servatæ.

Joan. Gaddus Taddæi filius, concivis, & discipulus Giotti, in cupa sinistri brachii B. Virginis, & JESU pinxit historias, puta visitationem, nativitatem, epiphaniam, purificationem, Innocentium stragem, fugam in Ægyptum, iter ad Jerosolymam, disputationem inter Doctores. In ordine medio est Christus crucifixus, Mater, mulieres ad crucis dexteram plorantes, ad lævam Franciscus cum sociis genuflexus, per aerem angeli pacis amare flentes, & sanguinem vulnerum scyphis suscipientes. In immediato super virginis altare, prospectu, est virgo ipsa cum filio sedens duos inter angelos stantes: subtus extra cornu epistolæ prope majoris tribunæ arcum vera S. P. Francisci vero habitu induiti effigies.

Thomas Stephani Florentinus, Giotti sectator insignis,
H 2
ideo-

ideoque Giottinus dictus, in prospectu super Ambonem B. Virginem ad cœlum assumptam, inque arcu ipso quædam S. Nicolai gesta, & vitam in ejusdem sancti facello eleganter depinxit.

Bonamicus Buffalmaccus, non S. Catharinæ Lararium, ut Vasarius autumat, quod illius temporis adhuc non erat, sed SS. Mariæ Magdalenæ, & Martini Episcopi capellas utriusque gestis ornavit. Bonamicus enim anno 1346 decepsit: ubi S. Catharinæ facellum Ægidius Cardinalis Albernotius, rubeo pileo donatus anno 1350, a fundamentis extrui fecit. Potius dixerim hæc, & alia a Giottini discipulis, qui post ipsum eo sæculo floruerunt, depicta.

Singulos ex præfatis pictoribus fuisse, ex illius ævi insignioribus testatus est Georgius Vasarius, qui omnium vitam, & opera digniora descripsit: ex eo habui quidquid in hoc titulo de picturis almæ Basilicæ asserui, ac de pictoribus, qui artis vetustate collis paradisi amænitatem auxerunt.

*Sacella Ecclesiæ expenduntur, quæ successive
picturis condecorantur.*

T I T U L U S XXV.

IN prima Basilicæ constructione juxta graphycam Jacobi Alemanni jam præscriptam inventionem, utrumque templum sua constabat unica navi in modum crucis protracta; nec media latior erat suprema, sed utraque super eisdem fundamentis erecta. In sublimiori tria tantum erant altaria, major B. Virgini, ex minoribus unum angelis, alterum SS. Apostolis sacrum: in inferiori, seu secunda itidem tria, primum S. P. Francisco, alterum Deiparæ innocentissimæ. Tertium

S. Joan. Evangelistæ dicatum. Anno vero 1236. F. Helias jam secundo Generalis Minister aliud erexit altare, in eodem septemtrionali crucis brachio, juxta illud B. Virginis, S. Elisabeth Turingiæ Landgraviæ, quam Gregorius IX. inter sanctas retulerat dedicatum facellum hoc a modernis, fortasse in consulto, sublatum est.

Cum Innocentius 4us Sanctorum fastis Stanislaum Episcopum, & Martyrem adnumeravit, ut diximus ad ejus honorem, in ipso ambonis circuitu, in quo illius vita fuerat promulgata, sub eminenti arcu, altare jussit aedificari. Inde F. Philippus de Campello fabricæ præpositus, & in architectonica laudati Jacobi alumnus, proposuit, additione lateralium facellorum alterius, & alterius ordinis medium Ecclesiam dilatandam, cumque elegans dedisset exemplar, a septemtrionali plaga opus inceptum fuit.

Prima ex Capellis S. Mariæ Magdalena sacra, in qua Buffalmaccus gesta illius insigniora delineavit, tempore generalatus S. Bonaventuræ completa est; quam cum ipse benedixerit, postea ejus in super nomine fuit insignita, deinde ejusdem sancti generalis mandato, facellum aliud S. Antonio Patavino sacrum erectum est, quod Giottinus primo picturis ornavit; sed cum temporis cursu jam periissent, anno 1610. Cæsar Sermæus Assisiæ illarum vice, ejusdem divi opera, & miracula potiora depinxit, qui & superius in quadripartita testudine SS. Francisci, Bonaventuræ, Ludovici, Claræ vitam eleganter expressit.

Sequitur ordinatim aliis uniforme Lararium SS. Ludovicis Franconum scilicet Regi, & Episcopo Tollosæ dicatum, jam pridem a Buffalmacco depictum, in cuius quadrifical testudine Andreas Aloysius Assisiæ Petri Perusini Alumnus, & Raphaelis Urbinatis Condiscipulus, a Georgio Vasario in vi-

ta Petri plurimum commendatus, quatuor prophetas, & totidem efformavit Sybillas, circa annum 1490. opus peritorum judicio, inter cætera absolutissimum. In prospectibus hujusce insignis capellæ, circa annum 1560. Adon donus, item Assisas, confraternitatis sancti Stephani sumptibus, Protomartyris gesta eximie figuravit. Majora hæc inter facella, totidem minora constructa erant. At duobus sublatis, duo tantummodo remansere: unum S. Valentino, alterum S. Laurentio Martyribus sacrum, itaque aquilonaris facellorum ala perfecta est.

A meridie ante Lararium SS. Ludovicis sacratum, paris structuræ capella, jussu, & sumptibus Cardinalis gentilis a Monte Florum Franciscani, circa annum 1310. extorta est, quam Buffalmaccus coloribus venustavit. Succedit facellum Sancti Andreæ, Apostolo sacrum, alteri e regione respondens. Situm est prope campanariam turrim, unde aliis angustius appetet. Capella S. Mariæ Magdalenæ aliam ex adverso habere non potuit, cum situs ille a sacristia jam fuerit occupatus. Extat igitur ibi ambo cum rostro, & sub arcu altare S. Stanislai, de quo egimus.

Crux templi etiam in brachiis fuit, ad proportionem deducta; nam circa idem tempus, e plaga septentrionali Neapolio Cardinalis Ursinus Lararium Divo Nicolao Episcopo sacram excitari fecit, quod illius sancti vita Thomas Giottinus ornavit. Ad plagam meridionalem in ejusdem conspectu D. F. Jo. Ursinus S. Jo. Jerosolym. eques, dicti purpurati Germanus, aliud paris formæ S. Jo. Baptistæ dicatum extrui curavit, cuius picturæ cum in dies una cum materia cadere cernerentur, dealbatum fuit, eo in loco dextrorsum porta extat majoris sacrarii, ad lœvam vero majus Ecclesiæ organum. Sed & navis, quæ ab ingressu in Basilikam transversam tau

gurat, capellis ad aucta est, ex adverso portæ majoris, aquilonem versus, circa annum 1355. Aegydius Camillus Cardinalis Albernotius, totius Italæ Apostolicus Legatus magnificum S. Catharinæ Virg. & Mart. Lararium addidit, ejusdem sanctæ gestis manu Bonamici, vel alterius inter illius ævi pictores eximii condecoratum. Cum autem postea in eodem altari celeberrimum crucifixi simulachrum locatum fuerit, pro spiritualibus exercitiis qualibet feria sexta fieri consuetis; in majori ambitu extra, intraque facellum ab Hieronymo Martelli Assisiate Passionis Christi historia depicta hoc sæculo fuit. In cupa vero ejusdem ambitus, manu prædicti expressus est cæruleus cœli aspectus, astris ornatus, & inter nebulas æterni patris imago, extra eundem ambitum ortum versus ampla ædicula erecta est S. Antonio Abbatи sacra, opibus, ac pietate Spoletanorum Ducum, quæ a Francisco Vagnutio Assisiate olim egregie depicta fuit. Sed humiditate superioris plateæ, cui partim sub est, picturæ una cum parietum tunica cecidere.

Ad levam in Ecclesiæ ingressu modicum quidem, sed elegans est facellum S. Sebastiani Martyris, in ejus fornice, ac prospectibus Jacobus Georgettus Assisias, eximus nostri sæculi pictor, Martyrium ejusdem athletæ delineavit. In ambitu ingressus eques Cæsar Sermæus item Assisias, hinc annunciationem B. V. & Christi nativitatem, illinc angelum, qui Picam S. Francisci matrem de filii natali præmonuit, & hujus in stabulo ortum depinxit. Itaque vetustis, recentibusque picturis utrumque templum eleganter ornatum est.

Ex facillis, quod S. Nicolao dedicatum erat, dein SS. Ursulæ, ac sociis est adscriptum, ibique pro fideliū communione S. Eucharistiae vas asservatur. Quod erat B. V. ejusdem immaculatæ inscribitur conceptioni. In Larario S. Jo. Baptiste tabula Sanctissimi Nominis IESU a S. Bernardino do-

donata conspicitur. In altari S. Jo Evangelistæ ab Alexander Cardinali Peretto, Sixti quinti nepote nobiliter exornato sacræ conduntur reliquiae, a quibus nunc nomen refert. Capella S. Andreæ, a S. Petro de Alcantara, altera S. Mariæ Magdalenæ, a S. Bonaventura erectora ab eodem divo, & alia sancti Martini, a S. Lucia Virgine participatur.

Vitreæ fenestrarum valvæ picturis itidem exornantur.

T I T U L U S XXVI.

ET si Georgius Vasarius in vita Guillielmi de Marcilla, inventionem eidem tribuat, vitreas fenestrarum valvas pingendi, quem circa annum 1500. vixisse ac floruisse testatur; attamen ex nostræ Basilicæ operibus artem hanc longe antea existisse liquido constat. Et figurarum antiquitas, & varia in eis expressa stemmata docent, in facellorum extructione fenestras ipsas cum suis valvis, atque picturis factas fuisse. Singula altaria solum habebant crucem, & candelabra, eisque pro tabulis, & imaginibus ipsæ fenestræ Sanctorum figuris depictæ inserviebant. In capella S. Jo præcursoris Jo. Ursinus fundator, in S. Nicolai Cardinalis Neaplio illius frater, in S. Ludovici Cardinalis gentilis effigies, & insignia referuntur. Hos autem ante annum 1300. dignitatibus ornatos fuisse neminem fugit.

Fenestræ superioris Ecclesiæ, varias SS. Patriarcharum, Prophetarum, & Apostolorum imagines, & inter parerga gesta demonstrant; inferioris autem, ut diximus, Sanctorum, quibus altaria ab initio dicata fuere, effigies, & miracula habent. Superiores marmoreis bipartitæ, inferiores quadripartitæ asseribus, cunctæ ocellis variis, & cycloibus venu-

sta.

statæ. Vitrum tam solidum, ut jam quatuor post sœcula adhuc integrum, nec minima quidem parte fractum appareat. Colores tam vividi, adeoque tenaciter adhærentes, ut nisi imaginum vetustior admoneret figuratio, nuper depictas diceres. Forinsecus retia ex filis æreis compacta vitreas, valvas communiunt, & quæ antiquitus locata fuere, illæsa adhuc conspiciuntur. Hinc dicendum consulto, priscos illos artifices æternitati labores, ac studia dedicasse, & tam fragili materiei perpetuitatis notam dedisse.

Pictorum ex antiquioribus, quos retulimus, opera ipsa vitrea apparent, superiora quippe cimabovis modum, atque industriam sapiunt, inferiora eorumdem, qui facellorum parietes exornarunt. Inter omnes ex valvis elegantiores videntur, quæ divi Antonii Patavini miracula in ejus Larario representant; nam Giotti manum, & usum indicant, coloresque quam vivacissimi cœruleus, viridis, flavus nuper impressi videntur.

Sacri Conventus picturæ.

T I T U L U S XXVII.

PRÆCIPUAS Sacri Conventus partes variis olim, eximiisque picturis insignitas fuisse non est quem lateat, quædam adhuc manent vestigia. In priori capitulo sub ædibus Pontificiis sito exstat usque nunc crucifixi Icon, circumvolantes angeli sancti stantes, ac flentes, Franciscus, Clara hinc, & inde genuflexi quæ manu Giotti, aut Giottini exarata ex modo conjici potest.

In occiduo majoris refectorii prospectu vetustæ imagines B. V. Filium amplexantis, & quatuor aliorum ex Sanctis aspi-

ciuntur: opera Simonis, & Pippi ex Memmis Senensibus, quos Vasarius Giotti alumnos describit. Super majorem ejusdem refectorii januam antiqua est pictura inpariete, quam partim collapsam manus quædam vulgaris reformare tentavit. Stat in medio Seraphicus Patriarcha, quem stantes sancti filii venerantur, utrinque & sub his eodem situ genuflexi seni, ac seni exprimitis discipulis, radiolis coronati, cum singulorum inscripto nomine, quos inter tertius ad dexteram prostratus legitur F. Helias de Bevilio. Extra ordinem est diabolus, qui F. Jo. de capella laqueo interficit. Sanctorum stantium capita recens pictor refecit; at socii genuflexi, utut erant, servantur. In orientali refectorii ejusdem prospectu crucifixi imago depicta est, quem SS. Franciscus, & Clara collachrymantes adorant, manu Adonis doni Assisiatis, qui & montes ibidem, & flumina, & valles mire disposuit, prominente in extremis collibus ad dexteram Jerosolyma, ad lævam Assisio, ejusdem peniculo in refectorio minori ultima Christi cum discipulis cœna perbelle expressa conspicitur.

Principale claustrum quod ad elegantiorem formam ius-
su, & ope Sixti 4^{ti} redactum est, ut ejus ibi fixa stemmata
testantur, idem bonus anno 1560. eleemosynis F. Gregorii
Pernæ Assisiatis, in utroque deambulatorio superiori, &
inferiori sex, & quinquaginta iconibus, vitam, acta, miracula
S. P. egregie referentibus decoravit. Inter icones sub fornici-
cum juncturis effigies Sanctorum, ac Beatorum Seraphici Or-
dinis ad pectus usque formatas delineavit. Ad hoc implu-
vium, velut ad picturæ lycæum, sæpius adventare, & exem-
plaria ducere visi sunt, qui excellentes ea in arte evadere sa-
tagebant, nec spe frustrati, pictores quippe, quibus hæc se-
raphica civitas post donum abundavit, ut inter eos Cæsar Ser-
mæus non semel confessus est, Sacri Conventus Claustrum,
ceu proprium Gymnasium habuere. Sacristia picturis, iti-
dem, iisque celebratis non caret, Super armaria varie di-
spo-

514

Mitternacht

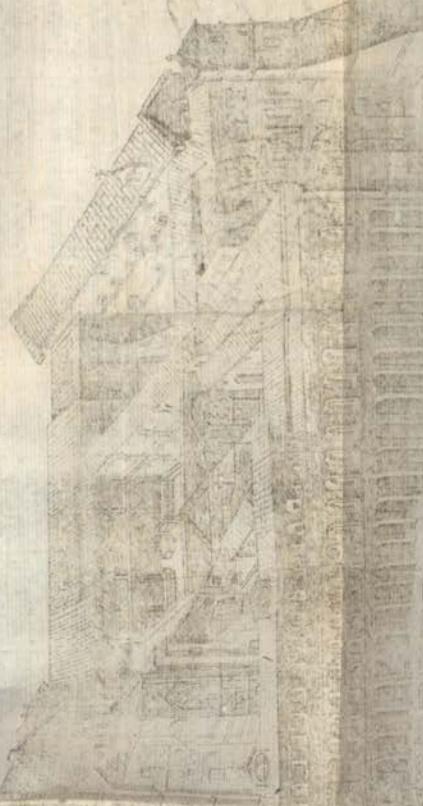
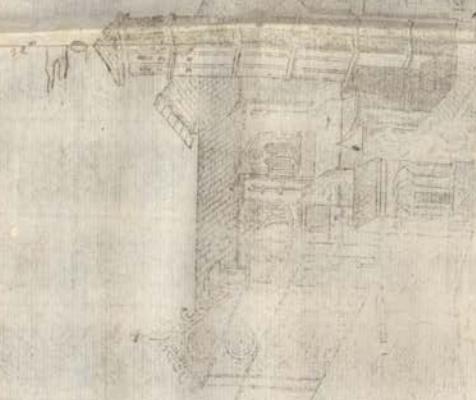
Hügel
Paradies

Abend

Nidergang

Mittag

1000

1000

spositæ sacræ historiæ inspiciuntur, desponsationis B. V. Christi nativitatis, circumcisionis, Epiphaniæ, fugæ in Ægyptum. Inter eas fides, spes, charitas, prudentia a Jacobo Georgetto Assisiæ depictæ sunt. Superiori ex parte columnatum patet theatrum; diversæ ibidem Sanctorum imagines, empyrei reseratus aspectus, S. Pater ab Angelis elevatus, cui æthereæ Princeps militiae Archangelus Michael obviam it, eumque divinæ Triadis ad solium adducit. Opus communi peritorum calculo absolutissimum, quo Cæsar Sermæus majorem ubique sibi famam paravit.

*Alexander IV. Sacræ Basilicæ fautor, &
opitulator ostenditur.*

T I T U L U S XXVIII.

Innocentio IV. Alexander numero, & virtutibus par successit, in Petri cathedra, Neapoli ipso natalis Domini die 1254. creatus. Antea Raynaldus de Comitibus, Gregorii IX. Nepos, Cardinalis, Episcopus ostiensis, & Seraphico Ordini Protector concessus. In Pontificatu eandem retinuit, & exercuit protectionem, noluitque alium ad id sufficere Cardinalem; ut eximiæ devotionis effectum erga S. Franciscum, quem viventem agnoverat, ejusque corpus stygmatizatum non semel viderat, demonstraret. Huic in primis Assisiensis Basilica omnium ordinis Ecclesiarum vere caput, & mater, cordi, & animo fuit, cui innumeræ contulit spirituales, & temporales gratiarum prærogativas, ut ex ejus diplomatis; inter quæ duo: unum incipiens, *Pro Reverentia B. Francisci. Dat. Viterbii 2. nonas Maii Pontif. an. 4.* quo custodis, & fratribus Assisiensium precibus annuens, eis auctoritatem largitus est, absolvendi omnes ad Ecclesiam eam accedentes, ab omisis in exequitione yotorum emissorum super ipsius visitatione:

aliud *Dat. ibidem 6. Kal. Octobris ejusdem anni*, quo eidem custodi facultatem concedit constituendi confessarios tam fratres sibi subditos, quam aliunde advenientes administrandum poenitentiæ Sacramentum Christi fidelibus, ex remotis partibus ad solemnitatem venientibus, cum auctoritate eos absolvendi a peccatis omnibus, nisi forte talia fuerint, ut propter ea Sedes Apostolica merito esset consulenda. Similiter concessas a prædecessoribus indulgentias confirmavit, aliasque perpetuas est largitus sacram Basilicam visitantibus in Festo Sancti Stanislai Episcopi, & Martyris, ac per ejus octavas, ob illius apotheosim ibi peractam, cui se in minoribus constitutum adfuisse testatur literis incipientibus, ad veneranda Sanctorum merita. *Dat. Lat. 7. Kal. Feb. Pontif. an. 2.*

Summi hujus Pontificis Patrocinium maxime enituit incoercendis his, qui sacræ Ecclesiæ eleemosynas, usurpare, & pia legata retardare & impedire tentarunt. Wenceslaus namque Bohemiæ Rex piissimus quandam auri summam in fabricæ subsidium devoto miserat animo: Sed Nuncii eam deferentes, & in itinere apud quemdam Comitem declinantes, de viarum periculis admoniti, ejusdem Comitis fidei, & custodiæ pecuniam commiserunt. Is ut ad fratres integra perveniret, se curaturum spopondit. Cum vero potiorem auri partem, misisset, gravi, lethalique pressus ægritudine, uxori, filiisque præcepit, ut quod reliquum erat, fideliter transmitti satagerent. Post ejus mortem hæredes debitum negantes, vel jam integrum solutum afferentes, se nihil ultra daturos dicebant, immo in postulantes fratres convicia, & minas jactabant. De his admonitus Pontifex eidem Comitissæ, ac filiis graves scripsit Epistolas, incipientes, *ad illa potissime prompti esse debetis, &c.* Datum Neapoli 14. Kal. Apr. Pontif. anno primo. Quibus detentionem illam infamiae nota dignam exaggeravit, eisque in mandatis dedit, ut Nunciis custodis, ac fratrum Assisiensium, absque dilatione facerent satis.

Aliud

Sat. 48.

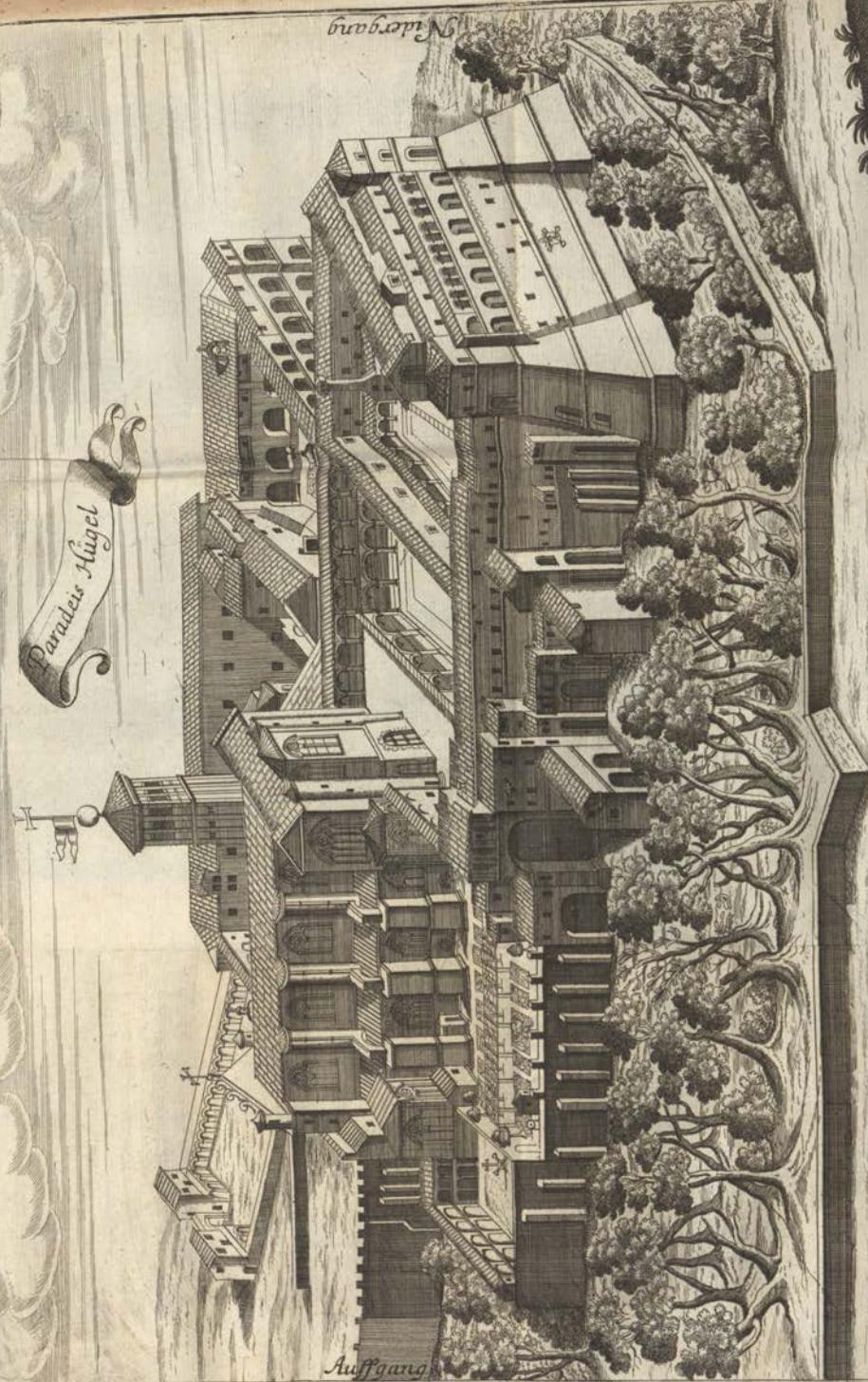
Niedergang

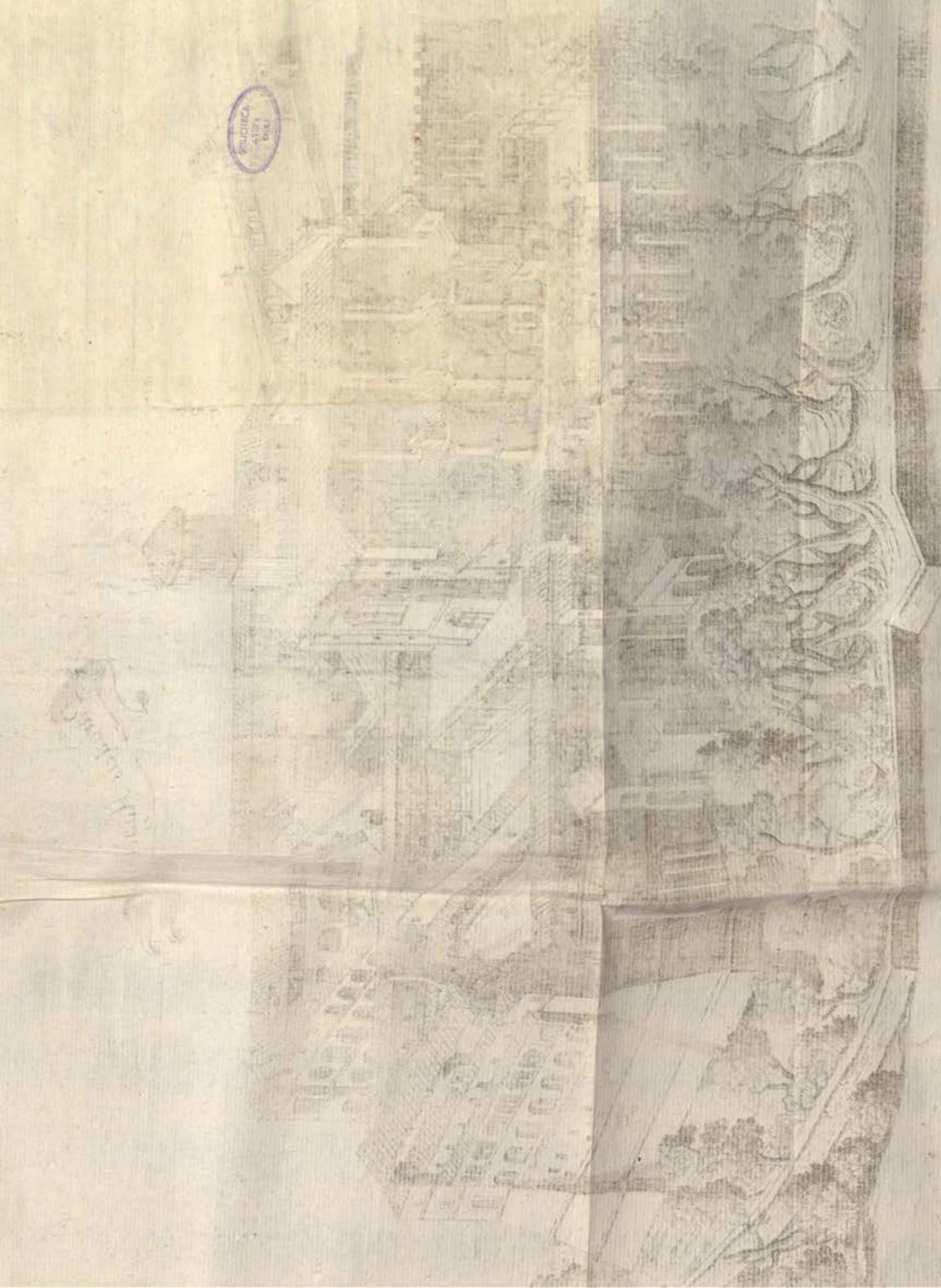
Paradies Hügel

Mittag

Mitternacht

Auffgang

Aliud quid simile accidit, eodem Pontifex, anno 1260. multi de Marochio fideles non modicam pecuniae quantitatem collegerant, nunciisque tradiderant, ut integrum custodi Sacri Conventus assignarent, in subsidium insignis ædificii Ecclesiæ, & Conventus ejusdem S. Patris. Iter agressi nuncii, ob navigationis pericula, & Saracenorum incusus, quo securius rem agerent, ad quandam Hispaniæ civitatem appulere: ubi quibusdam januensibus mercatoribus custodiendam pecuniam fiducialiter tradiderunt; qui eam in urbe prædicta recipientes, in qua negotiis vacabant, totam inibi reliquere, rati se eandem summam januæ reddituros! quo cum pervenissent fædisfragi homines dilationem querere tempus postulare cæperunt, prius verba, postea & contumelias dantes. Tandem nil eis debere renunciant; quin minas addunt! ni a postulatis desistant, custos ad hæc & fratres ad Alexandrum recurrunt, factum exponunt, patrocinium implorant. Summus Pontifex mercatoribus scripsit, monens, ac mandans debiti solutionem. Viri obedientiam negarunt. Alexander Archi-Episcopo Januensi commisit, ut debitores ad integrum satisfactionem induceret, infra terminum assignandum, quo elapsò, si contumaces fuissent, excommunicationis poenam contra eos quovis festivo die, in cunctis Ecclesiis, pulsatis nolis, ac cereis accensis publicari juberet, & sic usque ad completam solutionem eos compelleret. Literas in super addidit potestati, & Capitaneo Januensibus, incipient. In his, quæ sunt dignæ, fieri &c. Dat. Lat. Idib. Decemb. Pontif. an. 6. quibus totum enarrat factum, eosque monet, & cogit, quantum Archi-Episcopo, ab eo requisiti, impenderent auxilium, ac etiam auctoritate propria in contumaces animadverterent, quod tandem factum est. Ad colligendas, exigendas legatorum pecunias, & copiosas eleemosynas, quæ per omnes umbriæ civitates, tam in bonis mobilibus, quam stabilibus, a fidelibus pie, & liberaliter nostræ destinabantur Ecclesiæ, ac domui, summus ipse Antistes Alexander Jacobum Samue-

lis, & venturam judicis cives Assisiates, procuratores ac syndicos instituerat. Qui tamen ingentes inexactionibus difficultates patiebantur. Si quidem bonorum hæredes religiosis satisfacti opponebant, Minores Fratres paupertatis arctissimæ professores, ac ipsorum Ecclesias susceptionis, ac receptionis ejusmodi reddituum fore incapaces. Idem aliqui sustinebant; unde civitatum potestatis jus contra procuratores, & syndicos protulere. Summus Christi Vicarius, singulis Provinciæ potestatibus nominatim literas misit, incip.
Cum dilectos filios Jacobum, Dat. Anagniæ 13. Kal. Octob. Pontif. an. 5.
 declarans bona omnia mobilia, immobilia Ecclesiæ Assisiensi S. Francisci assignata, ad S. Romanam Ecclesiam, & Sedem Apostolicam pertinere, cui sola illa subjicitur. Præcipit ergo, ut tam cives a se constitutos, quam alios ab ipsis constituendos, ob Sedis Apostolicæ reverentiam habeant commendatos, eis auxilium, ac favorem impendant, nec sinant, a quibuscumque circa commissi officii exequutionem impediri, vel molestari. Alexander itaque tot beneficiis, privilegiis, indultis sacræ Basilicæ collis paradisi se tutelarem, atque patronum eximius prædecessorum æmulator, ostendit.

Urbanus, & Clemens quarti sacræ Basiliæ Privilegia confirmant, & augent.

T I T U L U S XXIX.

A Lexandro e vivis erepto Urbanus succedit hujus nominis quartus, qui ad Ecclesiam latinæ, & græcæ unionem toto animo se convertit. Ad id minoribus fratribus Apostolicis Apocrisariis usus est. Privilegium aliquod sacræ Basilicæ peculiariter ab Urbano concessum non invenimus; omnia privilegia, gratias indulgentias, a suis prædecessoribus datas,

con-

confirmavit diplomate incipien. Cum a nobis, &c. Dat. apud Urbem Veterem 4. Kal. Junii Pontif. an. 1. quod si diutius vixisset, certe ampliores prærogativas esset largitus. Nam, ut in ipsius vita refert Ciacconius, cum anno Pontificatus tertio, hoc est 1264. dolor eum continuus invasisset, plane ut excitatis interioribus ne vocem quidem formare posset, ab urbe veteri discedens, Tudertum abiit, mox dirutam, & cum hinc Assisium pergeret, utique S. Patris sepulchrum veneraturus, & forsitan inspecturus, vix duas itineris leucas emensus fuerat, cum pressis ob nimiam anxietatem visceribus, breviori via per pontem Perusiam versus lectica vectus fuit, cunque ad suburbium pervenisset, in Monasterio S. Petri Ecclesiæ Sacramentis munitus, in pace quievit: quique Franciscum adorare cupiebat in terris, videre citius meruit (ut pie de piissimo Pontifice credendum est) cum Deo regnantem in cælis.

Urbano post quatuor inter Pontificii menses, Clemens ^{4^{ta} successit, Perusii nonis Februarii 1265. electus; antea Guido Grossus Episcopus Sabin. Cardinalis, Nobilis Gallo-narbonensis, Legatus Galliæ, absens. Hic de electione admonitus feliciter, rebus regni illius compositis, minorum habitu indutus, ut impii Manfredi Ecclesiæ hostis insidias, quas sibi in itinere paratas noverat, evitaret, incognitus, sed incolmis Perusiam pervenit; inde Viterbum cum Cardinalibus abiit, ubi Pontificatus suscepit insignia.}

Pontifex hic Franciscanam Familiam in visceribus habuit, sed & illius caput, & Matrem Ecclesiam prædilexit, rogatus a Generalibus Magistro Sacri Ordinis Prædicatorum Jo. de Vercellis, & Ministro minorum S. Bonaventura, Apostolicas eis dedit literas, incipien. Obtenuit divini nominis, &c. Dat. Perus. 2. Id. Feb. Pontif. an. primo. Quibus, ut religionem utramque a molestiis liberaret, quas aliqui ex Prælatis, Cle-

ricis, Laicis ei attulerant, sub prætextu, quod fratres mundo mortui, proprium possidere nihil possent, adeoque ab omni sint hæreditate excludendi, declaravit, ut in temporibus bonis, in quibus succederent in sæculo existentes, licite fratres valeant, & in religione succedere. Patet in eisdem literis. Basilicæ vero Assisensi, ad quam Perusia initio sui Pontificatus venerat, & admirabile S. Patris corpus in proprios stans, pedes inspexerat concessit, ut juxta illam, vel ejus limites loci ad trecentas cannas nulli Ecclesiam, Oratorium, Nosocomium, Monasterium ædificare, vel instituere liceret, absque speciali Apostolicæ Sedis licentia. Diploma custodi, & conventui Assisensi directum incipit, *Clara merita sanctitatis, &c. Dat. Perus. Non. Octob. Pontif. an. primo.*

Præterea visitantibus Ecclesiam, in qua pretiosum Francisci corpus conditum est, in die ejus festo, ac per octavam cunctis Christi fidelibus annuatim annum unum, & 40. dies indulgentiæ condonavit. Breve incipit, *Cum ad promerenda, &c. Dat. Perus. 5. Id. Octob. an. primo.* Item Ministro Provinciali, Custodi, & Conventui Assisen. indulxit, literis *Datis Perus. 2. Kal. Martii Pontif. an. 2. incipien. Desideriis vestris, &c.* Ut in sacra Basilica tempore universalis interdicti, in Festivitatibus S. Patris Francisci in anniversario dedicationis, per que eorum octavas divina officia solemniter celebrare valebant.

Sed & privilegia omnia a Gregorio IX. Basilicæ, dum construeretur, ante quam ad eam sacrum S. Patris corpus translatum esset, consistoriali diplomate attributa, confirmavit, aliaque tenoris ejusdem consistoriali brevi, in amplissima forma stabilivit, ipso Papa, & Cardinalibus omnibus, tunc Perusiae existentibus subscripto, & signato. Incipien. *Is qui Ecclesiam suam &c. Dat. Perus. 17. Kal. Maii 1266. quo collis*

paradisi Basilicam in fundo S. Sedi oblato constructam, prærogativa libertatis, & honoris donavit, sub B. Petri, ejusque successorum immediato patrocinio suscepit, eique soli subjetam statuit. Caput, & matrem illius ordinis, quem S. Pater instituit, haberet, & ibi per Fratres Minores Conventuales perpetuo inserviri mandavit. Privilegia similiis notæ in eodem diplomate continentur, quæ omnia in suo perseverant rigore; nam quotannis census pro eis impositus a Fratribus Assisiensibus Sedi Apostolicæ solvit, in Festo SS. Apostolorum.

Cum autem non desint qui dictis, & scriptis hæc privilegia audacter imminuere, & indirecte negare præsumunt, libet proinde ad trutinam revocare.

Privilegium immediatæ subjectionis Apostolicæ Sedis.

T I T U L U S XXX.

PRIVILEGIA haec tenus recensita quidam non magni facientes, affirmant omnes Ordinum Regularium Ecclesias de jure communi Sedi Apostolicæ esse immediate subjectas, adeoque ab Episcoporum, & locorum ordinariorum jurisdictione immunes, quod privilegio libertatis est frui: at rem non satis perpendunt. Singularitas enim diplomaticis singularitatem arguit privilegii, juxta regulas juris. Sancitum est a summis Pontificibus Regularium Ecclesias omnes ad summam eorum potestatem immediate spectare, ut eas ab aliorum auctoritate redimerent, & ab ipsis Regularium Prælatis visitari, ac dirigi possent, nec propterea singulæ Pontificiæ, & Patriarchales dicuntur Basilicæ, & Sanctæ Sedis Speciales, quibus titulis passim hæc legitur a Pontificibus decorata, quæ nulli alteri,

sed soli Romano Pontifici prorsus subjecta est. Hanc propterea Provincialis Minister ipse non nisi tanquam specialis delegatus Apostolicus visitat, unde in actis visitationis generalis hæc semper verba præscribuntur, & præmittuntur: *Habitis prius verbo speciali, & assensu summi Pontificis;* ex quibus plurimi motu proprio, præter communes regulas, leges huic Ecclesiæ condiderunt, quas superioribus ordinis quibuscumque, & Capitulis Generalibus mutare, vel irritare interdixerunt, quamvis constitutionibus ordinis adversarentur, ut legentiibus liquet. Hinc evidenter convincitur, Christi Vicarios, ne dum immediatam, sed & omnimodam, privative quo ad alios, exercuisse & exercere in eam jurisdictionem, & auctoritatem.

Ob hoc suprema in Ecclesia Pontificium solium perpetuo erectum cernitur, in chori medio, ex adverso majoris altaris, ad quam ascendere aliis prælatis non licet. Extat & in templo intermedio ambo marmoreus qui (teste S. Carolo Borromæo in sua instructione fabricæ, & supellectilis Ecclesiasticæ) Basilicæ solum Patriarchali conceditur. Ibi Diaconus Evangelium solemniter populo decantare consueverat, cum summus celebraret Antistes.

Ulterius prope ipsam Ecclesiam in altiori cænobii regione, ut diximus papales ædes ab initio constructæ fuere, quo & depositum fuit armorum, librorum, pecuniæ, rerum aliarum ad Apostolicam Sedem spectantium, constat ex variis summorum Pontificum literis, qui ad ea resumenda non semel nuncios misere, quæ custos, ac fratres servabant. Imo Anno Domini 1321. Jo. XXII. summo Pontifice, Guelphos inter, & Gibillinos Assiates civili bello sœviente, horumque vi prævalente, quorum dux erat Mutius quidam Francisci, Assisas; Friderico Comiti Montis Feretri, Ecclesiæ, ac Papæ rebelli familiaritate conjunctus ostia Pontificii the-

fauri ab ejus turba confracta sunt, indeque pecuniae, quæ pro Sede Apostolica servabantur, ereptæ: unde civitas a Pontifice, vinculo interdicti ligata fuit, eoque dein soluta, pulso a Guelphis Mutio, ac ei adhærentibus.

Ad ultimum annui census nunquam intermissa solutio easdem prærogativas unicæ subjectionis, exemptionis, libertatis, aliasque in bullis expressas, non communes, sed singulares ostendunt.

Sacra Basilica totius ordinis Caput, & Mater peculiari dignitate appellatur.

T I T U L U S XXXI.

Prærogativam capitum, & matris nostræ convenire Basilicæ, eique a tota Religione attribui, juxta sententias Pontificias, omnia ex antiquioribus monumenta demonstrant. Quoties aliquod regestum legitur Provinciarum, Custodiarum, Conventuum, locorum totius Ordinis, in capite semper legimus Sacrum Assisiensem S. Francisci Conventum, tamquam supremum omnium caput. Ita Wadingus Tom. 4to ad annum 1399. Num. 11. universalem refert Catalogum ex M. S. Vaticano, ex codice impresso, ex monumento Aracelitano; in quibus primo ponitur S. Francisci de Assisio; dein locus S. Mariæ de Angelis; tertio S. Claræ, deinceps ordinate alii custodiæ Assisiensis Conventus, & loci tamquam membra propinquiora sub capite. Sic loci dignitas postulat, ut ea Ecclesia sit mater, in cuius, vel ut sponsæ, sinu sacrum recumbit Francisci corpus, e cuius vulneribus, ceu ex mammis, lac illud dulcissimum sacri cruoris ad cunctos alendos filios promanat.

Hæc inquam a singulis Minoritis habenda caput, & Mater, in qua Sanctissimus Parens, & Patriarcha moratur, qui eam sibi domum elegit; recusaret namque esse in corpore, renueret in filiorum numero computari, qui a capite se diceret alienum, vel hanc Patris Sponsam agnoscere deditgaretur ut Matrem, Mater quippe, & Caput illius Ordinis constituitur, quem S. Pater instituit, ex duplice Apostolicæ Sedis Consistoriali sententia! quapropter qui eam respueret, non esset ordinis a S. P. fundati. Scriptores quidam ejusmodi prærogativas, alteri Ecclesiæ tribuentes, videntur, huic, cui legitimate, ac juridice competunt, indirecte negare. Post Ordinis Franciscani divisionem omni studio, & arte id attentare conantur. Ecclesiam Portiunculæ Caput, & Matrem vocant, propria opinione, nulla Pontificum auctoritate suffulti, imo ei aliquomodo adversantes. Sed almæ illi ædicolæ, cui tot aliæ conveniunt, has præstantias addere, æquum non esse liquet, qua in re ad veritatem eruendam, ac tenendam, pa- rum hic immorandum.

Duo capita corpori eidem tribuere monstrorum est, binam Matrem eidem proli assignare ridiculum. Vel ergo totius Franciscani corporis caput, & universæ Minorum sobolis Mater hæc vel illa censenda est. Summi totius Ecclesiæ judices, Christi Vicarii, cum sacro Cardinalium cætu, Catholicam dirigentes fidem, solemnissimis decretis jusserunt, collis paradisi Basilikam, in qua pretiosus asservatur thesaurus, sanctum videlicet corpus, gloriosissimi Institutoris ac Patris, Caput, ac Matrem habendam. Parens ipse Seraphicus tam proprio, quam filiorum suorum nomine obedientiam, ac reverentiam Domino Papæ Honorio, ejusque successoribus votit; suosque fratres pedibus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, semper subditos voluit. Fratres ergo Minores a S. Patre insti-tuti, & non ab alio, eam sui corporis Caput, & Matrem agnoscere, ac confiteri tenentur, quam Ecclesia, & sedes ipsa

ipsa Apostolica præcipit agnoscendam, ne dum particulari Matri adversantur, universaliter etiam, ac supremæ contumacæ reddantur.

Præterea Gregorius 9. qui primus, cum toto Ecclesiæ Senatorum Collegio præcepit collis paradisi Basilicam caput habendam, ac Matrem, Sancto Francisco viventi tali, tanquam fuerat familiaritate & amicitia conjunctus, ut sanctus Pater omnia ei sui cordis arcana, desideria, communicaverit, sicut Papa ipse testatus est, in sua, quo eleganti, &c. quam apud Wadingum videre placeat Tom. I. Analium 1230. Num. 14. fuit & Gregorius nostri ordinis primus Cardinalis Proætor. Si ergo sanctus P. Franciscus voluissest sui Ordinis esse Caput, & Matrem Ecclesiam Portiunculæ, negotium tanti ponderis amico, & protectori, quem sciebat summum Pontificem mox futurum, communicasset, & Gregorius qui in cunctis illi complacuit, opposito, aut diversum expresse non præcepisset. Aut si sanctus Franciscus hujusmodi desiderium, illi non insinuasset, hoc ipsi fratres egissent, qui Patris intentionem satis optime noverant. Ubi autem historiæ, Bullis summorum Pontificum adversantur, & præcipue circa res ejusdem temporis, sunt prorsus rejiciendæ; nulla etenim major, quam Christi Vicarii authoritas.

Hinc dato, quod S. Pater eam habuisset intentionem, de qua nullimode constat, imo ejus humilitati, incompetens esset, adhuc tamen cum Pontifex, quin tot Pontifices aliud jussissent, ipse, qui obedientiam Domino Papæ, specialiter vorerat, etiam proprium retractasset optatum. Nec adversantibus refragantur ea verba, quæ in lectionibus propriis illorum Breviarii leguntur, videlicet. Quam idcirco Ecclesiam Portiunculæ vocari voluit, quod esset futura Caput, & Mater pusilli regis Fratrum Minornm. Clare enim constat, ea verba centum circiter ab hinc annis addita, & intrusa fuisse, & nostrorum

fateor (injuria permissa. Antiquiora Franciscana Breviaria, ante divisionem ordinis M. S. quæ in Assisiensi Bibliotheca servantur, de Festo Portiunculæ, nullam omnino faciunt mentionem. Alia post divisionem impressa simplices continent lectiones, nudam ex vetusta relatione historiam referentem, quæ in Archivio nostri Sacri Conventus exstat originaliter. Quorsum vero hoc nomine, Portiuncula, Caput, & Mater, valeat designari, mea tenuitas non capit; potius enim parvam corporis portionem quam caput, totum eminenter continens, si de corpore agatur, significat, si de generatione, potius filiolam, quæ parva portio est Matris, quam Matrem ipsam videtur exprimere.

At memini me legisse in vita S. Benedicti a Patre quodam Cassiniensi descripta, inter multa ex sacris Larariis a prædicto Patriarcha in territorio sublaci erectis, præcipuum id extitisse, quod prope villam, quæ Portiuncula dicebatur, B. Virgini dedicavit, ad cuius similitudinem, inquit, Patres Benedictini, Subasii, Montis Incolæ, aliam construi Assisiis planicie curaverunt, quam & Portiunculam appellarunt, eamque postmodum S. Francisco assignavere. Hinc ergo Portiunculæ nomen, non a Capite, & Matre derivatum est.

Ipsa Portiunculæ Ecclesia tribus ferme sæculis ante ordinis divisionem subdita semper fuit Domui Assisiensi, tamquam capiti membrum; Clara sunt, M. S. referentia Assisiensem custodem quotannis eam visitasse: Fratres eo in Conventu degentes sub illius obedientia vixisse, Guardianum loci ab eodem custode, ac Patribus Sacri Conventus electum, ac deputatum fuisse, eleemosynas omnes, tam in pecunia, quam in cera, quam in paramentis illi ædicolæ oblatas, ad hanc supremam spectasse, eaque omnia per singulos annos, sufficientibus relictis, ad custodis arbitrium Assisium delata. Imo etiam post ordinis divisionem, quæ sub Leone X. accidit,

usque ad Urbanum VIII. eleemosynæ illi oblatæ, non ab obseruantinis (inibi ab anno 1415. degentibus ex concessione eis a conventionalibus facta) sed a conventionalibus ipsis, perpetuae Basilicæ Assisiensis custodibus sumebantur. Præfatus autem Urbanus, qui eas ad observantinos transtulit, ne hanc Ecclesiam antiquo omnino jure privaret, illos ad solutionem nummorum aureorum bis mille obligavit, quorum fructibus prædictas voluit eleemosynas compensari, quæ omnia omnimodam indicant, antiquam, perpetuam illius sacræ ædiculæ huic Patriarchali Basilicæ subjectionem. Quomodo ergo Caput, & Mater! nunquid sub membra directione Caput, sub filiorum obedientia Mater!

Waddingus hac in re magis acurate, quamvis non omnimode se veraciter gessit. Tom. 1. ad annum 1330. N. 2. Ubi eadem referens privilegia a Gregorio IX. primitus collis paradisi Ecclesiæ, quæ tunc contruebatur, concessa & bullam addens, absque tamen Papæ, & Cardinalium subscriptionibus, hæc scripsit. Ecclesiam novam, quæ ædificabatur in sancti institutoris honorem, denuo multiplice gratia, & favore affectit, exemplam faciens, quam antea anno secundo sui Pontificatus exemit a quacunque jurisdictione sibique immediatam, & totius Ordinis Caput, & Matrem constituit. Verum tamen antiquitate Caput est, Conventus S. Mariæ Angelorum, & Mater ex instituta primitus ibi religione: ed cœnobium hoc Pontificio privilegio utrumque habet dignitate, & auctoritate, & ex recondito thesauro præcellit: Hæc Waddingus, sed quæ de antiquitate & prima institutione asserit convenire Portiunculæ, clarum est apud omnes historicos, apud ipsum Waddingum Tom. 1. ad annum 1209. & 1210. ad Rivotorti ædiculam derivari, ut suo loco diffusius edisseram.

Id postremo in hac materia observandum, quod in publicis processionibus pro hac Basilica duæ semper deferuntur, & delatæ semper fuerunt, Romanarum more Patriarchalium Cru-

Cruces, sub quibus ante prædictam ordinis divisionem cuncti nedum Terti Ordinis Fratres, seu de pœnitentia, sed & Patres nostri Reformati, modo de observantia nuncupati incedebant: sub quibus adhuc crucibus Patres Capucini ab ipsorum institutione usque ad diem præsentem conveniunt, & convenire volunt, dignitatem Capitis, & Matris, tamquam veri S. P. filii agnoscentes. Aptissime hujusmodi privilegia sacræ Basilicæ congruunt; cum nempe totum Minoriticum corpus semper subditum, & subjectum S. R. E. pedibus juxta fundatoris regulam esse debeat Ecclesiam illam, quæ hujus corporis Caput, & Mater a filiis habenda est, sub immediata speciali subjectione, & protectione S. Petri, Sedisque Apostolicæ constitui dignum erat; ut Capite ac Matre mediatis totum corpus subditum semper agnosceretur, ac protegeretur a visibili Capite Ecclesiæ, Christi Vicario, & ab universal Matre, quæ est Romana Ecclesia foveretur.

Sacra Basilica perpetuo a Fratribus Minoribus excolenda.

T I T U L U S XXXII.

ID ipsum Gregorius Nonus sanxerat in consistoriali diploma-
te, anno 1230. Cum adhuc Ecclesia construeretur. Exinde colligi liquet, in tanta Franciscani Ordinis partitione,
qui sint primævi Fratres Minores, & Seraphici Patriarchæ
primogeniti filii. Neminem latet, post ejus obitum primo
illo sæculo unicum exstitisse sub unico Generali Ministro Mi-
noriticum institutum, cui sacrum parentis corpus creditum est,
& Ecclesia ab Apostolica Sede tanta prolis agnita Mater ex-
stitit assignata. Quintum fere sæculum currit, ex quo iidem
Minores Fratres Basilicam incolunt, & tumulum admirabi-
lem possident;

Nec tamen legibus ab eis desertam, aut ab aliis aquisitam, aut alterius instituti fratres, prioribus expulsis, fuisse inducitos. Bullæ; quibus hæc perpetua servitus fratribus a S. P. institutis commissa fuit, revocatæ non sunt; imo singulis annis solutione census perspicuum est confirmari. Qui ergo inibi perseverant, conventuales, ad discriminem aliorum, vocati, primi sunt ex Minoribus Fratribus, paternæ, maternæque hæreditatis legitimi, ac perpetui possessores. Aquibus etiam quæ nunc possident sacra loca Patres Reformati seu observantes habuere. Nam sub anno 1515. Conventuales ipsi Sacram Portiunculæ ædiculam concesserunt eis, quam ducentis annis tenuerant; sicut postmodum anno 1430. sacram Alverniæ montem, aliaque ex diversis locis tamquam dilectis filiis tribuerunt.

Ad hujus privilegii manutentionem sæpius laboraverunt PP. Conventuales, quin adversus deturbatores Assisiatum Ci-vium defensionem, & summorum Pontificum justitiam sunt experti. Non semel sacram Domum invadere, illosque expellere vi, aut fraude quidam conati sunt. At S.P. cui complacuit pusillo suo primo gregi regnum dare, nunquam ab eo separare permisit. Adversitates, persecutio[n]es, ja[ct]uras non mediocres ad humilitatis, patientiæ, mortificationis exercitia eos pati voluit, qui aliquando vel propheticum illud dicere potuerunt, *Misericordiæ Domini, quia non sumus consumpti.* Piissimus tamen Parens nunquam prædilectos filios a sua exclusit domo; nunquam a se, nunquam a sua sponsa, ab Ecclesia, inquam, eorum matre expulit, sed illorum obsequio delectatus, semper cum primis natis manere voluit.

Hinc anno 1520. sedente Leone X. die prima Augusti religiosorum quorundam maxima multitudine conventum ingressa (conventionalibus interim Ecclesiæ cultui, & Sacramentorum administrationi intentis) coenobium percurrere, Capi-

taneo, quod ad rumorem occurrerat, contumelias jacere, militibus verbera, vulnera lethalia infligere, tumultuose clamare, hinc cursitantes & inde: noster est locus: Conventuales discedant, temerarie ausi sunt. Hi periculum advertentes, implorato Seraphici Patriarchæ auxilio, aggressoribus resistentiam facere, & a civibus adjuti vim vi licita repulerunt. Res ad summum Pontificem fuit delata, qui Cardinalibus B. Episcopo Sabinensi, & F. de Ursinis causæ examen commisit, peractoque processu, qui Romæ in Archivio Pontis Sixti apud Generalem Conventualium procuratorem originaliter asservatur, Leo ipse, parum alioquin conventualibus favorabilis, pro justitia, ad compescendam obfessorum audaciam decrevit, Assisensem S. Francisci Basilicam, speciali titulo Apostolicæ Sedi immediate subjectam, ad conventuales perpetuo pertinere, eosque semper in illa manutenendos. Alios possem referre eventus, quos modestia detentus omitto.

Reliqua diplomatis privilegia expenduntur.

T I T U L U S XXXIII.

AD libertatis, & honoris prærogativam, quam almæ nostræ Basilicæ concessit Apostolica Sedes, quæ subtexui privilegia pertinent, quorum licet plura ab omnibus reguliarum Ecclesiis fuerint postmodum per extensionem participata, huic tamen primitus inter Minoriticas, & principaliter, velut capiti, singularissimo modo concessa apparent. Præcipua sunt, ne quis audeat in eam excommunicationis, vel interdicti poenam promulgare: ut infra clausuras locorum, ad ipsam, ejusque fratres pertinentium nemo præsumat rapinam, seu furtum patrare, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temere capere, aut interficere, vel violentiam exercere, ut nemo audeat præfatam Ecclesiam quomodolibet per-

perturbare, aut ejus bona auferre, aut ablata retinere, minuere, seu quibusvis vexationibus fatigare: sed ut omnia integre conserventur, eorum, pro quorum gubernatione, & sustentatione sunt data usibus omnibus profutura. Alia suo loco quivis legere poterit.

Ad omnium privilegiorum, & jurium firmitatem, ac robur, pro ut in prædictis literis, summi Pontifices, & Cardinales in contravenientes poenas gravissimas addiderunt, privationis scilicet cujuscunque potestatis, dignitatis, honoris, alienationis, a corpore, & sanguine JEsu Christi, & in extremo die divinam ultionem. Servantibus autem jura omnia sacræ Basilicæ facta, Salvatoris pacem in hac vita, & portionem in viventium terra augurati sunt.

Caveant ergo cujusvis conditionis personæ, ne dictis, scriptis, factis, directe & indirecte præjudicium aliquod sacræ huic Basilicæ, aut domui inferant, aliter, poenas comminatas certo incursuros se sciant. Caveant, inquam, omnes sed peculiariter, qui Francisci filios se dicunt, & hoc titulo gloriantur, Franciscanam Assisiensem Ecclesiam vere Caput, vere Matrem agnoscant: eam fateantur tot prærogativis, privilegiis, honoribus a Sede Apostolica decoratam. Sic summis Pontificibus obedientiam, ac reverentiam præstabunt S. R. E. omnimodam subjectionem profitebuntur, & æternæ mercedis consequuntione digni reperientur.

Eadem privilegia a Sede Apostolica confirmantur.

T I T U L U S XXXIV.

PRÆdecessorum exemplo, ac propriæ devotionis affectu certatim summi Pontifices studuere, ut privilegia almæ

lis paradisi Pontificali eorum Basilicæ concessa nedum firma-
rent, sed & augerent.

Nicolaus IV. Apostolicis literis incipient. *Præclara glorio-*
sissimi confessoris, &c. Custodi, ac Fratribus Assiensibus dire-
ctis, hæc habet. Nos propter ipsius sancti reverentiam, volentes
prædictam Ecclesiam, quæ totius Ordinis vestri Caput existit, & Ma-
ter, specialiter honorare Ecclesiam ipsam, quæ nulli, nisi Romano Pon-
tifici est subiecta, & totum locum ipsius, cum pertinentiis suis, nul-
lus omnino valeat perturbare, &c. Dat. Reate. 2. Id. May Pontif.
anno 1.

Sixtus quartus in Bulla incip. *Quamvis altissimus, &c. Dat.*
Assisi 8. Kal. Septembri 1476. sic scribit. Ecclesia ipsa, quæ in-
ter alias Ecclesias domorum dicti ordinis re, & nomine obtinet princi-
patum. Ex quo claret, Apostolicam Sedem, ultra Matris,
& Capitis dignitatem, insuper aliam Principis omnium Ec-
clesiarum Ordinis Minorum dedisse. Sed & Bonifacius No-
nus, in constit. incipient. Alma domus B. Francisci. Dat. Ro-
mæ Non. Octobr. Pontif. anno 4. alio non minoris ponderis
titulo eam insignivit, subdens; quæ lapis fundamentalis exi-
stit totius Ordinis Fratrum Minorum.

Ne tamen omnes singillatim hic referam, ac tædio le-
tores afficiam, unius Clementis Octavi amplissimum diploma
percurrere satis sit; incip. *In Apostolicæ dignitatis culmine, &c.*
Dat. Romæ Non. Septemb. 1602. quo confirmavit omnia, singu-
la, privilegia, indulta, libertates, exemptiones, præroga-
tivas, facultates, favores, gratias tam perpetuas, quam ad
tempus eidem domui, custodi fratribus a prædecessoribus
suis, & nominatim ab Innocentio 4. Clemente 4. Nicolao 4.
Gregorio 9. Gregorio undecimo, Nicolao 5. Alexandro 4.
Bonifacio 9. Calisto 3. Pio 2. Gregorio 13. aliisque concessas.
Quoties enim Fratres Minores, ejusdem S. Basilicæ cultores,
per-

perpetui S. Sedem pro privilegiorum confirmatione rogarunt,
toties munificentissime collata obtinuerunt.

Ad hæc spectat, quod anno 1690. dum in Sacro Conventu, licet indignus, custodis munus obirem, mihi accidisse memini. Quædam observabam præludia, ex quibus facilime gravissimum præjudicium S. Basilicæ proxime inferendum prænoveram, ut opportune occurrerem, Romam me contuli. Ibi a summo Pontifice, tunc Alexandro 8. perbenigne exceptus, dixi. Mihi, S. Apostolicæ Sedis in Basilica Assisiense, quæ nulli potestati subdita est, Ministro, onus incumbere, summum præmonendi Rectorem de his, quæ in præjudicium indemnitatis ejusdem Ecclesiæ verti possent. Negotium exposui. Respondit Pontifex, optime se callere Ecclesiam illam specialissime ad S. Sedem spectare, quapropter eam sibi maxime charam ab omni intendebat præjudicio immunem. Ad hæc plurium Eminentissimorum examini causam expositam, & commendatam commisit, quæ anno sequenti sub Pontificatu Innocentii XII. juxta meum votum est absoluta, & jussu ejusdem Pontificis Decretum executio ni mandatum. Ad particularia non descendo. Ne proximiis injuriis videar. Satis pro nunc ostendisse, quam gratio se semper inspecta, beneficis locupletata fuerit a S. Sede sacra hæc domus, omnium aliarum Franciscanæ familiæ Caput, Mater, Princeps, lapis fundamentalis.

*Fabricæ conservationi a S. Sede Apostolica
providetur.*

T I T U L U S XXXV.

C Opiosis pecuniarum largitionibus, quas summorum Antistitum, munificentia, & populorum devotio obtulerat,

brevi temporis cursu tam ingenti, admirandoque ædificio manus ultima imposita est. At ne temporis injuria laberetur, in hoc tota fuit Apostolica Sedes, ut conservationi in posterum, ac futuræ tantæ molis restaurationi provideretur.

Nicolaus si quidem quartus, anno 1288. in literis, *Reditentes ad sedulae, &c. Dat. Reate Idib. May Pontif. anno 1.* statuit eleemosynas omnes a fidelibus oblatas, & offerendas in Ecclesia S. Mariæ Angelorum consignandas Ministris, custodi, Fratribus S. Francisci in civitate degentibus, ad conservationem, reparationem, ornementum Ecclesiæ, & domus, quo sacrum corpus sancti ejusdem quiescit. Hoc privilegium absque jurgio usque ad annum 1417. servatum est, quo tempore Fratres Conventuales Assisi etiam Portiunculæ Ecclesiam incolebant. Eodem vero anno conventuales Portiunculæ ædicularam Patribus Reformatis assignavere, qui nunc de observantia nuncupantur, a Fratre Paulo de Trincis Fulginate laico paulo antea exorti. Hi locum ea conditione acceperunt, ut eleemosynæ omnes, pecuniæ, ceræ, paramenta prædictæ Ecclesiæ S. Mariæ Angelorum oblata consignarent custodi, & Ministris S. Assisensis Conventus, relicta ibi, ad custodis ejusdem arbitrium & judicium, & ceræ, & paramentorum sufficienti portione, quod & servatum fuit a Reformatis, tum enim protestabantur, velle se regulam servare ad literam, absque glossa, absque privilegiis, ut erat mens F. Pauli eorum institutoris, ideoque nunquam se pecuniam receptruros, nec per se, nec per interpositas personas; sed conventionalibus privilegiatis, a quibus sanctuarium recipiebant, & sub quorum obedientia vivere promittebant, penitus relicturos. Et id nedum ad parendum Pontificiis iussis, ac ostendendum benefactoribus, & superioribus suis gratitudinis debitum, sed ut regulæ paupertatem absque ullo privilegio servarent. Cum vero a communitate, seu conventionalitate ordinis separari cœpissent, & proprios habuissent Vicarios, ten-

taverunt ab Apostolica Sede aliquam ex pecuniis oblatis partem sibi concedi, unde anno 1454. a Nicolao quinto breve obtinuerunt, quo Minoribus Fratribus Sacri Conventus injungebatur, ut pro ædificatione cujusdam dormitorii pro una tantum vice illis solverent florenos 100. & ad ipsum Nicolaum recursum habuere, qui veritate privilegii, & initæ conventionis comperta, præfatum suum breve, tamquam obreptitium revocavit, & nullius roboris declaravit, & Minores Fratres a solutione reliquorum ducentorum absolvit. Literæ revocationis hujusmodi, custodi, ac Fratribus Conventus Affiliensis directæ, incipiunt, *mandavimus dudum. Dat. Romæ die 16. Februarii 1454.* diligenter servatae. Successive a Calisto Tertio PP. Reformati, nunc modernæ observantiæ obtinuerunt pro eo anno 1457. ex oblationibus eisdem ducatos quadraginta sibi assignandos, vigore brevis incipientis, *debet, & convenit. Datum Romæ Idib. Septemb. ejusdem anni.* Sed Pius Secundus Calixti successor, suis literis incipient. *Vidimus literas. Dat. Florentiae die 1. May 1459* illud breve revocavit, nullius esse valoris decrevit, & omnia Ecclesiæ S. Francisci applicanda jussit. Similia tempore Leonis X. & Gregorii XIII. evenere, ut ex corum constitutionibus suo loco ponendis patet.

Ultra præceptas provisiones Sixtus Quartus observans fabricam ex parte occidentali minitari ruinam excitari, & perfici jussit profundum, excelsum, amplissimum ex solido secto lapide sustentaculum, in quo accedente Ægidii Cardinalis Albernotii liberalitate, plurima aureorum millia impendit. Idem principale impluvium restaurari, & ad formam præcepit elegantiorē reduci, ulterius, ut futuræ conservationi consuleret, plenariam perpetuam Indulgentiam, & per modum Jubilæi omnibus fidelibus concessit eam Ecclesiam visitantibus in anniversario corporis S. P. Francisci translationis ad illam, die confessis, absolutis, & hujusmodi conser-

servationi manus adjutrices porrigentibus; diploma incipit.
Qamvis altissimus. Dat. Assisi 1476. 8. Kal. Septembris lectu dignissimum. Præcepit insuper solemnia translationis ejusdem quotannis persolvi secunda post Pentecosten Feria, ut ejus Bulla, dignum reputantes. *Dat. Romæ 4. Non. Februarii 1378.*
custodi, & fratribus Min. Assis. directa.

Collis paradisi sacris decoratur reliquiis.

T I T U L U S XXXVI.

AD optimam hujus sanctuarii coronidem additæ sunt celeberrimæ Christi Domini, B. V. Præcursoris Apostolorum, Martyrum, Virginum, Sancti Patris Francisci, aliorumque Sanctorum, & sanctarum reliquiæ, quas fere omnes summi Pontifices, aut magni nominis Principes donavere.

Gregorius IX. anno 1220. pro translatione sacri depositi a templo Sancti Georgii ad hanc a se fundatam Basilicam, crucem misit in majori ara, exponendam, ex divino ligno compactam, valde notabilis quantitatis, dupli transversam asserculo, ad instar patriarchalis, aurea majori cruce clausam, ut prisca referunt monumenta: nunc vero in ampliori argenteo tabernaculo, per lucidam apparens crystallum, servatur. Extat & alia ejusdem salutiferi ligni particula, quam magnus quidam Constantinopolitanus miles dono misit. Santos Ludovicus Galliarum Rex, dum anno 1260. sacram peregrinationem, perageret, Assisium veniens, integrum spinam ex corona Redemptoris avulsam Basilicæ sui Sancti Patris donavit; extat in tabernaculo ex auro obrizo super cylindros zileni lapidis, qui super basim pariter auream eriguntur, & per specialia circumquaque coagmentata conspicitur. Fratres vero sancto regi cervical cannabaceum dederunt, super quod

quod paleis repletum S. P. moriturus caput reclinaverat. Hæc reliquia in S. Parisiensi capella regali honorificentia asservatur.

Nicolaus V. cum anno 1454. Assisium venisset, & S. Patris corpus mirabiliter stans, observasset, extremitatem seu cuspidem ferrei clavi, quo cruci affixus fuerat, Dominus, quadrato argenteo conditam tabernaculo, per crystallos specabilem dono dedit.

Sixtus IV. viso sui S. P. admirabili exuvio, inter insignes reliquias, quas Roma Assisium detulerat, largitus est oram manicæ purpureæ vestis, qua Salvator pro nobis passus, induitus fuit, argenteo, latoque tabernaculo extensam, per que crystallinum operculum clare inspectam. Insuper partem inconsutilis vestis Salvatoris ejusdem argenteo, & in aurato vase reconditam.

De Sacro Sanctæ DEI Genitricis velo sequenti titulo peculiariter dicam. Clemens IV. Assisi degens, anno 1266. viso S. Patriarchæ deposito, alia inter munera vasculum obtulit, ex lucidissima montis crystallo, ad instar crucis affabre expolitum, cuius in medio argenteus est cuniculus, ibique purissimum B. Virginis lac reconditur. Nunc crystallus ipsa in sinu amplioris argentei tabernaculi collocata conspicitur. Dedit insuper de veste, cingulo, capillis ejusdem DEI Genitricis, alio vase argenteo repositis.

Innocentius IV. cum anno 1252. Ecclesias, & cænobium dedicasset, sub amplissima aræ majoris mensa, & unico expolito per lucido marmore, compacta, & elegantissimis columellis innixa, in medio aliam, & grandiusculam quidem columnam, erigi jussit, in qua Pontifex ipse S. Joannis Baptistæ costam, quam a civitate januæ tulerat, pretioso vase, cum aliis Sanctorum Reliquiis, velut in sacro puteo recondit.

In argentea clausula clauduntur duo digitorum articuli SS. Petri, & Pauli Apostolorum Principum. In plano, ac pulcherrimo tabernaculo pars cutis S. Bartholomæi Apostoli extensa cernitur. In aliis iisque pretiosis reliquiariis cæterorum omnium Apostolorum analæcta servantur. Quas omnes Sixtus IV. ad suam Basilicam, & Conventum, cujus exstiterat filius, ex urbe attulit. Qui dein Romam reversus, per Magistrum Franciscum Sampsonem Generalem Ministrum misit Sacra Lipsana S. Annæ Matris Sanctissimæ Matris Christi, S. Mariæ Magdalenæ, S. Catharinæ V. & M. S. Blasii Episcopi, & M. aliorumque ex Sanctis, quæ aureis, argenteisque thecis condita rite custodiuntur.

In argentea, & quidem magni ponderis capsula sunt osfa integra Brachii S. Stanislai Episcopi, & M. a Cracoviensi Capitulo ad hanc Ecclesiam transmissa, ob solemnem ejus, S. Præfulis Canonizationem, inibi ab Innocentio Quarto celebratam, de qua supra tit. 23. Ad sunt tria argentea simulacra, quæ capita, & pectora super has bases referunt, in quorum uno tria capita, in aliis singula clauduntur quinque ex Sanctis Virginibus, & Martyribus divæ Ursulæ, sociis. Hæc a quodam Reverendissimo Patre Soc. JEsu Generali huc alata nostri seniores testantur.

Caput S. Gereonis Mart. qui thebanæ legionis miles existit principalis, a serenissimo quodam Sabaudiæ duce huc transmissum, capsæ argentea servatur. Sextus Quartus tres Icones dedit, S. Lucæ manu depictas, quarum una B. Virginem puerum JEsum brachiis gerentem, alia eandem B. V. Filium e cruce depositum gremio sustinentem, tertia Salvatoris effigiem repræsentant, cui simillima videtur Salvatoris imago, quæ in lateranensi sanctuario adoratur. In ostensorio argenteo extensum appetet corium, quod S. Pater Franciscaus desuper lateris vulnus, vel ad illud tegendum, vel ad dolorem

rem mitigandum ferebat. Hoc immediate scissum, & sanguine congelato aspersum plagæ figuram ostendit; unde in solemnis sacrorum stygmatum per civitatem processionaliter circumfertur.

Argentea capsæ capit calceamenta molli ex materia consuta, quæ S. P. F. post impressionem stygmatum deferebat, quibus & sanguis congelatus introrsum adhæret. Calceoli lanei manibus S. Claræ intexti, & Beato Patriarchæ missi ad stygmata pedum tegenda, qui & sacro cruce conspersi apparent, theca pretiosa clauduntur.

Cilicium ex nodosa chorda camelii pilis ad instar loriceæ textum, quo nudam carnem S. P. vestiebat, capsæ argentea reconditur.

Alba ex lana tunica, qua indutus S. P. decessit, ampliori arca argentea custoditur. Introspicitur sanguis a sacro lateris vulnere effusus: Hanc beata Jacoba Romana funeralia inter paludamenta ab urbe ad hanc civitatem attulerat. Caputum Sancti Patris figuræ rotundæ, scapulari stricto, ob longo, in extremitatibus plano, in lignea cassa, quam tela argentea coraliis, & auro affabre, acu picta cooperit, conservatur.

In secretiori sacrario reconditum est originale diploma regulæ, quam S. Pater ab Honorio Tertio confirmatam accepit in ampla membrana exaratum; quod a pietate Francisci Cardinalis Barberini senioris in ampliori argenteo conditorio extensum sub prægrandi crystallo conditum fuit; unde facile legi potest. Incipit. *Honorius Episcopus servus servorum DEI dilectis suis filiis F. Francisco, &c.* diffuse totam continent regulam, addita confirmatione, cum plumbeo signo. Quidam ex idiotis asserunt, hanc regulam manu Fr. Leonis, DEO di-

stante, conscriptam; at evidentius patet, esse Apostolicam literam, & characterem alicujus cancellarii: cum tamen S. Institutor inter vivos agens, semper illam secum habuerit, hinc tanquam religionis fundamentum, ac paternæ dilectionis pignus, inter præcipuas sacri Conventus divitias, ac delicias aestimatur.

Ampla ex argento theca extensam continet benedictionem, quam S. P. proprio charactere in membrana exaravit, signavitque signo Tau, ac Fratri Leoni inter discipulos prædilecto tradidit, ut dæmonis tentationes repelleret. Ibi minoribus rubeis literis ejusdem F. Leonis hæc attestatio legitur. *Istam benedictionem scripsit manu sua B. Franciscus mibi Fratri Leoni. In calce fecit, & signum Tau, cum suo capite.*

Involutam syndonem sericam, aureis floribus arte phrygia exornatam videri est, in qua S. Francisci corpus in Ecclesia S. Georgii quatuor fere annis permanxit, quam etiam B. Jacoba ad decorandum sacrum funus detulerat. Basis argenteæ statuæ accludit chordam, quam Sanctus Pater nudos super lumbos gestabat.

Excelsam ex polita crystallo crucem, in cuius medio particula cernitur salutaris nostræ redēptionis ligni, S. Bonaventura Doctor Seraphicus, dum esset generalis, & universalia ordinis comitia Assisi celebraret, donavit.

Vas portatile aquæ lustralis, ex unico pretioso achate confectum, & aspergillum argenteum, quo Sanctus Ludovicus Episcopus Tolosæ utebatur, ipsemēt huic sacrario dedit, cum ad venerandum S. P. corpus venisset.

Per ampla sexangularis tabula quadratam super basim ereta, undique cælaturis, & anaglyphis in coronide præcincta, utra-

utraque ex parte Sanctissimo JEsu nomine, a S. Bernardino Senensi, cum in collis paradisi Basilica concionaretur, descripta, publicæ adorationi exposita est. Nunc vero in Larario S. Joannis Baptiste eleganter ornato prope sacrarium clauditur, sub transparenti velamine, & maxima devotione percolitur.

Innumeræ aliorum Sanctorum reliquiæ, quas longum foret singillatim referre, ad tantum thesaurum locupletandum concurrunt.

De sacro velo sanctæ & præcelsæ DEI Genitricis.

T I T U L U S XXXVII.

CÆlestes inter divitias, quibus hujus terrestris paradisi gaza redundat, a fidelium pietate inæstimabiliter colitur sacram velamen, quo Beata DEI Generrix Virgo capite tegebatur, quoque in antro Bethlem infantem JEsum involvit. Hoc ad nostrum sanctuarium modo admirabili pervenisse vetustus indicat codex, quin & muta picturarum historia satis exprimit, ex quibus omnia fere sub hoc titulo contenta decerpsti.

Dominus Thomas Ursinus, Nobilis Romanus, Comes Manupelli, cum adhuc juventa floreret, Dux Italicæ classis in expeditione contra Saracenos, defuncto S. Ludovico Francorum Rege pro terræ sanctæ recuperatione, captivum tenuit quendam ex Saracenis Damasci præpositum. Hic ut libertatem redimeret, victori spopondit, thesaurum exhibere, quem Christiani pretiosissimum reputarent; velum scilicet, quo Maria filium suum, jam natum involverat, quod ipse inter Ec-

clesiæ Jerosolymitanæ spolia acceperat, & apud se quam diligenter tenebat. Ursinus adhæc libenter, inquit, assentiar; dum modo id verum esse firmissimis rationibus comprobes. Cum captivus pretiosam obtulit capsulam, in qua una cum sancto velo literæ testimoniales aderant antiqui Patriarchæ Jerosolymitani. Comes tam digno pretio sumpto, captivum Saracenum libertati donavit. Tandem expleto bello, compositisque post varios exitus, cum Saracenis rebus, dux ipse Thomas Romam sua cum classe redibat: at non procul a cretensi mare. Ob orta ingenti tempestate, cum nautæ, ac milites mortem jamjam imminentem timerent, ille protinus velum e sua capsula extraxit, contra aerem expandit, Mariam vocavit, cæteris omnibus Matrem Misericordiæ invocantibus: cum dissipatis illico nubibus quiescentibus ventis, demissis fluctibus, aeri serenitas, ponto tranquillitas rediit.

Romam reversus, animo diu revolvit, qua in Ecclesia thesaurum illum reconderet; at dubio perseverante, adhuc apud se retinebat; cum gravi oppressus morbo, in vitæ discrimine Deum enixe precatus est, ut locum designaret, in quo servandum vellet, sacram illud operculum. Nocte dormitans vidit in somnis S. P. Franciscum, sibi specialiter advocatum, dicentem: Thoma Sanaberis, si velum Virginis mihi destinatum, meæ Assisiensi Ecclesiæ dederis. Mane visionem adstantibus narravit agnatis, qui tanto privari thesauro nolentes, suadere cæperunt, visionem illam non veritatis mysterium fuisse, sed somnium. Ingraveſcebat ægritudo morbi, seu cancri ejus pectori inhærentis, cum S. P. illi secundo apparenſ, eademque repetens, addit, alioquin morieris, respondit promitto, & expergefactus deliberate spondet se adimpleturum. En statim præter spem physicorum valere cœpit, & in sanitatem non dum firmatus, Assisium versus, nobili sodalitio sociatus, iter agreditur. Jam sanus eo pervenit, die 11. Martii 1320. sedente Joanne 22. custodem, & fratres in Ec-

Ecclesia convocare petiit, ubi coram omnibus ante aram maximam genuflexus, gratiam S. Patri agens, capsulam protulit, & aperuit, velum ostendit, omnia quæ evenerant, distincte enarravit, in eademque inclusum arcula consignavit, ac votum solvit. Tres ad id convocati fuerunt Notarii, Petrus Pucciatellus, Honuphrius Lutius, Nicolaus Lutius, qui testibus adhibitis, eodem die, ad perpetuam rei memoriam, solemnni instrumento totam facti seriem descriptere. Custos tum temporis erat Fr. Philippus Baciucci S. F. D.

Sacro munere jam recepto, fratres in secretiori sanctuario, & in ejus honorificentiori loco pluribus sub clavibus condiderunt, ubi adhuc servatur.

Devotionem populi nedum Assisiatis, sed & exterorum erga specialissimum hoc divini pueri, & purissimæ ejus matris amoris pignus, nemo satis concipere, aut exprimere posset. Bis tantum quolibet anno, innumeris populis, ex singulis vallis spoletanae civitatibus, oppidis, ac suburbis concurrentibus, palam ostenditur. In Festo B. M. V. ab Angelo annunciatæ; quo die solemnni processione ad Ecclesiam Portiunculæ a PP. Conventualibus fertur, portant arcam, in qua clauditur, quatuor Levitæ Dalmaticis induti, sub Baldachino. Musici præeunt; militum copiæ circumeunt. Super majorem illius Ecclesiæ januam in excelso propyleo ad id ædificato, post sermonem a concionatore conventuali habitum, prius coram populo intra templum, dein multitudini in latissima platea extra, & ante Ecclesiam stanti, a P. Custode sacri conventus pluviali induito, spectandum exponitur, ac ter benedicitur. Mirum, tantam numerositatem, dum sacrum panditur velum, in profundo silentio genuflexam procumbere; statim vero ac elevatur, omnes unanimiter exclamare, Deique implorare misericordiam. Vidi egomet non semel DD. Cardinales, Episcopos, Prælatos, ac Magnates adstantes tanta pie.

pietate ex his vocibus comoveri, ut lachrymas nullatenus cohibere valerent.

Pari celebritate, ac pompa publice ostenditur sacrum velum, secunda die Pentecostes; processionaliter enim a suo sanctuario defertur per collis paradisi plateas, ad supereminentem, amplumque Xistum undique patens, ac testudine rectum: Hinc innumera gentium cohors, qua nedum tres subjectæ plateæ, ac viæ, per quas conspici queat, sed & domorum tecta, agrique infra urbem inundant. Dum observandum, atque adorandum proponitur, alta in populo taciturnitas: dum benedictiones ad quatuor mundi plagas distribuuntur, singuli vocem tollentes, misericordiam poscunt.

Solemnitatis hora est ante vespertas, paulo post horam meridie, ut detur exteris ad propria redditus. Plures constanter asserunt, dum sacrum velum ab Ecclesia egreditur, super illud ex diametro fulgidam cerni stellam, quæ & comitari videtur, usque dum ad eandem Ecclesiam referatur. Quapropter sibi invicem indicantes, & cœlum aspicientes, dicunt: ecce stella, ipsam aspicite. Hoc evenit prædicta secunda die Pentecostes, cum sol meridianus ardentius fervet. Illam aspicere mihi pluries contigit, licet non potuerim in ea oculos figere, eo quod processionaliter incedebam, at visus, cuius debilitate labore, non ita clare intueri permisit. Piæ tamen multitudini standum.

Uberrima gratiarum munera, benignissima Virgo in sui amoris specimen, per velum hoc impartitur. Lubet ex plurimis aliquas canonice probatas referre. Anno 1364. dum per civitates, oppida, & castra umbriæ pestis crudelissima deseviret, Assisites, quamvis adhuc immunes, vicinum tamen malum timentes, longius abscedeant, cum fratres, ne desolata maneret civitas, solemnem indixerunt processionem,

&

& annuente Episcopo Fratre Bertrando Lagerio Minorita, per totam civitatem extra capsam in Tabernaculo velum specabile detulerunt. En civitas omnino a lue intacta permanuit: imo & alibi Dei flagellum quievit ac brevi tempore evanuit.

Eugenio Quarto Christi vices gerente, Episcopus, ac potestas Assisi irreconciliabili odio æstuabant, plane ut qui ortam sedaret litem, nullus inveniretur. Cives velut incerti, studia in contraria scindebantur; hinc dissidia fovebant, nec ullus inter Assisites paci locus patebat. Cum vero dies adfasset, annunciationi B. V. sacra, ambo, seorsim ad S. P. Francisci Ecclesiam se contulerunt, ut de more cum civitatis proceribus piæ assisterent functioni; dumque in sacrario essent, priusquam sacrum velum in Arca portatili clauderetur, Episcopus illud devote est oscultatus, dein etiam potestas, qui ex templo, occulta vi, nec alio respectu sibi invicem obviam venientes, in amplexus pariter, & mutua oscula convenerunt, protestati coram velo matris pulchræ dilectionis, omnes vel datas, vel cogitatas offensas procul ab animo fugaturos: quo ex tempore apparuerunt arcta necessitudinis vinculo sociati. Hinc omnium ordinum cives animo gestire, B. V. pro miraculo gratias rependentes.

Mulier per biennium oculis capta, ad deosculandum cælesti hoc velamen manuducta, dum sacra figeret oscula, & preces adderet, voti compos effecta, visum perfecte recuperavit.

Ad aspectum sancti hujus velaminis obsessi illico liberantur, & malæ potestates pelluntur. Tempore inundantis diutinioris, ac noxiæ pluviae palam publica supplicatione defertur, & serenitatem inducit. Testis oculatus sum ego, his, aliisque ejus notæ favoribus B. V. suam ostendit protectionem

erga civitatem, & Ecclesiam, cui tantum suæ dilectionis pinguis donavit.

In ampliori ex argento tabernaculo, tanti ponderis, ut duo, aut tres Sacerdotes ad illius elevationem concurrant, a munificentia Cardinalis Alexandri Peretti, Sixti Quinti Nepotis donato extensem velum, ac per crystallos utrinque visibile conservatur.

Hujus ad thesaurei custodiam, praeter custodem, & patres deputatos, singulis trienniis a Conventuali Capitulo bini eliguntur civitatis patritii, quibus ab eodem P. Custode claves traduntur, ut & vigiles ipsi assistant, quoties publice ostenditur, aut private. Nec tamen cuilibet, sed Eminentissimis Purpuratis, Principibus, ac insignioribus Prælatis monstrari solet. Ita Patres Generales ad servandum decus tantæ reliquiae decreverunt, ita S. Congregatio sacerorum rituum confirmavit.

Sacra Basilica Indulgentiarum thesauro locupletatur.

T I T U L U S XXXVIII.

Cum ex Clem. *Religiosi de privil.* Religiosi pronuntiantes indulgentias indiscretas peccent mortaliter, quod prohibetur eis in virtute sanctæ obedientiæ, & sub poena æternæ maledictionis: Indulgentiæ autem indiscretæ secundum glof. & Card. indicia Clem. ac Pan. sunt quæ aut concessæ non fuerunt, aut invalide concessæ, aut probari nequeunt, & sunt dubiæ, sic autores summarum tabienæ, & angelicæ, ac P. Rodericus Minor observant. T. 2. qq. reg. q. 98. art. 1. & 2. cum omnibns aliis; hinc mihi in hac materia cautius incedendum,

ut

ut non nisi ex Apostolicis Literis a me lectis Indulgentias huic sacræ Basilicæ concessas describam.

Biennio a transitu Sancti Patris non dum expleto, Gregorius Nonus, volens Ecclesiam ad illius honorem, & corporis afferuationem magnifice ædificari concessit, Indulgentiam 40. dierum Christi fidelibus aliquam eleemosynam pro illo opere facientibus. Bullam præmanibus habeo, incipit, *Recolentes qualiter, Dat. Reate 3. Kal. May Pontif. an. 2.* qui fuit nostræ salutis 1224. Exemplaria ad omnes Provincias jussu Pontificis misit Generalis Helias, qui ex harum eleemosynarum cumulo, non ex taxa pauperculis fratribus imposta, ut falso illi quidam adscribunt, & templum, & Conventum exstruxit. Hæc indulgentia licet modo parvi ponderis videatur, eo tamen sæculo & magna erat, & rara; ideoque ad eam lucrardam moti fideles ad tam pium opus copiosas eleemosynas erogabant.

Pontifex idem, cum de translatione sacri corporis ad novam Basilicam ageretur, concessit omnibus eo die usque ad Festum Nativitatis B. V. digne illam visitantibus, transfretantibus tres annos, transeuntibus alpes duos, & reliquis unum Indulgentiæ annum, ut ex eisdem literis, *Mirificans Misericordias. Dat. Lateran. 17. Kal. Junii Pontif. an. 4.* Nec majorem lucrabantur Ingulgentiam, illis temporibus, visitantes limina Apostolorum Petri, & Pauli, ut testatus est ipse Gregorius Nonus. In aliis, *speravimus hactenus, Dat. Later. 16. Kal. Julii ejusdem anni.*

Rite dispositis in anniversario translationis S. Patris die, & per octam dictam Ecclesiam, visitantibus unum Indulgentiæ annum largitus est idem Papa in eadem Bulla, *Mirificans.*

Innocentius Quartus literis, *Licet is, de cuius, &c. Dat.*
N 2 Pe;

Perusii Idib. Februarii Pont. anno 9. digne Ecclesiam visitantibus in Festivitate S. P. Francisci, per subsequentes quindecim dies, singulis annis, annum unum, ac dies quadraginta.

Pontifex idem. *Si Populus Israeliticus &c., Dat. Assisi 3. Id. Junii Pont. an. 10.* eam, ut supra, visitantibus, & manum pietatis ei porrigentibus in anniversario dedicationis, & subsequentibus diebus quindecim duos annos, & 80. dies in perpetuum indulxit.

Idem Innocentius, *Consecrationes Altarium, &c. Dat. Lateran. 7. Kal. Febr. Pontif. an. 2.* digne Basilicam visitantibus in Festo Sancti Stanislai Episcopi & Martyr. & infra octavam centum dies annuatim.

Alexander Quartus. *Pro Reverentia B. Francisci, 2. Non. May Pont. an. 4.* Concessit custodi Sacri Conventus, ut visitantibus Ecclesiam ex voto, si aliquid in exequutione votorum emiserint, possit eos absolvere.

Clemens Quartus. *Cum ad promerenda. Dat. Perusii Idi. Octob. anno primo id est 1265.* in Festo S. Francisci, & per octo sequentes dies annuatim annum unum, & 40. dies, rite accedentibus indulxit.

Nicolaus Quartus *Præcelsa Gloriosissimi Romæ 4. Nonas May Pontif. an. 2.* Confessis, ac visitantibus singulis diebus annum unum, & quadraginta dies.

Et in aliis ante thronum. Dat. Romæ 12. Kal. Februarii an. 1. in Festo S. Patris Francisci, & per septem sequentes dies, alium annum cum quadragena.

Idem Nicolaus. *Eximiae devotionis. Dat. apud urbem veterem,*

rem, Idib. Junii an. 4. Visitantibus in Festis Pentec. Nativitatis, annuntiationis, Purificationis, Assumptionis, B. M. V. ac S. Antonii de Padua, & per earum octavas, & in anniversario dedicationis ipsius Ecclesiae unum annum, & 40. dies Indulgent. Bonifacius Octavus. *Licet is. Dat. Romæ 12. Kal. Febr. Pontif. sui anno primo* Visitantibus Ecclesiam S. Francisci Assisi centum dies singulis diebus.

Idem ante thronum. *Dat. Romæ 12. Kal. Febr. anno primo.* Visitantibus eam in Festo S. Francisci, & per totam octavam annum unum, & quadragenam.

Bonifacius Nonus. *Licet is, de cuius. Dat. Perusii 2. Kal. Novembr. an. 3.* Visitantibus capellam S. Catharinæ Virg. & Martyris, in eadem Ecclesia S. Francisci Assisi. in Festo ejusdem in perpetuum quinque annos, & totidem quadragenas.

Idem. *Ecclesiarum, &c. Dat. Assisi 5. Kal. Sept. an. 4.* Vicentibus ad Ecclesiam ipsam bene dispositis, perpetuis temporibus, septem annos, & totidem quadragenas.

Martinus Quintus. *Quanto frequentius. Dat. Florentiæ Kal. Aprilis Pontif. an. 3.* Digne accendentibus, & manus adjutrices ponentibus seu porrigentibus annos quinque, cum suis quadragenis.

Sixtus Quartus. *Inter cæteros Dei Athletas. Dat. Romæ 6 Kal. Decembr. anno D. 1472.* Visitantibus eandem Basilicam in solemnitatibus assumptionis B. M. V. B. Francisci, Antonii de Padua, & Bernardini Senensis, ducentos annos, & totidem quadragenas.

Idem. *Quamvis altissimus. Dat. Assisi 8. Kal. Septembris anno*

1476. Visitantibus Ecclesiam in Festo translationis S. Francisci confessis, & eleemosynam aliquam dantibus pro conservacione ingentis Fabricae Indulgentiam plenariam a primis vesperis, usque ad occasum solis ipsius festi.

Eadem Bulla dedit facultatem custodi pro tempore constitueri poenitentiarios, qui etiam quatuor diebus precedentibus habeant potestatem absolvendi poenitentes ab omnibus peccatis, dum modo tam gravia non forent, ut merito consulenda esset Apostolica Sedes; addita facultate permittandi vota, exceptis visitandi terram sanctam, limina Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, ac Jacobi in Compostella, & Religionis, ulterius & constituendi tot poenitentiarios doctos, & idoneos, quot custos ipse judicaverit opportunos,

Idem Papa. *Dignum reputantes. Romæ 4 Nonas Febr. 1478.* Concessit ut Festum prædictum translationis in Ecclesia Assisensi, sit Festum nobile, ac quotannis celebretur secunda die Pentecosten, quia translatio ipsa peracta die 25. May 1230. eo anno incidit in ipsa die Pentecostes hora vespertina. Et declarat Indulgentias pro ea die concessas etiam ad secundam diem Pentecosten esse transferendas.

Gregorius XIII. Singulari diplomate, *Omnium saluti, Dat. Romæ pridie Idib. Oct. 1577.* Concessit, ut quoties celebratur Missa, in Altari S. Francisci in ejus Ecclesia Assisensi pro anima in purgatorio existente ipsa ab illis poenis, meritis, &c. liberetur.

Sixtus V. in sua constitutione. *Ex supremæ dispositionis. Romæ 13. Kal. Decembr. 1585.* Motu proprio erexit Archiconfraternitatem cordigerorum in Ecclesia, & ejus altari maiore, sub quo requiescit corpus S. Patris Francisci, deditque plenam facultatem Ministro Generali Minorum Conventua-

lium erigendi Confraternitates in Ecclesiis etiam aliorum Franciscanorum observantium & Capucinorum, illasque huic, omnium capiti, aggregandi, & omnia privilegia participandi.

Indulgenciæ autem perpetuæ in illa Bulla expressæ sunt, quisque fidelis, qui rite confessus, & sacra communione refectus, cordam a superiore conventionali benedictam, receperit, & huic Archi-Confraternitati aggregatus fuerit, eo die plenariam consequatur. Item in mortis articulo cordigeri confessi, & nomen JEsu ore, vel corde profitentes plenariam obtineant.

In super omnes, & singulas Indulgencias, remissiones, ac relaxations Archi-Confraternitati Confalonis B. V. M. in urbe, & omnes alias Ordini Minorum concessas: dummodo non sint revocatæ, cordigeris participat.

Idem Sextus, *divinæ charitatis. Dat. Romæ Non. May. 1588.*
 Confirmavit omnia prædicta, & in super cordigeris, qui interfuerint processionibus, singulis mensibus agendis, confessis, & divino pane refectis Indulgenciam plenariam, aliis vero non confratribus, qui interfuerint, centum dies. Item prædictis cordigeris, qui aliis processionibus, vel divinis officiis aderint, qui corpus Christi ad infirmos, vel defunctum ad sepulturam associaverint, aut eleemosynam pauperi dederint, vel pacem inter inimicos composuerint, toties centum dies remissionis de poenitentiis, pro peccatis debitibus relaxavit. Ulterius dedit eis libertatem applicandi omnes prædictas animabus in purgatorio, detentis permodum suffragii. Et Ministro Generali Conventionalium, potestatem, eas communicandi, & participandi cæteris Confraternitatibus.

Paulus V. *Sub die 2, Martii 1607.* Omnes supra dictas Indul-

dulgentias amplissime confirmavit; & addidit septem annos, & totidem quadragenas cordigeris visitantibus Ecclesias Conventualium in Festis Sanctorum Francisci, Antonii Patavini, Bonaventuræ, Ludovici Episcopi, Bernardini, & Claræ. Quæ a successoribus concessæ sunt omnibus plenariæ.

Gregorius XV. die 12. Novembr. 1622. Similiter omnes prædictas cordigeris confirmavit; & in super eisdem utriusque sexus, qui ob infirmitatem, vel distantiam, vel legitimum aliud impedimentum non possunt accedere ad Ecclesias Fratrum Minorum Conventualium. Si domi, vel alibi manentes recitaverint quinques orationem Dominicam, salutationem Angelicam, & Gloria Patri, &c. omnes præfatas Indulgencias obtineant, ac si illas personaliter visitarent.

Summarium prædictarum Indulgenciarum Pauli V. & Gregorii XV. impressum Romæ in Typographia Reverendæ Cameræ Apostolicæ 1623. Sigillo nostri Procuratoris Generalis munitum, & manu, ac nomine Marcelli Castellutii Curiæ Capitolinæ Notarii subscriptum. in Archivio hujus Sacri Conventus asservatur. Tandem summus Pontifex Innocentius XII motus tantum propria devotione erga merita mirabilia Seraphici Patris, sub die 18. Augusti anni 1695. Concessit nostræ Basilicæ Assisiensi Indulgenciam plenariam perpetuam, & quotidianam pro omnibus fidelibus, illam digne visitantibus; quæ certe omnibus Indulgentiis maxima est, & complementum nostri thesauri.

In antiquo M. S. alias Indulgencias lego huic Ecclesiæ impartitas, sed cum concessæ vivæ, vocis oraculis referantur, eas a Gregorio XV. & Urbano Octavo revocatas censeo, ideoque non recenso.

Alias autem nostris omnibus templis concessas, ut plenarias in

in singulis nostrorum Sanctorum Festis, secunda die Augusti,
& similes etiam purgantibus applicabiles omitto; cum meum
sit solas particulares colli paradisi indultas referre.

In S. Basilica iustorum corpora resurrectionem expectant ad vitam.

T I T U L U S XXXIX.

Beatos hic inscribo, quos antiquitus Religio, vel populo-
rum pietas ob sanctimoniae famam tali titulo insignivit.
Qua in re a constitutionibus Apostolicis, & a sacrorum ri-
tuum congregationis decretis recedere minime intendo. San-
cti Patris socios, ac discipulos, qui post illius ad cœlum tran-
sistum, ex hac vita migrarunt, plures in eadem Basilica cor-
poris exuvias deposuisse invenio, ut cum sancto institutore-
ad æternitatem gloriosi resurgent.

Super Aram Immaculatæ Virginis, & sub ejusdem simu-
lachro sepulchrum elegans cernitur, crata ferrea munitum,
ibique humantur corpora quinque Beatorum, quorum ima-
gines, antiqua manu depictæ, ante virginem prostratæ con-
spiciuntur. Videlicet

B. Bernardini quintæ vallis Assisien. quem S. Pater suum
habuit in ordine primogenitum, qui, eo consulente, omnia
bona, quibus ditissimus erat, pauperibus erogavit. Fuerat
vir in sua patria summæ authoritatis, ob nobilitatem, ac opu-
lentiam. Obiit anno 1241. assistente sibi fratre Ægydio ejus
consodale, cui saepe dicenti, frater Bernarde, sursum corda,
respondebat, habemus ad Dominum: Dein, gratias agamus
Domino Deo nostro, ambo pariter subjungebant.

B. *Sylvestri de Assisio*, item *S. Patris discipuli*, qui adhuc in sæculo quadam nocte dormiens, suam civitatem aspexit ab ingenti dracone obsessam, & cum anxius extermi-
nium ejus timeret, observavit Franciscum in aere sublevatum, auream crucem ex ore emittem, ac monstrum fugantem;
propterea & ipse, copiosa facultate divendita, ac mendicis
erogata, illum sequutus est.

B. *F. Guillielmi Angli*, qui post mortem tot miracula patrabat, ut frater Helias ei mandarit desistere, ne Sancti Patris debitæ devotioni præjudicium afferret; ipseqne obediens in posterum omnino a miraculis abstinuit.

B. *F. Electi Laici de Assisio*, Idiotæ quidem, sed spiritu intellectus & prophetiæ illustris; qui, ut referunt M. S. obvi-
am habens Petrum Cardinalem Albanen. nil de morte cogi-
tantem, vel suspicantem, illi dixit, domine hodie morieris,
& sic evenit. Fuit hic inter primos a Sancto Patre vocatos.

B. *Valentini*, antea Philosophiæ, ac Medicinæ Doctoris, qui ad prædicationem *S. Patris* conversus, quamvis eruditissimus, tanta excelluit humilitate, ut semper Laicus, vilioribus Ministeriis addictus esse voluerit. In Altari *S. Joannis Evangelistæ*, quo nunc est sacrarum reliquiarum conditorum, corpora quatuor principalium, *S. Patris* sociorum qui-
escunt, puta

B. *Leonis Confessarii*, & omnium *S. P.* secretorum con-
scii, quem ipse oviculam Dei vocabat. Fuit una cum eo in
monte Alverniæ, quando sacra stigmata recepit, cui primo
illa patefecit. In vita & post mortem miraculis claruit, præ-
fertim in sanandis malo (ut ajunt) caduco vexatis. Obiit in
colle paradisi, ubi die apud Sanctum Patrem moratus fuit,
anno salutis 1271. *B. Massæi Marignani*, ex comitatu Assisii,
qui

qui fuit humilitatis, & obedientiae admirabilis cultor, que in Sanctus Pater secum Perusiam duxit, ad postulandam Indulgentiam plenariam ab Honorio Tertio, pro die anniversario consecrationis Ecclesiae Portiunculæ. Vivens fuit S. Patri familiaris, moriturus Assisium venit anno 1280. plenus dierum, prope illum semper commoraturus.

B. Ruffini de sciphis nobilis Assisiensis, S. Claræ consanguinei, quem S. Patre, adhuc viventem, sanctum vocabat. Vir summæ humilitatis, cui Deus singularem contulit super energumenos potestatem: Unde quoties S. Franciscus obsessos studebat liberare, dæmonibus minabatur, se velle Fratrem Ruffinum vocare. Unde illi statim aufigiebant. Obiit anno 1270. assistente sibi Fratre Leone.

B. Angeli Reatini nobilis militis, qui cum per suam civitatem armatus incederet, obvium habuit B. Franciscum sibi ignotum, qui ei dixit, sequere me; ipse vero velut alter Apostolus, projectis armis sequitus est vocantem. Sancto Patri exstitit charus, & miraculis clarus.

Prope facellum conceptionis immaculatae ad dextram quiescunt ossa B. Fratris Joannis Anglici, cuius effigiem in pariete depictam videre est. Inter capellam D. Bonaventuræ, & facellum S. Valentini conspicitur antiqua imago B. Valentini Narniensis, qui comes erat cuiusdam castræ prope suam Patriam, duas habuit filias, quas in Monasterio S. Claræ Deo consecravit, tres filios secum ad ordinem duxit. In pane, & aqua 30. annis vixit, perque annos decem aquam absinthio immiscuit. Floruit circa annum 1378. post mortem miraculis claruit. Obiit in sacra carcerum Eremo, unde corpus ad sacram Basilicam est translatum.

Sub suggestu jacet corpus B. Jacobæ de septem soliis nobis.

bilissimæ Matronæ Romanæ, S. Patris discipula, quæ ab An-
gelo de proximo illius transitu admonita, ab urbe statim ad
Portiunculam properavit, omnia ad funeralia necessaria se-
cum detulit, infirmum ac spirantem vidit, & Assisi residuum
vitæ ducens, illius canonizationi, ac translationi adfuit, &
paulo post obdormivit in Domino. Ejus effigies vetus in mu-
ro cernitur, sub qua in marmore sculpta legitur hæc inscrip-
tio. Hic requiescit Jacoba Sancta, nobilisque Romana, fe-
runt, M. S. cum illa sepultos esse duos ejus filios, quos Ro-
ma secum duxerat, qui tertium ordinem professi, Assisi po-
stea ex hac mortali vita deceperunt.

In diversis Basilicæ partibus, sparsim in Domino obdor-
miunt alii venerabiles ejus servi, quorum in antiquo M. S.
codice exstat memoria, scilicet B. F. Bernardi, de viridanti-
bus nobilis Assisien. qui fuit S. Patris Coætaneus, & apud ejus
corpus, quoad vixit, servavit excubiæ.

B. Fr. Illuminati Reatini, qui cum S. Patre ad Ægypti
Sultanum ivit, cui S. Pater, inter primos vulnera, sibi a
Christo Domino impressa manifestavit, in colle paradisi diu
vixit, unde ad æternos colles evolavit.

B. Guidi Senensis, qui juvenis S. Franciscum Cortonæ
prædicantem rogavit, ut ad ordinem admitteretur, cui S.
Pater concessit, ut in cella sub cava rupe novitius habitaret.
Totum contemplationi se addixit, in sacro Conventu, pro-
pe Sanctissimum Patrem senectutem, & vitam terminavit an-
no 1271.

B. Joannis Morici nobilis Assisien. qui post obitum S. P.
floruit, virtutibus, donis, ac prodigiis illustris.

B. Ægydii de capotiis Assisien. quem aliqui cum primo
con-

confundunt, qui Perusii obiit, & ibi in nostra Ecclesia sub altari in sacrophago mirabiliter invento jacet. Hic autem in sacro Rivortorti Larario post mortem S. P. diu contemplationi, & poenitentiis addictus vixit. Moribundus Assisium venit, ubi diem hujus vitæ clausit extremum.

B Petri de Assisio, viri sinceritate, ac simplicitate prædicti, qui vocatus ad gloriam anno 1249. monitus fuit ab Angelo, ut confiteretur peccatum quoddam, in sæculo ab eo patratum, cuius oblitus fuerat, quod Wadingus scribit Tit. I. ad prædictum annum.

A nostris senioribus, dum poenitentiarium in sacro Conventu egissem, audivi, traditionem existisse, quod circa annum 1290. custos, & Patres Assisiens Conventus, de quorum familia, & numero erant pauci illi, qui apud sacram Portiunculæ ædiculam morabantur; ut corpora quorumdam S. P. sociorum, ac præcipuorum discipulorum, quæ ibi sepulta fuerant, decentius, ac tutius servarentur, ab ea Ecclesia ad hanc Basilicam transtulerunt; jam non videtur in verisimile. Tamen cum de hujusmodi translatione aliud non suppetat testimonium, ne veritati præjudicem, fidem suspendo. Plures Dei servos, qui a principio, ac successive in sacro cœnobio pie, sancteque vixerunt, & ab hac vita migrarunt, tumulatos hic esse non est ullatenus ambigendum.

Collis paradisi virtute, ac gloria celebres incolæ.

TITULUS XL.

NOvi terrestris paradisi nunquam defuere vigiles, & cultores, qui operarentur & custodirent illum, in quo Deus

Deus posuit Franciscum hominem, quem ad imaginem, & similitudinem suam formavit, usque dum ad æternam gloriam transferat, permansurum. Nam præter Beatos, quos retulimus, viros, ibidem vita: & morte functos: indubium est, alios sancti institutoris socios, discipulos, ac virtutum sectatores, apud dilectissimum Patrem moras traxisse, indeque ad cœlestem Patriam purificatas animas transmisisse.

Fama constans est, etiam per ora summorum Pontificum, ac Principum resonans, sacrum hunc locum semper religiosos viros, exemplares, humiles, contemplationi, vigiliis, ac pœnitentiis addictos, virtutum sanctimonia, ac Dei donis præditos, dignos, ut cum sancto cohabitarent institutore, quos longum esset nimis referre, habuisse; solum licet quosdam nominare, jam defunctos, quos spatio quinquaginta annorum, ex quo Religioni sum mancipatus, & sacri loci omnium indignissimus filius, agnovi, vidi, & alloquutus sum Patrem Josephum a Cupertino, multis annis in sacro cœnobio commoratum, qui pluries cordis, & animi mei arcaña, soli Deo, mihi nota paterne, ac confidenter mihi detexit. Me ad mortem properantem ex gravi languore, dum essem adhuc novitus, sanitati insperato restituit, jussit enim pro medicamento mihi dari Agnum Dei, id est sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum; quo recepto, eodem die, stupente physico, convalui. Illum in extasi inter spiritualia colloquia, & in aere sublevatum pluries inspexi. Cujus beatificationis, & canonizationis causa, completis jam processibus, autoritate ordinaria, & Apostolica desumptis, agitur in sacrorum Rituum congregazione, ejusque vita descripta, atque typis promulgata jam exstat. De quo summus Pontifex Innocentius XI. pluries testatus est, se sanctum virum cognovisse. Dignum certe a laudato viro laudari. Cognovi Patrem Magistrum Gabrielem a Caravajo, ejusdem Patris Cupertini Confessarium, mira exemplaritate conspicuum,

um, charitate, zelo, oratione, corporis mortificatione, omniq[ue] virtute ornatum, cuius ad exequias tota civitas confluit; & cum a devotis ejus tunica scissa in partes fuisse, necesse fuit corpori ejus aliam super imponere, feretrumque in altum elevare, ne denuo expoliaretur, quæ vidi refiero. De ipso etiam Innocentius XI. dicere consueverat, se, dum Assisi fuit anno 1649. agnovisse Patrem Joseph a Cupertino, & Patrem Gabrielem a Caravajo, quos virtutibus pares ac meritis reputabat. Per quam plurium annorum curriculum fuit etiam sacri loci Conventualis Pater Fr. Angelus de Sancta Agata, officio animarum Parochus, quem idem Pater Joseph Pastorellum vocabat. Alter Pater Antonius a Carpio Tyronum Curiae præpositus, qui post obitum Caravaji Confessiones ejusdem Cupertini excipiebat. Hi duo dierum, ac virtutum pleni, sanctimoniae odorem post mortem in Provincia Bononiae reliquerunt. Obiit insuper, me adstante, in sacro hoc Conventu Frater Franciscus de Catanzario Laicus, hujus domus, officio Janitor, vir simplex, humilis, patiens, rectus, ac timens Deum, charitate in pauperes admirabilis, cuius cibus erat niger panis, cum herbis vel cæpulis, & potus aqua, vel vinum diu ante lymphatum, & fere corruptum: lectus tabula, vel Ecclesiæ pavimentum, post nocturnam orationem: alioquin laetus, affabilis, & omnibus charus. Videntes laudare non debo, confirmet illos Deus perseverantiae gratia.

Nullus dubio est locus, quod Seraphicus Pater apud se voluerit, semper aliquot ex selectioribus, & charioribus filiis, qui ex fontibus Salvatoris, ab ejus corpore manantibus, virtutum aquas, salientes in vitam æternam plenis faucibus degustarent, & ab ipso geniti infantes rationabiles, sine do-
lo, ex plagarum mammis lac concupiscentes delibarent.

Singulari pariter sapientia, & sublimi gloria celebres lo-
cus

cus hic veræ voluptatis habuit colonos. Dignum enim semper, & æquum fuit, tanti Ordinis Matrem divinarum scientiarum pabulis suos enutrire filios.

Frater Hieronymus Asculanus S. T. Doctor, qui per omnes Religionis, & Ecclesiæ gradus, primus ex Minoritis ad Petri Sedem ascendit; fuit hoc sacro in loco conventionalis, sicut ipse jam Pontifex testatus est, duplice enim diplomate custodi, & Fratribus Assisiens. directo, utroque incipien. *Eximiae devotionis, uno dato Reate 5. Kal. Octob. anno 1. altero ibidem 7. Id. Augusti an. 2.* Expressæ gloriatur in Minoribus se Deo devotas laudes hac in Ecclesia obtulisse. Qui propterea bi-duo ab ejus creatione eisdem fratribus bullatis literis scripsit, illam eis notificans, ac pretiosa munera mittens. Incipiunt. *Suscepimus nuper licet immeriti. Dat. Lat. 6. Kal. May Anno primo.*

Magister F. Petrus de Candia, secundus ex religione summus Petri successor, per aliquot annos S. T. Regentiam obivit in Assisiensi Lycæo, cuius sententiarum liber, ab eo conscriptus, auditoribus explanatus, & Conventui donatus, adhuc in Bibliotheca servatur.

Doctor S. T. Frater Franciscus de Ruvere tertius ex ordine Min. Christi Vicarius, cum esset juvenis inter studentes Assisi collocatus, & laureatus fuit; cuius virtutibus, ac moribus illecti fratres nativi, in filium sacri Conventus elegerunt. Unde in Pontificatu hanc suam domum possessionibus, privilegiis, indulgentiis, immunitatibus, ac donis dedit; personaliter ad eam visendam redivit, & ruinæ proximam ingenti pecunia a lapsu præservavit.

Frater Felix Perettus de Monte alto existit Bacalaureus, in hoc sacro Conventu, ubi in Capitulo Generali Theses Theologicas, Cardinali a Carpio Protectori præsenti dicatas
pu-

publico exposuit certamini; quo expleto ab eodem purpura-
to Doctorali Laurea solemniter decoratus; inde gradatim
ascendens, Concionator, Procurator Generalis, Vicarius Apo-
stolicus, Episcopus, Cardinalis, ad Apostolatus apicem ascendit.
Sixtus V. cuius nominis, & gloriæ fama īperpetuo resonabit.

Alios autem omnes, & singulos nominare, qui ex hujus
paradisi cultura, ad excolendam vineam Domini Sabaoth,
sanctam videlicet Ecclesiam, evecti fuerunt, nimis arduum
esset opus. Cardinales, Archi Episcopi, Episcopi, Inquisi-
tores quam plurimi in eo prius divino cultui, orationibus
Sacrarum Scripturam, ac Theologiæ studiis addicti, sacris
illis præminentibus se dignos reddiderunt, & prope corpus
illud Sanctissimum, unde fontes emanant vivi, quasi ex flu-
minis impetu lœticatis civitatem Dei, sistentes, virtutum, ac
scientiarum undas ebiberunt.

Seraphicæ civitatis Antistites ex Minoritis selecti.

T I T U L U S X L I .

EPiscopos Assisiates Franciscanos Conventuales in diversis
Catalogis tam varie recensitos lego, ut nihil certum de
illis scribere possem, nisi Pater Lucas Wadingus in suis
annualibus sparsim referret plures, quorum in regesto Pontifi-
cum bullas, & tempora per extensum affert; quosdam ex
manuscripta serie, sibi Assisio transmissa deducit. Ipsius er-
go, quem magis accuratum video, ordinem ex annis eliciam,
primus biennio post mortem S. Patris Francisci, id est 1226.
asseritur Fr. Simon Vereduccius Assisiat. quem ex M. S. re-
fert Vad. Tomo 4. addit. ad Tom. 1. Num. 14. Fr. Nicolaus
Brito Sacellanus, & Confessarius Innocentii Quarti, ab eo Lug-
duni anno 1247. electus & consecratus, ac Assisium missus ad
deponendum Fratrem Crescentium de Æsio illegitime intru-

sum; ut ostendit Waddingus T. 1. addit. ad T. 1. num. 43. & in regesto ejusdem additionis, tribus Pontificiis literis, quibus totum, quod evenerat, per Papam narratur. Hinc perperam Crescentius inter Episcopos numeratur, cum fuerit Pseudo Episcopus. Nec unquam, ut dicunt, custos Sacri Conventus, sed totius Ordinis Generalis Minister post fratrem Heliam anno 1239. electus, & post tres annos in Capitulo Januae exauthoratus.

Fr. Nicolaus Anglicus, ab eodem Innocentio Quarto, anno 1255. electus, hunc ponit idem Vadd. T. 7. in addit. T. 2. ex M. S.

Fr. Illuminatus de Theate, antea custos Sacri Conventus a Capitulo Cathedrali electus, anno 1273. & a Gregorio X. sanatis quibusdam electionis defectibus, confirmatus, ut liquet ex Bulla T. 2. in reg. ad eundem annum Pont.

Fr. Simon de Assisio, cum esset custos, & DD. Canonici, tempore eis præscripto non elegissent, a Martino Quarto, anno 1281. destinatus, ut ipse Papa narrat in Bulla, posita ab eodem Historico t. 2 in reg. ad eundem annum.

Fr. Theobaldus Offreduccius, nobilis Assisensis a Clemente Quinto creatus anno 1307. refert idem auctor T. 4. addit. ad 3. num. 3. & etiam ex nostris M. S. eruitur, quod fuerit aliquando custos Sacri Conventus.

Fr. Benedictus Castellus nobilis interamn. custos Sacri Conventus electus a Capitulo Cathedralis Ecclesiae anno 1324. ibidem num. 8. ex M. S.

Fr. Conradus Cerra custos, a Capitulo eodem electus anno 1333. & a Joanne XXII. confirmatus, T. 3. ad eum annum N. 14. Wadd. ponit diploma.

Fr. Pastor de Serrascudero a Benedicto XII. an. 1337. electus, qui post biennium translatus est ad Archi-Episcop. Ebruden. & tandem Cardinalitia dignitate donatus. Liquet ex Bullis add. an. & successive relatis.

Fr. Nicolaus Zucii Assisien. Custos, qui a Benedicto XII. in

in locum Pastoris suffectus anno 1339. postea etiam Vicarius Pontificius Romæ in spiritualibus, dum Papa Avennione moratur, est deputatus. Vide Bullas in Wadd. ad annos prædictos.

Fr. Bertrandus ex Episcopo Adjacensi, ad Assisiensem anno 1344. a Clemente Sexto translatus, qui postea a Gregorio XI. anno 1371. inter purpuratos est cooptatus; cuius diplomata refert Wadd. ad eos annos.

Fr. Jacobus antea Episcopus Fundanus ab Urbano Quinto, anno 1368. ad Assisiatem Chatedram destinatus. Affert Bullam.

Fr. Thomas Racani nobilis Amerinus, prius inquisitor vallis Spoletanæ, & custos Sacri Conventus, deinde ab Urbano V. anno 1374. ad hunc Episcopatum electus.

Fr. Nicolaus Vannius, Assisiensis. ex custode ab Innocentio Septimo anno 1405. Patriæ Antistes constitutus exstitit, ad eundem annum.

Fr. Andreas antea inquisitor in Provincia S. Francisci, & custos Sacri Conventus deinde a Bonifacio IX. anno sal. 1392. Assisiensis præsul electus.

Fr. Benedictus Nursinus, cum esset custos, a Capitulo Assisiensi electus, ac postulatus fuit anno 1417.

Fr. Theobaldus Pontus, a Martino V. anno 1425. fuerat custos.

Fr. Damianus de Bussellis ei successit, eodem Pontifice anno 1429.

Fr. Carolus Nepis nobilis Assisiensis, item custos, anno 1458. A Calixto Tertio sacris Infulis laureatus.

Fr. Bartholomæus Vagnotius de Assisi pluries custos, tandem a Paulo II. anno 1465. ad patriæ thronum electus.

Fr. Andreas Ægydii nobilis Assisiensis, cum esset custos a Sixto Quarto suæ civitatis Antistes constitutus est anno 1475.

Fr. Franciscus Insignia, item Patritius Assisiensis, cum esset Vice-Legatus Perusii pro Cardinali Sabellio, ab eodem Sixto IV. anno 1481. patriæ præsul constitutus.

Omnium prædictorum suis locis, & annis P. Waddin. accuratissime electiones adducit, plurimorumque per Bullas, quorumdam per relations.

Fratrem Marcum de Assisio ad Episcopatum Cassanensem anno 1268. a Clemente IV. destinatum, repugnantibus ordinis superioribus, quia absque eorum licentia dignitatem acceptaverat. At Pontifex omnium supremus, sanatorium dedit, ut constat ex ejus diplomate. *Significavit nobis. Dat. Viterbiæ 12. Kal. May Pont. anno 4.* diffuse ab eodem Wadd. relato T. 2. in Reg. ad annum 1268. ubi Papa Fratrem Marcum præfatum his verbis commendat. *Nos attendentes multiplicia dona virtutis, & gratiæ, ac laudabilis vitæ merita dicti fratri; sperantes quoque, quod per ipsius Ministerium Cassanensi Ecclesiæ in spiritualibus, & temporalibus provenient incrementa; mandamus. &c.* De hoc insigni viro tantus sufficit testis.

Pater Waddingus T. 3. anno 1307. Num. 12. refert Fratrem Andreutum de Assisio Episcopum a Clemente Quinto, cum aliis septem Minoritis creatum, & cum eis in Tartariam missum ad instituendas ibi Catholicorum Ecclesias.

Quamvis Pater Seraphicus, ob profundam humilitatem pluries dixerit, ac suaserit filiis suis, ne dignitates Ecclesiasticas appeterent, oblatasve acceptarent: tamen ad exaltandam ejus humilitatem disposuit, ac voluit Deus, illum, ejusque filios sic honorare, ut quam plures ex eis ad majores, & ad summam sublimarentur. Neque promoti ob id judicandi sanctæ institutoris voluntati contradixisse, ut quidam indiscreti ab initio arbitrabantur: Nam Sanctus Pater in primis se, suosque voluntati divinæ, ac pedibus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ subjecit. Nec Sanctus Bonaventura acceptando Cardinalitiam, nec Sanctus Ludovicus Episcopalem dignitatem, peccavit, non est enim vera humilitas, quæ obedientiam excludit.

*Qui corpus S. Patris viderint in paradisi
colle reconditum.*

T I T U L U S XLII.

OMnes eos, qui primis illis annis sacrum, & admirabile funus conspexerunt, referre arduum, & fere impossibile est. Licet enim non esset omnibus patens locus, & liber accessus; superiores tamen, & fratres inibi conventionaliter viventes, ac alii, referentibus fabricæ artificibus, qui operi insudarant, facile scire poterant: & magni Principes, qui devotionis gratia sanctum locum visitabant, ad illud aspirandum admittebantur. Ex quibus aliquos principales ex antiquis monumentis hic exprimere intendo.

Vidit Gregorius IX. & cum eo Cardinales, ac selecti Prælati, novennio a S. P. transitu, hoc est anno 1235. ut narravi Tit. 16.

Innocentius IV. qui jam cum esset Cardinalis inter fuerat Canonizationi cum eodem Gregorio, & illud palam expositum observaverat, creatus Pontifex, Assisium venit anno 1253 ubi per septem menses moratus, Ecclesiam & Conventum consecravit, & sacrum corpus pluries visitans, suæ plane satisfecit devotioni, & suorum familiarium, quos secum admittebat. Cum Innocentio IV. aderat Cardinalis Ostiensis de Comitibus, qui ei in supremo præsulatu successit, Alexander IV. qui cum non semel inspexisset corpus illud divinis jaculis transfixum, ut ipse testari videtur suis literis. *Benigna operatio, &c. Dat. Anagniæ 4 Kal. Novemb. anno primo.* Eisdem iussit universos fideles in stigmata S. Francisci indubitanter credere, & impugnatores, quos invidos, temerarios, & sacrilegos pronuntiavit, divinæ subjecit ultiōni, imo

per constitutionem, quia longum esset, &c. Dat. Anagniæ 5.
Kal. Augusti Pont. anno 5. Mandavit Archi Episcopis, & Epi-
scopis Castellæ, & Legionis Regnum, ut quosdam Docto-
res, Concionatores, temere Francisci plagis, scriptis, ac di-
ctis adversantes, ad se retractandos compellerent, alias ex-
communicationis sententia eos multarent. Justo si quidem,
cum potuerit dicere, quæ vidimus annuntiamus vobis.

Urbanus IV. desiderio flagravit illud videndi, sed morte
præventus non potuit, ut supra Tit. 29. narratum est.

Clemens IV. anno 1265. sui Pontificatus Assisium petiit,
ac personaliter videre, ac venerari voluit S. Francisci, & di-
væ Claræ pretiosas exuvias, quorum protectioni S. R. Eccle-
siam, & Sedem Apostolicam commendavit, ut ab impii Man-
fredi furore, & insidiis incolumes servarentur.

Nicolaus IV. ex ordine Minorum Conventualium primus,
anno 1288. electus, non in Pontificatu, sed dum esset Gene-
ralis, & Cardinalis vidit, ut in veteri manuscripto Assisi le-
gitur. Nec ambigendum est, nam primo illo sæculo supe-
rioribus notus erat locus, & non adhuc impermeabilis acce-
sus.

Æcubea Suessana Regina Cypri, quæ voti causa ex suo
Regno ad collem hunc sanctum venit circa annum 1240. ad
conspiciendum & adorandum sacrum corpus admissa fuit.
Ingentia munera D. Francisco obtulit; in hac Ecclesia sepul-
ta communem resurrectionem expectat.

Nicolaus V. anno 1449. cum esset Assisi, & in sacra æde
moras traheret, videre & ipse voluit S. Corpus, quod pedi-
bus suis stans, ac stigmatizatum, eodem plane modo, ac situ
contemplatus est, quo tot alii antea conspexerant. Quidam
scri-

scriptores narrationem de hac visione referunt, quam sequenti titulo examinabimus.

Ægydius Carillus Albertonius Hispanus Cardinalis, æterna dignus laude, cum esset Apostolicus Italiæ legatus, in sacro Assisiensi cœnobio diu residentiam tenuit, Sancto Francisco arcta devotione addictus; qui vulneratum Redemptoris simulachrum inspiciens, tantam erga divum pietatem, & erga filios ejus dilectionem concepit, ut ibi vivens fabricam lapsui proximam reparari suis sumptibus jusserit, Ecclesiæ ædificium additione elegantissimi Lararii S. Catharinæ sacri compleverit, ac morti proximus præceperit corpus suum illuc deportari: demum pro ædificii complemento quadraginta millia aureorum legaverit.

Sixtus IV. Generalatus ordinis munere dum fungeretur, advertens facilitatem paulatim invalescentem admittendi personas gradu sublimes ad tantum thesaurum inspiciendum plures præceperat custodibus, ac fratribus, ne amplius quemquam ad illum introducerent. At Fratres potentium auctoritate pressi, jussui obtemperare vix potuerunt. Unde Petri claves jam tenens, Assisium se contulit, anno 1476. & ut fratres a molestiis redimeret, ac thesaurum tutiorem redderet; viso, ac recognito sacro tumulo, cum sociantibus quibusdam selectis, inter quos adfuit B. Jacobus de Marchia, quid agendum esset, cum eodem deliberavit: dixerat Dei servus, secretum Regis abscondere bonum esse, & magnum illud fidei nostræ argumentum jam satis notum, futuris temporibus reservandum, quando Ecclesiæ navis inter persequitionum fluctus agitabitur, & fere ad extictionem declinabit. Tunc enim Deus, ad firmandam Ecclesiæ fidem, nostræ Redemptionis vulnera condensa revelabit, & tunc fideles omnes in templo dicent gloriam. Tanto Papa admonitus oraculo, & divino inspirante flamine, jussit cuniculum, seu ambitum,

per

per quem ad Ecclesiam infimam erat accessus, & scalam, per quam erat descensus, denso aggere ex lapidibus, ac cōemen-
to compacto repleri: unde moraliter impossibilem reddidit
accessum, cum non sine multorum artificum diurno rese-
rari possit. Tali interposito insuperabili (ut ita dicam) im-
pedimento, cessavit spes eo pervenienti, & paulatim eva-
nuit memoria ingressus. Licet enim, ut fama est, semper sit
aliquis Religiosus, qui sub sigillo usque ad mortem id sciat,
non tamen datum est ei illuc penetrare: tentarunt aliqui, pie-
tate, vel pia curiositate ducti, ex locis abditis sibi viam ape-
rire, & cito ingentia saxa, durissimos scopulos, quibus col-
lis abundat, invenientes, delusi ab incepto opere destiterunt,
& ne detecti afficerentur injuria, illico fugae se dederunt. Si-
tus tentati sunt mihi bene noti, & personæ erant notæ, eas
tamen nominare non licet. Hinc non possum non irridere,
quorundam fabulas, dictis, & scriptis promulgantium S.
Corporis visiones ab aliis obtentas post prædictum annum
1476. Cum ad aperiendum accessum plurium dierum requi-
reretur patens, & ingens labor. Unde tota commoveretur
civitas, & Fratres omni vi obstarent, timentes thesaurum
rapi, vel saltē minui.

Relationes veræ ab apocryphis secernuntur.

T I T U L U S XLIII.

HOc nostro sæculo decimo octavo quædam in lucem datæ
apparuerunt attestations de visione corporis S. Patris
Francisci, quas ad veritatem pure habendam, liceat exami-
nare.

Primam lego in Chronicis a P. Marco Ulyssipon. con-
scriptis anno 1559. ab Horatio Diola ad Italicum idioma trans-
la-

latis anno 1582. & Venetiis impressis anno 1606. quam affert Part. I. l. 2. c. ult. pag. Mihi 282. asseritque missam a Domino Blaso Adriæ duce ad magnum militiæ Præfectum Generalem Hernandez Cordubensem in qua a Jacobo Abate, qui postea fuit Episcopus Ariani, narratur, quomodo Nicolaus Papa V. visitavit, & vidi Corpus S. Francisci stans, incorruptum sanguisfuis adhuc plagis insignitum, & fragrantiam diffundens, a latere vero ejusdem facelli monumentum, æneo clausum opertorio, in quo corpora quorundam sociorum S. P. quiescunt; Abbas vero a Cardinali Astorgio hæc audierat in extremis vitæ constituto, qui fuerat ab eodem Pontifice ad præfata omnia conspicienda vocatus. Hæc omnia verissima sunt, conformia antiquis monumentis, & relationibus aliorum, qui digni fuerunt hæc mirabilia conspicere. Corpora vero, quæ sunt in illo sacrophago non sunt primorum, sed aliorum quorundam sociorum.

At Pater Lucas Wadd. qui suos annales luci dedit, anno 1625. Tit. I ad annum 1250. n. 4. nimis variam, & alteratam refert eandem: variam quidem in personis relatis, quod parum esset, sed falsam, & alteratam in his, quæ non satis fideliter ei fuerunt suggesta, addit enim, quod coram corpore Sancti Patris Francisci sit aliud corpus in genua flexum, habitu Ordinis Prædicatorum indutum: quod corpora sociorum videantur in tribunis hinc, & inde juxta ordinem eorum disposita; eo quod corpus B. Ægydii stet ante Januam loci. Beati antem hujus ossa sepulta sunt Perusii, ut diximus. Primorum vero sociorum in facellis B. Virginis, & Reliquarum, aliorum tamen, quæ prope Corpus S. Patris jacent, clausa in monumento, non sub tribunis hinc, & inde disposita. Quod vero adjungitur de corpore sancti viri Ordinis Prædicatorum, cuius etiam fronti verbosi quidam stellam affigunt, falsum ad inventum omnino judicandum est. Nam ut Pater Magister Franciscus Angeli a Rivortorto Conventua-

lis testatur, qui jam est in æternitate, qui dum Assisi Novitium ageret, retulit ipsi Pater Magister suus, tunc octogenarius, vir doctus, & fide dignus; cum primo in lucem produxit prædicta enarratio, licet Idiotæ, & simplices, etiam ex nostris applaudere viderentur, seniores tamen eam irridebant, quin palam asserebant, hoc existisse alicujus malevoli artificiosum ad inventum, ad suscitanda inter dignissimos PP. Dominicanos, & nos Conventuales Franciscanos dissidia. Unde paulo post, nostris instantibus, ob in auditam fabulam, Sedes Apostolica sub excommunicationis pæna, ne id assereretur, prohibuit. Corpus D. Dominici Bononiæ, ubi obiit, statim sepultum, & post sanctissimi Patris Canonizationem, ad altare ei dicatum, translatum, ac in elegantissima arca reconditum fuit. Ibi a fidelibus venerabiliter adoratur; nec Deus suppositam istam translationem alicui revelavit; sicut veram corporis & Catharinæ V. & M. per sanctos angelos ad Montem Sinai pluribus justis, imo & toti Ecclesiæ notificavit, nec ipse qui veritas est, potest suos fideles decipere, si adorantibus corpus, quod sciunt ibi servatum fuisse, Deus illud clam sustulisset, & nemini indicasset. Narratio ergo præfata tot falsis aspersa, salvis veris, parvi facienda erit.

Aliam attestationem, nomine Galeotti de Galeottis de Bistochio exaratam, refer P. Wadd. ibidem num. 5. quam dicit sibi transmissam ex Archio S. Mariæ Angelorum, apud Assisium. In ea introducitur Galeottus quidam enarans, filio suo, se anno 1509. vidisse S. P. Francisci corpus, ducentibus, & committantibus P. Custode Julio de Liccio, & Fratre Justino de Collestatto sacrista, a quibus, addit, multo nummo, suis votis cooperante sancto Patre, consensum extorsisse. At certo certius hæc quoque fabula est, vel satyra, vel utrumque. Nam corpora istorum trium gloriois dotibus prædita non erant, ut possent penetrare impenetrabile obstaculum. Custos sine fratribus nativorum consilio, & assensu nil poterat at-

attentare, ni voluisset justum ipsorum, & civium, ab ipsis in hoc casu juste excitatorum experiri furorem, præcipue cum esset advena, puta Apuliensis, & sacrista, ut asseritur, extraneus; de quibus nativi pie suspicentes, in hac re summa diligentiam adhibuissent, ne illorum libertati datum esset, tantum thesaurum, vel in totum, vel in partem furari, & ad proprias regiones transferre. Licet enim zelo suspicione habere de eo, quod a pietate alterius attentari posset. Tandem impium est, asserere Religiosos Sacerdotes, pretio corrumpi passos esse; & prorsus temerarium, ac iniquum addere Sanctum Patrem cooperatum fuisse sacrilegis illis tribus, qui pecunia emere, ac vendere sui visionem tentavissent. Cum primo hanc enarrationem legisset prælaudatus Magister noster Pater Franciscus Angeli, tunc temporis sacri Conventus Custos, illico adivit, & rogavit Patrem Franciscum de Abastia Min. Observant. tunc Portiunculæ dignissimum Guardianum, virum insignem, versatum, & ingenuum, eidem magna amicitia præditum, ac conjunctum, an verum esset ex Archivio illius Conventus Patri Waddingo transmissam fuisse attestationem præfatam! statim respondit: valde miror, nam nihil hic habemus, & nihil scio hac de re, & absque hoc Portiunculæ locus antea noster non fuit, sed nobis est a Fratribus Franciscanis Conventualibus traditus! qui & stupens dixit; amice certe suspicor historicum fuisse deceptum, sed fuisse artificiosam hanc relationem ex tempore mihi suadeo: nam anno, in quo supponitur data, Minoritica Conventualitas tot angustiis, adversitatibus, ac persecutionibus angebatur, ut nisi Patri ejus Francisco suum sibi complacuisse servare gregem, ad nihilum redacta fuisset; nec fuit impossibile, ab aliquo ex adversariis, ad eam diffamandam, quasi visionem corporis S. Patris venalem exponeret, hanc fabulam ipsis injuriam, & Sancto Patri Blasphemam, compactam fuisse.

Pro futuris autem temporibus magis cavendam moneo attestationem quandam, clam inter simplices divulgatam, & paulatim palam divulgandam, cuius exemplar vidi manuscriptum, & audivi jam impressum extra Italiā fuisse. Afferitur quod anno 1649. die 3. Octobris 2. noctis hora, de licentia Papæ Innocentii decimi. Duo Cardinales, duo Generales Conventuales, actualis videlicet, & prædecessor, & Fratres Capucini, descenderunt ad corpus S. P. Francisci vindendum, quod invenerunt in pedes erectum, super acumen Porphyretici cordis eleganter insculpti, integrum, incorruptum, plagatum, habitu, caputio acuminato, sursum eretto, & unito cum eo, indutum. Vidiq[ue] geographicam delineationem, attestationi prædictæ annexam, & omnia prædicta clare repræsentantem. Laus Deo. Quam concinne hoc mendacium compactum est! eo anno Pater Magister Franciscus Angeli a Rivotorto, erat in sacro Conventu Novitus, ubi sincere fatetur in suo opusculo. Quod die 3. Octobr. S. P. Francisci vigilia ad festum venerunt DD. Cardinales Angelus Rapacciulus, & Cæsar Fachenettus, eisque obsequens Generalis Minister M. Angelus Catalanus, aderat quoque ex Generalis Joannes Baptista Berardicellus. Media nocte inter vigiliam, & festum D. Cardinalis Rapacciulus Missam in Pontificali cum omni pompa cantavit, sicut mane post tertiam D. Cardinalis Fachenettus: quod etiam aliis annis de licentia summi Pontificis egerunt piissimi purpurati. Totum hoc verum est, ipse vidi, dum pœnitentiarum in sacro Conventu egissem. At quod viderint S. Corpus sicut impossibile, sic ridiculum est. Nam pluribus noctibus ante Festum Sacristæ, ac Ministri in Ecclesia vigilant, ac laborant, ornando altaria, disponendo per medium templi, & per totum in circuitum lampades, ad illuminandam noctem illam solemnem, quæ tota fere consumitur in decantandis matutino, ac Misla, adstante innumerabili populo; præcipue si Pontificalia agenda sint, eadem nocte parari debent presbyterium, baldachi-

num,

num, Abacus, vasa argentea, & sacra pretiosiora indumenta. Unde humano captui incredibile videtur, quod invisibiliter, & insensibiliter eo se transtulerint. Dicat quæso hujus fabulæ inventor, qui nam artifices illam magnam congettum amoverunt, quæ ambitum replet! quo detulerunt! quot dies, quot noctes insumpserunt! an fecit angelus, qui lapidem tam grandem, imo tot saxa revolvit! an Cardinales, an Generales amoverunt ab ostio monumenti! quorsum accesserunt! tantum a veritate abest, quod Innocentius X. licentiam hanc dederit, ut eodem anno nomine magnæ, ac piissimæ Principissæ hac de re rogatus, negaverit dicens: tunc videndum fore S. Francisci corpus, quando Deus iterum illud manifestare dignabitur. Quomodo sciunt Generales remotarum nationum accessum illum in accessibilem! an dum eliguntur Generales, cælitus infunditur eis hæc notitia! nonne ridiculum est, asserrere Generalem Catalanum Patribus Capucinis tam invisum, propter librum de forma indumenti S. Patris Francisci, eos ad illius intuitum admisisse! si locum sciebat, ut fabulator supponit, tam faciliter accessibilem, jam pluries antea vidisset, si acumen illud super caput vidisset, vel abstulisset, vel sibi contradictibus observare non permisisset. Quando a quo cor illud in porphyride sculptum sub pedibus sacræ Sarcinæ fuit locatum!

Cum hanc fabellam Pater Magister Franciscus Angeli a Rivotorto, prima vice perlegisset, objierat D. Cardinalis Rappacciolus, vivebat adhuc Facchenettus Spoleti Episcopus, & Sacri Collegii Decanus. Quadam die anni 1680. dum Lectiones Sacræ Scripturæ exiceret in ejus cathedrali, ab ejus benignitate ad familiaria colloquia admissus, omnia, quæ legerat, supra dicta illi retulit. Qui ira candens, quis (inquit) tam audacter hæc mendacia protulit! aliaque in suspicatos exageravit. Jam cum iratum vidisset, rogavit, ut dignaretur hæc futilia irridere, nam mendacia suis se impllicant

cant laqueis, ac tandem semper triumphat veritas. Tunc pacate subdidit. O utinam dignus essem videre! præsens hæc confutatio ad manus fabulantum certo perveniet, qui cum viderint se detectos, forsan circumstantias, & personas comedie, variabunt, præscientiæ clypeo muniti, cauti simus, neque omni spiritui credamus. multoties enim fabulae per has semitas pene transeunt in historias, & nugae per aures simplium transeuntes, eorum cordibus tam tenaciter inferuntur, ut non sine labore avelli deinceps possint.

Sedes Apostolica prohibet accessum.

T I T U L U S XLIV.

POstquam Sixtus IV. in colle paradisi reconditum vidit thesaurum, & B. Jacobi Consilio, ac divino instinctu ulterius videri prohibuit, successores ejus eodem ducti motivo, in eodem persistere proposito, & sub censurarum pænis innovarunt. In mente quidem habuit piissimus Pontifex Pius V. sacrum illud corpus oculis contemplari, ideoque (ut refert noster Rodulfus, qui tunc Ordinis Secretarius erat) Ministro Generali Joanni Pico Papa suam patefecit intentionem, cumque Generalis difficultatem, & ignorantiam loci evanandi, ex quo pateret accessus, proposuisset, jussit Beatus Pius, pluribus ex locis aperiendum, ut reperiretur via, qua sibi admonito, & opportune accedenti, daretur ingressus, unde ad hoc Ministros Assisium misit; qui diebus, noctibusque suffodientes, universaque loca tentantes; superna visitati, ab opere destiterunt. Cujus rei monitus B. Præfus, Dei voluntatem agnoscens, & ipse sub poena excommunicationis ulteriorem prohibuit perquisitionem: inspiravit enim ei Deus, tam evidens fidei nostræ argumentum in majori ejusdem fidei periculo esse revelandum.

Tem-

Tempore Pauli V. quidam excelsus Princeps, Superiores nostri Ordinis admonuit se Assisium aditum, efficaci desiderio ductum, conspiciendi S. Francisci corpus illi insuperabiles difficultates, & Pontificias prohibitiones exposuerunt & objecerunt, sed cum fama postea divulgaret Dominum illum devotionis praetextu, magna comitante caterva adventurum; Fratres, D. Cardinali Protectori Alfonso Vice-Comiti omnia detulerunt; timebant enim violentiam aliquam sibi ipsis inferendam. Cardinalis totum summo Pontifici significavit, a quo mandatum accepit, imitandi Fratribus Decretum, quod adhuc in Sacristia expositum patenter legitur, cuius hic pono exemplar.

*Alfonsus Miser. Divina Tit. S. Sixti S. R.
E. Cardinaii V. Comes Ordinis Minorum Con-
ventualium Protector, &c.*

Ex ordine, & mandato Sanctissimi P. N. Pauli Papæ V. nobis facto, omnibus, & singulis, cujuscunque gradus, conditionis, & præminentiae existant, districte interdicimus, & prohibemus, sub poena excommunicationis latæ sententiæ, & ipso facto incurrendæ, ne infuturum audeant, & præsumant sub quovis praetextu, aut quovis colore, in Ecclesiis, & Monasterio B. Francisci Civitatis Assisi Ordinis Minorum Conventualium perquirere, seu aliquam diligentiam quovis modo facere, pro inveniendo corpore, & loco, ubi requiescit Corpus glorioissimi P. S. Francisci; quam excommunicationis poenam incurvant Fratres ejusdem Conventus, tam si hoc attentare præsumperint, quam si aliis auxilium, aut favorem quomodolibet præstiterint, vel contra hanc prohibitionem Apostolicam aliquid tentantibus omnibus viribus non restiterint. Hoc vero nostrum Decretum, mandamus custodi ejusdem Conventus, quam primum publicari curet fra-

fratribus, in loco, ac more scilico, ac registrari in Archivio,
 & copiam autenticam retineri semper affixam in tabella li-
 gnea conspicuo in sacristia ejusdem Ecclesiæ. Datum Mace-
 ratæ die 28. Mensis Augusti 1607.

A. Cardinalis Vice-Comes.

Locus † Siigilli.

Jacobus Allegrettus Secr.

Sancti Petri locum tenente Innocentio X. anno 1648. Maria
 a Sabaudia Regia, ac Ducali Stirpe Infans, S. Patris Francisci
 Tertii Ordinis professa, dum Assisii moraretur, Seraphici
 Institutoris obsequiis tota incumbens, ardentl flagrans deside-
 rio sanctum illius corpus inspiciendi, misit ad summum Pon-
 tificem pro petenda, & obtinendi licentia, ut suam devo-
 tionem hac in re explere posset. Sed summus Rector respon-
 dit, corpus S. Francisci revelandum, cum divinæ providen-
 tiæ placuerit; nec esse tentandum Deum, ut nostræ fidei
 mysteria fiant evidenter: interim Dominam suo nomine mo-
 nendam, oculis potius mentis, ac fidei intuitu suum san-
 ctum Patrem; ac Protectorem venerari, quo maius meritum
 cumulareret. Hæc omnia mihi retulit P Magister Michael Angelus
 Catalanus Exgeneralis anno 1666. cum jam esset Episcopus
 Iserniæ, ex cuius narratione clare colimandum est, ipsum
 missum fuisse a Domina mediatorem, & imploratorem ad
 summum Pontificem. Hinc facile intelligi datur, quam di-
 stet a veritate, eumdem Papam aliis dedisse facultatem, quam
 dignissimæ Dominæ denegaverat.

Insignium personarum corpora in colle paradi quiescentia.

T I T U L U S XLV.

PRope Seraplicum Patriarcham Principes quam plures tumulari voluerunt, ut cum illo resurgentem, Advocatum experirentur apud supremum judicem.

Martinus Papa Quartus, Perusii morti proximus Cardinali Sabellio, qui in suprema dignitate ei successit, commisit ut corpus suum Assisium deferretur, & in Ecclesia S. Francisci Minoritico habitu indutum sepeliretur. Idem Cardinalis, Pontifex Creatus Honorius IV. executioni mandari iussit, at cives Perusini, propter multa miracula, & gratias, quæ obtinebant ab eodem S. Pontifice, non aquieverunt. Vide literas Apostolicas ejusdem Honorii. *Vestram non credimus, &c. & siucera illa, &c.* suo loco.

Joannes Brennus Rex Jerusalem, & Imperator Constantinopolitanus, circa annum 1235. post aliquot regiminis annos, rogabat Deum, ut ipsi certam suæ ostenderet animæ salutis viam: ter cælitus admonitus, quod si salvari cuperet, relictis mundi dignitatibus, Franciscanos indueret cineres, & Ordinem Minorum ingrederetur: resignatis coronis Balduno ejus genero, Religionem ingressus, ac in ea pie aliquandiu moratus, in Domino obiit, cujus corpus Assisium, ut desideraverat, translatum, jussu Innocentii IV. ibi commorantis anno 1253. sub ambone marmoreo honorifice conditum fuit.

Æcubea Regina Cypri ex voto Assisium venit, ut ad datum suum S. P. Franciscum visitaret, cumque ad proprium

Regnum rediret: Anconæ gravi morbo laborans, jussit corpus suum in Ecclesia ejusdem sancti Assisi tumulari; quo statim post mortem delatum, in excelsō Mausoleo, ex albo lapide, thalamum Regium repræsentante: cum duobus angelis, cortinas hinc, & inde dilatantibus, & Reginæ simulachrum ostendentibus, conditum fuit. Super lecti laqueare cernitur statua B. Virginis, brachiis divinum puerum gestantis, & coram eo paulo inferius simulachrum Reginæ super Leonem sedentis. Sub thalamo cernebantur parvæ Sanctorum duodecim Apostolorum statuæ, quæ temporis injuria, nunc fractæ cernuntur: inter quas sculpta sunt Reginæ, vel Regni insignia in stemmate quadripartita, & in qualibet parte crux major in medio circuli, cum quatuor minoribus, supra, & infra dispositis. Undique tota moles elegantibus cingitur ornamentis: dicunt opus fuisse Fucci Florentini architecti, & sculptoris suo tempore celeberrimi. Nostra manuscripta in Sacro Conventu referunt Reginam prædictam obiisse circa annum 1240., & maximam pecuniæ summam fabricæ compleudæ legasse, pro cuius anima quotannis, gratitudinis causa, celebrantur funeralia cum omnibus Missis.

In Sacrario Sancti Antonii Abbatis Ducibus Spoleti ero, & Ecclesiæ addito, extra cornu Epistolæ in pariete jacent corpora Dominorum Blaschi Patris, & Graciæ filii quorum simulachra marmorea in eleganti arca conspicuntur; eorum fata refert ibi sculptum hoc Epitaphium.

*Magnanimus miles, prudens, pius,
Egregiusque, cultor justitiæ, servator honesti,
Blaschus Fernandi pacis compertor amatæ,
Hispanus natu, morum venustate præclarus.
Anconitanæ Marchio, Marchiæ tempore multo,
Rector Bononiæ, Dux Spoletanus haberis.*

Et paulo infra sic legitur.

*Inclitus iste Senator, belli maximus auctor,
Proditus hic Burgo luci, maestatus ibidem,
Et genitus Gracias acerba morte peremptus.
Hicque jacent ambo genitor, genitusque vocati,
Quos Deus Elisiis præponat sedibus almis.*

In cornu Evangelii juxta idem altare consimile elegans monumentum cernitur, quo condita sunt ossa quorumdam Baronum, & Ductorum insignium militum, ejusdem Fernandi stirpis, & Cardinalis Ægydii Albenotii agnatorum. In plano facelli sacrarum reliquiarum, intra conclave, humata requiescit Serenissima Maria a Sabaudia, cuius Epitaphium ab Alexandro Septimo compositum, tantæ Heroinæ virtutes plane singulares amplectitur.

*Maria Caroli Emanuelis Sabaudiæ Ducis,
Et Catharinæ Hispaniæ infantis filia.*

*Sancti Francisci Tertium Ordinem veste, moribus, virtutibus professa.
Vitæ asperitate, continentia, convertendi Hereticos studio,
Sacrī peregrinationibus, alendis pauperibus, templis ornandis
Magnam sanctimonie famam cansecuta, obiit Romæ.*

*A. D. 1656. ætatis 62. Atque hic, ubi sepulchri locum sibi de-
legit sepulta est.*

Lapidem sepulchralem, totumque capellæ planum hinc, & inde amplectuntur insignia Sabaudiæ Ducum, variis, pretiosisque lapillis, affabre intexta; sub quibus montes, & superius stella, quæ sunt Domus Chisiæ stemmata. Hæc ex devotione erga Dei famulam, ipse Papa apponi mandavit. Totam molem pavimentum adoperit, ne pedibus conteratur. Pro anima ejusdem infantis prima Missa in majori altari, sub quo stat glorioſissimi Sancti Patris corpus, quotidie celebra- tur.

In Capella S. Martino sacra, sub laterali muro ad dexteram altaris reconditur Cadaver Domini Sigismundi Caroli Ducis Radzivil Poloni, qui visitandi gratia sacra Italiæ loca, cum Assisium venisset, & sua Sancto Patri obsequia præstisset, febre correptus, eo in loco, ut disposuerat sepultus est anno 1638. adhuc servantur in sericis, auro impressa ejus insignia cum Epigraphe.

*Sigismundus Carolus Radzivil,
Dux in Olica & Miesvicsz,
S. Romani Imperii Princeps,
Comes in Mir, & Midloviec,
Palatinus Novogradensis,
Eques Militensis, Commendator Posnaniensis,
Stolevicensis & Pocieiki.*

Ægydius Carillus Cardinalis Albernotius Hispanus Archiepiscopus Toletanus Apostolicæ Sedis, Avenione commorantis, in tota Italia Legatus, suam Residentiam ut plurimum in sacro Collis Paradisi Conventu tenuit, qui amplissimis muneribus ad complementum, & munimentum fabricæ opitulatus est: exstant propterea in altiori muro ejus insignia: moriturus anno 1367. jussit suum corpus in Larario S. Catharinæ V. & M. quod ipse in ejusdem collis Basilica a fundamentis sumptuose erexerat, deponi, usque dum Toletum ad suam cathedralem transferretur. Fuerunt quidem ossa ejus illuc delata, sed partes tenuiores in priori loculo remanserunt, præcujus anima quotannis prima die Septembribus solemnes celebrantur exequiæ.

In Sacello S. Ludovici a Cardinali F. Gentili de Monteflorum Minorita erectoro, ac in pariete post altare ab eo avulsum, ejusdem corpus in Domino requiescit. A Bonifacio VIII. ea dignitate donatus fuerat anno 1298. Qui Avenione mo-

moriturus 1312. præcepit Assisium suum deferri cadaver, & ibi tumulari. Effigies ejus, & insignia in vitreis fenestrarum valvis depicta cernuntur.

Franciscus Ursinus Diaconus Cardinalis S. Luciæ in Silice, a Bonifacio VIII. creatus anno 1294. Sancto Patri, cuius nomine gloriabatur, vere devotus ex Gallia in Italiam rediens anno 1312. in itinere obiit, cum jufisset in hac Basilica Sepeliri. Ejus effigies, alba, & Dalmatica induiti capite mitram gerentis, junctis manibus, ac genuflexi, inspicitur in laterali muro Sacelli S. Mariæ Magdalenæ, unde creditur sub eodem pariete tumulatus.

Neapolio Ursinus Cardinalis Diaconus Sancti Adriani, a Nicolao IV. anno 1388. purpura insignitus, umbriæ, & aliam Provinciarum Legatus, qui sexaginta fere annis in ea dignitate vixit, insignem Capellam S. Martino Episcopo sacram in hac Ecclesia erexit. Avenione ubi anno 1347. decessit, ut præceperat, translatus in sacrophago post altare (ab eo tamen distante) conditus fuit.

Joannes Jordanus Ursinus Romanus Princeps, ejusdem Neapolionis germanus, sepultus quiescit in Sacello S. Joannis Baptiste prope sacristiam ab ipso a fundamentis erecto. Ferunt ibidem cum eo tumulatum Thomam Ursinum Manupelli Comitem, ejusdem Joannis Consobrinum, qui sacram B. V. velum nostræ obtulerat Basilicæ. De prædicto Joanne Jordane in antiquo manuscripto reperitur in sacro Conventu, quod prope altare S. Joannis Baptiste, ubi requiescit, expressa fuerit in charta membranea devota hæc expressio.

Rogo te beatissime Francisce gloriose, ut gratia Sanctissimorum Meritorum tuorum sit mediatrix apud clementissimum Crucifixum
Pro me indigno seruo tuo devotissimo Joanne Jordano Ursino,
Ut merear juxta suam voluntatem vivere, & pro sua sancta
Fide Catholica vitam finire sibi acceptam, ad laudem, & gloriam
Nominis sui sanctissimi. Amen.

In calce ejusdem supplicationis delineatum exstabat stemma nobilissimæ Ursiniorum Familiaæ, & hinc inde legebatur inscriptio sequens.

*Ioannes Jordanus Ursinus de Aragonea,
Christianissimi Regis Ordinis S. Michaelis Eques.*

Quod totum temporis injuria consumptum evanuit: sed renovari debuerat, eo vel maxime quod pius Princeps inter vivendum eam apposuerit. Et quidem nobilissima Ursinorum progenies, exemplo Nicolai III. ex ea assumpti, eximie devota, semper S. Patri, ac ejus Ecclesiæ mire benefica fuit. Cujus stemmata multiplicita intus, & foris conspicuntur.

Guido Montis Feltrii, Urbini Comes, ac Princeps, ob militarem potentiam celeberrimus; qui summis Pontificibus, & eorum militiæ infestus, diu terrorem incusserat; tandem male patratorum poenitens, humiliatus ad pedes Bonifacii VIII. se projectit, veniam petiit, ac obtinuit anno 1296. Inde principatu renuntiato, Ordinis Minorum Religionem ingressus, & Anconæ in Ecclesia S. Francisci a Ministro Provinciali indutus fuit. In ordine pie, ac humiliter vixit, errata lachrymis, ac jejunii diliuens, & (quidquid in eum mordax dantes licentia poetica cecinerit) religiosissime in sacra Assisiensi domo obiit, ac in ea tumulatus; id etiam contestantur historici, qui eo tempore vivebant, Marianus, & Jacobus.

In plano Lararii S. Bonaventuræ, coram altare amplum monumentum erectum est, lateribus opertum, in quo condita sunt ossa quam plurimum, & fere omnium Episcoporum Assisiensium ex ordine Minorum Conventualium.

In propileo prope thalamum, seu mausoleum Reginæ Cy-

Cyprī ad lēvam humantur ossa fratris Cāroli de Nepis, Assisiatis Episcopi, ut indicant stemmata nobilis hujusce familiæ, in parte exteriori apparentia.

In plano Sacelli S. Antonii Patavini, ante aram quiescent cineres D. Tecrimi Tecrimii Lucensis Patriarchæ Hierosolymitani, & Assisiatis antistitis, cujus insignia in lapide sepulchrali sculpta cum hac inscriptione cernuntur.

D. O. M.

*Tecrimo Tecrimio nobili Lucensi
Episcopo Assisiati, Patriarchæ Hierosolymitano.
Viro ut præsentis humanitatis, ita Candoris antiqui,*

*At prudentiæ omnium temporum,
Quem Urbanus Octavus P. M. privato quondam sibi charum,
Post Princeps, multis aulæ muneribus adlectum,
Et cum laude, ac fide perfunctum;
Ubique benevolentia, ac judicio suo dignum invenit.
13. Mart obiit anno 1641. ætatis suæ 73.
Joannes Tecrimius fratris filius
Patruo optimo, ac benemerentissimo P.*

Post Altare S. Valentini in terra cernitur sepulchrum, in cuius lapide delineata est effigies Religiosi Minoritæ, cum inscriptione. *Hic jacet Hugo de Hergilopo Anglus, Magister Sacrae Theologie quondam Minister Angliæ. Obiit 3. Idi. Septembr. A. D. 1302. orate Deum pro anima ejus.*

In ampla planicie ante Altare Conceptionis purissimæ Virginis multa sepulchra, in quibus quam plurimum insigniorum Fratrum Minorum ossa requiescent, ac in marmoreis opertoriis eorum effigies delineatae, & nomina sculpta exprimuntur ac dignitates.

In primo prope Capellam S. Nicolai absque effigie legitur. Hic jacet Vener. Religiosus Fr. Franciscus Macharelli de Assisio, qui fuit Minister Provincialis Provinciæ S. Francisci, cuius corpus Pisis depositum, & Assisium honorifice portatum. Anno Domini 1347.

In aliis sunt etiam conditorum imagines. Videlicet. Hic requiescit P. F. Andreas de Galiano Minister Provinciæ S. Francisci, qui obiit anno 1350. die 3. Decembr.

Sepulchrum Veneb. P. Fris Joannis de Spello in S. Theol. Magistri, & Lect. Sacri Conventus Assisi Anno Domini 1362.

Hic jacet F. Angelus de Assisio. S. T. Magister, & Inquisitor hæreticæ pravitatis Anno Domini 1362. die 1. Februarii.

Sepulchrum Vener. Fratris Joannis de Assisio, qui fuit bis Minister Provinciæ B. Francisci. Obiit Anno Domini 1362. die 7. Aprilis.

Sepulchrum F. P. Fulginensis S. T. Magistri Terræ Sanctæ, Romaniae, & S. Francisci Provinciarum Ministri. Obiit Anno Domini 1461.

Sepulchrum Fris Bartholomæi Perusiensis S. T. Magistri, Provinciæ S. Francisci Ministri, qui obiit Anno Domini 1491. die vero 13. Augusti.

Ferunt in eisdem monumentis sepulta esse corpora quam plurium insigniorum ex Patribus Sacri Conventus Magistris, Inquisitoribus, & celeberrimis Concionatoribus, ac Custodibus. Colligitur viros præclaros etiam in primis ordinis fæculis a nostris Senioribus honore affectos fuisse, & Magisterii, Doctoratus, ac inquisitoriatus gradus, qui in solis Minoribus Conventualibus perdurant, semper viguisse.

*Sacrorum Stigmatum veritas ab Apostolica
Sede comprobatur.*

T I T U L U S XLVI.

VIta functo, & jam Sanctorum fastis adscripto Seraphico Institutore, cum jam fama per Universum Christianum Orbem ejus corpori divinitus impressa vulnera buccinaret, & per Ecclesiastum ora divulgaret, nonnulli docti viri, saeculi sapientia inflati, qui mundana scientes, divina ignorare solent, hujusmodi veritati dictis, scriptis, argumentis, & concionibus contradicebant, animose palam afferentes Hæreticos esse id promulgantes, ac deceptos simplices, id credentes. At Apostolica Sedes, quæ Cathedra sanctæ fidei existat, & ab ea edocti summi, & irrefragabiles Magistri eorum superbiam dejicere, audaciam frangere, & fideles in confessione, tanti Mysterii confirmare satagerunt.

Gregorius namque IX. anno 1237. sequens dedit diploma, cuius authenticum exemplar in Archivio Paradisi Collis existat, lectu dignissimum.

Gregorius Episcopus Servus Servorum
Dei.

*Universis Christi fidelibus praesentes literas
inspecturis. Sal. & Apost. Benedict.*

COnfessor Domini gloriosus B. Franciscus, qualis vitae meritis processerit ad Patriam perpetuae claritatis, explicare literis arbitramur fore superfluum, cum id fere pervenerit ad fidelium notitiam singulorum. Verum tamen grande,

ac singulare miraculum, quo ipsum Sanctorum splendor, & gloria, Dominus Jesus Christus mirabiliter decoravit, universitati vestræ, tenore præsentium, non indigne duximus exprimendum; videlicet, quod idem Sanctus, cum adhuc spatum præsentis vitæ percurreret, & postquam illud feliciter consumavit, manibus, latere, ac pedibus specie stigmatum exstigit insignitus. Quo ad nostram, & Fratrum nostrorum deducto notitiam, & cum cæteris ejus miraculis per tres fide dignissimos probato solemniter, ex ipso specialem causam habuimus, quod confessorem eundem, de dictorum Fratrum, & omnium Prælatorum confilio, qui tunc apud Sedem Apostolicam existebant, Sanctorum Catalogo duximus adscribendum. Igitur cum id ab universis fidelibus credi firmiter cupiamus; devotionem vestram rogamus, & hortamur in Domino Jesu Christo, in remissionem vobis peccaminum injungendo, quatenus ab assertione contrarii aures de cætero penitus avertentes, confessorem eundem pia vobis reddatis veneratione propitium: ut ejus meritis, & precibus, & in præsenti a Domino prosperitatis gaudium, & in futuro felicitatis æternæ percepisse solatium exultetis.

Datum Viterpii, Nonis Aprilis, Pontificatus nostri anno XI.

At quia in Moravia Episcopus Olomuciensis morditus impugnabat hanc veritatem, & suis literis promulgari jusserrat superstitionem, & falsum esse dicere S. Franciscum stigmata Christi in suo corpore habuisse; Pontifex ipse illi gravissimis objurgavit literis, quas ex Archivio Sacri Conventus Assisiensis affero.

Gregorius Episcopus Servus Servorum Dei.

*Ad perpetuam rei memoriam Ven. Fratri
Episcopo Olomuciensi. Sal. & Ap. Bened.*

USque ad terminos orbis terræ præsumptionis tuæ signa protendens, patentes literas exhibendas universis Christi fidelibus, cuidam, ad sobrietatem spernenti sapere, ac damnabiliter debito blasphemias, manu lubrica concessisti; quas inter aliqua pietati conformia, & quædam obnoxia puritati continere percepimus, quod (cum salus Patris æterni filius fuerit pro humana salute crucifixus; & ipsius dumtaxat vulnera devotione supplici adorare debeat Religio Christiana) nec Beatus Franciscus, nec Sanctorum aliquis cum stigmatis sit in Ecclesia Dei depingendus; & quod peccat contrarium afferens, nec illi tamquam inimico fidei, credulitas adhiberi ulla debeat. Super quo non modicum admirantes, quæ sit causa suasionis hujus, non indigne providimus perscrutari; ut si forte bona sit (quod impossibile creditur) commendabilis habeatur, quod si non, in oblivione detur, & tu inductus spiritu pænitudinis ad suggerendum salutare contrarium promptus, & facilis habearis. Etenim super his ex eo sumpsisti forsitan argumentum, quod sit indecens in subditis, ut planta sibi prætendat insignia capitis. Ad hæc quidem providentes; & si non multa, quæ possumus, tamen breviter quædam perspicue præsidium rationem habentia, respondemus, videlicet, quod Dei sapientia, quæ de limo terræ similem sibi formans hominem, similem illi fieri per Incarnationis Mysterium, ut ipsum a morte redimeret, non contempsit, dilectum sibi B. Franciscum suorum specie stigmatum decoravit. Quæ temeritas! quod peccatum! si tam singulare privilegium, ad indulgentis gloriam, picturæ testi-

ficatione pateat oculis devotorum! nonne, ut fileamus de aliis, Princeps Apostolorum eximius, licet positione dissimili, quandoque pingitur confixus! sed dicens intrepidus, cum præteriri nequiverit, quod de cruce Petro veritas indicaverit, neque improprie suspensus in cruce dicitur, neque in congrue tali damnatus suppicio figuratur: sed de Francisci cruce, vel stigmatibus, quod veritatis indicium! quod probabile argumentum! si quidem nota sæculis vita ipsius respondeat; quod postquam Religionis assumpsit habitum, vacando virtutibus, continuum carnis subiit cruciatum. De stigmatibus vero plures fide dignissimi, quos miraculi tanti conscos divinæ placuit reddere potestati, testimonium veritati prohibeant, & ad ipsum hoc fidelis Ecclesia suffragetur, quæ ex hujusmodi miraculo, cum multis aliis, debita solemnitate probato, causam specialem habuit, quod eumdem Sanctorum Beatorum Catalogo reverenter adscripsit, quid ad ista quasi mundo publica, & tibi perconsequens non ignota, respondes! nisi quod voluntatis arbitrium præferens ratio, nos, vel Deum potius gratis offendis, ac utique dilectorum Fratrum Minorum Ordinem, nimis improvide perturbas! ad cor igitur, qui os in cœlum ponere præsumpsisti (ut dereliquo taceatur) sine mora revertere: ad iram supremi Judicis mitigandam studia suscipe poenitudinis, provisurus, ut scandalum, quod quantum inte fuit, universitati filielium per prædictas intulisti literas, deleatur; & dictorum Fratrum Collegia, sint Theutoniæ partibus in reverentia consueta. Quod ut tanto facilius, auctore Deo provenire valeat, Fraternitati tuæ in virtute S. obedientiæ per Apostolica Scripta præcipiendo mandamus, quatenus cordi tuo pro solemnî votò constituens, quod aliquid de cætero, ex quo provocari superna Majestas, vel Sedes Apostolica juste perturbari valeat, non attentans, prædictum privilegium, quo Celsitudinis divinæ dignatio sui confessorem nominis reddidit gloriosum, damnabiliter infligere, aut impingere calumniis non

præ-

præsumas; sed celebrem, ad honorem conditoris, quantum
int̄e fuerit, humili devotione procures; firmiter crediturus,
quod idem sanctus cum nostræ mortalitatis habitum bajularet,
prædictis stigmatibus exstithit insignitus; & licet ipse, contem-
nens laudes hominum, celare semper studuerit, ea tamen
migrans ad Paradisi Patriam concurrentium obtuitu publica-
vit. Datum Viterbii 2. Kal. Aprilis Pont. nostri an. XI. se-
quens Epistola pertinet ad Concionatorem quemdam Religio-
sum, qui multa proferebat contra S. stigmata S. P. Francisci,
directa ad superiores ordinis illius prædicatoris.

Gregorius Episcopus Servus Servorum Dei.

Dilectis filiis Provincialibus Ordinis.

NON minus dolentes accepimus, quam mirantes, quod quidam Frater vestri ordinis, Evechardus nomine, im-
memor, quod sermo prædicantium salis gratiae semper habe-
re debeat condimentum, cum pervenisset opaviam Moraviæ
Civitatem, de prædicante transiens in Blasphemum, in com-
muni dicere non expavit, quod in laudem B. Francisci, per
quosdam ex discipulis suis pie deposita, deberent haberi pro
reprobis, quod in ejus corpore stigmata non fuissent; quid
ultra! nec Christo, qui sanctum eundem manibus, pedibus,
ac latere hujusmodi stigmatum privilegio decoravit; nec no-
bis, qui ex tanto miraculo, cum cæteris solemniter probato,
causam specialem habuimus, quod ipsum adscriptissimus Cata-
logo Beatorum, deferendo, dicti fratris elatio in tantam pro-
rupit infaniam, quod discipulos memoratos, coram populo
quaestuarios, & falsos prædicatores appellans, imprudenter
asseruit, quod in ipsis, & consimiles auctoritate nostra, ex-
communicationis sententiam posset promulgare. Verum,

cum non solum jam dictæ nequitiæ protulerit verba, sed & ipsis alia perversa, proximorum pace, suaque salute postpositis, cumulaverit: discretioni vestræ per Apostolica Scripta in virtute obedientiæ districte præcipiendo mandamus; quatenus si præmissis veritas suffragatur, Fratrem eundem, apud quemcumque fuerit, suspensum a prædicationis officio, ad nostram mittatis præsentiam, pro meritis recepturum. Datum Viterbii 2. Kal. April. Pont. nostri. A. XI.

Alexander qui Dei prodigium in Sacro Corpore non semel viderat, eam veritatem singulari diplomate expresse confirmavit, mandans celebritate annua, prædicatione, veneratione frequenti ea divina beneficia, B. Confessori collata recenseri. Quod attenti legendum ex nostro Archivio propono; refertur etiam a P. Wadingo Tome 2. anno 1255. num. 9.

Alexander Episcopus Servus Servorum Dei

Ad perpetuam rei memoriam.

*Venerabilibus Fratribus Archi-Episcopis, &
Episcopis, & aliis Ecclesiarum Prælatis, præ-
sentes literas inspecturis, & audituris Sal. & Apost.
Bened.*

BEnigna operatio divinæ voluntatis in cœlo potens, & innovans singula sapienter, & immutans mirabilia super terram, postquam Dei filius victor mortis ad Patrem, unde descendenter vehiculo propriæ Majestatis ascendit, mirifice fortitudinis viros, ad consummationem Sanctorum diversis temporibus suscitavit, a quibus testimonium spei gloriæ cum Chri-

Christo, in Deo reconditæ firmaretur, & Ecclesiæ sanctæ ad promissam requiem festinandi in hoc peregrinationis exilio, quod tædiosæ desiderii ejus dilatione protrahitur, per ipsos consolationis solatium perveniret. Inter alios autem diebus nostris B. Franciscus almus Christi confessor apparuit, signis, & virtutibus gloriosus, qui clarissimus pie vivendi meritis, & exemplis sanctam fæcundavit Ecclesiam, & caligantia præsentis ætatis tempora fulgoris sui lampade illustrans, viam iustitiae perfecte præparans in eremo altissimæ paupertatis, quam ipse currens, & alacriter exultans contra carnem, mundum, & diabolum, velut gygas, traxit post se de inferni faucibus, & traduxit ad Dominum populum humilem, bonorum operum sectatorem, sicut effusa super faciem orbis terræ copiosa professionis ejus religiosa generatio patefacit. Ut autem ad illuminationem gentium celebris ejus memoria, tamquam rutilum fidus in corusco firmamenti mystici æthere servaretur; multis, cum divina potentia, adhuc militantem inter homines, & demum in Sanctorum agmine triumphantem dignata est clarificare miraculis; quæ felicis recor. Gregorius Papa Prædecessor noster, ne illa vel perverteret æmula sanctitatis iniquitas, vel oblivionis digitis, qui rebus gestis cito superducitur, abolesceret; solertissimis inquisitionibus indagata, & comperta fidelissimis documentis fecit, ad laudem Dei, & augmentum fidei, & instructionem salubrem, tam præsentium, quam etiam futurorum monumentis perpetuis commendari; eundem Confessorem Sanctorum Catalogo adscribendo, sicut in plurimis locis liquido per ipsius prædictas literas apparet, harum seriem explicite continentes. Porro quia longum esset, nedum exarare per singula, verum etiam succincta relatione perstringere clara virtutis divinæ prodigia, quæ tam in operationibus sanctitatis, quam etiam in aliis mirabilibus argumentis probaverunt eundem Confessorem tenere cum Sanctis solium gloriæ in excelsis: signanter vobis ante oculos, proponere volumus recolenda frequentius, & vehe-

men-

mentius admiranda illa saltem jucunda Dominicæ Passionis insignia, quæ in ejusdem sancti corpore manus cælestis operationis impressit. Viderunt namque oculi fideliter intuentes, & certissimi palpantium digiti palpaverunt; quod in manibus ejus, & pedibus expressa undique similitudo clavorum, de subiecto propriæ carnis excrevit, vel de materia novæ creationis accrevit; quæ equidem idem sanctus studiose ab oculis hominum, quorum refugiebat gloriam, dum viveret abscondebat. Inventa est patentius in ipsius defuncti corpore, non inficta humanitus, nec facta plaga vulneris lateralis, quasi aliquid instar lateris Salvatoris, & redemptionis humanæ in Redemptore nostro protulit Sacramentum. Quæ quidem plaga, sicut quosdam ex fratribus sibi familialiter adhærentibus latere non potuit, propter defluxum humoris; sic diu antea viruerat in vivente.

Hæc igitur mira, & decora novæ demonstrationis indicia magnæ debent esse devotionis divitiæ Christianis, & inæstimabiles Religiosis deliciæ in spiritualibus communis Ecclesiæ orthodoxæ: cum ex his sincera fides Christi accipiat, quod etiam illi possint esse Passionis Christi, sine extrinseco persecutore, consortes, qui pro ejus amore carnem suam cum vietiis, & concupiscentiis voluntariæ crucifigunt. Sane de præfato sancto hæc certius afferentes, in doctas fabulas, seu vanæ inventionis deliramenta non sequimur, cum ea nobis dum fecerit plenior fides rerum; quando videlicet in minoribus constituti, confessoris ejusdem familiarem, ex munere divino, meruimus habere notitiam, præfati prædecessoris nostri domesticis obsequiis tunc temporis insistendo. Cum igitur oporteat cavere prudenter, ne tanta patrocinii gratia, humano generi cœlitus in memorato confessore collata in vacuum assummatur; universitatem vestram rogamus, moneamus, hortamur attente, per Apostolica vobis scripta mandantes, quatenus ejusdem confessoris pretiosa merita celebri-

tate annua, prædicatione frequenti, & veneratione assidua
recensentes, ad ipsius devotionem gratiæ divinæ memoriam
subditos vestros excitatis monitis, ut eo pro universo fidelium
populo, ac præsertim pro his, qui eum invocarint, di-
vinam misericordiam implorante, mereantur supplices, quod
operum possiblitas obtinere non potest, ejus intercessionibus
impetrare. Nemo itaque eidem sancto audeat de cetero esse
molestus in corpore suo Christi triumphalia stigmata præfe-
renti. Si quis igitur Spiritu temerariae præsumptionis insa-
niens, divini muneri invidus, Apostolica indicia sacrilegus
impugnator præmissa, vel alia prodigiorum signa, quibus in
Ecclesia Dei sanctitas prædicti confessoris eluxit, improbæ
contradictionis morsibus obtredanda crediderit: volumus,
& mandamus, ut eum sanæ menti restituat judicialis severi-
tas disciplinæ, ita quod distincta proprii Prælati castigatione
correctus Dei opera blasphemare dediscat, & fidei Catholicæ
fructus, de pia mirabilium Domini credulitate pullulans, non
arescat. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam
nostræ prohibitionis, confirmationis, & voluntatis infringe-
re, vel ei auso temerario contraire. Si quis autem hoc at-
tentare præsumperit indignationem omnipotentis Dei, &
Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursu-
rum. Datum Anagninæ 4. Kal. Nov. Pontif. nostri auno I.

Ad frangendam ignaviam nebulonum quorumdam, qui
in Regnis castellæ, & legionis audacter contra S. P. F. stig-
mata oblatrabant; idem Alexander sequentes literas misit,
quibus constanter pro veritate divinum hoc privilegium su-
stinuit. Quæ etiam do ex veteri codice, & referuntur ab
codem Historico ad annum 1259. num. I.

Alexander Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilectis Fratribus Archi-Episcopis, Episco-
pis, per Castellæ, & Legionis Regna constitutis,
præsentes literas inspectur. Salut. & Apost. Bened.*

Quia longum esset nedum exarare per singula verum etiam,
&c. ut in superiori diplomate, usque ad illa verba, pul-
lulans non areret, & sequitur.

Verum post hujusmodi nostras exhortationes, & literas,
ex relatione quorumdam fide dignorum, dolentes referimus,
& conturbati, quod nonnulli Religiosi, & Clerici sacerdotes
de Castellæ, & Legionis Regnis, circa dictum confessorem
condignam reverentiam gerere contemnentes; quandoque
in publico, & frequenter afferunt in occulto, quod idem
Confessor non habuerit stigmata memorata. Ipsi etiam in
tantam prorumpunt insaniam, quod de imagine confessoris
ejusdem, ubicunque depictam illam inveniunt, stigmata ipsa
damnabiliter abolent; & faciunt abolere; prohibendo picto-
ribus, ne præfatum confessorem cum stigmatibus depingant
eisdem: propter quod ipsius confessoris honori, & devotio-
ni fidelium multum adimitur; ac venerandæ Religioni dile-
ctorum filiorum de Ordine Minorum gravissime derogatur.
Cum itaque super his, ad honorem altissimi opportunum per
nos deceat remedium adhiberi, Apostolica auctoritate decer-
nimus, & omnes de Regnis prædictis, qui de imagine con-
fessoris ejusdem hujusmodi stigmata aboluerint, seu abolere
fecerint, & qui prædicaverint dictum confessorem ipsa stig-
mata nullatenus habuisse, cujuscumque ordinis, vel condi-
tionis existant, eo ipso laqueum excommunicationis incur-
rant, a qua non possint absolvvi, nisi personaliter Apostoli-
cam

eam Sedem adeant, super hoc beneficium absolutionis peti-
turi. Et si tales forte, seu Lectores in Theologia, seu qua-
cumque alia facultate fuerint, lectionis si Doctores, prædi-
cationis officiis, si prædicatores, si vero potestatem audien-
di confessiones habeant, ea sint omnino privati, & quilibet
ipsorum, qui hujusmodi officia, vel potestatem simul habue-
rit, similem horum privationum incurrat. Ut autem hujus-
modi præsumptionibus finis desiderabilis imponatur, frater-
nitati vestræ, per Apostolica Scripta distincte præcipiendo
mandamus, quatenus seriem præsentium omnibus Religiosis,
& Clericis sacerdotalibus exemptis, & non exemptis vestiarum
civitatum, & Dioecesum, fideliter per vos, vel alium, seu
alios exponatis: facientes excommunicationem, & privatio-
nem hujusmodi, appellatione remota, firmiter observari;
contradictores per censuram Ecclesiasticam, appellatione
postposita, compescendo. Præceptum vero nostrum in hac
parte taliter adimplere curetis; ut injuria, quam Dei filius
in Sancto suo super his pati dignoscitur, cordibus vestris es-
se molestissima videntur: ita & per consequens gratiæ divinæ
præmium, & nostri favoris vobis proveniat incrementum.
Datum Anagniæ 5. Kalendas Augusti Pontificatus nostri an-
no 5.

Nicolaus III. pro eadem veritate in Ecclesia Dei firman-
da anno 1279. confirmavit constitutionem Gregorii IX. pri-
mam, ab eo datam super hanc materiam sequenti diplomate.

Nicolaus Episcopus Servus Servorum Dei.

*Universis Christi fidelibus, ad quos literæ
istæ pervenient, Salutem & Apost. Bened.*

Literas felicis recordationis Gregorii Papæ IX. prædecesso-
ris nostri non abolitas, non cancellatas, non vitiatas,
T 2 vera

vera bulla bullatas inspeximus diligenter; quarum tenore ut de verbo ad verbum ex certa scientia præsentibus fecimus adnotari, concernentes, & statuentes, ut idem tenor eandem vim, eundemque vigorem, & idem robur per omnia obtineat sic insertus, quæ ipsæ literæ ipsa bullæ munitæ obtinere noscuntur; etiam si dictæ literæ nunquam in posterum apparerent, & eadem sibi fides in judicio, & extra judicium adhibeatur omnino, quæ prædictis originalibus literis præberetur. Prædictus vero tenor secundum literam talis est. Gregorius Episcopus Servus Servorum Dei. Universis &c. Confessor Domini gloriosus B. Franciscus, qualis vitæ meritis, &c. & addit. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam hujus nostræ attestationis, annotationis, constitutionis infringere, vel ei ausu, &c. Si quis autem, &c. Datum Suriani 8. Kalen. Septembr. Pontif. nostri anno 2.

Sedente Nicolao IV. Religiosus quidam Concionator, non audens impugnare veritatem stigmatum S. P. Francisci, in quadam concione, odiosa comparatione illa vilificare studuit, unde ad superiores illius ordinis, quam Papa exprimit, hic autem desero, infrascriptum dedit mandatum, relatum etiam a Wadingo Tomo secundo annum 1291. num. 24.

Nicolaus Episcopus Servus Servorum Dei.

Dilecto Filio Provinciali --- Fratrum Ordinis Provinciæ Thuscianæ.

Cum ad aures nostras insinuatione multiplici pervenisset, quod Frater Thomas de Aversa tui Ordinis, cum in die Festivitatis B. --- Martyris publice prædicaret, suis terminis non contentus, in obrectationem stigmatum crucifixi, quibus B. Franciscus certo & singulari dono, insignitus fuisse di-

dignoscitur, temeraria objurgatione prorupit, ut signa Dei vivi B. -- Martyri, & B. Francisco mortui Dei signa, & hæc superficialiter, sicut cernitur in picturis adscriberet. Nos super his non sine admiratione commoti, hoc diligenter attendimus, quod Sancta Romana Ecclesia, de B. Francisco, & stigmatum ejus infixione sollicita, illa in carne ipsius non superficialiter, sed in interiora per carnem, nervos, & ossa in quinque partibus, manuum, pedum, & lateris in certos, & congruos fines, ingressa; ita ut non in virtute naturæ, sed miraculo gratiæ dono sic fieri, vel esse potuerit, per testes legitime comprobatum accepit; & ut sic de stigmatibus ipsius B. Francisci teneatur, & venerabiliter observetur, irrefragabili sanctione firmavit: ex quo ambiguum videri non potest, sacrilegii subire discrimen, quicumque negare, vel improbare audeat, quod ipsa Mater Ecclesia tantæ sanctimoniæ spiritu, non omisso humanæ justitiæ molimine confirmavit. Propterea Fratrem ipsum, ut ex ore ejus scire possemus, si secundum ea, quæ nobis insinuata fuerant, facti veritas se haberet, ad nostram præsentiam duximus evocandum. Qui postmodum in nostra præsentia constitutus, post aliquam discussionem, fuit sponte confessus, quod de signis hujusmodi prædicaverat, ea in Martyre præfato viventis Dei fuisse, non mortui; & quæ in B. Francisco fuerant, fuisse Dei mortui, & non viventis. Nos igitur dicti Fratris assertionem improbam, & temeritatem attendantes, qua de Salvatore, & stigmatibus ejus periculose distinguens, Christum in Sanctis suis afferuit nunc mortuum, nunc viventem, eum tamen, qui manet in æternum Christus, non minus, aut plus viveret in Martyre, cum illum signo Martyrii coronaret, quam militanti confessori, qui crucem suam tulerat, & nudus nudum sequebatur, cum dedit illi, ut stigmata sua excellentissimo privilegio, in carnis suæ materia præsentaret, quæ quidem vivo adhuc ipso confessore, & postmodum defuncto, humanis oculis, & tactui patentissime claruerunt

Memorato Fratri Thomæ, ut juxta ea, in quibus perniciosa subtilitate deliquerat, poenam agnosceret, pro nostra quidem patientia suo demerito leniorem, prædicationis officium, ac docendi Ministerium usque ad septennium nos interdixisse cognoscas. Quo circa discretioni tuæ per Apostolica Scripta mandamus, quatenus interdictum nostrum hujusmodi circa ipsum Fratrem Thomam procures, & facias inviolabiliiter observari: & tu ovem tuam cognoscens, ac morbum ejus, & appositam medicinam, sic illam boni pastoris more custodias, ut ipsa, & aliis per exemplum, & sibi per meritum obedientiæ convalescat; & ex hoc tuæ custodiæ restitudo digne possit a nobis in Domino commendari. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem 12. Kalen. Decembris. Pontificatus nostri anno quarto.

Benedictus Papa X. qui etiam XI. dicitur, ex præclarissimo Prædicatorum Ordine assumptus, ut veritatem hanc firmaret, omnemque dubietatem dirimeret, Festum impressio-
nis sacrorum stigmatum in corpore B. Francisci instituit, & anniversaria solemnitate cum officio celebrare jussit, cum moraretur Perusii anno 1364. ut constat ex actibus Capituli Generalis, eodem anno Assisi celebrati, quam festivitatem Sixtus Quintus, Paulus Quintus, & Urbanus Octavus per omnem Ecclesiam confirmarunt.

Quis autem fuerit tam admirandi operis auctor, seu sculptor tam egregii simulacri, in dubium revocandum non est; fuit ipse Dominus Jesus Christus, attamen hoc nostro sæculo non defuerunt aliqui inscii, ne dicam invidi, qui tale opus Michaeli Archangelo, vel alteri de Choro Seraphin Cœlesti Spiritui adscribant. Ad quorum ignaviam evincendam sufficerent præfata summorum Pontificum decreta, & Historia a Sancto Bonaventura conscripta, in qua Christus ipse, sub aspectu Seraphico, sex alis tectus, sed cruci affi-
xus,

xus, & plagiatus ad id venisse asseritur. Unde Ecclesia fatetur; signasti Domine servum tuum Franciscum, signis redemptionis nostræ; Dominus ergo, non Minister illum signavit. In oratione quoque precatur; Domine IESU Christe, qui in carne Beatissimi Francisci Passionis tuae sacra stigmata renovasti, & in Hymno ad Laudes, ab Urbano Octavo aptato, dies refulsi lumine, quo sanctus hic de corpore Christi recepit stigmata. Sed advertendum, quod Breviaria quædam noviter impressa, nescio an Typographorum incuria, vel industria, non amplius *de corpore*, sed *in corpore* habent; at primæya, jussu ejusdem Papæ impressa, & ad intentionem ipsius, clare *de corpore Christi* exprimunt.

Epitheta Corpori Sancti Patris Francisci a Sede Apostolica tributa, & prærogativæ colli pa- radisi concessæ.

TITULUS XLVII.

EX summorum Pontificum diplomatibus observanda occurunt laudem encomia sacris exuvii S. P. tributa; quæ quisque suis locis requirere poterit.

Gregorius IX. *Is, qui Ecclesiam, tam pretiosus thesaurus, sanctum videlicet corpus ejus, &c.* Idem. *Mirificans Misericordias Gloriosum Corpus, & in alia consimili dicit, gloriosissimum corpus.* Et in alia, *speravimus hactenus. Sanctissimum Corpus.*

Innocentius IV. *Licetis, de cuius. In ea Ecclesia B. Francisci gloriosum corpus requiescit.* Idem. *Si Populus Israeliticus. Ecclesia, in qua pretiosum corpus ipsius multis miraculis coruscans requiescit.*

Alexander IV. *Benigna operatio* Scripsit hæc. Admiranda Passionis Dominicæ insignia, quæ in ejusdem sancti corpore manus coelestis operationis impressit. Et infra. Nemo itaque eidem sancto audeat de cætero esse molestus, in corpore suo triumphalia stigmata præferenti. Et in alia *Cum ad aureas nostras.* Signata in corpore ipsius non superficialiter, sed in interiora per carnem, & nervos, & ossa in quinque partibus, manuum, pedum, & lateris ingressa, non virtute naturæ, sed miraculoſo gratiæ dono, in eadem Christus Dominus dedit illi, ut stigmata sua excellentiſſimo privilegio in carnis suæ materia portaret.

Clemens IV. *Clara merita* In qua Ecclesia ejusdem corpus venerabile requiescit. Idem. *Cum ad promovenda* In qua sanctissimum Corpus ejus venerabiliter, &c. Item in consistoriali. *Is, qui Ecclesiam* In loco, qui dicitur Collis Paradisi, reconditus est tam pretiosus theſaurus, sanctum corpus illius.

Nicolaus IV. *Dum solicitæ cognitionis.* Gloriosa Beatorum Francisci Confessoris, & Claræ Virginis corpora. Idem. *Præclara glorioſſimi* Ecclesia, in qua corpus ejus sanctissimum requiescit. In alia. *Excitamur ab intimis.* In qua glorioſum requiescere noscitur corpus. Et in alia. *Præclara.* Dicit sanctissimum corpus.

Bonifacius VIII. *Ante thronum.* In qua corpus ejus sanctissimum. Bonifacius IX. *Præfulgore.* In cuius Ecclesia glorioſum corpus ejusdem sancti venerabiliter requiescit.

Sixtus IV. *Quamvis altissimus.* Ait, quod corpus D. Francisci, est quasi signum Dominici fæderis, Passionis scilicet Domini nostri Jesu Christi, in cuius carne renovata stigmata gestant pacem. Et infra. Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriæ. Alii Pontifices passim tam admirandum divini amo.

amoris prodigium eisdem titulis honoraverunt. Et Seraphicus Doctor S. Bonaventura de illius translatioue scripsit. Corpus illud Domino dedicatum. Et sacer thesaurus regis altissimi bulla consignatus.

Prærogativæ Basilicæ Collis Paradisi non minus Pontificiis oraculis sunt assertæ, nam Gregorius IX. in sua Consistoriali constitutione. *Is, qui Ecclesiam suam.* Cum construatur Ecclesia. Prærogativa libertatis, & honoris gaudeat. *Quam sub B. Petri, & nostra protectione suscepimus.* Nulli, nisi Romano Pontifici sit subjecta. Ordinis, cuius institutor, & Pater exstitit S. Franciscus, caput habeatur, & Mater. In ea per Fratres ejusdem Ordinis perpetuo inserviatur. In ea nemo audeat sententias excommunicationis, & interdicti promulgare. Immunitate cum suis pertinentiis gaudeat. Nulli liceat illam temere perturbare. Ei præjudicantes excommunicationi, & divinæ ultioni subjaceant. Cunctis vero ei sua iura servantibns sit pax Domini nostri Jesu Christi, hic frumentum benedictionis percipient, & præmium beatitudinis inventiant. Idem. *Speravimus hactenus.* In honorem ejus (Sancti Francisci) Ecclesiam fundare volentes, de manibus nostris lapide primario ibi posito. Libertatis titulis decorata semper niteat celebris & insignis. Cui illam concessimus Indulgentiam, quæ limina BB. Petri, & Pauli, visitantibus concedi consuevit. Idem. *Recolentes qualiter.* Eadem Ecclesia libertate donata, sub speciali Apostolicæ Sedis, tutela consistens, affici non possit injuriis, sed quiete, sicut libertate fruatur.

Innocentius IV. *Si Populus Israeliticus.* Ecclesiam in honorem Beatissimi Confessoris Francisci nos ipsi duximus dedicandam. Idem. *Consecrationes Altarium:* Ecclesia, quæ per nos ad honorem Dei, & B. F. Dominica ante festum ascensionis Domini exstitit dedicata.

Clemens Quartus in sua Consistoriali; Is, qui Ecclesiam. Cum in Colle Paradisi constructa sit Ecclesia, in qua reconditus est tam pretiosus thesaurus. Et sequitur ad literam, ut in consimili Gregorii IX.

Nicolaus Quartus. *Suscepimus nuper*, ad venerabilem Ecclesiam B. Francisci de Assisio grandem, & continuum geslimus devotionis affectum. Et paulo infra. In signum autem dilectionis hujusmodi, & evidens specialis reverentiæ argumentum, quam ad præfatam Ecclesiam, eundem Beatissimum Confessorem habuimus, & habemus, ac etiam habere proponimus infuturum, donamus, &c. Idem. *Præclara gloriofissimi*. Volentes prædictam Ecclesiam, quæ totius Ordinis vestri caput existit, specialiter honorare; & subinde. Nullus omnino Ecclesiam ipsam, quæ nulli, nisi Romano Pontifici est subjecta, & totum locum ipsius, cum pertinentiis suis, Ecclesiastico supponere valeat interdicto, absque speciali, & expresso mandato Apostolicæ Sedis, faciente plenam, certam determinatam, & expressam mentionem de indulto hujusmodi Ecclesiæ, & loco prædicto. Idem. *Eximiaæ devotionis*. Ut Ecclesiam vestram in ejusdem S. Francisci honorem constructam, in qua devotas altissimo Laudes obtulimus in minori officio constituti, præcipuis prosequamur honoribus. Eadem verba repetit in alia.

Bonifacius IX. *Præ fulgore, &c.* Ecclesia in qua, &c. Quæ totius Ordinis Fratrum Minorum quasi lapis fundamentalis existit, quam Rector omnipotens singulari gratia illustravit, ob grandia merita dicti Sancti.

Sixtus IV. *Quamvis altissimus*. Cupientes, ut Ecclesia domus ejusdem Sancti Assisen. dudum egregiis structuris, & opere admodum sumptuoso constructa, quæ inter alias omnes Ecclesias dicti Ordinis, tum structurarum, & ædificiorum ma-

magnitudine, tum ratione loci, in quo situ est, re, & nomine obtinet principatum. Idem. Sixtus Quartus. *Ad insignem venerandamque Ecclesiam Domus S. Francisci Assiat.* &c. Nostræ peregrinationis alumnam, quæ ipsius Ordinis caput est, quam nuperrime reparari, & instaurari opere sumptuoso fecimus. In alia. *Et si cunctis,* &c. Domus ipsa cæteras ejusdem Ordinis domos venustate antecellit, & in ea gloriosum corpus dicti Sancti devotissime conservatur: ejusque fratres nullum alium habent, præter Romanum Pontificem defensorem.

Sixtus V. *Divinæ charitatis altitudo,* &c. Insignis & celebris Ecclesia domus ejusdem S. Fran. Assisiensis Ordinis Fratrum Minorum Conventualium nuncupatorum in qua quidem Ecclesia, sub illius altari majori corpus ejusdem Sancti Francisci, &c. Et in alia, *Ex supernæ dispositionis,* &c. eadem verba repetit.

Hæc sunt oracula summorum Pontificum, quibus si vel in minimo adversentur historiæ, jam non historiæ, sed nugæ, & fabulæ sunt censendæ, ad quas conversi sunt, qui auditum a veritate averterunt.

Jure ergo a Seraphico Doctore S. Bonaventura inter omnes Ecclesias Ordinis Minorum, sola hæc titulo Basilicæ exstitit decorata, dum ait: ad Basilicam in honorem ipsius constructam corpus illud Domino dedicatum translatum est.

Rivotorti Sanctuarium.

T I T U L U S X L V I I I .

Collem Paradisi amoena loca, ad spirituales capessendas delicias, circumstant, quæ ei tamquam capiti membra,

adhærent, jamque ante ordinis divisionem Patris Custodis Assisi jurisdictioni subjiciebantur. De singulis libet aliqua principia delibare, dum in faciem locorum consisto, & antiqua monumenta ante oculos teneo. Qui enim a longe scribunt, famæ, quæ crescit, & alteratur eundo, stant; aliorum relationes aliquando vitiatas transcribunt, & quandoque a se ipsis ad inventa subjungunt. Hic legentibus simul, & loca videntibus, ridicula potius, quam credibilia, quæ narrantur apparent.

Hic observandum, quod diu antequam Franciscus nasceretur, vir quidam devotus, qui ad declivia montis Subassi habitabat, Zaccardus nomine, vel cognomine in suo quoddam agro, planitem versus ab ejus domo distante, juxta sinuosum Rivum, ab eodem monte descendantem, oratorium quoddam rurale erigi fecit; & in muri interioris prospectu imaginem B. V. Mariæ sedentis, & super genua e cruce depositum filium sustinentis, superque eum plorantis, depingi curavit. Hinc, & inde duas cellulas, oratorio connexas adjecit, ac devotum Eremicolam collocavit, cum quo sæpe spiritualia colloquia habebat, eique suis eleemosynis subveniebat. Locus jam vocabatur Sancta Maria Zaccardi; ita a Senioribus Comitatus incolis appellatum, egomet non semel audivi: a propinquo tamen torrente dicitur Sancta Maria Rivotori: a primævo incolatu S. Patris Francisci a quibusdam vocatur Sanctus Franciscus parvulus. Mortuo Zaccardo, Eremita locum deseruit, antequam eo loci veniret Franciscus juvenis, qui ab immundo hoc mundo, nudus egressus, ut alium vere mundum inveniret, rudi, brevi, & angusta tunicella contectus, quam pristinus sibi dedit amicus, eleemosynis a pietate, fidelium obtentis tres, jam notas, instauravit Ecclesias. Hinc ad Xenodochium leprosorum, ut eis inserviret, se contulit: qui locus a civitate mille passibus distat. Stat adhuc ibidem vetus Ecclesia S. Mariæ Magdalæ, cui adjacentia prædia ad commune pertinent hospitale.

Cum

Cum ibidem aliquot diebus moratus fuisset, solitaria loca quærens amica mæroribus, quodam sero per planitem orientem versus, ad sexcentos passus procedens, ad eam ædiculam Zaccardi pervenit, quam ingressus, ut observavit Virginem super Filium plorantem, gemitibus inenarrabilibus Redemptoris diram Passionem, & Matris Compassionem tota nocte ploravit. Inde patens habitaculum, & derelictum aspiciens (hæredes enim, ablatis postibus, & valvis, id deseruerant) secum statuit ibi moras ducere; quo commode posset frequenter ad parum distantes leprosos accedere, & Missis audiendis vacare.

Quandoque Assisium ibat ad prædicandam in Ecclesia S. Georgii, vel in platea poenitentiam. Ubi quadam nocte apud Bernardum Quintavalle Patritium hospitatus, ab eo ex recondito loco, in majori noctis silentio orans, miroque splendorc cinctus, in extasim raptus visus est. Ex quo nobilis hospes desiderium concepit, se illi jungendi. Sequenti mane ad Ecclesiam Sancti Nicolai in simul perrexerunt, Missaque audita, ter librum Evangeliorum Franciscus Sacerdotem rogavit, ut apperiret; tribus Evangelicis monitis jam auditis, si vis perfectus esse, vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus. Nihil tuleritis, in via, & qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me, statim ad Bernardum reversus dixit. Hæc est vita, & regula nostra, omniumque, qui volunt nostræ societati coniungi. Aderat ad hæc Petrus Cataneus Cathedralis Ecclesiæ Canonicus, qui cum Bernardo, Francisco se junxit; eodemque die Evangelica monita executioni mandarunt; & cum eo ad Oratorium Rivorti perrexerunt. Sanctus Pater tria villa indumenta, suo conformia, parari curavit, septima die divinitus, comparuit Ægydius, rogans cum illis admitti; itaque Sanctus hosce tres primos, coram Altariolo ante B. Virginem, ab eo erecto, suo acquisivit consortio, eosque ad

probationem in primo illo Seminario admisit, atque in præceptis Evangelicis erudivit. Aliquando ad alias Regiones, prædicandæ pœnitentiæ gratia, euntes, ad præfatum locum redibant, simulque morabantur sub disciplina tanti Magistri.

Exactiores Chronologi afferunt hoc Religionis principium fuisse 16. Kalendas May anno salutis 1208. Infra biennium alios novem a seclis assequutus est. Interim suam regulam scripsit, & tandem cum duodenario suorum numero novitiorum, Romam adiit ad Innocentem III. in D. Petri folio sedentem, a quo regulæ approbationem obtinuit, solemnem professionem emisit, & Minister Generalis instituti ordinis constitutus fuit, ejus socii, Papæ jussu, in manibus ejusdem S. Patris, vel (ut quidam scribunt) Joannis Cardinalis Episcopi Sabinensis professionem fecerunt.

His peractis, ab urbe recedentes, & ad primarium fluuosi rivuli seminarium cum S. Institutore jam professi redierunt: ibidem vota, & regulam, juxta emissam professionem observare cœperunt. Hinc nocte illa memorabili, Dominicum diem præcedente, & absente S. Patre, eundem super currum igneum, & super sanctuarium circumvolantem conspexere, solaribus radiis micantem. Ibi S. Pater illorum penetrans secreta cordium, uti opus erat, patérne admonebat. Eo loci (ut sparsim scripserunt tres ejus socii, quorum manuscripta præ oculis habeo, & habui in sacro Conventu nostro Assisensi) quadam nocte, ad vocem unius ex fratribus, qui sentiens se fame deficere exclamabat, morior, S. Pater accurrens cum aliis, cibos afferri jussit, & ne miser ille verecundaretur, secum comedit; alios sic charitatem docens fraternalm. Ibi ne erubescerent eleemosynam petere, eos hortabatur, exemplo Christi Domini, qui cum Apostolis idem in terris egit, sed & eos corripiebat, qui nimia familiaritate cum sæcularibus agentes, plura ab eis, quam necessaria pro uni-

unica die forent, extorquebant. Ibi hyemali tempore fratre graviter ægrotantem recenti uva, ex nuda vite avulsa refectum statim sanitati reddidit. Ibi ipse luxuriæ stimulis a satana pressus, nudus e cellula profiliens, in circumiacentes nives sese proiecit, & rudia simulachra ex ipsis confecta amplexus, suo corpori dicebat; ecce frater asine tua uxor, tui filii, illos tuo calore confove, nam frigiditate rigent: sic carnem domuit, & diabolum elusit. Illuc cum Præsul quidam ivisset, Sanctum Patrem visurus, volens ejus cellam intrare, invisibili vi repulsus est, eo quod conscientia gravaretur: unde ad se reversus, culpam suam coram omnibus dixit, & Sanctus Pater obviam veniens, amplexatus est eum. Illac non longe transiens cum immodica Pompa Imperator Otho IV. Romam versus pergebat, at S. Pater nolebat eum excipere, sed misit ad eum unum de fratribns, qui illi suo nomine diceret, tantam gloriam brevi tempore ad nihilum redigendam, quod & evenit; anno enim sequenti a summo Pontifice excommunicatus, ab imperio pulsus fuit.

Inde saepius suos filios ad vicinum leprosorum Xenodochium emitebat, vel ducebat, tum ad missam audiendam, & a sancta peccatrice pœnitentiam addiscendam, tum etiam ad humilitatem, & charitatem erga languidos exercendam. Hæc illorum erat oblectatio, vel voluptas tyronum.

Sanctus hic locus tunc a publica via, quæ fulgineo Perusiam ducebat, ducentis circiter passibus distabat, unde solitarius erat, non tamen adeo asper, remotus atque sylvester, ut a quibusdam false describitur nam in amœna planicie, fertili, & ex melioribus Assisiensis comitatus existebat, & exstat. Nec tam angustus, ut vix duodecim caperet sedentes, video enim in solo oratorio, dum ibi spiritualia peraguntur exercitia, viginti personas genuflexas contineri: unde justos illos non tam incomode capiebat, domus & si an-

gusta, multos pace, & charitate conjunctos facile amplecti-
tur; at palatum in quo est discordia, duos nec capit aliquan-
do germanos; in cellulis ipsis, tabulas super, & paleas dor-
miebant; Sanctus Pater humi jacebat; aliqui alternatim in
odeo noctis vigilias custodiebant. Ibi sanctus præceptor ju-
giter Christi Domini Passionem & mortem, ac S. Matris com-
passionem suos deplorare docebat, saepius cum eis repetens,
adoramus te Christe, & benedicimus tibi, quia per sanctam
crucem tuam redemisti mundum. Ibi tandem Deus secus
decursus aquarum plantavit vineam justorum, qui in lege
ejus meditabantur die, ac nocte, ut fructum suum darent in
tempore suo.

Modo magis patens est locus, cum etenim via vetus,
per illam vallem olim directa, cœnosa nimis, & impermea-
bilis evasisset; jussu Sixti Quinti, nova ad montis radices,
ante fores ipsius sanctuarii, inde non procul ab Ecclesia D.
Mariæ Magdalénæ, ad portiunculam usque, & inde perus-
am versus, directa, & strata jam fuit.

Sane mirum est, quod Sacer iste flexi rivi locus, adhuc
integer conservatur, tota stante structura, quamvis aquæ ne-
dum eum alluant, sed etiam in hyeme ex ipso scateant.
Ostendit Deus, quod servus ejus Franciscus ædificavit do-
mum suam supra firmam Petram. Quod & de aliis sanctua-
riis observandum, quæ nec temporis omnia vorantis rabie,
nec murorum debilitate cadunt, sed divina manu sustentata
consistunt.

Cum igitur integro fere triennio, partim solus, partim
cum duodecim primis fratribus inibi permanisset S. Institutior,
& alii passim ad ejus ordinem admitti peterent, considerans
plures ibidem cohabitare non posse, & ad multiplicationem
corporum, multiplicitatem requiri locorum; cum suis pro-
po-

posuit, ac statuit primo illi hospitio aliud, & successive alia esse conquirenda. Propterea Episcopnm Assisiatem rogavit, ut Ecclesiam aliquam, vel Eremum extra civitatem sibi, suisque concedere dignaretur; qui se excusavit, cum nullam tunc haberet vacantem. A Capitulo etiam Cathedralis Ecclesiae propter simile impedimentum exclusus, ad Abbatem S. Benedicti Monasterii montis Subasii se contulit; a quo benigne exceptus, Ecclesiolum ruralem sui juris, & domunculam, parum ab ea distantem, in qua Sacerdos saecularis, a monachis ad celebrandum diebus festis destinatus, se colligebat, obtinuit, ad eam cum suis accessit, paulo plus milliario a fluxuoso rivo distantem, quæ cum non majoris esset, capacitatis, quam primævum facellum, illi duodecim cellulas, ex viminibus, & cæno, in figuram parvorum tabernaculorum constructas, & ab invicem separatas addidit. Nec omnino pristinum deseruit locum, cum eo indigeret, ad retinendos accedentes novitios: quin & successive paulatim crescentibus fratribus, locum carcerum in monte Subasio ab eisdem Benedictinis, & alia alibi a devotis assignata recepit. Non enim ad destruendum fundamentum, sed ad erigendum super illud idæatum ædificium sequentia quæsivit hospitia.

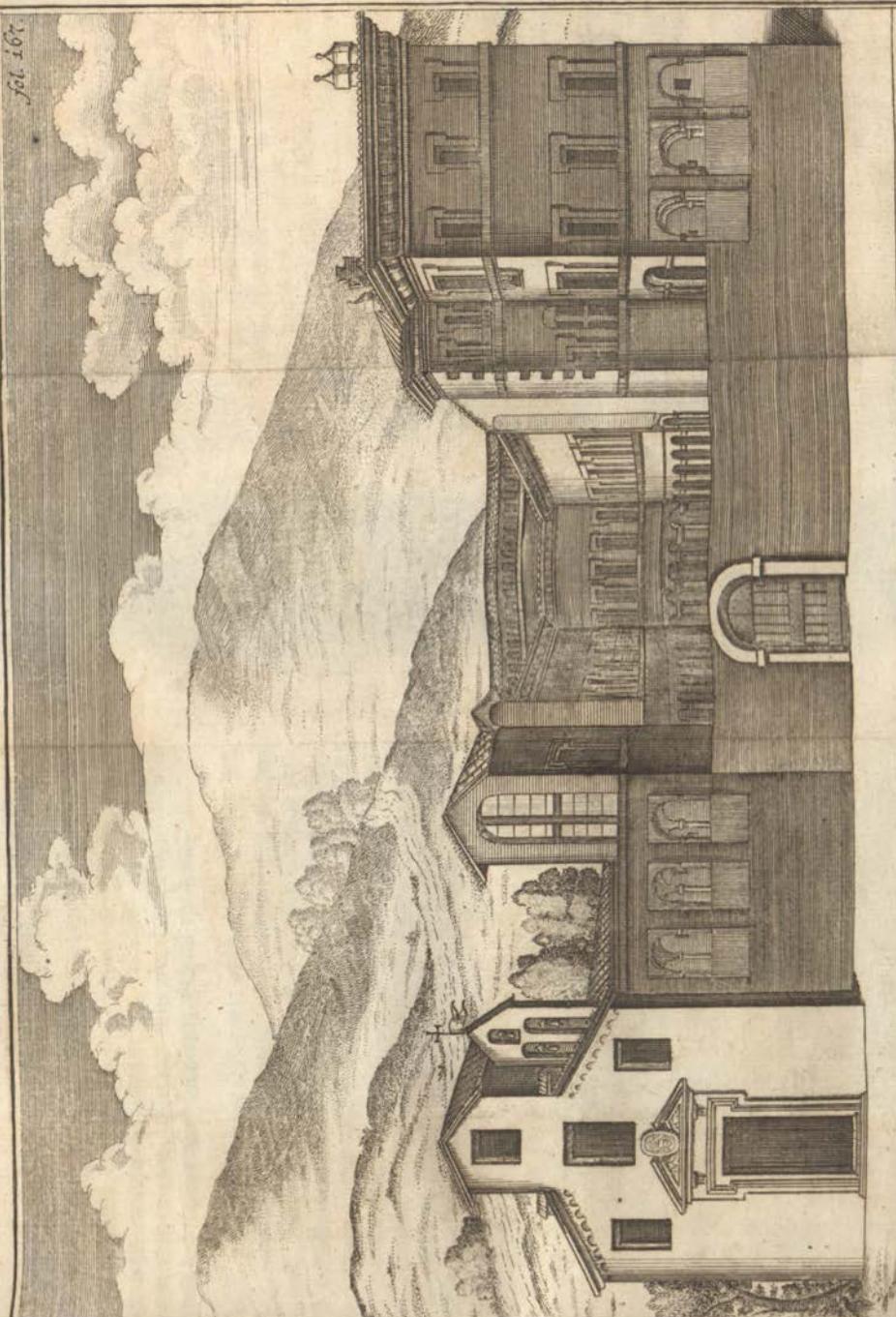
Quod autem apud eundem obliquum rivulum successive semper aliqui Fratres habitaverint, constat ex antiquis sacri Conventus libris, ac regestis, in quibus Vicarii Rivotorti, & aliorum locorum, eidem annexorum, deputati leguntur. Testis est etiam solidus lapis, sub pavimento dextræ cellulæ repertus, cum anno 1586. in ea ponerentur fundamenta pro columnis, quibus novi majoris templi testudines sustinerentur. Lapis cernitur prope Aram Templi Majorem, in quo antiquiori charactere hæc scripta leguntur.

Hic juxta sinuosum Rivum B. Ægydius Assisen. & Fr. Conradus Offidanus de Piceno, more Patrum, in sinum Dei quieverunt Quam plurimum. Ita Fr. Nicolaus a Sebenico Dalmata.

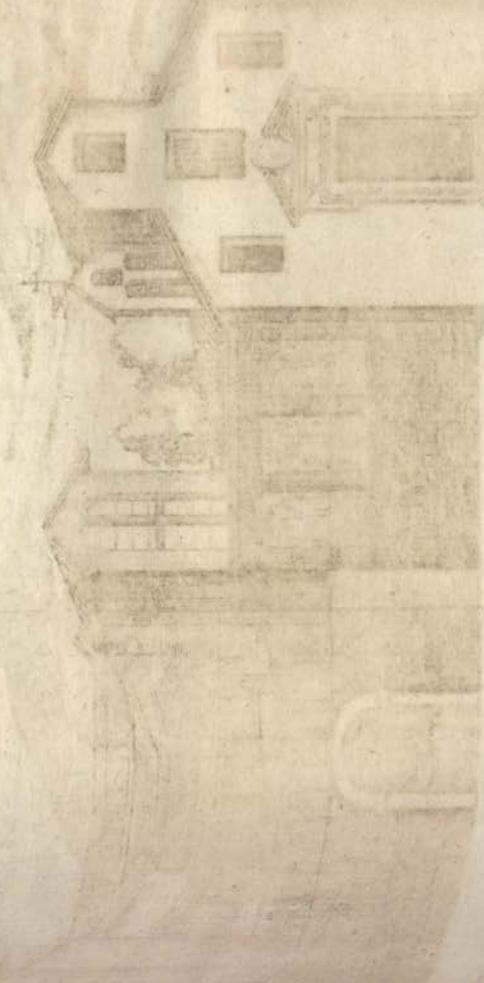
Beatus Ægydius non ille primus intelligendus: sed alter de capitiis, qui circa annum 1270. floruit. Frater vero Conradus de Offida fuit unus de sanctæ paupertatis zelatoribus, tempore Cœlestini Quinti, cuius socii ab obedientia Ministro Generali debita, servandæ paupertatis prætextu, fugientes in Græciam recesserunt. Solus Fr. Conradus noluit pro paupertate obedientiam omittere, sed utramque simul retinuit, apud primum ordinis locum commoratus circa annum 1294. Quod vero legitur in sinum Dei quieverunt quam plurimum, non de sepultura ipsorum, sed de quiete animi ab eis ibi reperta, & de contemplatione diuturna; qua anima in sinum Dei quiescit, est sermo. Fr. Nicolaus de Sebenico circa annum 1315. Post illos Vicarius ibidem moras duxit, & memoriam illam sculptam reliquit. Exinde colligitur a primis Religionis sœculis, aliquo commodiori habitaculo adjecto, semper in sancto loco commoratos fuisse, & illum nunquam deseruisse Minores.

Vivente etiam Sancto Patre eo in oratorio Missas celebrare Fratres Sacerdotes cœperunt. Nam cum parochi obstanter, ne Minores extra Ecclesias Parochiales sacrificarent, dicentes id in eorum fore jurium præjudicium, Honorius Tertius suis literis incipientibus, *Quia populares tumultus. Datis Reate 3. Nonas Decemb. Pontif. anno 9. qui fuit salutis 1224.* & Religionis anno 17. Primo concessit ut Fratres Minores in suis locis, & oratoriis possent Missas celebrare cum altari viatico, reservato omni Parochiali jure. Et cum adhuc Parochi reclamarent.

Gregorius IX. post quatuor annos, mortuo jam sancto Institutore, per alias suas, *Nos attendentes. Datas Assisi, 4 Idus Junii Pontificatus anno secundo idem privilegium confirmavit.* Unde potuerunt, ac debuerunt fratres in primævo illo oratorio hujusmodi uti privilegio. Ac propterea Sanctus Pa-

Prospect der Kirchen und Convent zu Rivotorto.

1800-1801
1800-1801
1800-1801

ter exinde voluit unicam Missam in suis oratoriis, & locis quotidie celebrari, ad quam omnes fratres in eis commorantes, & soli, devote assisterent; ut videlicet Parochorum, quos venerari volebat, querelas evitaret: Nec summi Pontifices tale indultum ordini fecissent, nisi illi reclamassent.

Hinc a veritate distant scriptores quidam, qui sacro Rivotorti Coenobiolo infesti, omni arte student illius abolere memoriam, quorum animositatem P. Magister Carolus Rainerius novissime tractatu veritatum fundamentalium dissert. Prima egregie convincit, ad quem lectorem remitto. Solum addo; cum dicunt, non exstare de eo memoriam apud antiquos Scriptores. Legant vitam, seu acta Sancti Patris, a tribus ejus sociis de proprio visu descripta, quae nunc lego, & puto esse originalia, vel saltem prima exemplaria, ac velint nolint, hæc invenient, quae transcribo. *Quodam tempore in primordio, scilicet tempore, quo B. Franciscus cœpit habere fratres,* manebat cum illis apud Rigum tortum; quadam nocte, &c. Narrant multa quæ ibi acciderunt, quinque capitibus, quorum initia a primo tempore, & eodem loco desumuntur. Post medium legendæ in alio capite hæc scribunt. *Quodam tempore in primordio Religionis, cum maneret apud Rigum tortum cum fratribus,* quos tunc habebat, ecce quidam, &c. Nonne isti sunt omnium antiquissimi Scriptores Ordinis, ac testes omni exceptione maiores! nonne sæpe in ea historia scribunt, vidimus nos! elegant, videant. Rivus adhuc tortuose currit: facillum integrum stat: Sociorum Scripta servantur. Oculos livori claudant, veritati aperiant, ut eam agnoscentes ad Dei laudem fateantur.

Quod locus a D. Bonaventura dicatur Tugurium, ab aliis Tuguriatum, antrum, ac vivorum sepulchrum: hæc non ad contemptum, & spretum accipienda; cum potius sunt Epitheta, & Elogia, paupertati, ac humilitati sancti Institutoris conformia.

Sanctum hoc habitaculum semper in sua vetustate permanit, solum pavimentum ad binos palmos fuit elevatum, propter aquas ab eo aliquando emanantes, quæ devotis ingressum prohibebant; duarum casularum laquearia, arundinibus & cæmento tecta, quæ antiquitate labentia, ex eadem materia refecta cernuntur. Etiam imago B. Mariæ Virginis in pariete, olim depicta, temporis, & aeris injuria collapsa, in textili materia refecta est, additis hinc, & inde genuflexis S. P. Francisco, & diva Maria Magdalena plorantibus super mortuum Redemptorem, cum Matre Virgine.

Usque ad Sixti V. tempus, facellum nudum, aerique expositum permanit, cum anno 1586. circa illud in proportionata distantia erui cæperunt fundamenta ad ampliorem Ecclesiam erigendam, in cuius sinu undique avulsum sanctuarium concluderetur. Ecclesia hæc satis elegans, & capax, in tres divisa naves, testudinibus contexta anno 1640. piorum eleemosynis completa exstitit. Interim etiam prope murum novi templi modicus Conventus erectus est, quem memini me vidisse; in parte enim inferiori officinas habebat, in superiori vero aulam, & sex cellulas. Anno 1645. die 20. May Pater Magister Michael Angelus Catalanus tunc socius, & Assistens Ordinis, novo majori Conventui excitando intentus, fundamenta benedixit, & primum in eis lapidem cruce signatum locavit. Post biennium fundamentis repletis, & aliquantum elatis muris, Pater Catalanus electus Minister Generalis complendæ fabricæ animum dedit. In ejus sexennio magnifica moles majori ex parte constructa apparuit. At dein evectus in Episcopatum Iserniæ opus aliis complendum reliquit. Loci paupertas paulatim partem aliquam addidit. At Pater Magister Aversa, alter Generalis Minister totum ferre ad complendum reduxit. Hæc pro veritate referre volui, ad fabulas quasdam diluendas. Addere liceat quod non semel mecum recogitaveram. Alia loca Sanctus Pater ab hominum

num pietate, Deo inspirante, obtinuit, solum oratorium apud fluxuosum Rivum ab hominibns derelictum, a solo Deo servatum sibi, suisque paratum invenit, ut a solo Deo Minorum Ordinis institutionem sibi commissam agnosceret, suosque primos alumnos ex loco semper divinæ providentiae confidendum doceret. Magnus vere Deus, & laudabilis valde, qui ex tam exiguo fundamento tam ingens ædificium excitavit.

Hic oritur dubium, mihi aliquando objectum. Si Santos Franciscus in oratorio apud tortum Rivum suum fundavit ordinem, cur id non dicitur caput, & Mater totius Ordinis? cur hæc prærogatiya tribuitur Ecclesiæ Assisiensi, quam tot aliæ in ordine præcesserunt; huic objectioni tenerentur respondere tot summi Pontifices, qui illam solam, non aliam jusserunt habendam, & esse caput Matrem, Principem &c. At quia teneor, ut filius S. R. Ecclesiæ, quæ a Sede Apostolica sunt ordinata, rectissima defendere, dico, quod fundamenti, & capitis prærogativæ, sicut distantes, sic diversæ sunt. Pes est fundamentum, sustentans totum corpus humandum, caput est culmen, & complementum illius.

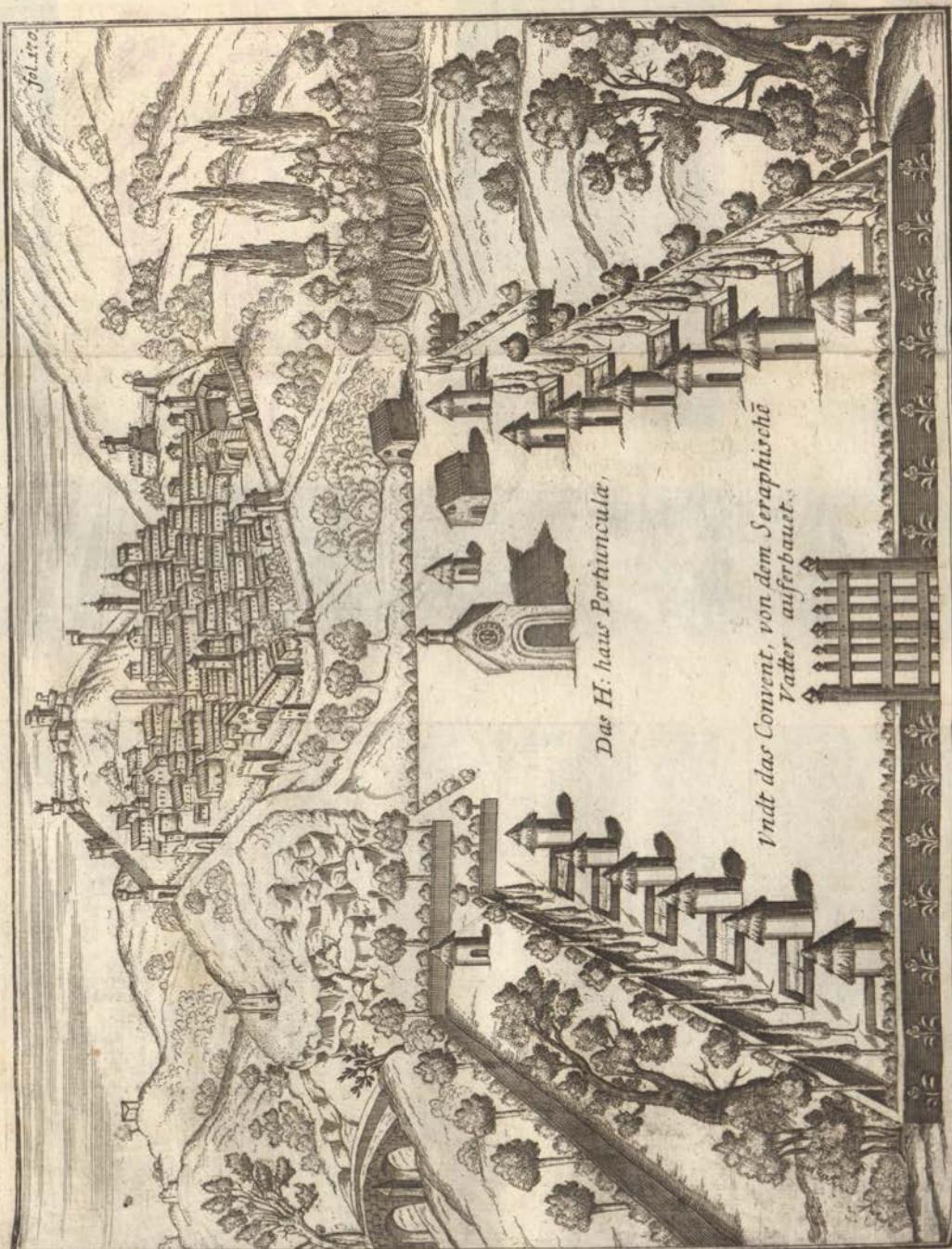
Nec pedi competit celsitudo capitis, nec capiti congruit infinitas pedis. Idem judicium de corpore mystico facendum. Ecclesia Evangelica Catholica in sacro Cænaculo Sion fuit fundata, ubi divinus Pontifex, primo Sacraenta instituit, Sacerdotes ordinavit, primum sacrificium Patri obtulit, mysteria Redemptionis discipulos docuit. Itidem Spiritus Sanctus eorum corda fide confirmavit, spe roboravit, & charitate incendit. Indeque Apostoli ad doctrinam Evangelicam divulgandam per Regna, & Provincias distributi se contulerunt. Et tamen sanctum illud Cænaculum non dicitur caput, & Mater omnium Christiani Orbis Ecclesiarum; sicut jure his gaudet titulis Sacra Lateranensis Basilica; non quia

origine, & tempore prima, cum tot aliae præfuerint Romæ, & alibi Ecclesiæ; sed quia ad complementum totius Ecclesiastici corporis, promulgata jam, ac stabilita fide, a summo Ponifice S. Sylvestro fuit solemniter fundata, & assistentibus Imperatore, ac primatibus, Pontificali ritu consecrata; ac ideo in ea Apostolorum Principum capita collocata. Cum ergo Ecclesia universalis exemplar sit Ecclesiarum omnium sibi subditarum: idem dicendum erit de Minoritica Ecclesia, cuius locale, & originale fundamentum, ac Principium extitit Riviflexi facellum; caput, & Mater Collis Paradisi Basiliæ, a summo Sacerdote Gregorio IX., adstantibus purpuratis, Principibus, & Prælatis solemniter fundata; & ab Innocentio IV. Christi Vicario Pontificali ritu consecrata: Ideoque jure capitis, & Matris prærogativis ab Apostolica Sede decorata; ac sacrorum stigmatum thesauro ditata. Jus suum unicuique tribuamus. Esto Rivuli facellum humile, ac profundum tanti ædificii fundamentum. Sit Paradisi Collis sublime caput & excelsum ejus fulcimentum, ac summum complementum. Interea illius iconem do.

Portiunculæ Sanctuarium.

T I T U L U S XLIX.

PAtres Benedictini olim Ecclesiæ; & Monasterii eorum fundatoris nomini dicatae, in monte Subasii, prope Assisium habitantes, ante annum nostræ salutis millesimum, diversa facella sparsim in comitatu ejusdem civitatis, ad excitandam fidelium devotionem construiri curarunt. Inter quæ Ecclesia Sanctæ Mariæ Angelorum ad similitudinem, & æqualitatem alterius a S. Patriarcha Benedicto prope sublacum, in honorem ejusdem Angelorum Reginæ erectæ, quæ a vicina villa Portiunculæ nomen accepit, celebris fuit, eademque

Das H: haus Porthuncula.

Findt das Convent, von dem Seraphische
Vatter aufgebauet.

que denominatione appellata. Hanc fere labentem Juvenis Franciscus ab initio suæ conversionis, anno scilicet 1206. inter alias instauravit. Eam frequenter ad orandum, & Missæ sacrificium audiendum visitabat, præcipue cum moraretur apud leprosos, & in Sacello Rivotorti. In illa plures habuit inspirationes divinas, ac spiritum fervoris, & gratiæ concepit. Ibi contemplabatur Angelicæ salutationis, divinæ Maternitatis, ac verbi divini Incarnationis arcana; & ad suum Tugurium reversus meditabatur mortis, ac Passionis Christi, & almæ Virginis compassionis mysteria. Utrobique a Sanctæ Dei Genitricis imagine mens ejus sacris idæis replebatur.

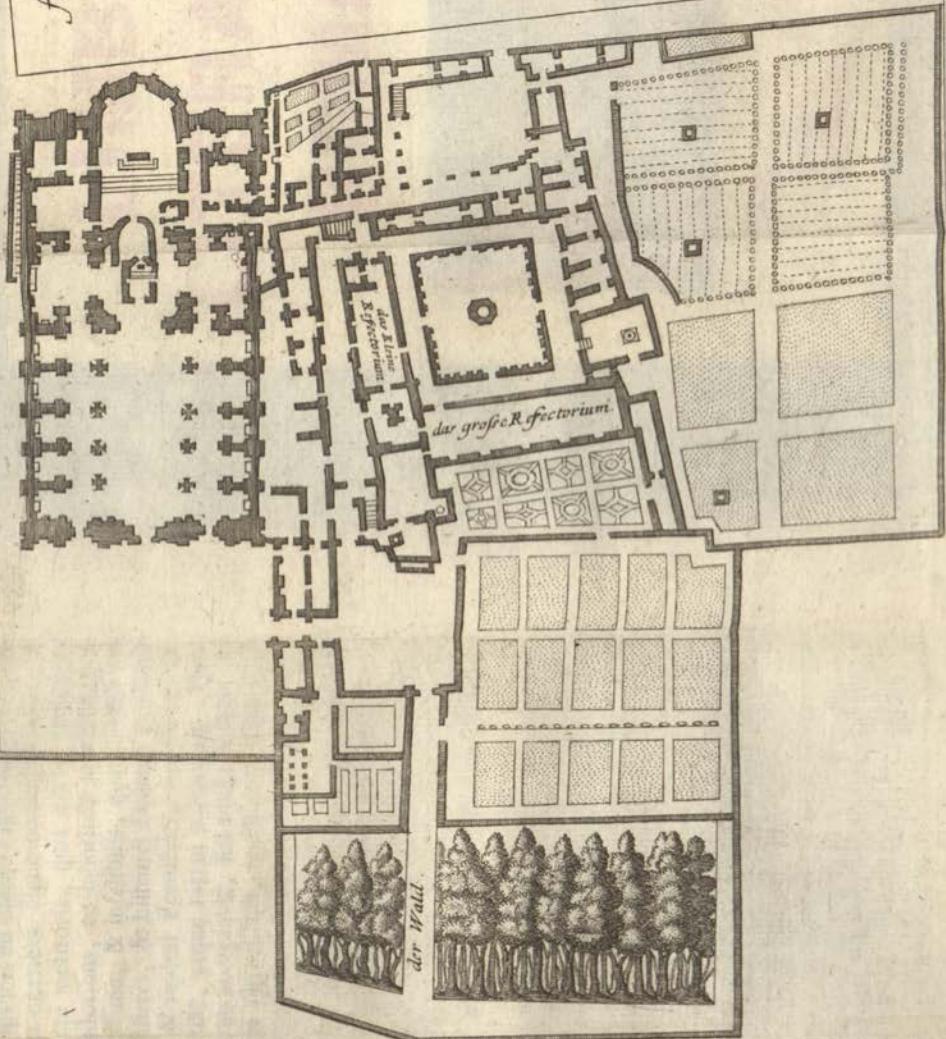
Instituto jam ordine, Sanctus Pater iilius ampliatione intentus, a Benedictino Abate circa initium anni 1211. hanc Ecclesiam cum casula habuit; quam nec in proprietatem acceptavit, sed tamquam simplex hospitium advenis, peregrinis, nec domum, nec locum, nec aliquam rem habentibus affignatum. Sacra ædicula, veluti adhuc in sua structura integra cernitur, tam angusta erat, & est ut unicum altare, & quidem arctum habeat. Gurgustium vero vix pauperrimæ suppellestili continendæ sufficiēbat. Unde duodecim illæ cellulæ rotundæ ex vili materia, ad excubias potius servandas, quam ad somnum capiendum aptæ, ac binæ ante Ecclesiam ordinatæ fuerunt: totusque ambitus virgultis, ac spinis conceptus. Loci prospectum, ex vetusta tabula, huc usque in eo Conventu servata, delineatum habe.

Hanc Ecclesiam super omnes alias S. Franciscus & coluit, & dilexit, in qua ad cæptæ perfectionis culmen pervenit. In ea Angelorum familiaritate, beatissimæ Virginis, & ipsius Christi Domini visionibus, & colloquiis dignatus est. Ex ea initiatum jam ordinem dilatavit, & ultra duodenos, alios quam plurimos admisit. Prope illam discipulos verbis, & exemplis ad Christi Domini sectanda vestigia direxit. Ibi vigi-

liis, orationibus, flagellis, jejuniiis, ciliciis, ac spinarum punishmentibus carnem suam domans; spiritum vegetiorem, ac puriorem reddidit. Illam, in signum suæ ardentissimæ devotionis, a septem Episcopis solemniter dedicari curavit; ac in anniversario consecrationis die plenariam Indulgentiam pro singulis annis visitantibus impetravit. Quo indulgentia inter omnes alias specialissima multis de causis habenda est. Nam eam Christus Dominus ipse, ad petitionem famuli sui, & intercessionem Almæ Matris promisit, & suo Vicario Honorio Tertio, inspirans, promovit. Idem divinus Redemptor item, in quo fideles eam consequerentur, determinavit, quem etiam Papa comprobavit. Singularis equidem, quam septem Episcopi jussu summi Pontificis publicarunt: qui cum vellet eam tantum pro decem annis pronuntiare (non enim consueverat tunc Sedes Apostolica plenarias Indulgentias concedere) occulta vi moti, non potuerunt pronuntiare, nisi perpetuam pro tali die. Insignis certe, quam ipse seraphicus vir, qui eam impetraverat, etiam coram ingenti populo promulgavit dicens (ut retulerunt qui audierunt) ego volo vos omnes mittere ad Paradisum, & annuntio vobis Indulgentiam, quam habeo ab ore summorum Pontificis, & omnes vos qui venistis hodie, & omnes, qui venerint tali die annuatim bono corde, & contriti habeant Indulgentiam omnium peccatorum suorum, ego volui pro octo diebus, sed non potui, nisi pro una die semper memorabili in Ecclesia Catholica, cum per eam Salvator ostenderit, veritatem thesauri Indulgentiarum, & autoritatem suo Vicario collatam, eas concedendi, non enim nisi dependenter, ab illo voluit concedi. Utique celebranda tot signis, & miraculis coelitus approbata. Summi aestimanda, quam, etiam Jubilæi tempore, cæteris suspensis, Sedes Apostolica consuevit validam conservare Specialis quidem, quia libera, sine oblationibus, & onere alio, quam præmissæ confessionis, ac personalis ingressus in sanguinarium illud. Amplissima sane, quam in honorem Sancti Im-

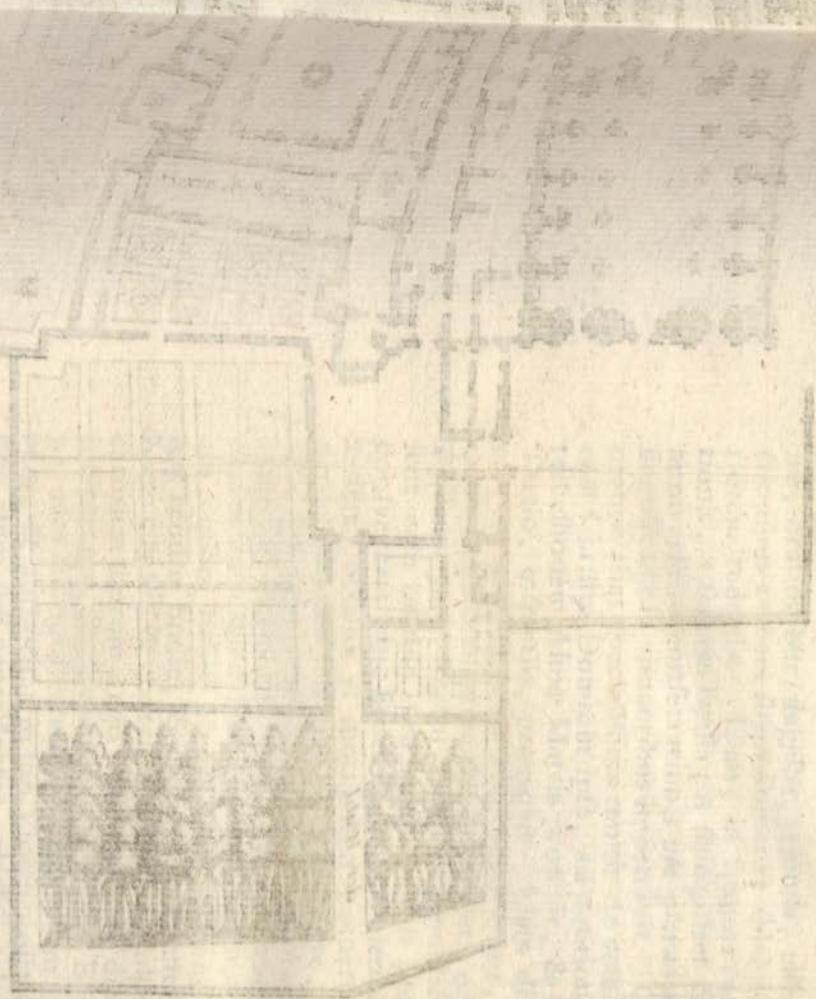
fol. 172.

Ein thail von Aessir.

Grundt Riss der neuen Kirchen und Convents
Portiuncula, sonst Mariae der Engeln genant.

Georgius Agricola
De Re Metallica Libri XII

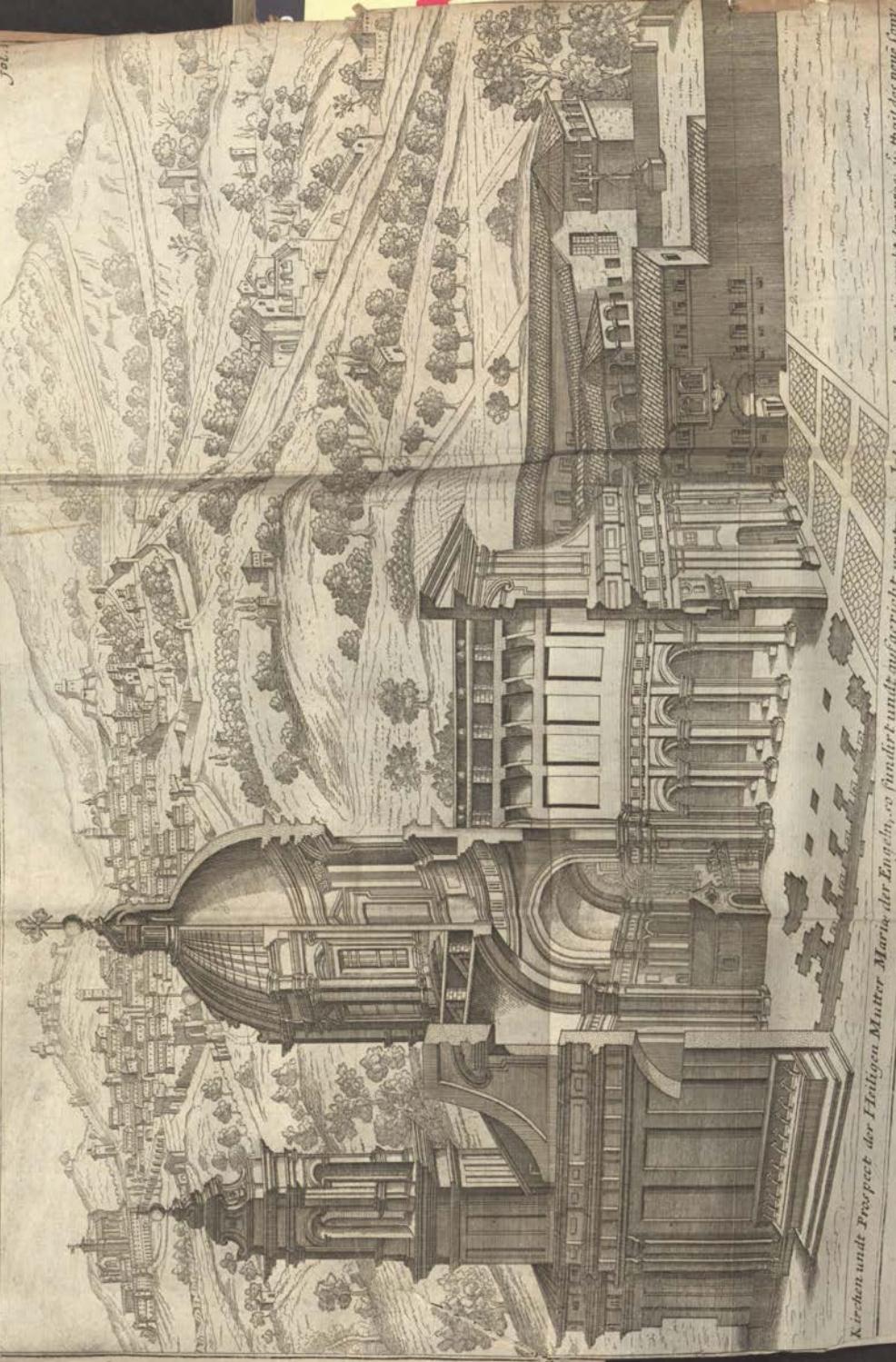

Imperatoris, summi Pontifices ad omnes Franciscani Ordinis Ecclesias (additis tamen oneribus digne communicandi, & orandi) dilatarunt. Vere meritoria, quia æstivo tempore, die secunda Augusti, sudoribus, ac laboriosis pereginationibus comparanda. Certissima, & infalibilis, quam Sancti Patris Socii, Episcopi Assisiates, & historici sinceri, uniformiter sunt testati: immo & summi Pontifices, Apostolicis diplomatibus commendarunt, atque ratam habuerunt. Hunc locum S. Pater, non dono acceptavit, sed titulo hospitii accepit, quoties donatores repetiissent, recessurus: unde in signum gratitudinis, & quasi pensionis quotannis P. Abbati Benedictino Fiscellam pisciculorum mittebat, & a Monachis loco eleemosynæ vas oleo plenum recipiebat, qui mos post duo sæcula, & ultra paulatim in oblivionem transit.

Prope hanc Ecclesiam in ejus cellula S. Pater obdormivit in Domino, cuius transitum, depositionem, ac solemnem ad civitatem delationem graphice S. Bonaventura describit.

Locum S. Pater in pauperrima structura, ut paraverat, reliquit, iussitque, ut semper ibidem niteret sancta illa humilitas, quod ne Patris voluntati refragarentur, Fratres Assisiensis Basilicæ nunquam ædificia addiderunt. Postquam vero nuper exortæ Reformatorum Familiae, quæ a Fr. Paulo Trincio Laico fulginensi, retenta obedientia ad ordinarios ordinis initium sumpsit, cum aliis Eremitoriis, a Conventualibus assignata fuit. Multis etiam annis in sua prima simplicitate permansit. Ostenderunt Patres Conventuales in ea aſſignatione paternam erga filios adolescentes dilectionem, & isti erga suos Patres filialem obedientiam, & subjectionem ea conditione, ut eleemosynæ pecuniariæ, & pretiosæ, quas in ea ædicula fideles offerrent, juxta decreta summorum Pontificum, ad sacrum Assisiense Cœnobium pleno jure spectarent, quibus reformati libenter consentientes, dixerunt sese omnibus

bus privilegiis a Sede Apostolica ordini concessis renuntiare, & ad præscriptum literalem regulæ, nec per se, nec per interpositas personas, unquam pecuniam recepturos: eo maxime quod in signum gratitudinis, & debiti, eas benefactoribus tenebantur relinquere. Dum familia perseveravit sub obedientia Prælatorum ordinis pactis omnino stetit. At cum in congregationem transiit, & proprios Vicarios, cum sola dependentia a Generali, concedente Eugenio IV. anno 1440. obtinuit, cæperunt Patres, illi paulatim eas eleemosynas pro se ipsis, & loco procurare, ut jam scripsi. Cum autem congregatio ad statum Religionis a Leone X. qui Vicarios creavit Ministros, & eis commisit primi eorum Generali electionem, evecta fuit, apud eundem Pontificem, ipsis tam beneficium, procurarunt eleemosynas omnes ad se trahere. At Papa maturius eorum professionem, antiquorum conventiones, & suorum prædecessorum uniformes dispositiones considerans, diploma dedit custodi, & Fratribus domus S. Francisci Assisien. incipiens, cum nobis relatum fuerit, &c. Romæ 22. die Augusti anno 1515. quo omnia innovavit Decreta, & privilegia eis concessa, & expresse decrevit, eleemosynas omnes ad Ecclesiam S. Francisci ejusque domum perpetuo spectare. Iterum a Gregorio XIII. subripuerunt oretenus facultatem ponendi in Ecclesia capsam unam, in qua eleemosynæ a fidelibus jactæ ad ipsos provenirent. Sed Pontifex admonitus, breve expedivit, quo se deceptum fuisse fassus est, concessa revocavit, & motu proprio prædecessorum confirmavit statuta. Incipiens, *Licet alias.* Dat. Romæ die prima Novembris 1533. suo loco relatam lege, & totam historiam, a tanto teste descriptam habebis. Tandem post varios conatus, animo constantes ab Urbano Octavo intentum obtinuerunt. Pertæsus enim Papa discordiæ, quæ inter utriusque ordinis Fratres in Ecclesia die Indulgentiæ ob pecunias oriebatur, ad abolenda scandalum, eleemosynas fratribus observantibus adjudicavit; conventionalibus vero duo millia scutorum ad frumentum ut ajunt, ponenda, semel assignari præcepit. Eo-

Kirchen und Prospect der Heiligen Mutter Maria der Engels, v. Sindorf und aufgerichtet worden im Jahr 1759, den 25. Martii, zum den preis: u. thait das neue Com:

Eodem progressu loci status incessit, nam usqne dum reformatorum stetit familia usque ad Eugenium Quartum. Sacra illa habitatio in prima exigua paupertate permansit. Cum autem in congregationem adolevit, ad commodiorem plurimum fratum capacitatem, dormitorii additione, relicta tamen sancta ædicula intacta, fuit ampliata. Tandem in Religionem assumpta, magnum, qui nunc exstat, conventum ædificare cæperunt, & ablatis illis primis cellulis, eo loco anno 1569. die 25. Martii novi amplissimi templi fodiendis fundamentis primas manus dedere; & ad majorem B. Mariæ Virginis gloriam, ac ad ditandam paupertatem, exaltandamque Sancti Patris humilitatem, ædificium inibi magnificum, & admirabile, sacram ædiculam continens, & Conventum vere maximum, ac insignem, nunc jam ex integro completum construxerunt. Cujus prospectum, Ecclesiam ex regione occidentali patentem, cum incluso sanctuario, ostendentem, inspiciendum propono.

Aliqui potius singulari devotione erga sanctum locum pie meditantes, quam temporum, locorumque realem, & invertibilem cursum attendentes, huic sanctuario initium, & fundamentum Minoritici Ordinis tribuunt. Quorum pietati adhærerem, si meæ mox exprimendæ distinctioni consentirent. Quodcumque temporale, in partes divisibile, multipliciter dici potest, inchoatum. Mundus ab æterno in mente divina conceptus, potest dici in æternitate, idealiter initiatus. At realiter positus in esse, in primo temporis instanti dicitur incepisse. Omnia partium, successive in eo positarum, completa productione, adhuc dici potest creatum sex dierum cursu. Similiter discurro de Ordine Minorum, qui fuit primo idæatus in mente sancti institutoris, ubi, & quando primam habuit inspirationem, secumque cogitavit de eo fundando, & erigendo: at hæc idælis, non vera, & actualis inceptio fuit, exstitit hæc in loco, & tempore, ubi,

& quando primo religiosos coadunavit, cum eis regulam professam, jure emissi voti, servavit. Si velimus aliud nobis magis amplum præfigere principium, dicamus, comprehendi etiam propagationem, & dilatationem ordinis fratrum, & locorum additionem complectentem; adeoque demus ali quod initium partiale habuisse in hospitio S. Mariæ Angelorum, quod illi primo proxime adjunctum fuit. Idæalis autem inchoatio non est ad nostrum propositum; nam nec mundus realiter ab æterno fuit in se, nec Ordo Minorum quando S. Franciscus illum futurum mente concepit.

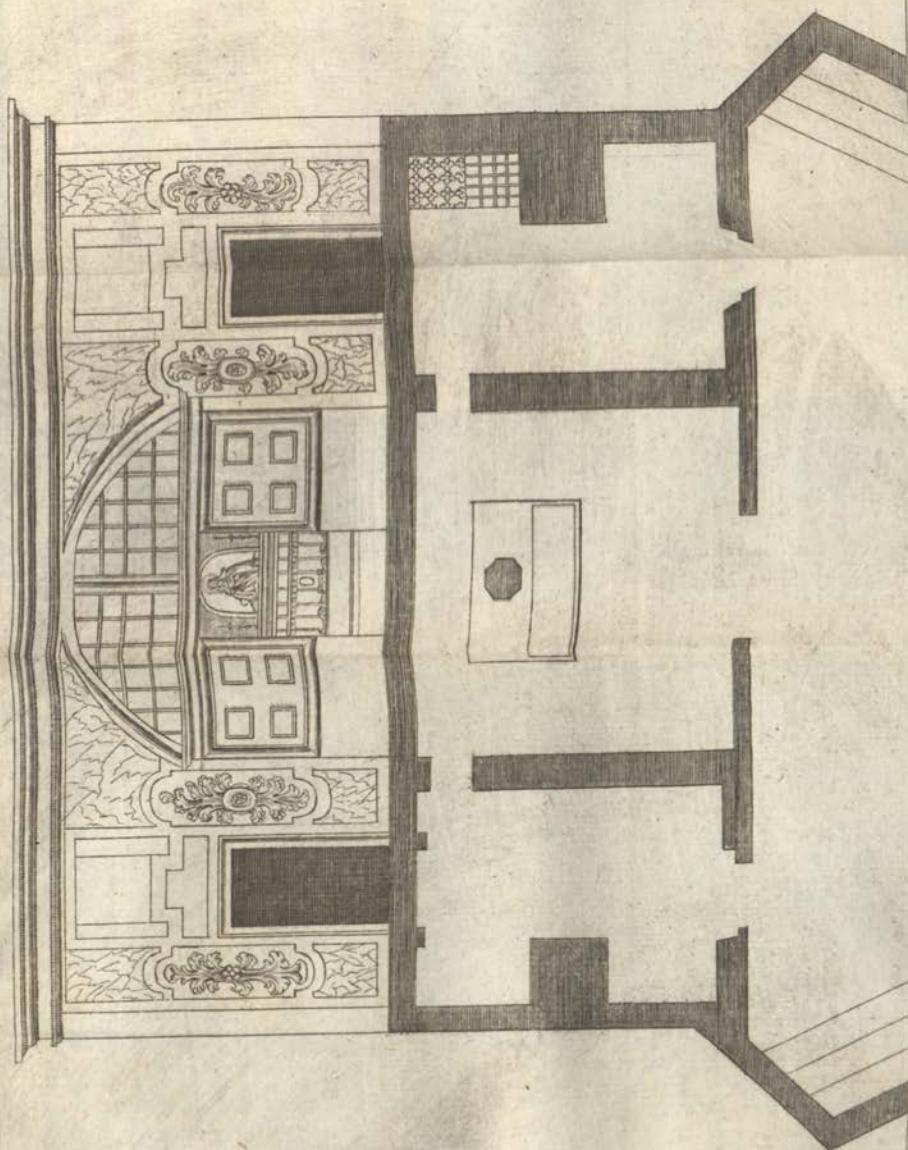
Afferi potest aliud principium Romæ habuisse in Palatio Apostolico, ubi S. Pater confirmationem Regulæ obtinuit, ad pedes Innocentii III. professionem emisit, primus ordinis Generalis Minister ab eo creatus est, ejusque novitii jam apud tortum Rivum probati professi sunt. Unde ex acceptione, multiplex est assignabile fundamentum locale, eo semper salvo, quod super præterita nulla datur potentia.

Non de sunt qui asseverent Minorum Religionem habuisse principium in aula Episcopali Assisiensi coram Episcopo, ubi primo S. Franciscus Patri, ac mundo per omnia valedixit.

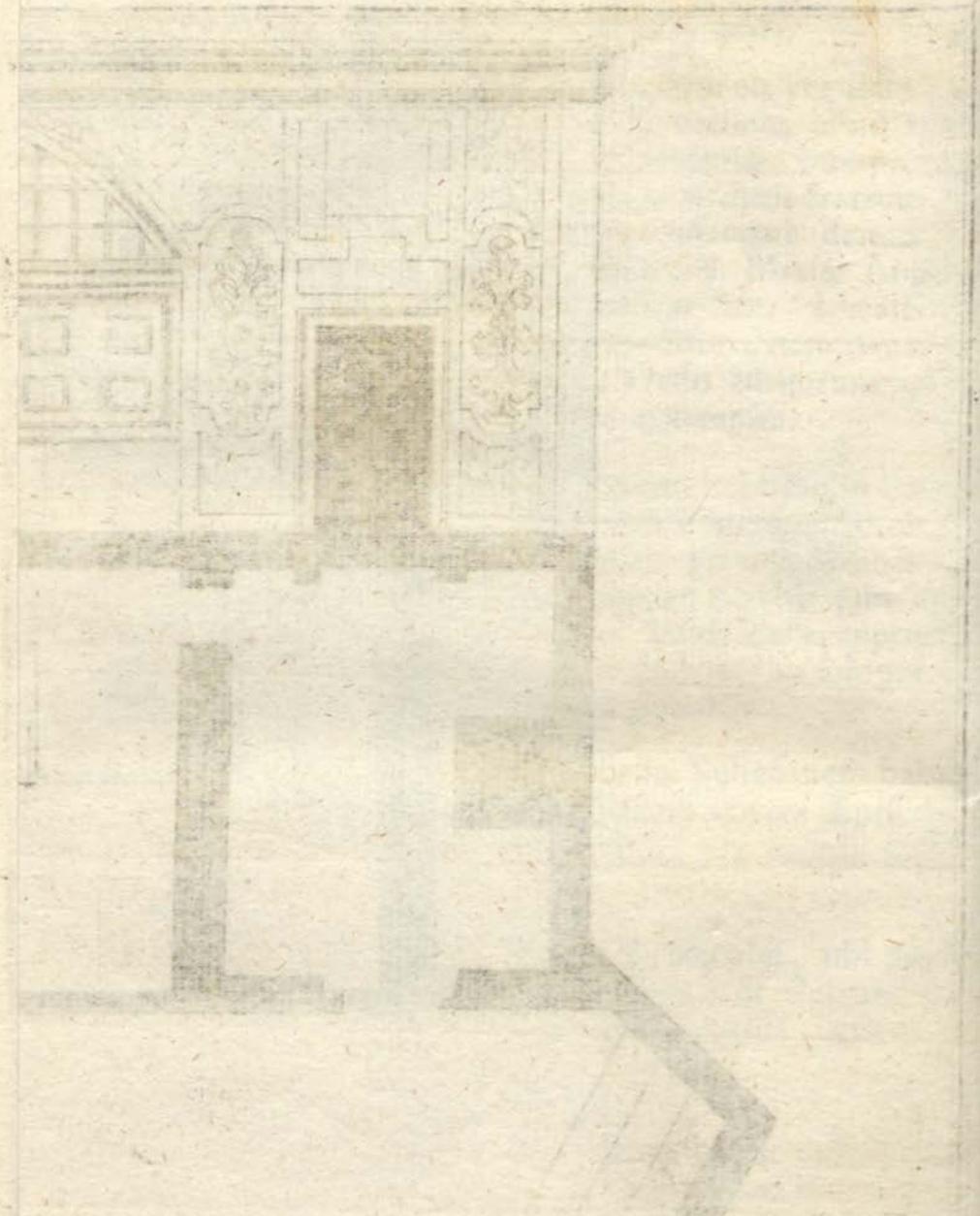
Alii fundatam volunt in Ecclesia S. Nicolai, ubi auditis tribus Evangelicis consiliis, ad Bernardum, & Petrum conversus dixit, hæc est norma vivendi, & regula, quam servare debemus.

Aliqui putarunt in Xenodochio leprosorum teste Francisco Bartoli de Assisio, cuius liber antiquus manuscriptus, in sacro Conventu nostro Assisiensi servatur, qui vix amplius legi potest, ubi ait: hospitale leprosorum, in quo incœpit Ordo Fratrum Minorum. Omnia hæc principia idæalia, & imaginaria sunt.

fol. 170.

Grundt und Prospect-ris der Capellen Unser Lieben Frauen.

in anno MDCCLXV

Imago illa vetustior, quam S. Pater in pariete sacræ ædicolæ depictam invenit, & illic permanens adoravit, B. Virginem super choros Angelorum ad Cœlos assumptam referebat, juxta denominationem Ecclesiæ, mox temporis injuria cæmentitia lorica corruit. Quæ autem nunc super altare in tabula depicta exposita cernitur, & Beatam Virginem sedentem, & Angelum genuflexum illam salutantem, cum vase florum intermedio, ostendit; & quæ nolarum, & organorum jubilatu ad excitandam peregrinorum devotionem, detegitur, circa annum 1300. a Puccio Capanna Florentino, inter sui temporis pictores egregio depicta est, qui cum Assisi uxorem duxisset, nobili Pucciorum familiæ originem dedit.

Sacra carcerum Eremus.

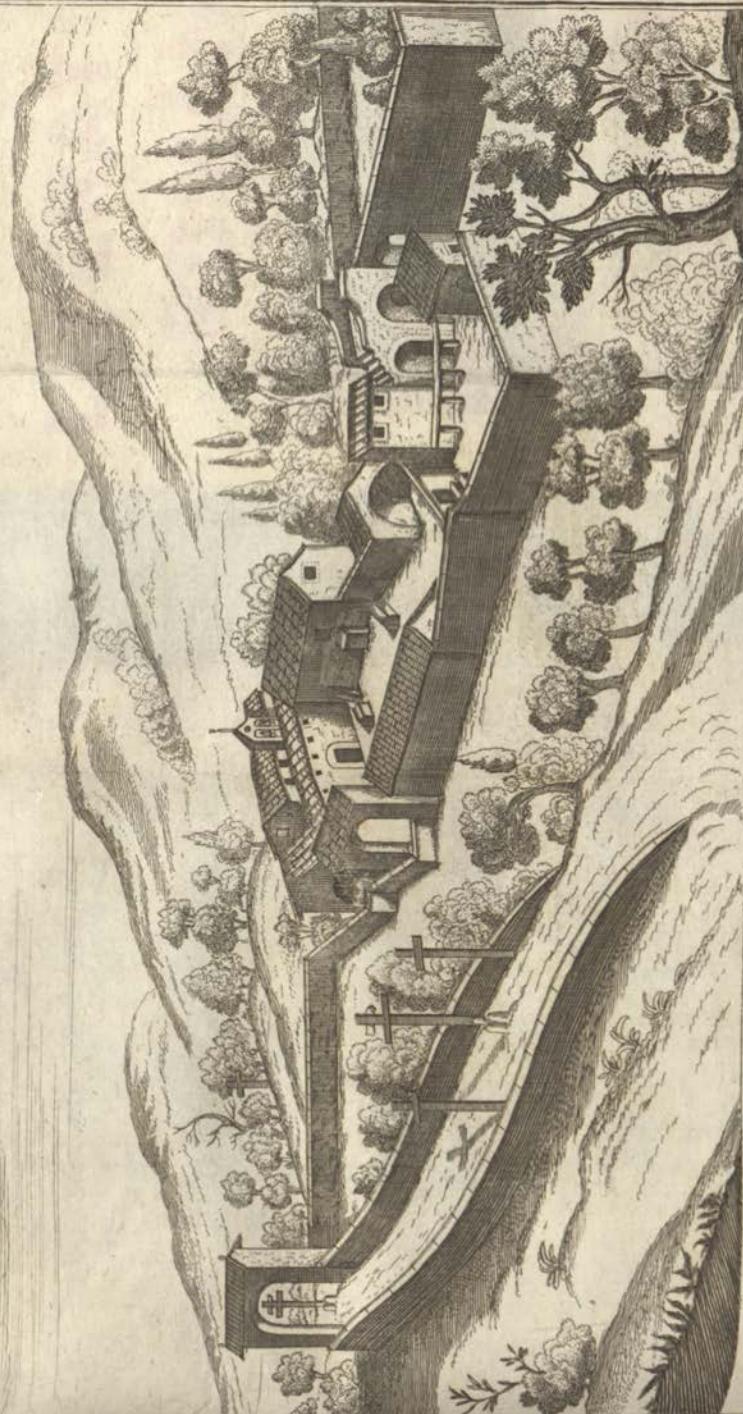
T I T U L U S L.

Idem Patres Benedictini, qui Portiunculæ fanum Sancto Patri Francisco dederunt; in monte Subasio Eremum a Monasterio per milliarium directe distantem, in Clivo bipartiti montis, ubi exstat opacus locus, prope præcipitem torrentem, aquas ex vorticibus cadentes, excipientem, & in via diffundentem, costruxerunt: ubi Religiosis vitam solitariam, & contemplativam quandoque ducere cupientibus, in angustis cellulis, quin verius in antris degere concedebatur. Unde & nomen carcerum crediderim traxisse. Hunc locum S. Pater, a prædictis optimis Patribus; eum summopere diligentibus, anno 1216. obtinuit. Ibi suffossam Petram in sepulchri formam sibi delegit, ut habitaculum, & in durissimo saxo somnum capiens, super ligneum cervical caput reclinabat. Exstat adhuc concavus ille lapis. Inde ad visitandos filios, non longe apud fluxuosum Rivum, & longius a Portiuncula commorantes se conferebat, utrinque aliquot ex eis

alternatim reducebat, ut in ea palestra contra Tartareos hostes exiceret. Ibi dæmonis insidias deludebat, eumque infestissimum per subterraneam cryptam præcipitem dedit.

Hoc sanctuarium, inter alios celebres cultores, memorabilem habuit F. Ruffinum, qui sub rupe pœnitentiam admirabilem peragebat. Cui cacodæmon, in Angelum, imo in auctorem lucis transformatus, crucifixum pluries videndum se præbuit, illi præcipiens a Francisci amicitia separari, quem Hypocritam ab æterno damnatum dictitabat. Unde deceptus miser, sancti viri consortium devitabat, & diutius ab ejus familiaritate abstinuit. At Franciscus, qui melius hostis novarat thecnas, cœlitus admonitus, misit Fratrem Massæum ad illum, & vocandum, & secum ducendum. Indignatus Ruffinus respondit, nihil sibi ulterius agendum cum filio Bernardonis. Hanc obstinationem precibus, ac lachrymis fidelis condiscipulus superavit, & quamvis reluctantem secum traxit. Quem amantissimus Pater ut vidit, infelix Ruffine, inquit, cui aurem & fidem dedisti! nonne dæmoni præcipitum tibi suadenti! totam inde temptationum seriem, ac si præfens fuisset, retulit; & signa agnoscendi inimici astus eum edocuit; ex tunc conteriti maligni spiritus, quoties ille ad locum, quo erant energumeni, appropinquabat, dæmones obsidentes, clamabant, ecce inimicus noster, exire cogimur. Cumque aliquando S. Pater Franciscus in monte Alvernæ sub rupe orans, a dæmonibus saxa desuper jactantibus, turbaretur, comminabatur, dicens, si non quiescetis, vocabo Fratrem Ruffinum; jamque illico discedebant.

Itidem Fratres Bernardinus Quintavalle, Leo, & Angelus, & alii sancti Patris socii, ipso vivente, & post ejus transiit, solitudinis, & contemplationis degustandæ gratia; saepe in sancto loco se colligebant, ac post ipsos successive alii pœnitentiis assuefacti. Unquam defuit aliquis, ex his, qui in

Der Kerker der Heiligen Einsiedlerey

in sacro Conventu morabantur, qui exercitiorum causa in ea
sacra Eremo moram non traheret.

Insignem habuit Incolam Beatum Valentimum Narniensem, olim eujusdem castri comitem, qui duas filias in Conventu S. Claræ Deo consecravit, & tres filios, ad Minores secum duxit. Triginta annis in Religione vixit, & floruit circa annum 1355. ex quibus per plures annos inter antra carcerum, admirabili poenitentia, pane, aqua, & absinthio contentus vitam duxit, atque ibidem animam Deo reddidit. Corpus miraculis clarum a suis Fratribus Assisi Conventualibus ad Basilicam Collis Paradisi translatum fuit circa annum 1378. biennio antequam locus Nascenti Reformarorum Familiæ, quæ postea de observantia dicta est, assignaretur. Unde miror P. Franciscum Gonzagam, ubi agit de hoc loco par. 2. libere scripsisse, illum Patres Conventuales ob aliqua incommoda deseruisse. Nam semper ibi duo, vel tres Assisiensis Conventus fratres incolæ, ad agenda spiritualia exercitia, & ad veræ quietis contemplationem degustandam, alternatim distributi commorabantur. Semperque locus in ea simplicitate, quam ab initio habuit, per duo sæcula servatus fuit. Anno autem 1380. cum jam Fr. Pauluccius Trincius duodennio, antea suorum Reformatorum Familiæ initium dedisset, & loca remota a superioribus peteret, in quibus vietam Eremiticam cum suis ducere posset, Minister Provincialis Sancti Francisci Conventualis Frater Matthæus de Amelia, inter alia loca sylvestria, & solitaria, etiam hanc sacrum Eremum assignavit. Cumque prædictus Dei servus plures vellet ibi suos asseclas collocare, dormitorium paupertati, cuius fervidus erat zelator, conforme, & angustas necessarias officinas addidit, ac ibi octo optimorum Religiosorum familiam instituit.

In hoc sanctuario diu commoratus est B. Antonius de Stron-

Stroncono, sanctitate insignis, quem paucis ab hinc annis S. Rituum Congregatio Beatum dici, & coli decrevit.

Cum autem tempore Clementis VII. circa annum 1530. ex illa prima alia strictior prodierit Reformatio, sub propriis, ac distinctis Provincialibus Ministris in arctiori paupertate firmata: locus carcerum a Patribus Regular. Obser. nuncupatis derelictus, a Religiosissimis Patribus novae, & exactioris observantiæ inhabitari cœpit, ubi magna exemplaritate morantur.

Enituit semper erga Religiosos in ea sancta domo divina providentia. Cum enim circa celsitudinem montis situs hie-mali tempore, propter ingentes nives, & glacies, sœpe per integros menses impervius evadat, ac Patres illi ex quotidiano quœstu vivant; nunquam tamen eis deest Deus corda mo-vens devotorum civium, & inferioris partis incolarum bene-factorum, qui omni vi, ac labore sibi viam aperiunt, eisque eleemosynas, ac provisiones deferunt. Jactantes enim cog-i-tatum suum in Domino, ab ipso enutriuntur. Sancti loci prospectum hujus paginæ figura pandit.

Sancti Damiani Conventus.

T I T U L U S LI.

Ruralis Ecclesia Sancti Damiani, extra civitatem Assisi olim erecta, tam modicis erat redditibus sustentata, ut quamvis angusta, pauper tamen Sacerdos illius facellanus non haberet unde illam jam labentem instauraret. Hanc ingressus juvenis Franciscus, dum attentius coram crucifixi imagine preces funderet, hanc vocem audiens, vade Francisce, repara domum meam, quæ labitur, operi se accinxit. Sed cum propter Patris avaritiam, pecuniam ex mercibus diven-

ditis colatum in tam pium opus nequisset impendere; cum Patre mundanis operibus abrenunciatis, piorum eleemosynis reparavit.

Instituto jam ab eo Minorum Ordine, ac mire propagato: nobilis Virgo Clara cupiens & ipsa mundo exonerata, post sancti viri vestigia Christum sequi, ad illum in cænobio Portiunculæ se contulit; eique sanctum patefecit desiderium; a quo in proposito confirmata, paulo post ibidem tonsa crine, cinericea veste induita, indissolubili nexu Christo sponsa juncta exstigit. Ut eam providus Pater ab insidiis mundi præservaret, ad Monasterium quoddam in ingressu civitatis positum duxit, ac sacris illis monialibus sibi devotis commendavit. Hic tantiisper mentem sistere non pigeat; modica enim, & fere nulla de ipso scriptores referunt, cum tamen antiqua monumenta aliqua scitu digna me doceant.

Antiquitus locus iste Palatum erat, cuius structura adhuc permanens magnificum fuisse ostendit. Ibi duo cives germani fratres morabantur; qui propter bona temporalia dividenda, mutuis inter se odiis fervebant, ac malo dæmone instigante, unus alterius vitæ insidiabatur. Cumque quadam die ambo armis præcincti, ira bacchantes altercarentur, illico inter eos a Deo Missus resulxit Angelus, cuius aspectu territi fratres, ad pedes ejus in solum corruerunt. A cœlesti nuncio erecti, dulciter moniti, leniterque correpti, & ad fraternam pacem inducti, eo præsente genuflexi, in mutuos amplexus, & oscula fraterna constricti, deinceps in amoris concordia vixerunt. Conciliatis animis statim Angelus ab eis discellit, ac evanuit. Inde nobiles viri memores beneficij, tutelari numini grati, domum illam ad Monasterii formam aptarunt, in cuius inferiori aula Ecclesiam construxerunt, quam sancti angeli pacis vocari voluerunt, totumque locum sanctimonialibus Benedictinis dederunt: corrupto autem no-

mine sancti Angeli pansii dicta est. Adhuc servatur Ecclesia cum altari, licet modo simplex sit oratorium: in pariete antiquissimo pictura cernitur, miraculum præfatum demonstrans; Angelum videlicet stantem, juvenes armatos ad ejus pedes genuflexos, ac se invicem osculantibus. Ibidem nunc aliquæ Tertiæ Ordinis sorores sacerdtales, sub patrocinio sacri Conventus viventes, & advenas ejusdem instituti sorores peregrinas hospitio recipientes cohabitant.

Ad hoc ergo Monasterium S. Pater Franciscus almam Virginem Deo desponsatam adduxit, & sub Angeli pacis tutela consignavit. Ibi a consanguineis, qui eam a sancto proposito retrahere conabantur, saepius turbata illis viriliter restitit. Ibidem tenacioribus divini amoris funiculis ambæ constrictæ, agnatorum violentias superarunt: & astus inferni amzones invictæ profligarunt. Inde Agnes illa innocens, dum violenter a suis traheretur, velut columna immobilis tanto pondere stetit, ut amoveri nulla, vi potuerit. Ad eundem locum aliæ quoque Assisiates juvenculæ virgines, accurrentes, post eas ad Christum Regem adductæ accesserunt. Non enim ad modicum tempus ibi moras duxerunt.

Interim sanctus Pater ad prædictum S. Damiani Presbyterum se contulit, eumque rogavit, ut novo sacrarum Virginum cætui Ecclesiam illam cum adjacenti modico territorio, pro Christi amore resignaret. Ille libenter annuit, & accedente Episcopi consensu, piorum eleemosynis, præcipue Claræ, & Agnetis parentum, & consanguineorum, qui illarum experti fatis constantiam pacatis animis divinæ jam se commiserant voluntati, Monasterium ad paupertatis modulum, capax tamen, ac sufficiens, supra, ac circa Ecclesiam erectum fuit. Ad quod sanctus Pater filiam suam Claram, cum ejus asseclis adduxit, eamque illis Abbatissam præfecit, pius quoque presbyter in proxima sua domo, quoad vixit, illarum spirituali curæ destinatus habitavit. Mo-

Moniales sancti Angeli pacis, seu pansi post morrem D. Claræ ad Monasterium Ecclesiæ ejus nomini dicatæ transierunt. Pristinum cœnobium sororibus Tertiæ Ordinis dominicis assignaverunt, quod adhuc retinent, stante loci structura illam magnificentiam portendente. De hoc Monasterio etiam P. Wadd. t. p. ad annum 1212. plura scripsit, ex iis, quæ retuli; sed non satis edoctus, duo monasteria afferit fuisse, primum sancti Pauli, alterum sancti Angeli de pango, in quibus Dei sponsa se abdidit, antequam ad sanctum Damnum accessisset. At Ecclesia sancti Pauli parochialis erat, in medio civitatis posita, ad Benedictinos Montis Subasii pertinens; nec aliani divo gentium Doctori dicatam reperio. Prædicto sancti Angeli pacis cœnobia nunc adhæret Clericorum sæcularium seminarium, a Crescentio Episcopo nobili Romano institutum, cuius ædificium eandem antiquitatem ostentans, partem ejusdem Palatii, ac Monasterii, se fuisse demonstrat. Jure a præfato Antistite seminarium seraphicum appellatum est, puto, ab incolatu, quem seraphina Mater ibi primitus tenuit.

In portum itaque novi Monasterii a sancto Institutore illi paratum nobilis naucleria navigio castitatis cum suis se recepit comitibus: eo naviculam appulit, ubi ulterius non potuit naufragium timere. Sanctum hoc habitaculum semper sub diyina providentia, ac tutela positum fuit. Nunquam defuit Deus ancillis suis, quibus in urgentioribus necessitatibus saepius mire subveniebat; cum enim egestas magis premeret, tunc insperato a divina munificentia, & a populorum pietate uberiora deferebantur subsidia. Etiam in majoribus periculis constitutis adfuit superna virtus omnipotens. Ut cum Saracenis civitatem obsidentibus, ac Monasterio insidiantibus, & per aptatas scalas jam muros ascendentibus, ad processus ancillæ suæ, præsens intonuit Dominus, & altissimus de Cœlo dedit vocem suam, ac sub pedibus impiorum commota

terra, illos præcipites dejecit, & a tota Provincia in fugam dispersit.

Inde sanctitas castissimi collegii odorem suum per Christianum Orbem diffundebat. Cujus fragrantia tracti ipsi summi Pontifices Gregorius IX. & Innocentius Quartus ad sanctam Virginem visitandam accessere. Iste præcipue, qui morituræ personaliter benedictionem, ac plenariam indulgentiam impertivit: ejusque funeri, commitantibus pluribus S. R. E. Cardinalibus, ex quibus Episcopus Ostiensis in laudem ejus funebrem orationem habuit, assistere voluit. Orator ipse, qui in Pontificatu successit, Alexander Quartus illam sanctorum Virginum Catalogo adscripsit.

In eodem Sanctuario plurimarum Virginum corpora requietescunt, earum inquam, quæ antequam facer ille chorus ad novum in civitate exstructum Monasterium transiisset, ab hac vita migrarunt. Plurimas ibi quadraginta annorum spatio sancta Magistra discipulas habuit, cum an. 1228. in publico instrumento, quo sacra Virgo terram quandam olivatam prope Tesium positam, & Monasteriis relictam, cathedrali capitulo vendidit, quinquaginta tres moniales nominatim numerentur; cuius instrumenti autographum refert Wadd. t. p. ad an. prædictum n. 15. lectu dignissimum. Ex sacro autem illo tumulo multoties suavissimus spirat odor, quem ego ipse non semel olfactu percepi.

Postquam illinc discesserunt Moniales Clarissæ, locus sub jurisdicione cathedrali capituli D. Ruffini venit, qui postea anno 1373. ab eo adolescenti Reformatorum familiæ assignatus exstitit, & tandem tempore Clementis VII. tunc exortis strictioris observantiæ reformatis fuit resignatus, ubi exemplarissime vivunt. In hac S. Damiani Ecclesia, super altare B. Antonio de Stroncono, dicatum, requiescit, ejusdem bea-

Kirchen, und Orth des Heiligen Damiani.

Ms. A. 1. 1. v. 15. l. 1.

beati corpus integrum, incorruptum, flexibile. Scriptorum aliqui fundatum asserunt Clarissarum Ordinem in sacra æde Portiunculæ. Ubi Virgo Clara Christo desponsata fuit. Alii Angeli pacis obliti, hoc initium Ecclesiæ, & Monasterio sancti Damiani tribuunt. Quisque suos studet extollere lapides. Miror, quod iidem negantes Minorum Ordinem fundatum fuisse apud Rivum tortum, licet in eo Sacello S. Pater cum duodecim fratribus diu commoratus fuerit, eosque sub obedientia regulari habuerit; postea scribant unicam suffecisse Religiosam ante conditionem, & approbationem Regulæ ad fundandum ordinem, qui essentialiter importat inter plures personas regulatam seriem. At tanti ædificii amplum debuit esse fundamentum. Dici potest quod in Ecclasia Angelorum Reginæ fuerit idæatum, in cænobio S. Angeli pacis, multiplicatione aggregatum, & in Conventu sancti Damiani Regulari lege firmatum, ac complete fundatum, inde ædificium ampliatum, elevatum, ac per orbem diffusum. Unicuique loco suam laudem tribuamus: ita tamen ut præteriorum temporum, & operum invertibilem ordinem non pervertamus. Hujus quoque sanctuarii scenam hic figuratam objicio.

Divæ Claræ Templum ac Monasterium.

T I T U L U S LII.

Inter primarias Urbis Assisiensis Ecclesias, olim celebris fuit Parochialis Collegiata S. Georgio M. sacra, in qua Adolescentulus Franciscus sub disciplina piissimi Sacerdotis educatus prima Grammaticæ rudimenta didicit, & post conversionem pluries prædicando, populum ad pœnitentiam hortabatur. Post cujus mortem ad eandem Ecclesiam corpus ejus divina manu cœlatum delatum, ac depositum fuit; ubi spatio

trium annorum, septem mensum, ac dierum viginti permanerit. Ibidem a Gregorio IX. non dum expleto ab ejus morte biennio, solemnis Pompa Sanctorum Albo adnotatus fuit: inde ad novam Basilicam sacro translato corpore Pontifex ipse Claræ Virgini, in Monasterio sancti Damiani adhuc viventi, eandem S. Georgii Ecclesiam donavit: jussitque prope illam Monasterium construi, in quo sacræ Virgines tutius, & commodius cohabitarent, ad quod considerabilem pecunia sumam assignavit. Convenientibus quoque piis eleemosynis a civibus collatis opus faciliter inchoatum est.

Reperiebatur Assisi Jacobus Alemannus, qui Collis Paradisi Basilicam, cum triplici Ecclesia, & admirabili Conventu architectatus fuerat; cui etiam novum opus conficiendum fuit injunctum. Constat ex ædificiorum similitudine, utrumque ab eodem authore prodiisse. Hic ergo locum, situm, & agenda perpendens, totum novum templum a fundamentis erexit prope antiquum, cuius solidiorem partem adeo destinavit, aliam lateralem ruinæ proximam diruit, ac Monasterii impluvio assignavit: relicto integro Sacello, quo S. Patris corpus fuerat depositum; quod adhuc Sacellum integrum in medio claustræ a sanctimonialibus cultum, & circum ornatum devote custoditur. Ad sternendam plateam ante novam Ecclesiam, collis declive repleri, ac solidi muri vi sustineri curavit. Monasterium in Collis radice amplissimum ad meridiem excelsis, ac solidis propugnaculis roboratum, construxit. Templum magnificentum, formam crucis referens, ad architypum celsioris D. Francisci expolitis lapidibus ejusdem speciei, ac formæ erexit. Totum ædificium ex materia, forma, figura, situ, structura, altitudine, ac latitudine, admirabile, & æternitati compactum censeri potest.

Vixit sancta Virgo donec magna hæc moles sibi parata ad complementum adduceretur, & jam inhabitari posset Monasterium.

sterium: mundissimum corpus ad civitatem delatum, in novo Templo locatum fuit: quo etiam cum Matre dilectæ filiæ ad commorandum iverunt.

Peracto ab ejus morte biennio Alexander Quartus in Ecclesia Cathedrali Anagniæ die 15. Augusti 1255. insigni Pompa solemni ritu, illam inter sanctas Virgines connumeravit.

Anno 1260. jussu ejusdem Pontificis, magno populorum concursu ab Episcopis Assisiæ & Perusino corpus ejus recognitum, ac integrum, & incorruptum, undique fragrans, & velut dormiens repertum, sub majori altari in capsâ plumbea, alia lapidea undique tecta, clausum translatum fuit die 2. Octobris.

Post alios quinque annos nempe 1265. Clemens Papa Quartus Assisium venit ad visitanda corpora SS. Francisci, & Claræ, cumque jam Seraphici Patris Basilica ab Innocentio Quarto fuisse dedicata; ipse consecravit altare majus, sub quo sanctæ institutricis corpus reconditur: Interim dedicantibus totam Ecclesiam intus, ac foris S. R. E. Cardinalibus, ab eo ad id deputatis; solemnitati adstante Romana Curia, ac populorum ingenti multitudine. Decrevit Pontifex novum Templum ipso S. Claræ nomine deinceps decorari; reliquo altari D. Georgio M. sacro. Unde Ecclesia ipsa inter insigniores Basilicas, Pontificali consecratione decoratas computanda est.

Vetussima crucifixi imago super tabulam picta, ex qua Franciscus adhuc juvenis vocem Domini audivit, a Monialibus ex pristino S. Damiani domicilio allata, in interiori novi Monasterii Choro super altare locata fuit, & ab eis per ferream cratem peregrinis, ac devotis videnda, & adoranda exponitur.

Post tres menses a seraphicæ Matris obitu, ejus dilectissima soror Agnes ad Paradisi gaudia sororem secuta ascendit, miraculis æque Clara, virtutibus, ac sanctimoniacæ fama insignis: cuius corpus in Sacello ejusdem Templi sanctis Angelis dicato honorifice conditur. Ibidem Dei sponsæ Amata confobrina S. Claræ, & benedicta post eam prima Abbatissa, p[re]ri honore conquiescunt.

Servantur in eadem Basilica ossa primarum Dei famularum, quas civium, & populorum pietas, ut Beatas coluit, præcipue Hortulanæ Matris, Balbinæ, & alterius Agnetis neptium, alterius Balbinæ, Christinæ, Philippæ Cæciliae, & aliarum S. institutricis sociarum. & Asseclarum.

In interiori Sacello, ubi S. Patris corpus dudum servatum fuit, modo quiescit corpus B. Franciscæ Monialis conversæ, super cuius tumulum, post quam fuerat sepulta mensa Januario, Rosæ pulcherrimæ cum cespitibus exortæ appaserunt.

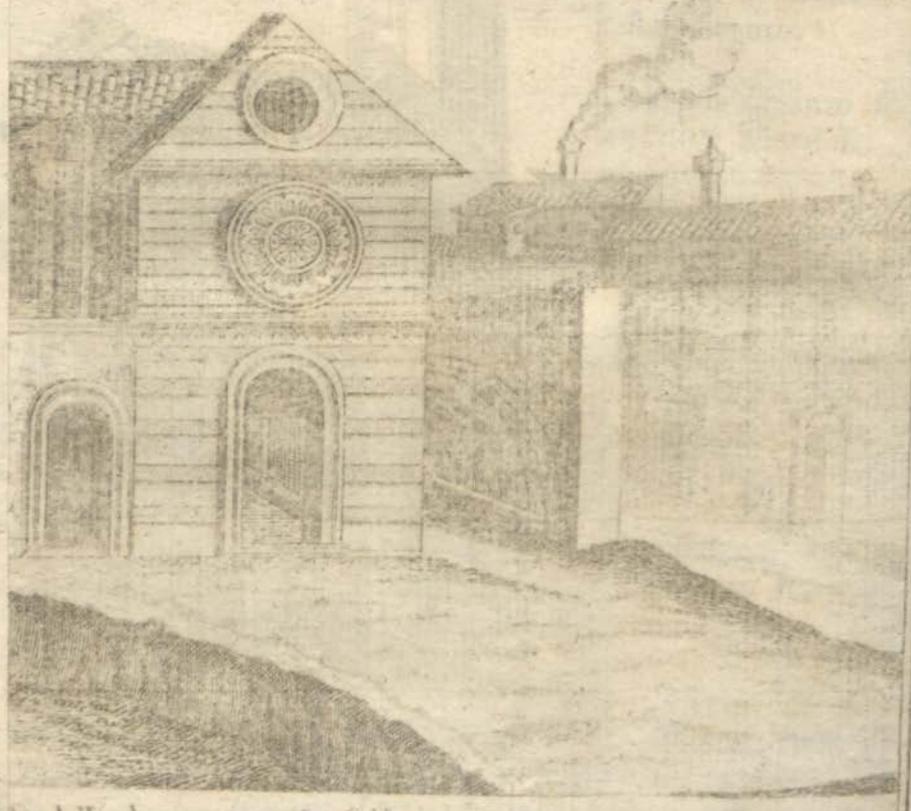
Templum hoc ab insignioribus illius saeculi pictoribus, qui Collis Paradisi Ecclesias egregiis eorum operibus exornaverant, fuit pariter totum interius decoratum. At temporis injuria corruente jam parietum superfice, dealbatum est, unde rudis illa, sed venerabilis vetustas desideratur. Servantur tres imagines a Giunta Pisano Græcorum alumno delineatae in una tabula, quæ crucifixum Dominum, B. Matrem Virginem, & S. Claram exprimunt: postque majorem Aram locatae conspicuntur.

Hujus Basilicæ sacræ Reliquiæ sunt. Crucis Christi plura fragmenta; integra spina, spongiæ, flagelli, lintei, sindonis, cunarum, mensæ, sepulchri varie particulæ, B. Dei Genitricis de capillis, velamine, cingulo, veste. Pars cine-

fol. 188

Kirchen und Kloster der heiligen Jungfrau Clara.

Kunst am Bau

rum S. Præcursoris Joannis, SS. Apostolorum Petri, & Pauli, Jacobi, Mathæi, Bartholomæi, Simonis, Thadæi, SS. Martyrum, Pontificum, Confessorum, ac Virginum quam plurium.

Quorum aliquæ sub Altaribus ab eodem Clemente Quarto & Cardinalibus, qui Aras, & Templum dedicarunt conditæ sunt: aliæ in Altari SS. Crucifixi honorifice asservantur.

Singularia sanctæ Claræ sacra lipsana sunt, velamina, vestes, chorda, pretiosus annulus ei ab Innocentio Quarto donatus S. Patris Francisci calceolus lineus, a S. Clara cum alio ei missus, quos post impressionem sacrorum stigmatum deferebat. Penula seu tunicella, quæ ab Episcopo cooperatus fuit, cum nudatus coram eo, Patri, ac mundo abrenunciavit. Enplastrum a sancta Clara compactum, quod superlaterale vulnus ad illud tegendum, ac dolorem mitigandum S. Patri ferebat. Ibi concretus sanguis adhuc apparens afferatur in argentea capsula a D. Cardinali Borromeo donata.

Moniales sanctæ fundatricis primogenitæ apud ipsam Matrem commorantes, quam Religiose convivunt. Regulam ab Urbano Quarto ipsis assignatam profitentes; exacteque observantes; die, noctuque divinis officiis, orationibus, aliisque sacris exercitiis addictæ. Bona possident in communione nihilominus institutricis paupertatem, quæ præsertim in egestate, parsimonia, afflictione, & mortificatione corporis consistit, singulæ perfecte imitantur.

PRIMI LIBRI FINIS.

SACRI CONVENTUS ASSISIENSIS HISTORIAE LIBER SECUNDUS.

Honorius Episcopus Servus Servorum
Dei. Sal. & Apost. Benedictionem.

*Dilectis Filiis Fratri Francisco, & aliis
Prioribus, seu custodibus Minorum Fratrum.*

Um secundum Consilium sapientis, ni-
hil sine consilio faciendum, ne post factum
poenitudo sequatur; expedit cuilibet excel-
sioris viæ propositum aggressuro, ut præ-
cedant palpebræ gressus suos, vires videli-
cet proprias discretionis moderamine meti-
endo; nesi (quod absit) altiora se quærens in commotione
de-

dederit pedem suum retro respiciat, in salis statuam conver-
tendus, pro eo quod sui sacrificium, quod Domino fuerat
oblaturus, sale sapientiae non condivit. Sicut enim sapiens
desipit, si non fervet, sic fervens confunditur, si non sapit.
Quare pene in omnis Religionis ordine provide instituitur,
ut Regulares observantias suscepturn, certo tempore ipsas pro-
bent, & probentur in eis; ne si locus de cætero pœnitudini,
quam non potest levitatis occasio excusare. Auctoritate ita-
que nobis elargita, vigore præsentium inhibemus, ne ali-
quem ad professionem vestri ordinis, nisi per annum in pro-
batione fuerit, admittatis: post factam professionem, nullus
Fratum Ordinem vestrum relinquere audeat, nec relinquen-
tem retinere. Inhibemus etiam, ne sub habitu vitæ vestræ,
liceat alicui extra obedientiam vagari, & paupertatis vestræ
corrumpere puritatem, quod si quis forte præsumperit, lice-
at vobis in fratres ipsos, donec resipuerint, censuram Eccle-
siasticam exercere. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc
paginam nostræ inhibitionis infringere, vel ei ausu temerario
contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indi-
gnationem omnipotentis Dei, & beatorum Apostolorum Pe-
tri, & Pauli se noverit incursum. Datum apud Urbem
Veterem 10. Kal. Octobris Pontificatus Anno quinto.

Pendet Bulla.

Ad observantiam præfati diplomatis respicit textus illæ Regulæ.

*Non liceat eis de ista Religione exire, juxta præceptum De-
mini Papæ, quia nemo mittens manum, &c.*

Honorius Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilectis Filiis Fr. Francisco, & aliis Fra-
tribus Minoris Ordinis Sal. & Apost. Benedic.*

DEvotionis vestræ precibus inclinati, auctoritate vobis præsentium indulgemus, ut in Ecclesiis, si quas vobis habere contigerit, cum generale terræ fuerit interdictum, licet at vobis clavis januis, excommunicatis, & interdictis exclusis, submissa voce divina officia celebrare. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ Indulgentiæ infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Datum Anagniæ 2. Kal. April. Pontificatus nostri anno sexto.

Pendet plumbeum signum, cum inscriptione,
Honorius PP. III.

Honorius Episcopus Servus Servorum Dei.

Dilectis Filiis Fratribus Minorum Ordinis.

Quia populares tumultus, tanquam qui vestro adversantur proposito, fugientes, secretos recessus libenter appetitis, ut in sancta quiete liberius orationi vacare possitis: nos attendantes orationum vestrarum suffragia plurimum opportuna; quoniam eo efficacior esse debeat vestra intercessio apud Deum, quo perfecte viventes, ejus digni estis gratia potiori.

Con-

Considerantes vobis negandum non esse, unde nemini derogatur, dum vera exposcit Religio, ut quæ sunt etiam de gratia speciali vobis concedere debeamus. Devotioni vestræ, cum professi paupertatem sitis, pariter & amplexi, non temporale commodum, sed spirituale quærentes, auctoritate præsentium, vestris inclinati precibus indulgemus, ut in locis, & oratoriis vestris, cum viatico altari possitis Missarum solemnia, & alia divina officia celebrare, omni Parochiali jure Parochialibus Ecclesiis reservato. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis, & indulti infringere, vel ei ausu temerario contraire, si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Apostolorum Petri, & Pauli se noverit incursum. Datum Reate 3. Nonas Decembr. Pontificatus nostri anno 9.

In plumbo.

Honorius Episcopus Servus Servorum
Dei.

Dilectis Filiis Fratri Francisco, & aliis Fra-
tribus de Ordine Fratrum Minorum. Salut. &
Apost. Benedic.

S Olet annuere Sedes Apostolica piis votis, & honestis pe-
tentium desideriis favorem benevolum impartiri. Ea pro-
pter, dilecti in Domino filii, vestris piis precibus inclinati,
ordinis vestri regulam, a bonæ memoriae Innocentio Papa
prædecessore nostro approbatam, annotatam præsentibus au-
toritate vobis Apostolica confirmamus, & præsentis scripti
patrocinio communimus, quæ talis est. In nomine Domini,
incipit Regula Fratrum Minorum, &c.

Tota per extensum ponitur.

In fine. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Datum Laterani 3. Kal. Decembris, Pontificatus nostri anno octavo.

Pendet plumbeum signum.

Sequens diploma Seraphicus Pater petiit, & obtinuit ab Honorio III. ad compescendos Fratres Apostatas, & fugitivos, eorumque fautores, ac receptores. Plurimi enim jam emissæ professionis pertæsi, religionem deferebant, ut liquet ex ipso diplomate.

Honorius Episcopus Servus Servorum Dei.

*Venerabilibus Fratribus Archi-Episcopis,
& Episcopis, & dilectis Filiis Abbatibus Prioribus,
Archis Diaconis, Decanis, & aliis Ecclesiarum Prælatis,
ad quos literæ istæ pervenerint, Sal. & Apost.
Benedic.*

Fratrum Minorum continent instituta, ut nullus ad professionem sui ordinis, nisi per annum in probatione fuerit, admittatur; ne forte altiora se quærens, retro tandem respiciat, tanquam in commotionem dederit pedem suum. Sed & nulli ejusdem Ordinis Fratrum post factam professionem licet ordinem ipsum relinquere, nec relinquentem aliquibi retinere. Nosque Prioribus, & Custodibus Fratrum ipsorum concessimus, ut indiscedentes liceat, donec resipuerint, Ecclesiasticam exercere censuram, quia cum probati fuerint, nullus locus est poenitudini, quam alias posset levitatis occasio

sio excusare. Nunc autem non sine admiratione accepimus, quod, sicut relatum est nobis, cum prædicti Priors, & Custodes taliter discedentes excommunicationi subjiciunt, hos aliqui vestrum tanquam excommunicatos evitare non curant; unde illos magis obstinari contingit, & dictorum Fratrum Religionem, & ordinem infamari. Quia vero, & si universis liberum sit in votendo arbitrium, nec necessitas in votis locum habeat, sed voluntas; usque adeo tamen solutio est necessaria post votum, ut non sine propriæ salutis dispendio, alicui resilire liceat ab iis, quæ sponte, ac solemniter repromisit. *Quare nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro aptus est Regno Dei.* Ananias, & Saphira, quæ abiere retrorsum, sancto Spiritui mentientes, a conspectu Apostolorum Principis mortui scribuntur successive delati. Universitatem vestram moneimus, & hortamur in Domino per Apostolica Scripta mandantes, quatenus ne quis vestrum in peccatis suis moriatur, & ut ordo hujusmodi detractioni subjaceat, sit occasio; discedentes post professionem ab eis, præsertim excommunicatione notatos ab ipsis evitetis, omnino; quos etiam cum ab eisdem Prioribus, & Custodibus fueritis requisiti, excommunicatos nuntiare curetis; ut cum secundum cognoverint, inter homines vivere, ac humano carere solatio, ad ordinem suum, reddendo Deo votum, quod in ejus susceptione devoverant, revertantur. Datum Late-
ran. 15. Kal. Januarii, Pontificatus nostri octavo.

Pendet plumbeum signum, habens Apostolorum facies, & inscriptionem eandem, scilicet, Hunorius PP. III.

Gregorius Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilectis Filiis Fratribus Minoribus. Sal.
& Apost. Benidic.*

Nos attendentes vestrarum orationum suffragia plurimum opportuna, quoniam eo efficacior esse debet vestra intercessio apud Deum, quo perfecte viventes ejus digni estis gratia potiori. Considerantes quoque vobis negandum non esse, unde nemini derogatur, dum vestra exposuit Religio, ut quæ sunt etiam de gratia speciali vobis concedere debeamus. Devotioni vestræ auctoritate præsentium, vestrīs inclinati precibus indulgemus, ut in locis vestrīs liceat vobis habere oratoria, in quibus cum viatico altari possitis Missarum solemnia, & alia divina officia celebrare, omni Parochiali jure Parochialibus Ecclesiis reservato. Et ne de hoc jure possit quæstio suboriri, illud circa oblationes, decimas, & primitias intelligimus, quæ a Laicis solent Clericis exhiberi, quibus defraudari nolumus Parochiales Ecclesiæ, occasione Indulgentiæ supradictæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc Paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Datum Assisi 4^a. Id. Junii, Pontificatus nostri anno secundo.

Pendet serico laqueo innixum signum plumbeum: cum inscriptione, Gregorius PP. IX.

Gregorius Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilectis Filiis Ministro Generali, & Fra-
tribus Ordinis Min. S. &c.*

Recolentes qualiter sancta plantatio vestri Ordinis sub B.
Memoriae Patre Francisco incepit, & mirabiliter profe-
cit per gratiam JESU Christi, flores sanctæ conversationis lon-
ge, lateque proferens, & odores, ita quod in deserto hujus
mundi sacræ Religionis honestas ab eodem procedere ordine
videatur; dignum esse prævidimus, & conveniens, ut pro
ipsius Patris reverentia Ecclesia, in qua recondendum est
corpus ejusdem, speciali prærogativa gaudeat libertatis, ut
idem Pater, per quem tantus fructus provenisse dignoscitur,
honorificetur etiam in hoc, quod eadem Ecclesia libertate
donata, nulli alii, quam Romano Pontifici sit subjecta. Qua-
re sub speciali Apostolicæ Sedis tutela consistens affici non
possit injuriis, sed quiete, sicut libertate plenius perfruatur.
Ea propter fundum pietatis obtentu nobis oblatum pro Eccle-
sia, ac ædificiis construendis, ubi recondi debeat corpus Pa-
tris prædicti, in jus, & proprietatem Sedis Apostolicæ reci-
pimus, de speciali gratia statuentes, ut prædicta Ecclesia sit
omnino libera, & nulli alii, quam Apostolicæ Sedi subsit.
Ad indicium autem hujus libertatis ab Ecclesia Romana per-
ceptæ, unius libræ ceræ censum persolvat Ecclesia nobis, &
successoribus nostris annuatim. Nulli ergo, &c. Datum Rea-
te II. Kal. Nov. Pontif. nostri anno secundo.

Habet plumbeum signum. Gregorius PP. IX.

Gregorius Episcopus Servus Servorum Dei.

*Venerabilibus Fratribus Archi-Episcopis,
& Episcopis, & dilectis Filiis Abbatibus, Prioribus,
Archi-Presbyteris, Archi-Diaconis, Decanis, & aliis Ec-
clesiarum Prælatis, ad quos literæ istæ pervene-
rint. Sal. & Apost. Bened.*

Sicut phialæ aureæ, quas vidit Joannes plenas adoramen-
torum, quæ sunt orationes Sanctorum, in conspectu Al-
tissimi, ad abolendum nostrorum criminum corruptelam,
odorem suavitatis emittunt, ita saluti nostræ credimus pluri-
mum expedire, si eorum in terris celebrem habeamus memo-
riam, ipsorum merita solemnibus recolendo præconiis, quo-
rum in Cœlis speramus intercessionibus assiduis adjuvari. Sa-
ne cum de conversatione, vita, & meritis B. Francisci In-
stitutoris, & Rectoris Ordinis Fratrum Minorum, qui juxta
consilium Salvatoris, contemptis transitoriis, secundum pro-
missionem ejusdem ad cœlestia præmia feliciter, & æterna
pervenit; cuius vita, & fama præclara, peccatorum depulsa
caligine, ambulantes in regione umbræ mortis de vitiorum
tenebris ad poenitentia vitam vocat, quorum tam virorum,
quam mulierum ad fidem Ecclesiæ roborandam, & confu-
tandam hæreticam pravitatem, vivit adhuc, & viget non
modica multitudo, tam per vos, quam per multos alios fide
dignos, qui miracula, quæ Deus per illius sancti viri merita
operatur, plenius cognoverunt, certiores effecti, auditis eti-
am ejus virtutibus, & miraculorum insigniis, & quod inter
carnales spiritualiter, & inter homines etiam Angelicam con-
versationem habuisset; qui corporaliter dissolutus, cum Chri-
sto meruit esse in cœlestibus; ne ipsius honori debito, & glo-
riæ detrahere quodammodo videremur, si glorificatum a Do-
mi-

mino permetteremus ulterius humana devotione privari, de Fratrum nostrorum consilio, & Prælatorum omnium, qui tunc temporis apud Sedem Apostolicam consistebant, Sanctorum Catalogo duximus ad scriendum. Cum igitur sicut lucerna, sic arserit hactenus in hoc mundo, quod per Dei gratiam jam non sub modio, sed super candelabrum meruit collocari, universitatem vestram rogamus, monemus, & attentius hortamur, per Apostolica scripta mandantes, quatenus devotionem fidelium ad venerationem ipsius salubriter excitantes, festivitatem ejus quarto nonas Octobris annis singularis solemniter celebretis, & pronuncietis constituto die similiter celebrandam, ut ejus precibus Dominus exoratus suam nobis tribuat gratiam in præsenti, & gloriam in futuro. Datum Perusii Nono Kal. Marti, Pontif. anno nostri secundo.

Gregorius Episcopus Servus Servorum Dei.

*Ministro, & Fratribus Ord. Minorum in
generali Capitulo constitutis Sal. & Apost. Bened.*

Mirificans misericordias suas Dominus, quæ super omnia opera ejus sunt, ut unicæ suæ sponsæ renovet, sicut aquilæ, juventutem, innovat signa, & immutat mirabilia, fulgura, & pluviam faciendo, dum Ecclesiæ filios legitime certantes, feliciter in Cœlo coronat, & quorum animas beatæ immortalitate glorificavit in patria, horum corpora miraculorum coruscatione in terra clarificans, matrem salutis gaudio reficit, & foecunditatis rore perfundit. Si enim fides Ecclesiæ roboratur, convalescit spes, & charitas recalescit: sic confutatur hæretica pravitas, lapsus delinquentium exhibetur, & inducitur conversio peccatorum. Quare inter

pressuras innumeratas, & angustias infinitas, quas plus ferre possumus, quam referre consolationis, & gaudii materiam resumentes, gratias, & laudes, quas possumus referimus Redemptori. qui Beatum Franciscum Patrem nostrum, & vestrum, forte autem magis nostrum, quam omnium vestrum, adhuc in carne viventem, insignibus præveniens muneribus gratiarum, tanta nunc eum cum ipso regnante clarificat gloria, quod præter alias virtutes magnificas, nuper in Theutonia ipsius sancti celebri nomine invocato, mortuum mirifice suscitavit, sicut nobis est solemniter intimatum, ut nos in ejusdem sancti magis, ac magis pio amore succensi totis affectibus in ipsius laudibus delectemur, sperantes, ut quos in sæculo extra sæculum vivens tota mente dilexit, & nos nunc clarius amplexatur, quo illum, qui est vera charitas, vici-nius intuetur, pro nobis intercedere non desistat, & vos, quos idem in Christo regenerans in abundantia divitiarum altissimæ paupertatis reliquit hæredes, gerentes in intimis visceribus charitatis, ad profectum ordinis vestri aspiramus ardenter, proposita nobis spe, quod vestrarum orationum suffragiis, nostrarum tolerantiae passionum nobis pervenient in salutem. Verum ut partem laudabiliter imitantes pervenire mereamini, quo ipse pervenit, Universitatem vestram rogamus, & obsecramus in Domino IESU Christo, per Apostolica Scripta vobis mandantes, ut quemadmodum accepistis a Beatissimo Patre vestro, mortificationem IESU circumferentes in cordibus vestris, ut vita IESU manifestetur in vobis, veræ humilitatis amplexati gloriam, armemini circumquaque in expugnabili patientiæ armatura, obedientiam, quæ alias observantias regulares præcipua reputatur, nec non regularia statuta Patris prædicti inviolabiliter servaturi. Cum enim spectaculum facti sitis, mundo, Angelis, & hominibus, necesse habetis taliter conversari, ut benefacientes imprudentum hominum ignorantiam obmutescere faciatis, quin potius & vos bonis perseverantes, operibus glorificetis Deum, & bea-

Beatum Franciscum dignis laudibus præconizetis. Cæterum cum gloriosum corpus sancti prædicti ad Ecclesiam ipsius nomini dedicandam cupiatis devote transferre, nos desiderium vestrum favore debito prosequentes, quia dignum est, ut veneremur in terris, quem Dominus sic honorat in Cœlis, de misericordia JESU Christi, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum, ejus auctoritate confisi omnibus, qui ad translationis ejus solemnia devote convenerint, vel usque ad nativitatem Virginis gloriose proxime venturam ipsius Ecclesiam visitaverint, transfretantibus mare tres annos, trans eantibus alpes duos, & cæteris unum, & qui in anniversario illius translationis, usque ad octavam diem reverenter accesserint annum unum similiter de injuncta sibi poenitentia misericorditer relaxamus. Datum Lateran. 17. Kal. Junii Pontif. nostri anno 4.

Pendet plumbum.

Habentur aliæ literæ Apostolicæ ejusdem Pontificis sub eodem die, & anno, sub ejusdem verbis, usque ad illa verba, *totis affectibus in ipsius laudibus delectamur*, inde sequitur. Cæterum cum dilecti filii Minister, & Fratres Minores, quos idem sanctus instituit, divinitus inspirati gloriosum corpus ad Ecclesiam ejus nomini dedicandam transferre desiderent: Nos eorum desiderium favore debito prosequentes, quia dignum est, &c. sequitur eisdem verbis usque ad finem.

Gregorius Episcopus Servus Servorum
Dei.

*Universis Christi fidelibus præsentes literas
inspecturis Sal. & Apost. Bened.*

R Ecolentes qualiter sancta plantatio Fratrum Minorum Ordinis, sub beato Francisco bonæ memoriae incepit, &

mirabiliter profecit, per gratiam IESU Christi flores sandæ conversationis longe, lateque proferens, & odores; ita quod in deserto hujus mundi sacræ Religionis honestas videatur procedere ab ordine supradicto, dignum providimus, & conveniens, ut pro ipsius Patris reverentia, specialis ædificetur Ecclesia, in qua ejus corpus debeat conservari. Cum igitur ad opus hujusmodi subventi sit fidelium opportuna, & expeditre credimus saluti vestræ, si exhibeatis vos in hoc devotionis filios, & manus auxilii porrigatis: universalitatem vestrarum rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, atque in remissionem vobis injungimus peccatorum; quatenus eidem operi de bonis a Deo vobis collatis pias eleemosynas, & grata charitatis subsidia erogetis, ut per subventionem vestrarum tam pium opus valeat consumari, & vos per hæc, & alia bona, quæ, Domino suggestente feceritis, ad æternæ possitis felicitatis bravium pervenire. Nos enim de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi omnibus eidem operi beneficentibus quadraginta dies de injuncta sibi poenitentia misericorditer relaxamus. Datum Reate 3. Kal. May, Pontificatus nostri anno secundo.

Pendet plumbum.

Bulla consistorialis ex originali, quæ servatur in Sacrario Assisiensi Ord. Minorum Conventualium, in folio trium palmorum altitudinis.

**Gregorius Episcopus Servus Servorum
Dei.**

Dilectis filiis Ministro Ordinis Fratrum Minorum ejusque Fratribus morantibus apud Ecclesiam B. Francisci, in loco, qui dicitur Collis Paradisi, tam presentibus, quam futuris in perpetuum.

IS, qui Ecclesiam suam semper nova prole fœcundat. Dignatus hæc moderna tempora prioribus conformare, B. Confessoris Francisci Spiritum in charitatis amore per inspirantem gratiam excitavit, ut Apostolorum vestigia imitatus, in paupertate, in qua plus charitas proficit, relictis omnibus solum secutus fuerit æternæ beatitudinis largitorem, & velut fidelis servus, & prudens laudabiliter operatus in talentis ei creditis, fructum in Ecclesia Dei attulit copiosum. Ab ipso enim Ordinis vestri sancta plantatio, cooperante divina gratia, processum habuit, & progressum: qua palmites honestatis longe, lateque producens, flores protulit, & odores effudit ad resecanda nociva, & salubria inferenda. Cum igitur apud Assisium in fundo nobis, & Ecclesiæ Romanæ oblatto, in loco, qui dicitur Collis Paradisi, in ejusdem Confessoris honorem construatur Ecclesia, in qua recondi debet tam pretiosus thesaurus, sanctum videlicet corpus ipsius, qui in tempore iracundiæ factus est reconciliatio, ut pro peccatis populorum fieret intercessor; nos cum dignum sit, & congruens, ut eadem Ecclesia prærogativa libertatis, & honoris gaudeat propter eum, quem in Cœlis Dominus exaltavit; pro ejus

ejus reverentia Ecclesiam ipsam sub beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti communimus privilegio. In primis siquidem statuentes, ut Ecclesia ipsa nulli, nisi Romano Pontifici sit subjecta, & vestri Ordinis, cuius Institutator, & Pater exstitit Confessor prædictus *Cuput* habeatur, & *Mater*, ac in ea per Fratres ejusdem Ordinis perpetuo serviantur. Prohibemus insuper ne quis audeat in eandem Ecclesiam excommunicationis, vel interdicti sententiam promulgare, quam si proferre contigerit, tanquam contra Sedis Apostolicæ indulta prolatam decernimus non tenere. Pro consecratione vero Altarium, sive pro oleo sancto, vel quolibet alio Ecclesiastico Sacramento nullus ab eadem Ecclesia sub obtentu consuetudinis, vel alio modo quidquam valeat extorquere, sed hæc omnia gratis vobis Episcopus Dicecesanus impendat; alioquin liceat vobis, quemcunque malueritis Catholicum adire Antistitem, gratiam, & communionem Apostolicæ Sedis habentem, qui nostra fretus auctoritate vobis quod postulatur impendat. Quod si Sedes Dicecesani Episcopi forte vacaverit, interim omnia Ecclesiastica Sacra menta a vicinis Episcopis accipere libere, & absque contradictione possitis, sic tamen, ut hoc in posterum proprio Episcopo nullum præjudicium generetur. Quia vero interdum eadem Ecclesia non habet loci Dicecesiani copiam, si quem Episcopum Romanæ Sedis, ut diximus, gratiam, & communionem habentem; & de quo plenam notitiam habeatis, per vos transfire contigerit, ab eo benedictiones vasorum, & vestium, consecrationes Altarium, Fratrum Clericorum auctoritate Apostolicæ Sedis recipere valeatis. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis januis, exclusis excommunicatis, & interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce divina officia celebrare. Paci quoque, & tranquillitati vestræ paterna in posterum solitudine provide re volentes, auctoritate Apostolica prohibemus, ut infra clausuras locorum vestrorum nullus rapinam, seu furtum fa ce-

cere, ignem apponere, sanguinem sundere, hominem temere capere, vel interficere, seu violentiam audeat exercere. Ad indicium autem hujus libertatis, ab Apostolica Sede perceptæ, unius libræ ceræ, censum nobis, & successoribus nostris annis singulis persolvetis. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatam Ecclesiam temere perturbare, aut ejus bona auferre, nec ablata retinere, seu quomodolibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione, ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: salva Sedis Apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo, tertiove commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis, honorisque sui careat dignitate, reamque se divino judicio existere de perpetua iniuitate cognoscat, & a sanctissimo corpore, & sanguine Dei, & Domini Redemptoris nostri JESU Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ subjaceat ultiōni. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri JESU Christi, quatenus & hic fructum benedictionis percipient, & apud districtum judicem præmium æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Gregorius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Ego Joannes Sabinen. Episcopus.

Ego Jacobus Tusculanus Episcopus.

Ad dexteram similiter cum propriis signis Cardinales Presbyteri subscripti propriis characteribus leguntur, videlicet.

Ego Thomas tit. S. Sabinæ Presbyter Cardinalis.

Ego Jo. tit S. Praxedis Presbyter Cardinalis.

Ego Bartholomæus S. Prudentianæ Presbyter Card.
& Pastor.

Ego Gutfredus tit. S. Presbyter Cardinalis.

Ego Sigebaldus tit. S. Laurentii in Lucina Presbyter
Cardinalis.

Ego Stephanus S. Mariæ Transtyberim Presbyter
Cardinalis.

Ad sinistram tandem, quisque inter propria signa, sub-
scripti leguntur Cardinales Diaconi, id est.

Ego Octavianus SS. Sergii, & Bacchi Diaconus Car-
dinalis.

Ego Rainerius S. Mariæ in Cosmodin Diaconus Car-
dinalis.

Ego Romanus S. Angeli Diaconus Cardinalis.

Ego Petrus S. Gregorii ad velum aureum Diaconus
Cardinalis.

Ego Rainaldus S. Eustachii Diaconus Cardinalis sub-
scripsi.

Datum Laterani per manum Martini Sanctæ Romanæ Eccle-
siæ Vice-Cancellarii X. Kal. May indict. 2. Incarnationis Do-
minicæ Anno M. C. C. XXX. Pontificatus Domini Gregorii
Papæ IX. anno quarto.

Habet pendulum signum plumbeum, serico la-
queo obductum, referens ex una parte facies SS.
Apostolorum Petri, & Pauli, & ex alia inscri-
ptionem.

Gregorius PP. IX.

Signum summi Pontificis, Fac mecum Do-
mine signum in bonum.

*Bulla Canonizationis B. Patris Francisci,
peractæ a Gregorio IX. Anno 1228. quæ habetur in Re-
gesto Vaticano, num. 31. Et in Bullario Laertii Cherubini sub.
eodem Papa Tom. 1. num. 2. pag. 98.*

**Gregorius Episcopus Servus Servorum
Dei.**

Mira circa nos divinæ pietatis dignatio, & inæstimabilis dilectio charitatis, qua Filium pro servo, tradidit redimendo, dona suæ miserationis non deserens, & vineam dextera ejus plantatam continua protectione conservans, in illam, qui salubriter ipsam excolant, evellentes sarculo, ac vomere, quo Samgar sexcentos Philisthæos percussit, spinas, & tribulos ex eadem, operarios etiam in undecima hora transmittit, ut superfluitate palmitum refecata, & vitulaminibus spuriis radices altas non dantibus, nec non sentibus extirpati, fructum suavem afferat, & jucundum, qui prælo patientiæ defæcatus, in æternitatis cellarium transferatur. Impietate profecto velut igne succensa, & frigescente charitate multorum, in ejusdem maceriam diruendam, irruentibus Philisthæis potionē terrenæ cariem dentibus voluptatis.

§. 1. Ecce in hora undecima Dominus, qui cum diluvii aqua terram deleret, justum per lignum, contemptibilem gubernavit, super sortem justorum Virgam peccantium non relinquens, excitavit servum suum Beatum Franciscum, virum utique secundum cor suum, apud cogitationes divitium lampadem quidem contemptam, sed paratam ad tempus statutum, illam in vineam suam mittens, ut ex ipsa spinas, & vepres evelleret, prostratis illam impugnantibus Philisthæis, illuminando patriam, & reconciliari Deo, exhortatione sedula commonendo.

§. 2. Qui audita interius voce invitantis amici, impiger
surgens, mundi vincula blandientis, quasi alter Sampson,
gratia divina præventus dirupit, & spiritu fervoris concepto,
asinique arrepta mandibula, prædicatione siquidem simplici,
nullis verborum persuasibilium humanæ sapientiæ coloribus
adornata, sed tamen Dei virtute potenti, qui infirma mundi
eligit, ut fortia quæcumque confundat, non tantum mille,
sed multa Philistinorum, eo, qui tangit montes, & fumi-
gant, favente prostravit, & in spiritus servitutem redegit,
carnis illecebris antea servientes. Quibus vitiis mortuis, &
Deo viventibus, jam non ipsis, quorum pars pessima periit,
ex mandibula ipsa egressa copiosa est aqua, reficiens, ablu-
ens, & fœcundans lapsos, sordidos, & arentes, quæ in vi-
tam æternam saliens absque argento, & commutatione ali-
qua potest emi, cuius rivuli longe, lateque diffusi, vineam
irrigant usque ad mare palmites, & usque ad flumen propa-
gines extendentem.

§. 3. Hic denique Patris nostri Abrahæ imitatus vestigia,
mente de terra, & cognatione sua, nec non domo patris
ejus egrediens, iturus in terram quam sibi Dominus, divina
inspiratione monstrarat, ut expeditius curreret ad bravium
vocationis cœlestis, & per angustam portam posset facilius
introire, sarcinam terrenæ substantiæ depositus, se illi con-
formans, qui cum dives esset, pro nobis factus est pauper,
eamque dispersit, dedit pauperibus, ut sic ejus justitia in
sæculum sæculi permaneret. Et in terram visionis accedens,
super unum sibi montium demonstratum, videlicet excellentiam
fidei, carnem suam, quia filiam unigenitam quæ ipsum interdum
deceperat, cum Jepte Domino in holocaustum obtulit, igne
supposito charitatis, illam fame, siti, frigore, ac nuditate,
vigiliis multis, & jejuniis macerando, qua cum vitiis, & con-
cupiscentiis crucifixa, dicere poterat cum Apostolo: vivo
ego, jam non ego, vivit autem in me Christus, quoniam jam
non

non sibi vixerat, sed Christo potius, qui pro peccatis nostris mortuus est, & surrexit propter justificationem nostram, ut nullatenus peccato ulterius serviamus. Vitia quoque subplantans, & contra mundum, carnem, & potestates aereas, luctamen assumens viriliter, uxore, villa, bobus, a coena magna retrahentibus invitatos, penitus abdicatis, cum Jacob Domino jubente surrexit, & gratia spiritus septiformis accepta, octoque sibi assistentibus Beatitudinibus Evangelicis, Bethel domum Dei, quam se ipsum præparavit eisdem per quindecim gradus virtutum, qui mystice in psalterio continentur, ascendit. Et ibidem Altare cordis Domino construens, aromata devotarum orationum obtulit super eo, per manus Angelicas in conspectu Domini deferenda, concivis Angelicus mox futurus.

§. 4. Ne vero sibi soli proficeret in monte, tantummodo Rachel amplexibus inhærendo, contemplationi pulchræ quidem, sed sterili, ad Liæ interdictum descendit cubiculum minaturus gregem gemellis foetibus fœcundatum ad interiora deserti, pro vitæ pascuis perquirendis, ut illic ubi Manna Cœlestis dulcedinis reficit, a sæcularium strepitu segregatos, cum lachrymarum effusione semina sua mittens, cum exultatione manipulos, ad æternitatis horrea reportaret, cum populi sui principibus collocandus, corona justitiae coronatus. Qui nimirum non quæ sua sunt, quærrens, sed potius quæ sunt Christi, & eidem velut apis argumentofa deserviens, nec non quasi stella matutina in medio nebulæ, ac quasi luna plena in diebus suis, & sicut sol in Ecclesia Dei fulgens, lampadem, & tubam, in manus assumpsit, ut lucentium operum documentis humiles attraheret ad gratiam, & protertos a noviis retraheret excessibus, dura increpatione terrendo. Ac si virtute charitatis afflatus, in castra Madianitarum, Ecclesiæ judicium declinantum, per contemptum, eo juvante, qui dum virginali utero clauderetur, mundum suo circuibat Im-

perio universum, intrepidus irruit, & abstulit arma, in quibus confidebat fortis armatus, atrium suum custodiens, & distribuit spolia, quæ tenebat, ejusque captivitatem captivam, reduxit in obsequium JEsu Christi.

§. 5. Hoste itaque triplici in terra positus superato, Re gno Cœlorum vim intulit, & illud rapuit violenter, & post hujus vitæ quam plura gloria certamina, mundum triumphans, feliciter migravit ad Dominum, multos præveniens Scientiæ præditos scienter nescius, & sapienter indoctus.

§. 6. Sane licet ejus vita tam sancta, tam strenua, & præ clara sibi sufficeret, ad obtinendum consortium Ecclesiæ triumphantis; quia tamen militans, quæ solummodo videt in facie, non præsumit de his, qui de suo foro non sunt, auctoritate propria judicare, ut illos pro vita tantum venerando assumat, præsertim quia non nunquam Angelus satanæ in lucis Angelum se transformat, omnipotens, & misericors Deus, de cuius munere venit, quod prædictus famulus Christi, digne sibi, & laudabiliter deservivit, tantam lucernam, absconditam sub modio remanere non patiens, sed eam volens super candelabrum collocari, his, qui sunt in domo, luminis solatium præbituram, vitam ejus sibi fuisse acceptam, & ipsius memoriam esse a militanti Ecclesia venerandam, multis, & præclaris miraculis declaravit.

§. 7. Cum igitur gloriosæ vitæ ipsius insignia ex multa familiaritate, quam nobiscum habuit in minori officio constitutis, plane cognita nobis essent, & de miraculorum coruscatione multiplici, per testes idoneos nobis facta fuerit plena fides, confidentes per Dei misericordiam, nos, & gregem nobis commissum, ejus suffragiis adjuvari, & quem familiarem habuimus in terris, habere patronum in Cœlis, habitò fratum nostrorum consilio, & assensu, ipsum adscribi decrevimus Sanctorum Catalogo venerandum.

§. 8. Statuentes, ut quarto nonas Octobris, die videlicet, quo a carnis ergastulo absolutus ad ætherea regna pervenit, ab universali Ecclesia, natalitia ejus devote, ac solemniter celebrentur.

§. 9. Quo circa universitatem vestram rogamus, monemus, & exortamur in Domino, per Apostolica vobis scripta mandantes, quatenus die prædicto in commemoratione ipsius, divinis laudibus alacriter insistentes, ejusdem patrocinia humiliter imploretis, ut ipsius intercedentibus meritis, ad ejus mereamini consortium pervenire: illo præstante, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

Datum Perusii XIV. Kal. Augusti, Pontificatus nostri anno secundo.

Diploma ejusdem summi Pontificis. pro Canonizatione ab ipso facta sancti Antonii Ulyssiponensis, seu Patavinci, quod servatur in Sacrario Reliquiarum Assisien. Basilicæ.

Gregorius Episcopus Servus Servorum
Dei.

*Venerabilibus Fratribus Archi-Episcopis, &
Episcopis, & dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, &
aliis Ecclesiarum Prælatis præsentem Paginam inspecturis
Salutem & Apostolicam Bened.*

Cum dicat Dominus per Prophetam, dabo vos cunctis populis in laudem, & gloriam, & honorem; & perse polliceatur, quod justi, sicut sol in conspectu Dei fulgebunt;

pi-

pium, & justum est, ut quos Deus merito sanctitatis coronat, & honorat in Cœlis, nos venerationis officio laudemus, & glorificemus in terris; cum ipse potius laudetur, & glorificeatur in illis, qui est, laudabilis, & gloriosus in sæcula, & in Sanctis. Ut enim suæ virtutis potentiam mirabiliter manifestet, & nostræ salutis causam misericorditer operetur, fideles suos, quos semper coronat in Cælo, frequenter etiam honorat in sæculo, ad eorum memorias signa faciens, & prodigia, per quæ pravitas confundatur hæretica, & fides Catholica confirmetur: fideles, mentis torpore discusso, ad boni operis excitentur instantiam, hæretici, depulsa, inqua jacent, cæcitatis caligine, ab in via reducantur ad viam, & Judæi, atque Pagani, vero lumine cognito, currant ad Christum, lucem, viam, veritatum, & vitam. Unde nos charissimi, & si non quantas debemus, quantas tamen possumus, gratias agimus gratiarum omnium largitori; quod diebus nostris, ad confirmationem catholice fidei, & ad confusionem hæreticæ pravitatis, evidenter innovat signa, & miracilia potenter immutat, faciens illos coruscare miraculis, qui fidem Catholicam tam corde, quam ore, nec non & opere roburrunt. De quorum numero, sanctæ memoriæ B. Antonius de Ordine Fratrum Minorum, qui olim degens in sæculo magnis pollebat meritis, nunc vivens in Cælo, multis coruscat miraculis, ut ejus sanctitas certis indiciis comprobetur. Cum enim dudum venerabilis Frater noster Episcopus, & dilecti filii, potestas, & commune Paduanorum nobis per Nuncios suos, & literas humiliter supplicassent, ut cum Dominus eidem sancto tantam contulerit gloriam, ut ad dandam scientiam primæ stolæ immortalitatis ipsius, & experimentum evidens de secunda, sepulchrum ejus tot, & tantis daret coruscare miraculis, quod ejus inter alios sanctos non invocari suffragia est indignum: de ipsius miraculis testes recipi mandaremus, nos attendentes, quod licet ad hoc, ut aliquis sanctus sit apud Deum in Ecclesia triumphante, sola sufficiat fina.

finalis perseverantia, juxta illud, esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ; ad hoc tamen, ut sanctus habeatur apud homines in Ecclesia militante, duo sunt necessaria, virtus morum, & veritas signorum, merita videlicet, & miracula: ut hæc, & illa sibi ad invicem contestentur, cum nec merita sine miraculis, nec miracula sine meritis plene sufficient, ad perhibendum inter homines testimonium sanctitati, sed cum merita sana præcedunt, & clara succedunt miracula, certum præbent indicium sanctitatis; ut nos ad ipsius venerationem inducant, quem Deus ex meritis præcedentibus, & signis subsequentibus exhibet venerandum; quæ duo ex verbis Evangelistæ plenius colliguntur: illi autem profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis: eidem Episcopo, & dilectis filiis, Fratri Jordano Sancti Benedicti, & I. Sancti Augustini Prioribus Ordinis Fratrum Prædicatorum Paduan. receptionem testium de miraculis ejusdem Sancti duximus committendam. Nuper autem tam per relationem prædictorum Episcopi, & Priorum, quam per depositiones testium super hoc receptorum, de ipsius virtutibus, & miraculorum insigniis certiores effecti, & experti aliquando per nos ipsos sanctitatem vitæ, & admirabilem conversationem ipsius, utpote qui apud nos fuit aliquandiu laudabiliter conversatus: eisdem Episcopo, potestate, & commune prædictis, per solemnes Nuncios suos, & literas, nobis cum instantia denuo suppli cantibus, quod eundem Fratrem Sanctorum Catalogo adscribere curaremus: ut auctoritate (sicut convenit) Apostolica dignus honor illi exhiberetur in terris, qui, sicut claris signis, & evidentibus argumentis appetit, honoratur in cœlis: ipsum, qui corporaliter, dissolutus cum Christo esse meruit in cœlestibus, ne illius honori, & debito, & gloriæ detrahere quodammodo videremur, si glorificatum a Domino permettere mus ulterius humana devotione privari: de Fratrum nostrorum Consilio, & Prælatorum omnium tum apud Sedem Apo-

stolicam existentium Catalogo Sanctorum duximus adscriben-
dum. Cum igitur secundum Evangelicam veritatem, nemo
accendat lucernam, & ponat eam sub modio, sed super can-
delabrum, ut omnes, qui in domo sunt, lumen videant, &
prædicti sancti lucerna sic arserit hactenus in hoc mundo, quod
per Dei gratiam, jam non sub modio, sed super candelabrum
meruerit collocari, universitatem vestram rogamus,
monemus attentius, & hortamur per Apostolica vobis scri-
pta mandantes, quatenus devotionem fidelium ad veneratio-
nem ipsius salubriter excitantes festivitatem ipsius Id. Junii
annis singulis celebretis, & faciatis solemniter celebrari, ut
eiusdem precibus Dominus exoratus, gratiam in præsenti, &
gloriam nobis tribuat in futuro. Nos autem cupientes se-
pulchrum tanti confessoris, qui miraculorum fulgoribus illu-
strat Ecclesiam generalem, congruis honoribus frequentari;
omnibus vere poenitentibus, & confessis, illud in festivitate
ipsius usque ad octavum diem annis singulis cum reverentia
debita visitantibus, de omnipotentis Dei misericordia, & bea-
torum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi,
annum unum de injuncta sibi poenitentia misericorditer rela-
xamus. Datum Spoleti 9. Kal. Julii Pontificatus nostri anno
sesto.

Pendet ferico laqueo transfixum plumbeum si-
gnum.

Eidem diplomati insutum est pergamenum modicum, in quo leguntur oratio,
secreta, & postcommunio Missæ ejusdem Sancti, & videtur character
eiusdem scriptoris. Puto omnia prædicta a Summo Pontifice Gregorio
IX. composita, & ad Fratres Minores Conventuales Assisii degentes re-
citanda transmissa.

Gregorius Episcopus Servus Servorum Die.

*Perusino, & Spoletano Episcopis, Salutem
& Apost. Benedic.*

Peravimus hactenus, ut potestas, Consilium, & Populus Assisen. multiplicem gratiam, qua eos adhuc in minori officio constituti prævenimus, & sumus continuo prosequuti, sicut convenit, agnoscentes, sectarentur cognitam, reverenter nostris beneplacitis omnimodis obsequendo, ut semper in gratiam crescerent ampliorem. Sed, quod non sine amaritudine referimus vehementi, ipsi gratis ingrati, nobis malum pro bono iniqua vicissitudine rependentes, in eo nos acriter provocarunt, in quo debuerant nobis summo studio potissime complacere. Cum enim Beatum Franciscum glorificatum in Cœlis, clarificantes in terris adscripserimus Catalogo Confessorum, & in honorem ejus Ecclesiam fundari volentes, de manibus nostris lapide ibi primario posito, ipsamque duxerimus eximendam, ut libertatis titulis decorata semper niteret celebris, & insignis; ipsi non attendentes innumera bona, quæ civitati eorum, quin etiam universis, & singulis exinde poterant provenire, omnia perturbarunt, omnia confuderunt, in animarum suarum periculum, famæ dispendium, & jacturam etiam temporalem. Sciunt siquidem quod nos sanctissimum corpus confessoris prædicti pio amore venerabiliter amplexantes, translationem ejus dilectis filiis Generali Ministro, & quibusdam aliis Fratribus Ordinis Minorum, viris religiosis, & timoratis, tanquam Vicariis nostris, commisimus confidenter, cum non nisi auctoritate Apostolicæ Sedis esset translatio facienda, ibique illam concessimus Indulgentiam, quæ limina beatorum Petri, & Pauli visitantibus concedi consuevit:

vit: sed ipsi Vesano Spiritu concitati, non attendentes quod
 sacra Mysteria, non nisi a sacris sunt tractanda ministris,
 prædictum corpus ausu sacrilego rapientes in superbia, & tu-
 multu translationis mysterium damnabiliter profanarunt, non
 passi a fratribus prædicto Sancto venerationem debitam exhi-
 beri. O quæ insania ipsos taliter fascinavit, ut sacerdotale
 sibi officium usurpantes rem divinam, Deo contrectarent in-
 vito! nonne sciunt quod Oza inclinatæ Arcæ Domini ma-
 num apponens, a Domino percussus interiit, qui videbatur
 utcumque verosimiliter excusandus, quia ne Arca caderet in-
 clinata, manum apposuit adjutricem? nonne audierunt, quod
 Ozias ingressus Templum Domini, quia super Altare tymia-
 matis incensum voluit adolere, percussus est lepra; ut perfe-
 cte detur intelligi, quod contrectatio divinorum est Laicis pe-
 nitus interdicta! nonne possunt ex simili culpa, similes poenas
 formidare! cæterum ut sciant quam graviter nos, imo Domi-
 num offenderunt, auctoritatem nobis in Sancto prædicto vo-
 lentes adimere, nos prædictam Ecclesiam, quam exemimus,
 Episcopi, & Capituli Assisiatis subjicimus ditioni, prohiben-
 tes, ut ibi de cætero nullatenus Generale Capitulum celebre-
 tur, nec aliqui de Fratribus commorentur, & locum suppo-
 nimus Ecclesiastico interdicto, donec nobis de tanta injuria
 satisfiat. Ne vero contra eos severius procedere compella-
 mur, universitati eorum nostris damus literis firmiter in præ-
 ceptis, ut infra quindecim dies post susceptionem earum, vi-
 destinare procurent, paratos satisfactionem plenariam exhi-
 bere, ac de stando mandatis nostris præstare sufficietes cau-
 tiones. Quocirca fraternitati vestræ per Apostolica scripta
 mandamus, quatenus si potestas, consilium, & populus præ-
 dicti præceptum nostrum neglexerint adimplere. Vos in po-
 testatem, & consilium excommunicationis, & in terram in-
 terdicti sententias, appellatione postposita, promulgantes,
 faciatis eas usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter
 ob-

observari. Datum Lateran. 16. Kal. Julii Pont. nostri anno quarto.

Generalis, de quo loquitur Gregorius erat Fr. Helias, qui vocatur ab eo Minister, & tamen Scriptores aliqui dicunt non fuisse tunc Ministrum, sed Vicarium. At Pontifici standum potius, quam ipsis.

Gregorius Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilectis Filiis Fratri Heliæ Ordinis Fra-
trum Minorum Generali Ministro, & cæteris Pro-
vincialibus Ministris ejusdem Ordinis ad Generale Capitu-
lum congregatis, Sal. & Apost. Bened.*

Per mare magnum, & manibus spatiostum, inter innumera perversitatum reptilia navigantes, tot adversis ventorum flatibus hodie quatimur, tot fluctuum turbulentiae elationibus deterremur, quod JESUM iis excitare compellimur, & pulsante clamoribus, Domine, nisi festinaveris nos salvare, perimus. Confidimus enim, quod IS, qui non dormit, sed quasi dormiens prorogata misericordia propter culpas, anxieties, quas patimus, quodammodo non intendit, nequaquam supplicatione indignatur, cum nos monitis, & exemplis instruat, ut rogetur. Vobis ergo, qui spretis campestris terræ delitiis, illum montem per ducatum spiritus ascendistis, qui Prophetico semper sarculo foditur, ut nec terror veprium, & spinarum, nec auditionis malæ sententia timeatur, qui dominicis pedibus primæ contritionis unguento perfusis, & pro beneficiorum susceptione manibus osculatis, ad unctionem capitis, per laudis sacrificium pervenistis: & eo ad impetrandum potentiores facti esse credimini, quo familiaris estis Domini potentias introgressi, fiducialiter id clamoris

genus injungimus; & tam generale totius Ecclesiæ sacro sanctæ, quam præsulatus nostri speciale negotium commendamus instantius oraturis; & Dominus IESUS Christus, quem constat non dissentionis Deum esse, sed pacis, & a forinsecis infidiis nos defendat, & custodiat ab internis; cito sub pedibus nostris adversarium conterat, & spiritum paraclitum non subducat. Ad hæc unicam petitionem universitati vestræ porrigimus, ut bonæ memoriarum A. Magdeburgen. Archi-Episcopo, qui nuper obijens in literis ad nos missis, supremæ petitionis elogium, velut ultimæ voluntatis indidit testamen-tum, pro Christianis exequiis tale devotionis obsequium im-pendatis ut pro animæ suæ remedio, in toto ordine Missam unam Sacerdotum singuli celebrent, & quilibet Fratres alio-rum graduum septem psalmos pœnitentiarum cum litania, & fratres Laici septies dominicam orationem decantent. Datum Laterani 2. nonas Julii Pontif. nostri anno 7.

Plumbea Bulla per cordulam pendet.

Scriptores aliqui asserunt hoc anno non fuisse Generalem Heliam, sed Jo. Parentem, usque ad annum 1736. At Pontificis assertum eos erroris, vel mendacii convincit. Jo. enim non sex, sed tribus annis præfectorum tenuit, cui Helias, qui eum præcesserat in supremo Ministerio, etiam successit.

Innocentius electus Episcopus Servus Ser-vorum Dei.

Dilectis filiis Custodi, Guardianis, & Fra-tribus Minoribus de Assisio ad rerum nostrarum cu-stodiā deputatis. Sal. & Apost. Bened.

Discretioni vestræ præsentium tenore mandamus, quatenus res nostras, & Romanæ Ecclesiæ apud vos depositas di-

dilecto filio Joanni Familiari nostro, earumdem latori, quem ad ipsas recipiendas a vobis, & nobis deferendas fideliter destinamus, præsentibus assignari curetis - - - & cujuslibet difficultatis obstaculo expeditas. Nec miremini quod Bulla non habeat - - - nostrum nomen, - - - ante benedictionis, & coronationis nostræ solemnia transmittuntur, quia s - - erunt hactenus in Romanos Pontifices electi consueverunt, in bullando literas ante suæ benedictionis, & coronationis diem - - - odum hujusmodi observare. Datum Vi-terpii 7. Id. Februarii, suscepti a nobis - - - atus officii an-
no primo.

Pendet Bulla plumbea referens Apostolorum Pe-
tri, & Pauli vultus ex una, ex alia plana sine ulla
inscriptione.

Præcedentes literæ Missæ ab Innocentio Pontifice, antequam coronaretur sunt
implicaturis obrofæ.

Innocentius Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilectis filiis Ministro, & Fratribus S. Fran-
cisci Assisiensi. Ordinis Fratrum Minorum Sal. &
Apost. Bened.*

Icet is, de cuius munere venit, ut sibi a fidelibus suis di-gne, ac laudabiliter serviatur, ex abundantia pietatis suæ, quæ merita supplicum excedit, & vota, bene servientibus multo majora tribuat, quam valeant promereri: nihilominus tamen desiderantes reddere Domino populum acceptabilem, fideles Christo, ad complacendum ei, quasi quibusdam illegitivis muneribus, indulgentiis scilicet, & remissionibus invitamus, ut exinde reddantur divinæ gratiæ aptiores. Cupientes igitur, ut Ecclesia vestra, quæ in Beati Francisci, cuius in ea gloriosum corpus requiescit, honorificentia est

est constructa, congruis honoribus frequentetur, omnibus vere pœnitentibus, & confessis, qui Ecclesiam ipsam in ejusdem Sancti festivitate, ac usque ad quindecim dies eandem immediate sequentes annis singulis devote, ac venerabiliter visitaverint de omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, annum unum, & quadraginta dies, de injunctis sibi pœnitentiis misericorditer relaxamus. Datum Perusii, Id. Februarii, Pontif. nostri anno nono.

Pendet plumbea Bulla cum inscriptione, Innocentius PP. IV.

**Innocentius Episcopus Servus Servorum
Dei.**

Universis Christi fidelibus, praesentes literas inspecturis. Sal. & Apof. Bened.

Si populus Israeliticus, qui sub legis umbra vivebat, frequenter accedens oraturus ad locum, quem elegit Dominus, ut ibi poneret nomen suum, vota, & donaria plurima offerebat; tanto fortius populus Christianus, cui apparuit benignitas, & humanitas Salvatoris, tenetur loca, in quibus Christus ad abolendam nostrorum criminum corruptelam immortaliter, & incorruptibiliter vivens quotidie immolatur, devotis obsequiis visitare, ac ibidem offerre munera cum animi puritate, quanto certiora sunt experimenta rerum, quam ænigmata figurarum. Cupientes igitur ut Ecclesia in honorem Beatissimi Confessoris Christi Francisci Assisiat. constructa, in qua pretiosum corpus ipsius multis coruscans miraculis requiescit, & quam nos ipsi ad honorem Dei, & Confessoris ejusdem duximus dedicandam, congruis honoribus frequen-

quentetur; universitatem vestram monemus, & hortamur in Domino, ac in remissionem vobis injungimus peccatorum, quatenus ad Ecclesiam ipsam imploraturi a Domino vestrorum veniam delictorum in devotione, ac humilitate spiritus accedentes; digna ibidem vota, & munera pro delictorum vestrorum remediis offeratis. Nos enim de omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus vero pœnitentibus, & confessis, qui eandem Ecclesiam in anniversario dedicationis ipsius, & in quindecim diebus sequentibus annis singulis venerabili ter visitarint, & ibidem manum porrexerint pietatis, duos annos, & octoginta dies, de injunctis sibi pœnitentiis misericorditer relaxamus. Datum Assisi 3. Id. Junii, Pont. nostri anno decimo.

Innocentius Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilectis Filiis, Generali, & Provincialibus
Ministris, ac aliis Fratribus Ordinis Fratrum Mi-
norum, Salutem & Apost. Benedict.*

Cum tanquam veri, & fideles Christi ministri elegeritis vobis in domo Domini mansiones; dignum esse credimus, ut habitacula vestra inter alias honorabiles congregations fidelium statuamus. Hinc est igitur, quod vestris supplicationibus inclinati praesentium auctoritate decernimus, ut Ecclesiae vestrae omnes, ubi Conventus existunt, Conventuales, vocentur: concedentes vobis nihilominus, ut in ipsis Ecclesiis ad opus Fratrum, & conversorum vestrorum habere libere cemeteria valeatis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis, & concessionis infringe-

gere, &c. Si quis autem, &c. Datum Perusii, 12. Kal. Sept. Pont. nostri anno 10.

Sub est plumbea pendens Bulla. Innocentius
PP. IV.

**Innocentius Episcopus Servus Servorum
Dei.**

*Dilectis Filiis Guardiano, & Fratribus Or-
dinis Fratrum Minorum Sancti Francisci Assiat.*

VESTRÆ meritis Religionis inducimur, ut vos prosequamur gratia, quæ vestris esse dignoscitur necessitatibus opportuna. Hinc est, quod nos paupertati, quam propter Christum voluntarie sustinetis, paterno compatientes affectu, ut de usuris, rapinis, & aliis male aquisitis, dummodi ii, quibus ipsorum restitutio fieri debet, nequeant invenire, nec non de quibuslibet legatis indistincte in pios usus relictis, redemptione votorum, Jerosolymitan. dumtaxat excepto, usque ad quingentas libras recipere valeatis, vobis auctoritate præsentium concedimus facultatem; si pro similium receptione alias non sitis a nobis hujusmodi gratiam consequuti. Ita quod voentes, ad executionem hujusmodi votorum, & alii ad restitutionem aliam faciendam per ea, quæ vobis contulerint, minime teneantur, sed ad restituendum residuum auctoritorum, remaneant nihilominus obligati. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel &c. Si quis autem &c. Datum Laterani 6. Id. Februarii, Pontificatus nostri anno undecimo.

Bulla plumbea, Innocentius PP. IV.

Innocentius Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilecto Filio Fratri Philippo de Campello Or-
dinis Minorum Magistro, & Præposito operis Ec-
clesiæ Sancti Francisci Assisiat. Sal. & Apost. Bened.*

Ecet, & expedit honorificas illis ædificare Basilicas, qui
suis glorioſis meritis præcelſum Aulæ Cœleſtis habitacu-
lum ſunt adepti, ut qui digni habiti ſunt honore in regione
ſuperna perpetuo ſublimari, omnimoda in terris devotione
a Christi fidelibus merito venerentur: fiantque ſibi ab illis
Ecclesiæ celebres, in quibus convenienter adoretur omnipo-
tentis, & eorum memoria ſolemniter percolatur; ut dum ſic
decor domus Dei diligitur, & tabernaculum studioſe compo-
nitur ſuæ laudis, ejus propiciatio Sanctorum iſorum inter-
cessionibus facilius, & uberius impetretur. Hinc eſt, quod
cum venerabilis Ecclesia S. Francisci Assisiat. non dum ſit de-
centi, pro ut convenit, opere consumata, nos cupientes,
ob reverentiam Sancti ejusdem Seduli apud Deum pro po-
pulo Christiano Patroni, dictam Ecclesiam, & nobili com-
pleri structura, & insignis præminentia operis decorari; ut
oblationes in pecunia, tu, & alii, qui Præpoſiti operis ejus-
dem Ecclesiæ pro tempore fuerint, ad Altaria iſius Ecclesiæ
ac alias etiam pro eodem opere recipere valeatis, in idem
opus totaliter, & fideliter expendendas prout Ven. Frater
noster Ostien. & Velletron. Episcopus, vel alius Romanæ
Ecclesiæ Cardinalis, qui Ordinis Fratrum Minorum Prote-
ctor exſtiterit, ordinandum, vel disponendum duxerit. Con-
trariis ejusdem Ordinis statutis, & inhibitionibus Generalis,
ſeu Provincialis Ministrorum, aut Custodis, vel Guardiani
loci, ſeu aliorum Fratrum iſius Ordinis nequaquam obſtan-
tibus, auſtoritate Apoſtolica indulgemus. Nulli ergo omni-

no hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Præsentibus post vigesimum quintum annum minime valituris. Datum Assisii 6. Id. Julii, Pontificatus nostri anno undecimo.

Plumbeum signum, &c.

**Innocentius Episcopus Servus Servorum
Dei.**

*Dilectis Filiis Fratribus Minoribus Eccle-
siae Beati Francisci de Assisio Salutem & Apo-
stolicam Benedictionem.*

Dignum existimavimus, & congruum, quod loca sacra, & religione conspicua, sicut devotione coluntur fidelium, sic specialibus honorentur gratiis, & insigniis decentibus decorentur, ut ex iis salutares Catholicæ plebis affectus ad ipsorum venerationem locorum vehementius inardescant, & sicut ipsa devotio habita circa illa est ad impendendam eius honorabilem gratiam induciva, sit & exhibita ipsis gratia singularis fit allectiva fidelium ad exhibendam illis reverentiam ampliorem. Hinc est, quod cum Ecclesia vestra B. Francisci de Assisio specialis quidem Apostolicæ Sedis, & ad eam nullo pertinens mediante, inter cæteras Regulares venerabilis habeatur, & ad eam pro ipsius pretiosi confessoris honore, cuius corpus requiescit ibidem, Christiani populi undique confluat multitudo. Nos ob hoc ipsam, quam amore præcipuo prosequimur, & favore, volentes præ aliis Ordinis Fratrum Minorum Ecclesiis privilegiis, & gratiis insigni-
re,

re, ut eadem Ecclesia libros, calices, thuribula, cruces, Bascilia sive de auro, sive de argento, tunicas, dalmaticas, planetas, & cappas, seu pluvialia, & quæque indumenta, & paramenta tam ferica, quam alia, sive ad Altarium, & personarum, sive ad alium ipsius Ecclesiæ ornatum; campanas quoque magnas, & parvas, & cætera ornamenta, & vasæ Ecclesiastica libere, ac specialiter habere valeat, auctoritate Apostolica indulgemus; distinctius inhibentes, ne Generalis, vel Provincialis Minister, seu Custos, aut Guardianus, qui pro tempore fuerint, vel quivis frater, seu Capitulum Generale, vel Provinciale, aut particulare Ordinis ipsius, seu quælibet alia persona Ecclesiastica, vel sacerdotalis ea, quæ ipsa Ecclesia de prædictis nunc habet, vel habebit in posterum, & quæ pro iis dabuntur, vel offerentur eidem, sibi auferre, vel exinde amovere, aut alibi transferre, seu pignori obligari, vel quoquomodo distrahere, aut quomodolibet alienare præsumat, absque mandato Sedis Apostolicæ speciali, & decernentes, si secus præsumptum fuerit, irritum, & inane. Non obstantibus quibuscumque statutis, vel constitutionibus contrariis ipsius Ordinis, confirmatione Apostolica, vel quacunque firmitate alia roboratis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis, inhibitionis, & constitutionis infringere, vel, &c. Si quis autem, &c. Datum Assisi, 17. Kal. Augsti, Pontificatus nostri anno undecimo.

Sub est plumbea Bulla. Innocentius PP. IV.

Innocentius Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilectis Filiis Ministro, & Fratribus S.
Francisci Assien. de Ordine Fratrum Minorum,
Sal. & Apost. Benedict.*

Consecrationes Altarium in quibus Christus mirabiliter vives ad nostrorum abolendam criminum corruptelam in Ministerio immolatur Altaris, Christianus populus cum puritate animi venerari tenetur, dedicando membra sua Domino servitura justitiae in sanctificatione, quæ prius iniquitati, & immunditiæ serviebant; ut sic quæ per Christi Ministros in Ecclesiis exhibentur visibiliter, mystice in templo fidelis animæ peragantur. Cupientes itaque, quod Ecclesia vestra, quæ per nos ad honorem Dei, & Beati Francisci Confessoris in prima Dominica ante Festum Ascensionis Domini extitit dedicata congruis honoribus a Christi fidelibus frequentetur, & frequentantes pro tali solemnitate, quam peragunt, spirituali munere gratulentur: de omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus vere poenitentibus, & confessis, qui ad Ecclesiam ipsam in anniversario die dedicacionis ipsius, videlicet a prædicta Dominica, & usque ad subsequentes octavas Pentecostes illi proximas causa devotionis accesserint, annuatim duos annos, ac octoginta dies de juncta sibi poenitentia misericorditer relaxamus. Datum Anagniæ 7. Id. Augusti, Pontif. nostri anno duodecimo.

Pendulum plumbum cum inscriptione. Innocentius PP. IV.

Alexander Episcopus Servus Servorum Dei.

*Charissimæ in Christo filiæ Comitissæ de Ar-
deth, & filiis suis Patavien. Diæc. Salutem &
Apostol. Benedictionem.*

AD illa potissime debetis prompti esse, ac faciles, ex quibus præconium humanæ laudis vobis acquiritur, & cultui divino vacantium justum desiderim adimpletur. Sane dilecti filii Custos, & Fratres Sancti Francisci Assisiat. Ordinis Fratrum Minorum nobis exponere curaverunt: quod cum Charissimus in Christo filius noster Rex, Wenceslaus Bohemiæ iilustris quandam summam marcarum auri, in subsidium operis Ecclesiæ Sancti Francisci pietatis intuitu transmitteret, Nuntii summam deferentes eandem, propter viarum pericula, custodiæ quondam Comitis de Ardeth viri tui, filia Comitissa, ipsam fiducialiter commiserunt. Et licet idem Comes partem dictarum marcarum restituerit Fratribus memoratis, eo tamen postmodum viam universæ carnis ingresso, vose residuo, scilicet quinque marcis auri eis pro vestræ voluntatis libito denegatis satisfacere; quamquam præfatus Comes de hoc sibi per manus tuas, dicta Comitissa, satisfieri mandavit in ultima voluntate. Quia vero dictarum marcarum detentio esse non potest sine nota infamiae, animarum periculo, & prædicti operis præjudicio manifesto, nobilitatem vestram attente rogandam duximus, & monendam, in remissionem vobis peccaminum injungentes, quatenus de dictis quinque marcis Nuntiis ipsorum Custodis, & Fratrum sine qualibet difficultate, seu dilatione satisfacere affectu benigno curetis. Ita quod super hoc non literas adjicere, sed veram sinceritatem possimus exinde dignis in Domino laudi-

dibus commendare. Dat. Neapoli 14. Kal. Aprilis, Pontif.
nostrī anno primo.

Pendet plumbum funiculo transfixum, habet
que impressas Apostol. Petri, & Pauli facies ex
una, & ex alia parte inscriptionem, Alexander
PP. IV.

Alexander Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilectis Filiis, Guardiano Sancti Franci-
sci, vel ejus Vicario Assisiat. Ordinis Minorum.
Salutem & Apost. Benedictionem.*

Cum felicis recordationis Innocentius PP. Prædecessor no-
ster libros, & quædam alia per dilectum filium Fratrem
Laurentium nunc electum Antibarent; in sacristia Ecclesiæ S.
Francisci fecerit commendari, devotioni tuæ per Apostolica
scripta mandamus, quatenus libros, & bona ipsa Petro ser-
vienti nostro latori præsentium facias assignari: quæ autem
assignaveris ei, nobis tuis literis intimare procures. Datum
Anagniæ 8. Kal. Octobris, Pontif. nostri anno primo.

Sub est Bulla plumbea per cordulam tracta. Ale-
xander PP. IV.

Alexander Episcopus Servus Servorum Dei.

*Universis Christi fidelibus præsentes literas
inspecturis, Sal. & Apost. Bened.*

ADveneranda Sanctorum merita gloriofa fideles Christi eo libentius invitamus, quo id ad eorum salutem novimus specialius pertinere. Cum igitur sicut venerabilis Frater noster Episcopus, & dilecti Filii Capitulum Cracovien. nobis significare curarunt, ipsi ad honorem B. Stanislai Martyris in Ecclesia S. Francisci Affiliat. in qua per felicis recordationis Innocentium PP. Prædecessorem nostrum, nobis tunc in minori constitutis officio præsentibus, idem Martyr Sanctorum Catalogo est adscriptus, altare construi fecerint, & illuc transmiserint de ipsius reliquiis, ut ibidem a Christi fidelibus honoretur, omnibus vere pœnitentibus, & confessis, qui eandem Ecclesiam in Festo ipsius Martyris, & infra octavas ejusdem annuatim venerabiliter visitaverint, de omnipotenti Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, centum dies de injunctis sibi pœnitentiis misericorditer relaxamus. Datum Laterani, 7. Kal. Februarii, Pontificatus nostri anno secundo.

Subest, transvexo serico flavo, rubeoque funiculo, plumbum. Alexander PP. IV.

Alexander Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilecto filio Custodi Fratrum de Ordine Mi-
norum Ecclesiæ Sancti Francisci Assisiat. Sal. &
Apost. Bened.*

Pro reverentia Beati Francisci Confessoris, ad quem devo-
tionis affectum gerimus specialem, tuis votis libenter an-
nuimus, quæ pietati conformia, & animarum profectui esse
percipimus opportuna. Hinc est, quod nos tuis, & dilecto-
rum filiorum Fratrum Ecclesiæ ipsius Sancti de Assisio suppli-
cationibus annuentes, discretioni tuæ præsentium auctorita-
te concedimus, ut illis, qui causa devotionis ad eandem Ec-
clesiam accedentes, aliquid in executione votorum emissio-
rum super visitatione ipsius Ecclesiæ omiserint, cum ab eis
humiliter fueris requisitus, salutarem poenitentiam super hoc
possis injungere, prout secundum Deum videris expedire.
Datum Viterbii 2. Non. May Pontificatus nostri anno 4.

Subest, per cordulam plumbeum signum.

Alexander Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilecto Filio Custodi Fratrum de Ordine
Minorum Ecclesiæ Sancti Francisci Assisiat. Sal.
& Apost. Benedict.*

Pro reverentia Beati Francisci Confessoris, ad quem devo-
tionis affectum gerimus specialem, tuis votis super iis li-
benter annuimus, quæ pietati conformia, & animarum pro-
fe-

fectui esse percipimus opportuna. Hinc est, quod nos tuis,
 & dilectorum filiorum Fratrum Ecclesiae ipsius Sancti de Af-
 fissio supplicationibus annuentes, praesentium tibi auctoritate
 concedimus, ut eorum omnium, qui de remotis partibus ad
 Ecclesiam ipsam causa devotionis accesserint, & suorum ne-
 quiverint habere copiam Sacerdotum, cum ab ipsis requisi-
 tus fueris, tu, & fratres Presbyteri tui Ordinis, tam in ipso
 loco morantes, quam etiam venientes undecumque ad sole-
 mnitatem praedictam, quibus id duxeris committendum, eo-
 rum omnium confessiones audire valeatis, & sibi pro com-
 missis injungere poenitentiam salutarem; nisi forte talia com-
 miserint, propter quae Sedes Apostolica sit merito consulenda.
 Datum Viterbii 6. Kal. Octobris Pontificatus nostri an-
 no quarto.

Bulla. Alexander PP. IV.

Alexander Episcopus Servus Servorum
 Dei.

Dilectis Filiis nobilibus viris potestati, &
 Capitaneo Januen. Sal. & Apost. Bened.

IN iis, quae sunt digna fieri, & conformia rationi, sincer-
 itatem vestram promptam invenire credimus, si ad hoc eam
 nostris literis inducamus. Sane pro parte dilectorum filiorum
 Custodis, & Fratrum Sancti Francisci Assisiat. Ordinis Fra-
 trum Minorum fuit propositum coram nobis, quod nonnulli
 Christi fideles de Marocchio quandam pecuniae summam in
 subsidium operis Ecclesiae ipsius Sancti Francisci miserunt in-
 tuitu pietatis, at cum nuntii eandem pecuniam deferentes,
 illam propter viarum pericula, custodiae Nicolai Calvi, &
 Joannis de Moniardino Civium Januen. fiducialiter commi-

fissent, iidem cives eam sibi in civitate Januen. restituere promiserunt. Et licet nos postmodum eis, super hoc petentibus diffugia, & promissionem suam in hac parte non curantibus adimplere, per literas nostras preces direxerimus, & mandatum, ut praedicta pecunia nuntiis ipsorum custodis, & Fratrum satisfacere, sine qualibet difficultate, seu dilatione curarent; quia tamen hujusmodi nostris precibus, & mandato penitus ob auditis id efficere non curarunt; pro parte dictorum custodis, & Fratrum ad nos denuo habitus est recursus. Ne igitur ipsi per verba inania super hoc diutius deducantur: venerabili Fratri nostro Archi-Episcopo Januen. nostris damus literis districte in praeceptis, ut dictos cives moneat, attentius, & inducat, quod infra quindecim dies post monitionem suam Nuntiis dictorum Custodis, & Fratrum de pecunia ipsa integre satisfacere non omittant. Quod si forte ipsi monitis ipsius Archi-Episcopi aquiescere in hac parte neglexerint; ipse eos ad id per excommunicationis sententiam, appellatione remota, compellat: faciens eandem sententiam singulis diebus Dominicis, vel festivis pulsatis campanis, & candelis accensis, per omnes Ecclesias praeditæ civitatis, usque ad satisfactionem condignam, publicari solemniter, ac eosdem cives ab omnibus arctius evitari. Invocato contra eos, si necesse fuerit, auxilio brachii saecularis. Quo circa nobilitatem vestram rogamus, & hortamur attente, per Apostolica vobis scripta mandantes, quatenus eidem Archi-Episcopo, cum ab eo requisiti fueritis, super hoc opportunum favorem, & auxilium impendatis, & si forte protervia eorum civium exigat, vos eos ad satisfaciendum, praefatis Nuntiis de pecunia ipsa, potestate vobis tradita compellatis. Ita quod eisdem Nuntiis vos sibi super hoc propositos reperisse gaudentibus, nos vobis exinde speciales gratias referemus. Dat. Lat. Id. Decembr. nostri anno sexto.

Alexander Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilectis Filiis Perusien. Assisiat. Castellan.
Eugubin. Tudertin. Amelien. Narnien. Interamnen. Spol-
let. Fulginat. & Nucerin. Civitatum, & Dioc. Potestati-
bus, & Communitatibus, Sal. & Apost. Bened.*

Cum dilectos Filios Jacobum Samuelis, & venturam judi-
cис cives Assisiat. in omnibus bonis mobilibus, & immo-
bilibus, ac fese moventibus Ecclesiæ Romanæ dilectorum fi-
liorum Fratrum Ordinis Minorum, de Conventibus civita-
tum, & Diccc. vestrarum contemplatione collatis, & inpo-
sterum conferendis, & omnibus bonis, quæ ipsi Ecclesiæ ex
institutione dicti Ordinis provenerunt, & provenient in fu-
turum procuratores, negotiorum gestores, syndicos consti-
tuerimus, & actores, universitatem vestram rogamus, &
hortamur attente, per Apostolica vobis scripta mandantes,
quatenus prædictos cives, & substituendos ab eis, ac alios
procuratores, quos alias super hoc constituimus, habentes
ob reverentiam Apostolicæ Sedis, & nostram propensius
commendatos, ipsis circa exequutionem commisi sibi officiū
impendatis consilium, auxilium, & favorem, nec permitta-
tis eos, quantum in vobis fuerit, ab aliquibus indebite mo-
lestari. Preces autem, & mandatum nostrum taliter ad im-
plere curetis, quod cives, & alii prædicti vestro fulti præsi-
dio in eodem officio valeant prosperari, nosque devotionem
vestram exinde merito commendemus. Datum Anagniæ 13.
Kal. Octobris Pontif. nostri anno quinto.

Plumbum subest. Alexander PP. IV.

Exstant hujus fammi Pontificis Alexandri quarti plurima diplomata originalia diversis directa Provincialibus, & Fratribus Minoribus, quibus commitit sanctæ inquisitionis munus in variis Italiae Provinciis; & sæpius prævinciam umbriæ vocat ditionem Sancti Francisci. Ex quibus aliqua præcipua directa sunt Fratri Andreæ de Assisio, qui fuit Sacrae Theologie Doctor insignis.

In Sacerario asservantur literæ Apostolicæ originales ejusdem S. M. Alexandri IV. Seraphico Viro Bonaventuræ tunc Generali Ministro directe, quæ idcirco inter alias, quas Seraphicus Pater ab Honorio III. accep-
rat, ibidem servantur, quia eas sanctus Doctor secum deferre consueve-
rat, & huic sacro Conventui tanquam Religionis totius capiti tandem
retinendas consignavit. Placet eas referre ad literam.

Alexander Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilecto Filio Fratri Bonaventuræ Genera-
li Ministro Ordinis Fratrum Minorum, Salutem
& Apost. Benedictionem.*

UT ministerium tibi commissum ad Dei gloriam, & pro-
sperum tui Ordinis statum libere, & efficaciter valeas
exercere, nullusque Fratum ejusdem Ordinis prætextu ali-
eujus licentiæ possit mandatum obedientiæ regularis, aut ipsi-
us Ordinis subterfugere disciplinam, universis, & singulis
Ministris, Custodibus, Guardianis, cæterisque Fratribus præ-
fati Ordinis tenore præsentium, in virtute obedientiæ distri-
ctius inhibemus, ne ipsorum aliquis privilegiis, indulgentiis,
literis, mandatis, vel licentiis quibuscumque pro ipsis, vel
ipsorum aliquo, seu aliquibus, sub quacumque forma ver-
borum ab Apostolica Sede obtentis, uti quoquomodo præsu-
mat absque tuo mandato, & licentia speciali. Nos enim
omnem pœnam, quam hujusmodi nostræ inhibitionis trans-
gres-

gressoribus rite duxeris infligendam, ratam habebimus, & observari, auctore Deo, inviolabiliter faciemus. Si vero ipsorum aliqui electiones, seu postulationes, aut provisiones, quas deinceps celebrari de ipsis in Ecclesiis Cathedralibus, aut fieri contigerit, absque tuo arbitrio acceptare, seu illis consentire præsumperint, nos omnem processum, qui de ipsis, & pro ipsis in hac parte habitus fuerit, irritum decernimus, & inanem, nolentes, ut eis quidquam juris per electiones, postulationes, vel provisiones hujusmodi, eorumque acceptationes, & consensus quomodolibet acquiratur. Ad hæc ut eo efficacius commissum tibi officium exequi valeras, quo majori per nos fueris auctoritate munitus, illam tibi potestatem circa absolutionem Fratrum ejusdem Ordinis ab excommunicationum sententiis, & dispensationem super eorum irregularitatibus, præsentium tenore, concedimus, quam nostri poenitentiarii habere ab Apostolica Sede noscuntur. Cæterum quia pro certo tenemus, quod data tibi sit cœlitus gratia regendi salubriter populum sanctum Dei, ac ejusdem gubernacula Ordinis prospere dirigendi, nobis de te fiducia magna probetur, quod dictus Ordo te illi præsidente continuatis concresceret augmentis, ejusque status, auctore Domino, gratia suscipiet per tuum ministerium incrementa virtutum. Ideoque discretionem tuam monemus, rogamus, & hortamur attente, ac per Apostolica tibi scripta mandamus, in remissionem tibi peccaminum nihilominus injungentes, quatenus sic te cultorem Religionis exhibeas, & vindicem vitiorum, quod eodem ordine tuæ doctrinæ rore completo; tuaque salubri dispositione composito, crescat exinde meritis apud Deum, penes nos gratia, & apud homines clara fama. Nos enim, qui ejusdem profectum, & augmentum Ordinis toto cordis zelamur affectu, tibi in omnibus, quæ tuum contingunt officium, firmiter Apostolico favore adesse proponimus, ac ut idem ordo sub tuo regimine titulis resulgescat insignibus, omnem, quam paterimus, inten-

di-

dimus opem, & operam adhibere. Datum Viterbii 12. Kal.
Novembris Pontif. nostri anno tertio.

Pendet plumbeum signum tam bene servatum,
ut nuper videatur impressum. Alexander PP. IV.

Clemens IV. creatus Perusii nonis Februarii 1265. antea Guido grossus vocatus
nobilis Gallus Narbonen. e vico S. Aegydi, Minorum Ordinem, ob
Seraphici Patris merita, multis cumulavit privilegiis; singulariter autem
hanc Ecclesiam, ut liquet ex ejus Apostolicis literis, quas ad verbum da-
mus. Praeponimus autem primum Privilegium Fratribus Prædicatorum,
& Minorum Ordinum, ad petitionem eorum Generalium conce-
sum, quod prædicti Fratres possint succedere in hæreditates. Erat au-
tem tunc Generalis Minorum S. Bonaventura Prædicatorum vero S. M.
F. Jo. de Vercellis. Idem Clemens visitavit Ecclesiam S. Francisci, &
Sepulchrum S. Claræ, quod & dedicavit. Vide Wadding. an annum 1265.

Clemens Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilectis Filiis, Magistro, & Fratribus Or-
dinis Prædicatorum, nec non Ministro Generali Or-
dinis Fratrum Minorum. Sal. & Apost. Bened.*

O btenu divini nominis, cuius cultui sub sacræ vestræ Re-
ligionis observantia studetis mente devotissima deservi-
re, votis vestris libenter annuimus, & petitiones vestras in
his, quæ digne depositis, favorabiliter exaudimus. Ex
parte siquidem vestra fuit propositum coram nobis, quod
nonnulli Prælati, Clerici, & Laici, in diversis mundi par-
tibus constituti, afferentes vos mundo fore mortuos, nec va-
lentes proprium possidere, vos occasione hujusmodi a qui-
buslibet successionibus excludere moliuntur. Quare pro par-
te vestra fuit nobis humiliter supplicatum, ut ne contingat
vos,

vos, propter hujusmodi præsumptionem talium aliquod incurrere nocumentum, congruum remedium adhibere paterna diligentia curaremus. Nos itaque vestris petitionibus benignius attentes, auctoritate Apostolica declaramus, quod vos in temporalibus bonis, in quibus succederetis in sæculo existentes, licite possitis succedere, & bonorum ipsorum possessiones apprehendere, ac vendere libere, bona ipsa, eorumque pretium inutilitatem vestram convertere, prout vobis melius videbitur expedire. Universas autem interdicti, suspensionis, & excommunicationis sententias, quas contra præsentis declarationis tenorem per quemcunque fieri contigerit, decernimus irritas, & inanes. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis ac constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem, &c. Datum Perusii, 2. Id. Februarii Pontif. nostri anno primo.

Plumbea per cordulam pendet Bulla, cum Apostolorum vultibus, & inscriptione. Clemens PP. IV.

Clemens Episcopus Servus Servorum
Dei.

Dilectis Filiis Custodi, & Conventui Fratrum Minorum Ecclesiae S. Francisci de Assisio Sal.
& Apost. Benedict.

Clarissima merita sanctitatis, quibus gloriofus Confessor Beatus Franciscus vestri Ordinis Institutior in Ecclesia Dei fulsis, & conspicua bonorum operum studia, quibus Deo, ex humili devotione continua redditis vos acceptos, merito nos inducunt, ut Ecclesiam vestram, in qua Confessoris ejusdem corpus venerabile, requiescit, & in cuius honore Ecclesia ipsa no-

noscitur dedicata, dignis favoribus attollamus. Hinc est, quod nos tranquillitati vestræ, ac pacifico statui prædictæ Ecclesiæ præcavere volentes, vestris supplicationibus inclinati, quod juxta dictam Ecclesiam Sancti Francisci, vel aliquos loci vestri limites ad trecentas cannas nulli Ecclesiam, vel oratorium, aut Monasterium quodlibet, sive Hospitale cum oratorio ædificare liceat, vel sæcularem Ecclesiam, vel Regularem, seu domum aliquam in Hospitale convertere, absque Sedis Apostolicæ licentia speciali, vobis, & eisdem Ecclesiæ, ac loco, auctoritate Apostolica præsentibus indulgemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis, &c. Si quis autem, &c. Datum Perusii, Nonis Octobris, Pontif. nostri anno primo.

Serico laqueo ductum plumbum habet insculptas
Apostolorum Principum effigies, & Pontificis no-
men Clemens PP. IV.

Clemens Episcopus Servus Servorum Dei.

*Universis Christi fidelibus præsentes literas
inspecturis, Sal. & Apost. Benedict.*

Cum ad promerenda sempiterna gaudia Sanctorum suffragia sint nobis plurimum opportuna, loca Sanctorum omnium pia sunt devotione fidelium veneranda, ut dum Dei honoramus amicos, ipsi nos amabiles Deo reddant, & illorum nobis quodammmodo vendicantes Patrocinium apud ipsum, quod merita nostra non obtinent, eorum mereamur intercessionibus obtainere. Cupientes igitur ut Ecclesia S. Francisci de Assisio, in qua sanctissimum Corpus ejus venerabiliter requietet, congruis honoribus frequentetur, omnibus vere

pœnitentibus, & Confessis, qui Ecclesiam ipsam in ejusdem sancti Festo, & usque ad octo dies sequentes devote, ac venerabiliter visitaverint annuatim, de omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, unum annum, & quadaginta dies de injuncta eis pœnitentia misericorditer relaxamus. Datum Perusii 5. Octobris, Pontif. nostri anno primo.

Pendet plumbum, &c. Clemens Papa IV.

Clemens Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilectis Filiis, Ministro Provinciali, Cu-
stodi, & Conventui Ecclesiae Sancti Francisci Affi-
fiat. ac Fratribus universis administrationis ipsius Ordinis
Minorum. Sal. & Apost. Benedict.*

Desideriis vestris affectu benevolo debemus annuere, in iis præcipue, quæ noscuntur ad cultum divini honoris pertinere. Hinc est, quod nos vestris supplicationibus inclinati, ut cum generale terræ fuerit interdictum liceat vobis in Ecclesia S. Francisci in Festivitatibus ipsius Sancti, & Anniversario dedicationis prædictæ Ecclesiae usque ad octo dies sequentes solemniter, exclusis excommunicatis, & interdictis, divina officia celebrare; & quibuslibet ob reverentiam ejusdem Sancti tunc ad Ecclesiam prædictam accendentibus (dummodo excommunicati non fuerint) audire divina hujusmodi, devotioni vestræ auctoritate præsentium indulgemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis, &c. Si quis autem, &c. Datum Perusii 2. Kal. Martii, Pontif. nostri anno secundo.

Sub plumbo. Clemens Papa IV.

Diploma Consistoriale, Originale ejus hic habetur in ampio Pargameno.

Clemens Episcopus Servus Servorum
Dei.

*Dilectis filiis Ministro Ordinis Fratrum Mi-
norum & cæteris Fratribus morantibus apud Eccle-
siam Beati Francisci, in loco, qui dicitur Collis Paradisi,
tam præsentibus, quam futuris in perpetuum.*

IS, qui Ecclesiam suam nova prole semper foecundat, dignatus est hæc moderna tempora prioribus conformare, Beati Confessoris Francisci spiritum in charitatis amore per inspirantem gratiam excitavit, ut Apostolorum vestigia imitatus in paupertate, in qua plus charitas proficit, relictis omnibus solum sequutus fuerit æternæ beatitudinis largitorem, & ve-
lut fidelis servus, & prudens laudabiliter operatus in talentis ei creditis fructum in Ecclesia Dei attulit copiosum. Ab ipso enim Ordinis vestri sancta plantatio, cooperante divina gra-
tia, processum habuit, & profectum, quæ palmites honestatis longe, lateque producens, flores protulit, & odores ef-
fudit, ad resecanda nociva, & salubria inserenda. Cum igitur apud Assisium in fundo vobis, & Ecclesiæ Romanæ obla-
to, in loco, qui dicitur Collis Paradisi in ejusdem Confessio-
ris honore, constructa sit Ecclesia, in qua reconditus est tam
preciosus thesaurus, sanctum videlicet corpus ipsius, qui in
tempore iracundiæ factus est reconciliatio, ut pro peccatis
populorum fieret intercessor. Nos cum dignum sit, & con-
veniens, ut eadem Ecclesia prærogativa libertatis gaudeat, &
honoris, propter eum, quem in Cœlis Dominus exaltavit,
pro ejus reverentia Ecclesiam ipsam sub Beati Petri, & no-
stra

stra protectione suscipimus, & praesentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes, ut Ecclesia ipsa nulli, nisi Romano Pontifici sit subjecta, & vestri ordinis, cuius institutor, & Pater exstitit Confessor predictus, Caput habeatur, & Mater, ac in ea per fratres ejusdem ordinis perpetuo serviatur. Prohibemus insuper, ne quis audiat in eandem Ecclesiam excommunicationis, vel interdicti sententiam promulgare, quam si proferre contingeret, tanquam contra Sedis Apostolicæ indulta prolatam, decernimus non tenere. Pro consecrationibus vero Altarium, sive pro oleo sancto, vel quolibet alio Ecclesiastico Sacramento nullus ab eadem Ecclesia sub obtentu consuetudinis, vel alio modo quidquam audeat extorquere; sed haec omnia gratis vobis Episcopus Diocesanus impendat. Alioquin liceat vobis quemcumque malueritis Catholicum adire Antistitem, gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habentem, qui nostra fretus auctoritate vobis quod postulatur impendat. Quod si Sedes Diocesani Episcopi forte vacaverit, interim omnia Ecclesiastica Sacra menta a viciniis Episcopis accipere libere, & absque contradictione possitis, sic tamen, ut ex hoc in posterum nullum proprio Episcopo prejudicium generetur. Quia vero interdum eadem Ecclesia non habet loci Diocesani Copiam, si quem Episcopum Romanæ Sedis, ut diximus, gratiam, & communionem habentem, & de quo plenam notitiam habeatis, per vos transire contigerit, ab eo benedictiones vasorum, & vestium, consecrationes Altarium, ordinationes Fratrum Clericorum auctoritate Apostolicæ Sedis recipere valeatis. Cum autem Generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis januis, exclusis excommunicatis, & interdictis, non pulsatis campanis, & suppressa voce divina officia celebrare. Paci quoque, & tranquillitati vestrae paterna in posterum sollicitudine providere volentes, auctoritate Apostolica prohibemus, ut infra clausuras locorum vestrorum nullus rapinam, seu furtum facere, ignem appo-

nere, sanguinem fundere, hominem temere capere, vel interficere, seu violentiam audeat exercere. Ad indicium autem hujus libertatis, ab Apostolica Sede perceptæ, unius libræ ceræ censum nobis, & successoribus nostris annis singulis persolvetis. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatam Ecclesiam temere perturbare, aut ejus bona auferre, vel ablata retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integre conserventur, eorum, pro quorum gubernatione, ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis pro futura; salva Sedis Apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tentaverit, secundo, tertiove componita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis, honorisque sui careat dignitate, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo & sanguine Dei, & Domini Redemptoris nostri IESU Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ subjaceat ultiōni. Cunctis autem eidem loco sua iura servantibus sit pax Domini nostri IESU Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipient, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Amen.

Signum Pontificium. Oculi mei semper ad Dominum.

Ego Clemens Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

In medio subscribunt propriis manibus Cardin. Episcopi, cum suis signis.

Ego Stephanus Prænestinus Episcopus subscripti.

Ego Fr. Jo. Port. & S. Rufinæ Episcopus.

Ego Henricus Ostien. & Velletron. Episcopus.

Ad dexteram cum suis signis subscripti cernuntur Cardinales Presbyteri.

Ego Ancherus tit. S. Praxedis Presbyter Cardinalis subscripti.

Ego

Ego Guilelmus tit. S. Marci Presbyter Cardinalis.
Ego Fr. Anibaldus Basilicæ SS. Apostolorum Pres-
byter Card.

Ad levam Cardinales Diaconi, quisque præmisso pro-
prio signo.

Ego Riccardus S. Angeli Diaconus Cardinalis.

Ego Jacobus S. Mariæ in Cosmedin Diaconus Card.

Ego Guttifredus S. Georgii ad velum aureum Diac.
Card.

Ego Hubertus S. Eustachii Diaconus Cardinalis.

Ego Jordanus SS. Cosmæ & Damiani Diaconus
Cardinalis.

Ego Matthæns S. Mariæ in Porticu Diaconus Car-
inalis.

Datum Perusii per manum Magistri Michaelis S. Romanæ Ec-
lesiæ Vice-Cancellarii 17. Kal. May Indictione 9. Incarnatio-
nis Dominicæ Anno 1266. Pontificatus vero Domini Cle-
mentis Papæ IV. anno secundo.

Serico flavo, rubeoque transfixa laqueo pen-
det plumbea Bulla Sanctorum Petri, & Pauli fa-
cies ex una referens, & ex alia Clemens Papa IV.

Cum in sacro Cenventu essent, & sint Aedes Pontificiæ in signum immediatæ sub-
jectionis ejus Sedi Apostolicæ; erat quoque ibi depositum Pontificium,
in quo variæ res servabantur, ut ex multis literis constat. Erat etiam
Armorum locus in inferiori parte earundem Aëdium, ut liquet ex in-
frascriptis.

Clemens Episcopus Servus Servorum Dei.

Dilectis filiis Custodi, & Fratribus Minoribus de Affisio Sal. & Apost. Bened.

RECEPIMUS arma, & alia, quæ per nuntium nostrum, sicut vobis mandavimus, destinatis. Unde cum adhuc indigeamus quibusdam armaturis, quæ sunt in scriniis penes vos de mandato nostro depositis; volumus, & per Apostolica vobis scripta mandamus, quatenus easdem armaturas, per dilectum filium Magistrum Albertum de Parma scriptorem nostrum, latorem, præsentium nobis, viis præsentibus, destinatis. Datum Viterbii 5. Kal. Julii Pontif. nostri anno quarto.

Pendet plumbum cordula transvexum. **Clemens Papa IV.**

Defuncto Sanctissimo Pontifice Clemente IV. Cardinalibus inter se dissidentibus vacavit Sedes annis duobus, & mensibus fere novem. Tandem S. Bonaventuræ Generalis monitu electus fuit Tealdus Vice-Comes Placentinus, Archi-Diaconus Leodiensis, non Cardinalis, absens in Syria, qui Gregorius X. nuncupatus est. E Syria regressus, Viterbii, ubi electus fuerat, confirmatus est 6. Kal. Aprilis in Basilica duodecim Apostolorum Presbyter, & Episcopus consecratus; Pontificatus suscepit insigniæ 1272. & anno sequenti in Fœsto Pentecostes S. Bonaventuram Cardinalem creavit Albanensem Episcopum, &c.

Hic Pontifex animum totum dedit celebrando Concilio Generali pro subsidio terræ sanctæ, Græcorum ad Romanam Ecclesiam unione, & morum reformatione, fuitque celebratum Lugdunii, Anno 1274. ipso praesidente, & inter alios assistentibus Cardinalibus Minoritis Vice-Domino, & Bonaventura,

Roma Lugdunum petens ad præfatum Concilium, Florentia, per quam transibat, misit Affisium Nuntium ad sumenda duo scrinia, quæ in ædibus Pontificiis asservabantur. Literæ hæ sunt.

Gregorius Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilectis Filiis, Custodi, & Fratribus Ordinis
Minorum de Assisio, Sal. & Apost. Bened.*

Volumus, & per Apostolica vobis scripta mandamus, quatenus duo scrinia nostra, cum aliis rebus nostris in domo vestra deposita, quæ dilectus filius Honoratus serviens noster, lator præsentium, sub signo, quod defert, duxerit eligenda; eidem Honorato, quem ad hoc specialiter mittimus, nobis deferenda per eum, sine difficultate aliqua assignetis. Nos enim faciendi nomine nostro receptionem vobis de prædictis duobus scriniis, quæ sibi duxeritis assignanda, plenam sibi concedimus facultatem. Datum Florentiæ 9. Kal. Julii Pontif. nostri anno secundo.

Inpendenti plumbo. Gregorius Papa X.

Nicolaus III. antea Joannes Cajetanus Ursinus Diaconus Cardinalis Ordinis Minoritarum Protector, cui adhuc infantulo S. Franciscus suam Religione commendaverat, cuius Pater Matthæus Rubeus de Ursinis, frater de pœnitentia, ab ipso Sancto Francisco induitus fuerat, eique sui infantuli Pontificatum prædictum.

Hic Pontifex confirmavit literas Gregorii IX. de veritate sacrorum stygmatum B. Francisci ab omnibus Christi fidelibus credenda, cuius Diploma exstat in hoc Archivio sacri nostri Conventus.

Ex deposito Pontificio hujus sacri Conventus quamdam Arcam asportari ad se Romam jussit his literis,

Nicolaus Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilectis Filiis, Custodi, Guardiano, & Fra-
tribus Assisiat. Salut. & Apost. Bened.*

Ad vos, & locum vestrum prærogativam specialis afe-
tione habentes fecimus ab olim, dum eramus in mi-
nori officio constituti, nonnulla de rebus nostris per dilectos
filios Magistrum Petrum Facistantem tunc Camerarium, &
Fratrem Constantimum Ordinis vestri familiares nostros, in
loco ipso deponi, a vobis fideliter conservanda; & tandem
nemini, nisi certo, & fideli Nuntio nostro de recipienda, &
aperienda libere Arca, in qua res ipse consistunt, speciales
nostras deferenti literas assignanda. Volentes itaque diebus
istis ad nos res ipsas deferri, dilectum filium Andream de
Nivernis Clericum, & familiarem nostrum latorem præsen-
tium, de cuius fidelitate confidimus, ad vos propter hoc
specialiter duximus destinandum; devotioni vestræ per Apo-
stolica scripta mandantes, quatenus Arcam, & res easdem
dicto Andreæ nostro nomine, sic liberaliter sine diminutione
qualibet assignetis, ad nos juxta nostrum beneplacitum de-
ferendas, quod exinde possitis tamquam devotionis filii me-
rito commendari. Datum Romæ, apud S. Petrum, Kal.
Januarii, Pontificatus nostri anno primo.

Sub plumbo. Nicolaus III.

Habemus alias literas originales ejusdem Pontificis testantis veritatem Canoniza-
tionis, & realis stygmatizationis S. Francisci, quas cum aliis ad id per-
tinentibus vide.

Nicolaus Episcopus Servus Servorum
Dei.

*Dilectis Filiis, Capitulo Generali Ordinis
Fratrum Minorum, Sal. & Apost. Bened.*

Convenientibus vobis in unum, qui Christi pauperis pauperatis semitas voluntarie effecti participes delegistis, jam non est, nisi quæ Dei sunt constanter appetere, vias mandatorum ejus dilatato corde percurrere, primum sequendo pauperem Franciscum, vestri Ordinis plantatorem, qui mundi caduca respuens, mundum munde pertransiens, mundo vivendo moriens, vixit Deo, qui vivens præmium sibi æternæ vitæ promeruit, & vobis vivendi regulam, velut adeptionis filiis dereliquit, ut vos Christo junctus adjungeret, & hæres ejus effectus vos Christo redderet cohæredes. Hic est ordo, quem sponsus in canticis geminando commemorans bis hortum repetit, binum ejus fructum contemplativum, & activum patenter insinuans; bis conclusum, sæpe divinæ legis, & custodiæ Angelicæ innuens, vel potius vallum prædictæ regulæ, & specialem custodiam ipsius ordinis, quam de ipso Romana gerit Ecclesia manifestans. Hic est fons scientiarum fluenta scaturiens, signatus paupertatis insigniis & in sui primo Institutore Christi stygmatibus insignitus. Propterea ordinem ipsum, quem sic in domo Domini prælucere conspicimus, a nostris quasi primordiis, sensibus nostris infiximus, circa cum sollicitudine vigilantes, ut nullius ibi succrescentis herbæ contagium famæ suæ reprimat odorem, vel ejus decorem obnubilet sed Deo propitio, protegatur a noxiis, salubria semper incrementa suscipiat, & pacis affluat ubertate. Digne igitur plenis in Domino gaudiis exultamus, dum vos illius sectatores inspicimus, qui delicias terrestres aspernans, asperitatis onera supportavit, ut

inter electos D^ei appareret prælucidus in excelsis, cujus vos regulam profitentes, existitis eximii testimoniorum Domini testatores: nec indigne lætamur, quod in vobis eadem delectatur Ecclesia, & in fragrantia vestrorum operum odorem suavitatis assumit. Nam super vos nomen Domini percipimus invocatum, & post vocem revocationis æternæ in regione vivorum vos sibi credimus placituros. O beata suavitatis paupertatis, qua mundi derelictis illecebris ad felicitatis gloriam pervenitur! o beata terrenarum deliciarum abstio, qua spiritus humilitatis reficitur gratia salutari, & tandem gratia ipsa refecti coronam gloriæ promerentur! Profeto quæ ordinem ipsum contingunt nobis ipsis adscribimus, nec circa illa locum vigiliis indulgentes, dum de instanti vestro Generali Capitulo celebrando hactenus ageretur, præsentiam dilecti filii nostri Hieronymi Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis ibi cognovimus esse utilem, & propter hoc ei literas nostras sub certa forma direximus, ut præsentialibus ejus affatibus tam sanctæ congregationis reficeretur amænitas & in agendis procedendo consultius, vobis, & eidem ordini grata solamina provenirent. Sed eodem Cardinale sui corporis infirmitate detento ab aliquibus, citra diebus non credimus incepsum redditum ea prosequutione posse perficere, quod eidem Capitulo, pro ut deliberatio nostra conceperat, interesseret. Nihilominus, si sic propitiaretur altissimus, quod ad dictum Capitulum posset decenti tempore pervenire, sicut nunc ex aliquorum relatione sentimus, illum ad vos pro consolatione vestrarum mentium disponimus destinare. Quod si forte aliquo casu id complere nequiverit, confidimus, quod omnipotens Dominus vobis in iis vias suæ miserationis aperiet, vos ad salubria diriget, ac propitiabitur votis vestris, ita quod ex vestris actibus, in divinis beneplacitis radicatis fructus vobis, & eidem ordini utiles, Deo, ac nobis placitos, dante, Domino resultabunt. Verum Pastoralis officii debitum exequentes, vos ad quæque salubria pa-

paternis monitis, & benignis exhortationibus invitamus, affectantes ex intimis illa vestris insidere præcordiis, in his potissime, quæ hoc tempore circa directionem ipsius ordinis, ac conservationem institutionum salutarium, ex quibus laus, & honor aquiritur, agenda percipimus, ut charitatis & unionis vestræ funiculus sic alimento veræ pacis, & inviolabilis concordiæ foveatur, quod nullam sui partem cujusvis debitum adversitatis, seu commotionis impulsus; quin potius ille sus, & stabilis nullius corruptentis maculam habiturus, perpetuo ad laudem divini nominis conservetur. Super quo sunt vobis in speculum, & exemplar illius Almi merita confessoris, qui ordinem prædictum instituit, coluit, & cultum claritate beatitudinis illustravit. Cæterum ut vobis qui spiritualium operatione proficitis, & ob nomen Domini corporaliter laboratis, propter utrumque charitatis ordinatæ præmium rependatur, universis, & singulis de ordine vestro, qui ad præfatum Capitulum convenerint, nec non & aliis Christi fidelibus, qui congregatis in ipso Capitulo Fratribus, ipso durante pietatis suæ manus porrexerint adjutrices: dummodo vere poenitentes existenterint, & confessi; Fratribus scilicet, qui circa præmissa sollicite laborarint, & operosa sedulitate vacarint, unum annum, & aliis, qui congregatis ibidem pias eleemosinas erogarint, centum dies de injunctis sibi poenitentiis misericorditer relaxamus. Cum autem imbecillitatem nostram oporteat divinæ manus sustentari præsidis; devotionem vestram rogamus, & hortamur in Domino, quatenus pias affectiones vestras circa nos excitet debitum charitatis, & inspectis nostræ mentis affectibus, nos in vestris orationibus divinæ clementiæ commendetis, ut per intercessionem vestram in administratione commissa nobis dignetur sua misericordia nostros supportare defectus, & actus nostros in suorum dirigire semitam mandatorum. Datum Romæ, apud S. Petrum Id. May, Pontif. nostri anno secundo.

Sub est plumbeum sigillum. Nicolaus Papa III.

Nicolao III. succedit in Pontificatu Martinus IV. antea Simon Bria Gallus Titulo S. Cæciliae Cardinalis; qui suæ devotionis affectum erga B. Franciscum, & Ecclesiam hanc manifestavit, nam & in morte, quæ Perusii accidit, habitum Minoriticum postulavit, induit, & cum illo sepeliri voluit, corpusque suum ad Assiatem S. Francisci Basilikam transferri jussit, quæ hodie dum a Fratribus Conventualibus inhabitatur; reliquo inter alios Jacobo Cardinale Sabellio, qui ei in suprema successit dignitate, testamenti, & ultimæ suæ voluntatis exequutore.

Honorius IV. volens adimplere prædecessoris voluntatem, Perusini obstantibus scripsit, præcipiens, ut Corpus Martini IV. ad Ecclesiam S. Francisci Assisensis transferendum darent. Diplomata Originalia habemus duplicita, tum ad Episcopum, & Clerum, quam etiam ad proceres civitatis.

Honorius Episcopus Servus Servorum Dei.

*Venerabili Fratri Episcopo, dilectis filiis
Archipresbytero, & Capitulo Perusino, Sal. &
Apost. Bened.*

VEstram non credimus latere notitiam, qualiter f. r. Martinus Papa IV. Prædecessor noster, ob devotionis specialis affectum, quem erga gloriosum, & venerabilem Confessorem B. Franciscum de Assisio, cuius clarissimis meritis Dei decoratur Ecclesia, Italia rutilat, vestraque Religio qualibet quibusdam specialibus titulis insignita refulget, in Ecclesia, quæ in honorem ejusdem sancti apud Assisium constructa dignoscitur, elegit in sua voluntate ultima Ecclesiasticam sepulturam; nobis tunc in minori officio positis, & quibusdam ex fratribus nostris hujusmodi suæ voluntatis exequitoribus constitutis. Postmodum autem ad Apostolicæ dignitatis fastigium divina dispositione vocati, magnis, & arduis, quæ cura Pastoralis officii secum trahit, occupati negotiis, ad exquendam prædecessoris ejusdem hujusmodi voluntatem operarias manus exhibere nequivimus, prout & gerebamus in vo-

Votis, & ipsius negotii qualitas requirebat. Cum itaque magno desiderio cupiamus, ut pia prædecessoris dispositio prælibati suum in hac parte consequatur effectum, universitatem vestram rogamus, monemus, & hortamur attente, per Apostolica vobis scripta mandantes, quatenus tamquam viri providi, & discreti, ac justitiæ zelatores, ad exactæ considerationis reducentes examen quam explorati juris existit, quamque mortalibus debitum, ut extremæ voluntates ipsorum libere impleantur, reverendum præfati prædecessoris corpus, non solum juxta dispositionem prædecessoris ejusdem, ad eandem libere deferri Ecclesiam permittatis, quinimmo illud illuc deportare volentibus tumulandum, ut id condigna honorificentia, dante Domino, agi possit, pro nostra, & Apostolicæ Sedis reverentia, quam in vestris actibus, summopere conservare vos condecet, favorabiliter assistatis, tanto nobis proinde propensius placituri, quanto efficacius, & liberalius quod a nobis in hoc fiducialiter petimus, perducere curabitis in effectum. Cupimus etenim, ut super hoc sic devote, sic prompte vos gerere studeatis, ut exinde non immerito possimus vos efferre laudibus, & aliud in hac parte provisionis adhibere remedium non cogamur. Datum Romæ, apud S. Sabinam Kal. Februarii, Pontificatus nostri anno primo.

Sub est in plumbo Pontificium signum. Honori-
tius Papa IV.

Honorius Episcopus Servus Servorum Dei.

Dilectis Filiis Potestati, Capitaneo, Consilio, & Communi Perusino, Sal. & Apost. Bened.

Sincera illa, & antiqua, sed non antiquata devotio, qua inter cæteras Urbes Italæ erga Romanam Ecclesiam Matrem vestram, Civitas Perusina resplenduit, firmam nobis fidem tribuit, spemque iudubiam pollicetur, quod vos tamquam benedictionis filii, & obedientiæ, Apostolicæ Sedis votis affectus nostros promptis animis conformantes, preces nostras, præsertim quas justitiæ plenitudo non deserit, sub moto difficultatis objectu ad effectum celeriter perducetis. Sane fel. rec. Martinus Papa IV. Prædecessor noster, ob devotionis specialis effectum, quem erga gloriosum, & venerabilem B. Franciscum de Assisio, &c. ut in superioribus. Sub eisdem die, loco, & signo, &c.

Non acqueverunt hujusmodi Literis Perusini, ne pretioso privarentur pignore, ad corpus enim illius s. m. Pontificis multi languentes, cœci, surdi, claudi, & muti sanitatem recuperarunt. Interposuerunt itaque varias appellations, in quibus audiendis & rejiciendis aliquod tempus elapsum est: obiit Honorius, neque fuit amplius qui negotium urgeret. Paucis inde annis. dum templum resarciretur, inventum est corpus integrum, cum habitu Minoritico illæso. Hinc inter Pontifices ordinis a quibusdam numeratur.

Hac vita functo Honorio IV. Sedes vacavit mensibns decem, diebus decem, & acto; demum 8. Kal. Martii 1288. Cardinalium omnium suffragiis electus est summus Pontifex Frater Hieronymus de Asculo, Cardinalis Episcopus Praenestinus Ordinis Minorum Conventualium, Sacrae Theologiae Doctor & Magister, olim Generalis Minister, legatus Apostolicus ad Ecclesiam Græcorum, atque ad Gallia, & Hispania Reges.

In Pontificatu verum se Francisci filium, & totius Ecclesiæ Patrem ostendit. Statim ac fuit electus seraphico parenti grates referre volens, ad Ecclesiam Assisensem Pontificio animo digna munera misit, cum suis literis biduo ab ejus creatione, & in die ejus coronationis, inter quæ ipsum pluviale, quo coronationis suscepit insignia, Originales literæ hæ sunt.

Nicolaus Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilecto Filio Custodi Fratrum Ordinis Mi-
norum Ecclesiae Sancti Francisci in Assisio Sal. &
Apost. Bened.*

SUSCEPIMUS nuper, licet immeriti, supernæ dispositionis arbitrio, prout jam famæ präambulæ te credimus didicisse relatibus, curam, & regimen Ecclesiæ generalis: gravis oneris sarcinam, quam exequutio Pastoralis officii secum trahit, sub humilitatis spiritu subeuntes. Porro a longis retro temporibus, Ordinis Fratrum Minorum funiculis salubriter alligati, ad venerabilem Ecclesiam B. Francisci de Assisio grandem, & continuum gessimus dilectionis affectum; statum ejus quietum, & prosperum, ad Dei laudem, & gloriam votis ferventibus cupientes. In signum igitur dilectionis hujusmodi, & evidens specialis reverentiæ argumentum, quam ad präfatam Ecclesiam, & eundem beatissimum Confessorem habuimus, & habemus, ac etiam habere proponimus in futurum, nonnulla diversi coloris paramenta Pontificalia serica, vasa argentea, certam summam pecuniae, ac quædam alia in cedula, präsentibus interclusa distincte, plane, ac seriatim expressa, quæ ante nostræ promotionis auspicia facultates nostræ paupertatis habebant, eidem Ecclesiæ donamus, atque concedimus de gratia speciali, eaque ipsi Ecclesiæ per dilectum filium Magistrum Petrum de Sora Clericum, & familiarem nostrum, latorem präsentium mitimus, per eum tibi Ecclesiæ prädictæ nomine fideliter assi gnanda. Datum Laterani 6. Kal. Martii, Pontificatus no stri anno primo.

Plumbum funiculo transfixum ex latere dextro
pendet.

Nicolaus Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilectis Filiis Ministro Provinciæ, & Cittati
stodi S. Francisci, ac Fratribus Ordinis Fratrum
Minorum de Affisio, Sal. & Apost. Bened.*

Dum sollicitæ considerationis indagine perscrutamur, quod Rex ille munificus, qui dat affluenter, & non impropperat, quique personas, & loca fidelium donis prosequitur, gratiis prævenit, attollit honoribus, juxta suæ inscrutabilis beneplacitum voluntatis, civitatem Affisii multipliciter honoravit, gloria Beatorum Francisci Confessoris, & Claræ Virginis corpora in ea benignius collocando. Dum etiam sedulo intra pectoris claustra revolvimus, quod vos mundanis opibus derelictis, quæ cum blandiuntur illudunt, extremae paupertatis amplectentes, insignia, victum vobis pia mendicitatis studio vendicatis, quodque nonnullæ aliæ ordinum diversorum personæ, sibi per eleemosynam necessariae vitæ quærunt, vestro libenter statuir providemus, ut eo commodius divinis insistatis obsequiis, quo status ipse uberiori fuerit tranquillitate suffultus, ac perhabitatores civitatis ejusdem, quorum erga prædictos Fratres noscitur fervore devo-tio, vestris contingat abundantius necessitatibus subveniri. Inde fit, quod nos Apostolica auctoritate statuimus, & etiam ordinamus, ut nulli omnino mulierum mendicantium, vel non mendicantium, seu aliarum quarumlibet, aut Religiosorum mendicantium ordini liceat oratorium, Monasterium, Ecclesiam, vel locum religiosum in civitate prædicta, vel ejus suburbis, seu etiam extra ipsa, infra ducentarum kannarum spatiū quocumque modo habere, quodque nul-lus penitus de ordinibus non mendicantibus possit in civitate, ac suburbis memoratis, seu extra illa infra prædictum spa-tium

rium oratorium, Monasterium, Ecclesiam vel religiosum locum de novo acquirere, sive construere, vel ædificare, aut ab alio, vel aliis constructum, vel ædificatum habere quomodolibet, vel tenere. Per hoc autem ordinibus illis non mendicantibus, qui Oratoria, Monasteria, Ecclesias, vel loca Religiosa in civitate, aut suburbis supra dictis ad præsens obtinere noscuntur, nequaquam intendimus aliquod præjudicium generari, quin ea retinere libere, & habere, ipsisque, prout consueverunt hactenus, uti possunt, ac etiam ædificare in illis, & habere Conventum sui dumtaxat ordinis in eisdem, transferendi ea in Religiosos alias dictis ordinibus non mendicantibus licentia penitus interdicta. Nos enim ex nunc irritum, & inane decernimus, ac nullius prorsus esse momenti si quod contra hujusmodi statutum, & ordinacionem nostra quacumque auctoritate a quoquam fuerit atten-tatum: Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri statuti, ordinationis, & constitutionis infringere, vel &c. Si quis, &c. Datum Romæ, apud S. Petrum 2. Kalend. May, Pontificatus nostri anno primo.

Sub est plumbum per sericum ductum. Nicolaus Papa IV.

Subjectum diploma sub plumbo duplicatum habemus, quo confirmat Privilegia, Ecclesiamque caput totius Ordinis appellat.

Nicolaus Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilectis Filiis, Ministro Provinciae, ac Cu-
stodi S. Francisci, & Fratribus Ordinis Fratrum Mi-
norum de Assisio, Sal. & Apost. Bened.*

Ræclara gloriosissimi Confessoris B. Francisci merita, qui
bus universalis Ecclesia, quasi quodam singulari fulgore
prærutilat, sedulæ considerationis indagine perscrutantes, &
recogitantes attentius, copiosos salutiſ fructus, qui ex ordi-
ne vestro proveniunt fidelium animabus dignum, & rationi-
consonum, quin immo debitum arbitramur, ut Ecclesiam,
quæ in civitate Assisi in ejusdem Sancti honore fundata, &
dedicata dignoscitur, & in qua corpus ejus sanctissimum re-
quiescit, favoribus foveamus eximis, condignis prosequa-
mur honoribus, & specialibus gratiis, & privilegiis munia-
mus. Hinc est, quod nos, propter ipsius Sancti reverenti-
am, volentes prædictam Ecclesiam, quæ totius Ordinis ve-
stri caput existit, specialiter honorare: ut nullus omnino Ec-
clesiam ipsam, quæ nulli, nisi Romano Pontifici est subjecta,
& totum locum ipsius, cum pertinentiis suis Ecclesiastico
supponere valeat interdicto, absque speciali, & expresso Apo-
stolicæ Sedis mandato, faciente plenam, determinatam, &
expressam de indulto hujusmodi, Ecclesia, & loco prædictis,
ac etiam de nomine dilecti filii nostri Mathæi Sanctæ Mariæ
in porticu Diaconi Cardinalis, cui Fratrum ejusdem Ordinis
gubernatio, protectio, & correctio per Sedem Apostolicam
sunt commissæ, aut ejus, cui eas in posterum committi con-
tigerit, mentionem; quodque cujuslibet interdicti tempore,
etiam si per Sedem ipsam, vel literarum ejus auctoritate fue-
rit promulgatum, liceat vobis in eadem Ecclesia, & infra
locum prædictum, clausis januis, interdictis, & excommu-
ni-

nicatis exclusis, celebrare divina, & alta voce cantare, ac alia Ecclesiastica Sacra menta in eadem Ecclesia, & infra locum recipere prælibatum, vobis auctoritate præsentium indulgemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei, &c. Si quis autem, &c. Datum Reatæ 2. Id. May, Pontif. nostri anno primo.

In plumbo. Nicolaus IV.

Nicolaus Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilectis Filiis Generali Ordinis Fratrum
Minorum, & Provinciae Sancti Francisci Ministris,
Sal. & Apost. Bened.*

R Educentes ad sedulæ considerationis examen, quod continua Ecclesiæ Beati Francisci de Assisio conservatio non modicum noscitur sumptuosa, & quod ad eam, in qua ipsius sancti corpus gloriosissimum requiescit, ac etiam ad Ecclesiam Sanctæ Mariæ de Portiuncula, ob ipsius Sancti reverentiam innumera Fratrum vestri ordinis confluit multitudo, quodque Assisii civitas brevi concluditur spatio, & propterea minus sufficiens redditur ad subventionem Fratrum ipsorum necessitatibus impendendam, paternæ sollicitudinis studio ducimur, ut super iis provisionis opportunæ remedium apponamus. Unde cum nostræ intentionis existat, ut omnia, quæ in quibuscumque pecuniis, seu monetis in Ecclesiis, sive locis eisdem a Christi fidelibus offeruntur, in hujusmodi conservationem ejusdem Ecclesiæ S. Francisci, ac subventionem Fratrum ad Ecclesiæ confluentium supradictas, & eorum etiam, qui commorantur inibi convertantur: Tibi Minister Provinciæ, ac etiam dilecto

filio Custodi Beati Francisci per alias literas nostras injungi-
mus, ut aliquam, vel alias personas idoneas, & fideles,
de qua, vel de quibus tu, & ipse videritis expedire, & quæ
de tuo, & ejus ordine non existant, nomine Romanæ Ec-
clesæ, ac pro ipsa, prout expedire putabitis, deputare, ac
in ipsarum loco aliam, vel alias personas de ordine non exi-
stentes eodem, sicut tibi, & ei videbitur, subrogare curetis,
quæ in quibuscumque pecuniis, seu monetis in Ecclesiis, sive
locis prædictis a Christi fidelibus, sicut præmittitur, offerun-
tur, sollicite colligant, diligenter custodianl, & conser-
vent. Gerentes itaque de circumspectione vestra fiduciam
in Domino specialem, vobis filii Ministri, & utrique vestrum
communiter, & divisim, ex nunc præsentium auctoritate
committimus, ut de oblationibus, seu eleemosynis supradi-
ctis possitis de discretorum Fratrum ejusdem Ecclesiae S. Fran-
cisci Consilio facere conservari, reparari, ædificari, emen-
dari, ampliari, aptari, & ornari præfatas Ecclesiæ, & loca
carum, cum, & prout vestra discretio viderit expedire. Ac
si quid de oblationibus & eleemosynis prælibatis residuum
fuerit, in necessitates Fratrum ad Ecclesiæ, & loca conflu-
entium prælibata, & eorum etiam, qui commorantur ibi
cum integritate converti, donec per nos, vel successores
nostros Romanos Pontifices per eorum patentes literas, &
Apostolica Bulla munitas, aliud in hac parte contigerit ordi-
nari. Datum Reate, Id. May, Pontificatus nostri anno pri-
mo.

Pendet per Cordulam Bulla Apostolica cum
Inscriptione. Nicolaus Papa IV.

Alia consimilis tenoris habentur Custodi, & Fratribus de Affisio directæ, quibus
apparet subjectio S. Mariae Angelorum Custodi, & Fratribus Affiliatibus
Conventualibus.

Nicolaus Episcopus Servus Servorum
Dei.

*Dilectis Filiis Guardiano, & Fratribus Or-
dinis Minorum Ecclesiæ, S. Francisci de Assisi,
Sal. & Apost. Bened.*

Ximiæ devotionis affectus, quem ab ineuntis ætatis no-
stræ primordiis ad B. Franciscum gloriosissimum Confes-
sorem reverenter habuimus, & habemus, nos instanter indu-
cit, ut Ecclesiam vestram, in ejusdem Sancti Francisci ho-
nore constructam, in qua devotas altissimo laudes obtulimus
in minori officio constituti, præcipuis prosequamur honorib-
us, & specialibus gratiis honoremus. Volentes igitur hu-
jusmodi affectum nostrum, & etiam sinceræ dilectionis ze-
lum, quem ad eandem Ecclesiam gerimus, per effectum ope-
ris explicare, cupientes quoque, ut prædicta Ecclesia con-
gruis honoribus frequentetur, omnibus Christi fidelibus ve-
re penitentibus, & confessis, qui ad eandem Ecclesiam in
die festivitatis B. Francisci prædicti, & septem diebus imme-
diate sequentibus causa devotionis accesserint, annuatim de
omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli
Apostolorum ejus auctoritate confisi tres annos, & totidem
quadragenas de injuncta sibi poenitentia misericorditer rela-
xamus. Datum Reate, 5. Kal. Octobris, Pontificatus nostri
anno primo.

Sub est Apostolica Bulla ferico juncta laqueo.
Nicolaus Papa IV.

Nicolaus Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilectis Filiis Custodi, & Fratribus San-
ti Francisci de Assisio, Sal. & Apost. Bened.*

EXcitamus ab intimis operante sinceræ devotionis affectu, quem ab ineuntis ætatis nostræ primordiis ad Beatum Franciscum gessimus, & gerere non cessamus, ut venerabilem ipsius Ecclesiam, in qua gloriosum requiescere noscitur corpus ejus, specialibus gratiis, & favoribus prosequamur. Hinc siquidem provenire conspicitur, quod vobis quoddam Aurifrisium nuper de mandato nostro contextum, tam materia, quam opere pretiosum, prout ex ejus apertius inspectione colligitur, quod eadem Ecclesiæ ad ornatum Altaris ipsius de Apostolicæ Sedis plena liberalitate donamus, per dilectum filium Magistrum Petrum de Gorra familiarem nostrum latorem præsentium duximus destinandum, auctoritate Apostolica districtius inhibentes, ne Aurifrisium ipsum vendere, alienare, seu distrahere quomodolibet attentetis. Nos enim ex nunc irritum, & inane decernimus, si secus per quemcunque quavis auctoritate contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis, & constitutionis infringere, vel ei, &c. Si quis autem &c. Datum Reate, 7. Id. Augusti, Pontif. nostri anno secundo.

Laqueo serico plumbeum pendet. Nicolaus Pa-
pa IV.

Nicolaus Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilectis Filiis Custodi, & Fratribus Ordi-
nis Minorum S. Francisci de Assisio Salutem & Apo-
stolicam Benedictionem.*

PRæcelsa gloriosissimi Confessoris Beati Francisci merita, quæ in Ecclesia Dei, quasi candelabra præclara resplendent sedulæ considerationis indagine perscrutantes, & cogitantes attentius, quod ipse, tanquam vitis botris opulentis exuberans, in vinea Domini palmites produxit egregios, & superna cooperante gratia producere non desistit: dignum ducimus, & rationi consonum, quinimmo debitum arbitramur, ut Ecclesiam vestram, in qua ipsius Confessoris corpus sanctissimum requiescit, eximiis prosequamur favoribus, & præcipuis, ac specialibus gratiis, & indulgentiis honoremus. Cupientes igitur, ut Ecclesia ipsa congruis honoribus frequentetur, & ut fideles ipsi eo libentius eam adeant, quo majorem in ea se fenserint gratiam percepturos: omnibus vere poenitentibus, & confessis, qui ad prædictam Ecclesiam diebus singulis causa devotionis accesserint, de omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi annum unum, & quadraginta dies de injuncta sibi poenitentia misericorditer relaxamus. Datum Romæ, apud Sanctam Mariam Majorem, 4. Nonas Maij, Pontificatus nostri anno secundo.

Laqueo serico subest Apostolica Bulla. Nicolaus Papa IV.

Nicolaus Episcopus Servus Servorum Dei.

*Universis Christi fidelibus praesentes Literas
inspecturis, Sal. & Apost. Bened.*

Eximiae devotionis affectus, quam ab ineuntis aetatis nostrae primordiis ad Beatum Franciscum glorioissimum Confessorem, reverenter habuimus, & habemus, nos instanter inducit, ut Ecclesiam in ejusdem Beati Francisci honore constructam, in qua ipsius Confessoris corpus sanctissimum requiescit, & devotas in ea Altissimo laudes obtulimus in minori officio constituti, eximiis prosequamur favoribus, & praecceptis, ac specialibus gratiis, & indulgentiis honoremus. Volentes igitur hujusmodi affectum nostrum, & etiam sinceræ dilectionis zelum, quem ad eandem Ecclesiam gerimus per effectum operis explicare: Cupientes quoque, ut Ecclesia ipsa congruis honoribus frequentetur, & ut fideles ipsi eolibentius Ecclesiam ipsam adeant, quo majorem in ea se senserint gratiam percepturos; omnibus vere penitentibus, & confessis, qui ad Ecclesiam ipsam in Pentecosten, Nativitate, Assumptionis, Purificationis, & Annuntiationis B. Mariæ Virginis, Translationis B. Francisci, ac Sancti Antonii festivitatibus per octo dies festivitates ipsas immediate sequentes, nec non in Anniversario die dedicationis ipsius Ecclesiae devote visitaverint annuatim, de omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi unum annum, & quadraginta dies de injuncta sibi penitentia misericorditer relaxamus. Datum apud Urbem veterem, Kal. Junii, Pontificatus nostri anno quarto.

Apostolica Bulla serico pendet laqueo.
colaus Papa IV.

Ni-

Ni-

Nicolao defuncto, postquam vacavit Petri Sedes annis duobus, mensibus tribus, electus fuit Petrus Eremita, dictus de Murrhone ab Alpestri monte, in quo austere vivens morabatur, nomine Cœlestinus V. Sanctus hic vir post quinque menses Pontificatus cessit, ut ad Eremum rediret. Ei successit Benedictus Cajetanus, qui fuit Bonifacius VIII. & Franciscanam Ecclesiam Indulgentiis ditavit.

Bonifacius Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilectis Filiis Custodi, & Fratribus Ordinis Minorum Ecclesie Sancti Francisci de Assissio,
Sal. & Apost. Bnnd.*

Ante thronum divinæ Clementiæ fideles Christi Sanctorum piis adjuti suffragiis ad eorum colenda festiva solemnia, eo debent frequentius excitari, quo talium Patronorum fulti præsidio, potiora retributionis æternæ præmia promerentur. Nosque vigilis more pastoris oves gregis Dominici curæ nostræ commissas, quas cupimus in loco pascuæ collocari, ad eorumdem Sanctorum trahimus libenter obsequia, ut eorum fulti patrocinii ad æternæ salutis gaudia valeant pervenire. Cupientes igitur, ut Ecclesia vestra, quæ gloriosissimi Confessoris B. Francisci est vocabulo insignita, & in qua ejus corpus sanctissimum requiescit, frequentia honoretur fidelium, & circa eam quærentium Dominum tanto ferventius devotio seruat, quanto abundantius spiritales ibi thesauros invenerit in cœlesti Jerusalem sibi perenniter profuturos, omnibus vere poenitentibus, & confessis, qui ad eandem Ecclesiam in Festo B. Francisci prædicti, & per septem dies festivitatem ipsam immediate sequentes causa devotionis accesserint, annuatim de omnipotentis misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, unum annum, & quadraginta dies de injunctis sibi poeniten-

tiis misericorditer relaxamus. Datum Romæ apud Sanctum Petrum 12. Kal. Februarii, Pontificatus nostri anno primo.

Per sericum laqueum pendet Bulla Apostolica.
Bonifacius Papa VIII.

Bonifacius Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilectis Filiis, Custodi, & Fratribus Or-
dinis Minorum Sancti Francisci de Assisio, Sal. &
Apost. Bened.*

Licet eis, de cuius munere venit, ut sibi a fidelibus suis digne, & laudabiliter serviatur, de abundantia pietatis suæ, quæ merita supplicum excedit, & vota, bene servientibus multo majora retribuat, quam valeant promereri: Nilominus tamen desiderantes reddere Domino populum acceptabilem, fideles Christi ad complacendum ei, quasi quibusdam illestitivis muneribus, indulgentiis videlicet, & remissionibus invitamus, ut exinde reddantur divinæ gratiæ aptiores. Volentes igitur, ut Ecclesia vestra, in qua corpus Sancti Francisci Confessoris, Fundatoris Ordinis vestri, quiescit, congruis honoribus frequentetur: omnibus vere poenitentibus, & confessis, qui Ecclesiam ipsam diebus singulis causa devotionis venerabiliter visitarint, de omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, centum dies de injuncta sibi poenitentia misericorditer relaxamus. Datum Rom. apud S. Petrum 12. Kal. Febr. Pontific. nostri anno primo.

Serico transfixa laqueo pendet Apost. Bulla.
Bonifacius Papa VIII.

Gregorius Episcopus Servorum Dei.

Ad Perpetuam rei Memoriam.

Sedes Apostolica, Pia marter, iis qui personarum Ecclesiasticarum, & piorum locorum commodum, & utilitatem respiciunt, libenter se exhibit favorablem, & benignam. Nuper si quidem pro parte dilectorum filiorum Custodis, & Fratrum Ord. Minorum Assisiat. nobis fuit expositum cum querela, quod licet contingat interdum ut nonnulli de Civitate, & Diæcesi Assisiat. condentes de bonis in suis ultimis voluntatibus testamenta, in eisdem testamentis nonnullas pecuniarum summas, & res alias ligent, seu relinquant dilectis filiis custodibus Altarium S. Francisci Assisiat. ac S. Mariæ de Angelis Assisiat. Diæcessis Ecclesiarum locorum prædictorum Fratrum, aut Ecclesis ipsis, per manus eorundem Custodum Altarium, qui laici existunt, pro ornamentis, & Fabrica Ecclesiarum, & locorum, ac sustentatione Fratrum prædictorum expendendas, seu etiam erogandas, tamen quandoque hæredes testatorum, seu exequutores testamentorum hujusmodi, in solvendo, & tradendo legata, seu relicta hujusmodi custodibus præfatis, diversas conantur difficultates ingerere, ut pias voluntates eorundem testatorum valeant defraudare: propter quod opportet Custodes eosdem, vel partem hujusmodi legatorum, seu relictorum hæredibus, seu exequitoribus ipsis dimittere, aut per litigiorum contractus coram sæcularibus, vel aliis judicibus, jus suum pro legatis, & relictis hujusmodi, integre consequendis, cum magnis dispendiis, & laboribus prosequi, in detrimentum ipsarum Ecclesiarum, & dictorum Fratrum præjudicium non modicum & gravamen. Quare pro parte ipsorum custodis, & Fratrum nobis fuit humiliter supplicatum, ut providere super præmissis de opportuno remedio paterna diligentia curaremus. Nos

igitur attentes, quod hujusmodi pias defunctorum voluntates decet integre adimplere, ac cupientes eisdem Ecclesiis, ac custodibus, & Fratribus superpræmissis, quantum cum Deo possumus, de opportuno remedio providere: Auctoritate Apostolica tenore præsentium Statuimus, & etiam ordinamus, quod dilecti filii in spiritualibus, & temporalibus iudices ordinarii, qui in prædicta Civitate sunt, & erunt pro tempore, quilibet eorum videlicet in foro suo, in quibuscumque causis, quæ per eosdem custodes Altarium, vel eorum Procuratores legitimos super hujusmodi legatis, seu relictis contra quascumque personas dictarum Civitatis & Diæcessis decætero movebuntur, procedere possint, & debeant simpliciter, & de plano sine strepitu, & figura judicii, & nihilominus eisdem judicibus præsentium tenore mandamus, quatenus omnes, & singulas hujusmodi causas infra duorum mensium spatium, postquam perpublica instrumenta, vel testes legitimos, seu alia legitima documenta eis constiterit, quod legata, seu relicta hujusmodi præfatis Ecclesiis, vel custodibus, ut præfertur, legitime facta fuerint, & debentur eisdem, pro ut ad ipsorum spectat officium debito fine decitant, facientes quod decreverunt auctoritate nostra per debita juris remedia firmiter observari. Non obstantibus Statutis, & Consuetudinibus diætæ communitatis, ac Apostolicis, & aliis constitutionibus contrariis quibuscumque. Nulli ergo omnino, &c. Nostræ constitutionis, ordinationis, & mandati, &c. Si quis autem, &c. Datum Avenion. 4. Id. Januarii, Pontifi nostri Anno quinto.

Plumbea Bulla serico ducta laqueo. P. de Florentia.

Eo anno adhuc Portiuncula erat Fratum Minorum Conventualium Assisiatum.

Be-

Benedictus Episcopus Servus Servorum Dei.

*Venerabili Fratri Nicolao Episcopo Assi-
fiat. nostro in Spiritualibus in Urbe Vicario.*

Inter curas multiplices, quas in junctum nobis desuper officium Apostolicae servitutis indicit, illa sollicitat potissimum mentem nostram, ut providere quantum nobis ex alto permittitur, procuremus, quod Urbs Romana, in qua nostri Sedem Apostolicam cœlestis dispensatio statuit, & firmavit Ecclesiæ fundamenta, Pacis urbitate gaudeat, & ad salutaria dirigatur, fidelesque degentes ibidem, quorum nobis cura imminere specialiter noscitur, alimentis Spiritualibus non fraudentur. Sane cum sicut ad nos perlatum extitit his diebus, B. M. Joannes Episcopus Anagninus, noster in eadem Urbe in Spiritualibus Vicarius, pridem fuerit in partibus illis viam Universæ Carnis ingressus, nos prospicere salubriter super his paternæ sollicitudinis studio cupientes, & ad te, quæ literarum scientia, puritate fidelitatis, maturitate discretionis morum, & probitatis honestate, aliis virtutum meritis adjuvari confidimus, nostræ considerationis intuitum convertentes, te in Urbe supra dicta, ejusque suburbii, & districtu, Vicarium nostrum in Spiritualibus, tenore praesentium constituimus, ac deputamus. Visitandi Ecclesiæ, Monasteria, & loca Ecclesiastica Sæcularia, & Regularia quorumcumque Ordinum non exempta, nec Priviligiata, & tam Ecclesiarum, Monasteriorum, & locorum ipsorum, quam alias personas Ecclesiasticas Urbis, suburbiorum, & districtus prædictorum cujuscumque status, ordinis, vel conditionis existant. Nec non reformati quæ in eis reformationis ministerio noveris indigere, ac earum, & cuiuslibet

juslibet ipsarum excessus, & crimina corrigendi, & puniendo, aliaque faciendi, & exercendi, auctoritate nostra, quæ ad hujusmodi vicariatus officium pertinere noscuntur. Contradictores quoque per censuram Ecclesiasticam, appellatio-ne postposita, compescendi. Non abstante, si aliquibus communiter, vel divisim, &c. per literas Apostolicas non facientes mentionem, &c. Tibi facultatem plenariam conce-dentes. Quocirca Fraternitati tuæ per Apostolica scripta mandamus, &c. Datum Avenione 17. Kal. Maji, Pontifica-tus nostri Anno Septimo.

Refertur a Vadigno Tom. 3. in Reg. Pont. pag.
260. qui etiam prius pag. 258. affert Bullam, qua
idem Fr. Nicolaus de Assisio fuit electus Episcopus.

Bonifacius Episcopus Servus Servorum Dei.

*Universis Christi fidelibus præsentes literas
inspecturis, Sal. & Apost. Bened.*

LIET IS, de cuius munere venit, &c. cupientes igitur, ut capella Sanctæ Catharinæ, sita in Ecclesia domus Fratrum Ordinis Minorum Assisiat. congruis honoribus frequen-tetur, & etiam conservetur, & ut Christi fideles eo libentius causa devotionis confluant ad eandem capellam, & ad con-servationem ipsius manus promptius porrigan adjutrices, quo ex hoc ibidem dono cœlestis gratiæ uberioris conspexerint se refectos; de omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Pe-tri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus vere pœnitentibus, & confessis, qui in festo dedicationis ejusdem capellæ, capellam ipsam devote visitaverint annua-tim

tim, & ad ejus conservationem, hujusmodi manus porrexerint adjutrices, ut præfertur, quinque annos, & totidem quadragenias, de injunctis eis poenitentiis misericorditer relaxamus. Volumus autem, quod si alias visitantibus dictam capellam, vel ad ejus conservationem manus porrigentibus adjutrices, seu alias inibi pias eleemosynas erogantibus, aut alias aliqua alia indulgentia in perpetuum, vel ad certum tempus nondum elapsum duratura per nos concessa fuerit, præsentes literæ nullius existant roboris, vel momenti. Datum Perusii, 2. Kal. Novembris, Pontificatus nostri anno tertio.

Sigillum plumbeum.

Pro B. de Fontanellis.
F. J. de Cherubinis.

Bonifacius Episcopus Servus Servorum
Dei.

Universis Christi fidelibus, &c.

Ecclesiarum, & piorum locorum fabricis manus porrigentes, nonnunquam Christi fideles ad impendendum Ecclesiis, & locis ipsis auxilium nostris exhortationibus invitamus, & ut ad id eo promptius animentur, quo ex hoc majus animarum commodum se speraverint adepturos, pluresque pro iis temporalibus subsidiis Spiritualia eis munera, remissiones videlicet, & indulgentias elargimur. Cum itaque sicut tam ex fide dignorum testimoniiis, quam etiam propria experientia probante exparte didicimus, Ecclesia domus Fratrum Ordinis Minorum S. Francisci Assisiat, tam pro conservatio-

ne structuræ, quam etiam pro victu, & aliis necessariis Fratrum, dicti Ordinis in ipsa domo degentium, & ad eam confluentium magnis indigeant profluiis expensarum; & quia ob malam temporis conditionem longe pauciores solito, imo quodam modo illis nullæ eleemosynæ fiunt, ubi temporibus retro actis domus prædicta numerositate Fratrum, Sacræ Religionis observantia, ac divinorum eximia celebratione florere consuevit, nunc Fratres admodum pauci, religiose tamen viventes, in ea etiam cum penuria magna, ac defectibus fere valeant sustentari; & nisi super hoc de celeri, & expedienti remedio succurratur, sit verisimiliter dubitandum, quod ipsa domus indeterius passim prolabatur. Nos cupientes super iis ea subventione, qua ad præsens possumus, providere, Universitatem vestram attente monemus, requirimus, & hortamur, vobis in remissionem vestrorum peccaminum nihilominus injungentes, quatenus de bonis, vobis a Deo collatis ad conservationem structuræ, & sustentationem Fratrum hujusmodi pias elemosynas, & grata charitatis subsidia erogetis, ut super subventionem vestram consulatur; & vos per hæc, & alia bona, quæ Domino inspirante feceritis, ad æternæ possitis felicitatis gaudia pervenire: nos enim de omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus vere penitentibus, & confessis, qui ad conservationem, & sustentationem hujusmodi manus porrexerint adjutrices, septem annos, & totidem quadragenas, de injunctis eis poenitentiis misericorditer relaxamus. Præsentes autem literas mitti per quæstuarios districtius inhibemus eas, si secus actum fuerit, carere viribus decernentes. Datum Assisi, 5. Kal. Septembris Pontificatus nostri anno quarto.

Locus plumbi Sigilli.

Gratis pro Deo de mandato
D. Papæ. Franciscus.

Bo-

Bonifacius Episcopus Servus Servorum Dei.

Ad Futuram Rei memoriam.

A Postolicæ Sedis circumspæcta solertia ad id libenter inten-
 dit, ut Sedis ejusdem privilegia, rationabilibus ex causis
 concessa, si forsan vetustate, aut negligentia consumantur,
 cum illud debite requiritur, innovatione restauret, & aut
 horitate fulciat innovata. Sane dudum felicis recor. Ale-
 xander Papa IV. prædecessor noster custodi Fratrum Ordin.
 Minorum, in domo Fratrum S. Francisci Assiat. pro tem-
 pore existenti per suas literas concessit, ut eorum omnium,
 qui de remotis partibus ad Ecclesiam dictæ domus causa de-
 votionis accederent, & suorum nequirent habere copiam
 Sacerdotum, cum dictus custos ab ipsis requisitus foret, ipse,
 & Fratres prædicti Ordinis, tam in ipso loco morantes, quam
 etiam venientes undecunque, quibus id duceret committen-
 dum, confessiones audire valerent, & eis pro commissis in-
 jungere pœnitentiam salutarem. nisi forte talia commis-
 sent, propter quæ Sedes prædicta esset merito consulenda,
 prout in eisdem literis plenius continetur. Quare pro parte
 dilectorum filiorum Custodis, & Fratrum domus ejusdem
 nobis fuit humiliter supplicatum; ut cum hujusmodi literæ
 incipient vetustate consumi, eas innovare de benignitate Apo-
 stolica dignaremur; Nos igitur hujusmodi supplicationibus
 inclinati prædicatas literas, quas in nostra Cancellaria dili-
 genter conspici, & quarum tenorem de Verbo ad Verbum
 præsentibus inferi fecimus, auctoritate Apostolica tenore
 præsentium innovamus, & præsentis scripti Patrocinio com-
 munimus. Per hoc autem nullum cuique de novo jus acqui-
 ri volumus, sed antiquum tantum conservari. Tenor vero
 dictarum literarum talis est. Alexander Episcopus Servus

Servorum Dei. Dilecto filio custodi Fratrum de ordine Minorum Ecclesiae S. Francisci Assisiat. Salutem, & Apostolicam benedictionem. Pro reverentia B. Francisci, &c. ut supra, inter Bullas dicti Alex. IV. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam innovationis infringere, vel ei ausu te a merario contraire. Si quis autem, &c. Datum Assisi, 5. Kal. Septembris Pontificatus nostri anno quarto.

Plumbeum Sigillum.

Bonifacius Episcopus Servus Servorum Dei.

Ad Perpetuam Rei Memoriam.

DUm ad merita B. Francisci, cuius ordo sacer, videlicet Fratrum Minorum in Pomario militantis Ecclesiae plantatus ab ipso primordio uberes, & commendabiles fructus produxit semper, ac producet, dante Domino, in futurum. Dum etiam ad eximiam devotionem, quam fidelis populus Christianus ad Ecclesiam ejusdem Sancti in nostra Civitate Assisiat. consistentem, & insigni structura per celebrem, in qua etiam Corpus dicti Sancti Venerabiliter requiescit, habere dignoscitur, intuitum paternae considerationis dirimus: in ducimur non indigne, ut Ecclesiam ipsam, nec non domum Fratrum dicti ordinis, prope sitam, specialibus prærogativis, & favoribus decoremus, ut Custos, & Fratres in dicta domo degentes quietius Deo servire, & onera incumbentia melius valeant supportare; Attendentes igitur, quod, sicut etiam ipsa probante experiantia, ex parte didicimus, Ecclesia, ac domus prædictæ, tam pro conservatione hujusmodi structuræ, quam etiam pro victu, & aliis necessariis in ipsa domo degentium, ac susceptione, ac recreatione ad eam

eam supervenientium Fratrum dicti Ordinis, magnis indigent profluviis expensarum: & cum ipsi Fratres ob malam temporum conditionem longe sint pauciores solito, & quodammodo nullæ eleemosynæ illis fiant, ubi temporibus retroactis domus prædicta numerositate Fratrum, sacræ religionis observantia, ac divinorum eximia celebratione florere consuevit; nunc Fratres admodum pauci (religiose tamen viventes) in ea sustentari, etiam cum penuria magna, ac defectibus fere possint: ut superdictis Custodi, & Fratribus providere de alicuius subventionis præsidio cupientes, eorum in hac parte supplicationibus inclinati, domum prædictam, cum suis membris, ac juribus, & pertinentiis ab omnibus, & singulis impositionibus, & collectis, per Generalem, & Provincialem Ministros, & alios prælatos, & superiores pro tempore existentes, nec non Generalia, & Provincialia Capitula, etiam pro tempore celebranda, ac statuta dicti Ordinis edita, & edenda, quorumcumque tenorum fuerint de cætero imponendis; auctoritate Apostolica, de speciali gratia, præsentium tenore in perpetuum eximus, & totaliter liberamus. Decernentes ex nunc, quoscunque processus, & sententias contra præsentem exemptionem, & liberationem, quavis auctoritate forsitan habendos, & ferendos irritos, & inanes. Nulli ergo omnino, &c. nostræ exemptionis, liberationis, & constitutionis infringere, vel ei, &c. Si quis autem, &c. Datum Assisi 5. Kal. Septembbris Pontificatus nostri anno quarto.

Plumbeum signum ferico traductum vinculo.

Supplicata.

Gratis pro Deo de mandato D. Papæ.

Franciscus.

Eugenius Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilecto Filio Generali Ministro Ordinis Fra-
trum Minorum. Sal. & Apost. Bened.*

Provisionis nostræ debet provenire subsidio, ut jus suum cuilibet conservetur. Hinc est, quod nos tenorem quarumdam literarum fel. rec. Martini Papæ V. prædecessoris nostri in regesto ipsius prædecessoris repertum, pro eo, quod, sicut exhibita nobis nuper pro parte sua petitio continebat, prædictæ originales literæ causaliter sunt deperditæ, de regesto ipso de verbo ad verbum transscribi, & ad tuæ petitio-
nis instantiam, præsentibus annotari fecimus, qui talis est.
Martinus Episcopus Servus Servorum Dei. Dilecto Filio Generali Ministro Ordinis Fratrum Minorum, Salutem & Apostolicam Benedictionem. Ad statum Ordinis Fratrum Minorum prospere conservandum curam nostræ sollicitudini-
nis dirigentes, ea libenter tibi concedimus, per quæ com-
moditatibus ipsius Ordinis, & Fratrum in eo degentium, ut
divinis obsequiis intentius vacare possint, necessitatibus suc-
citur. Sane cum possessiones, & alia quam plura bona
mobilia, & immobilia, tam per fidelium oblationes, dona-
tiones, & ultimas decedentium voluntates, quam alias mu-
tipliciter diversis conventibus, & locis dicti ordinis pro ipso-
rum sustentatione, & divini cultus obsequiis sunt hactenus
relicta, eorumque usui deputata, & relinquiri speretur etiam
in futurum; nos volentes Conventum, locorum, & Fra-
trum hujusmodi opportunitatibus providere, donec aliud
per Sedem Apostolicam fuerit ordinatum, concedimus pro-
curatoribus Conventum, & locorum dicti Ordinis pro tem-
pore existentibus, ut possessiones, & bona quæcumque mo-
bilis, & immobilia, ac annuos proventus hactenus præfato-

Or.

Ordini, & ejus Conventibus relicta, & in posterum relinqua, aut aliis nominibus acquisita, vice, & nomine Romanæ Ecclesiæ, ad quam omnium rerum mobilium, & immobilium hujusmodi jus, proprietas, & Dominium nullo spectat medio: recipere, tenere, & possidere, ac ipsorum fructus, redditus, & proventus petere, exigere, & percipere, illosque incommodum, & utilitatem Fratrum, & Conventuum, ac locorum, & alias in eos usus, quibus relicta, & deputata fuerunt dumtaxat, & de ipsorum Fratrum consilio, requisitione, & assensu convertere, & exponere possint ac debeant. Constitutionibus Apostolicis, ac statutis, declarationibus, & ordinationibus tam Generalium, quam Provincialium Capitulorum, consuetudinibus quoque ordinis prædicti, ac aliis in contrarium editis, non obstantibus, &c. Datum Romæ apud Sanctos Apostolos 10. Kal. Septembris, Pontificatus nostri anno decimo tertio.

Cæterum, ut earundem literarum tenor prædictus sic insertus omnino dam rei, seu facti certitudinem faciat, Apostolica auctoritate decernimus, ut illud idem robur, eamque vim, eundemque vigorem dictus tenor per omnia habeat, quem haberent originales literæ supradiæ, & eadem eidem tenori fides adhibeat, quandocumque, & ubicumque in judicio, vel alibi, ubi fuerit exhibitis, vel ostensus, & eidem stetur firmiter in omnibus, sicut eisdem originalibus literis staretur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Per hoc autem nullum jus cuiquam de novo aquiri volumus, sed antiquum tantummodo conservari. Nulli ergo omnino, &c. nostræ constitutionis, & voluntatis infringere, vel, &c. Si quis autem, &c. Datum Florentiæ anno incarnationis Dominicæ 1440. Quinto Id. Novembris Pontificatus nostri anno 10.

Sigillum plumbeum.

M. de Bossis.

Jo. de Mata,

Bonannus.

Ni-

Nicolaus Episcopus Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

Quae pro personarum Ecclesiasticarum, & piorum locorum commodo, & utilitate laudabili, ac provida prædecessorum nostrorum ordinatione statuta sunt, opportunis decet favoribus prosequi, & efficacem operam adhibere circa observantiam earumdem. Dudum si quidem pro parte dilectorum filiorum custodis, & Fratrum Ordinis Minorum Affisiat, literæ felicis record. Gregorii Papæ IX. prædecessoris nostri emanarunt tenoris subsequentis.

Gregorius Episcopus Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, Sedes Apostolica pia Mater, &c. sequitur totus tenor earum, ut supra, usque ad datum Avenien. 4. Id. Junii Pontificatus nostri anno quinto. Et subdit Nicolaus.

Cum autem ficut exhibita nobis nuper pro parte custodis, & Fratrum prædictorum. Petatio continebat, judices, in præinsertis literis designati, justitiam custodi, & Fratribus super legatis siujusmodi infra dictum terminum, duorum mensium juxta statutum, ordinationem, & mandatum dicti prædecessoris persæpe ministrare differant, & recusent legitime requisiti. Nos igitur statui, & indemnitatibus, acquieti, & tranquillitati eorumdem custodis, & Fratrum super hoc opportune providere cupientes, literas prædictas, cum omnibus statuti, ordinationis, & mandati, ac omnium in eis contentorum clausulis, tenore præsentium innovamus, approbamus, & præsentis scripti patrocinio communimus, volentes, & Apostolica auctoritate statuentes, quod ille

ille ex dictis judicibus, qui infra dictos duos menses, juxta dicti prædecessoris literarum formam, & tenorem, eisdem custodi & Fratribus, seu eorum Procuratori justitiam ministrare cessaverit, seu distulerit legitime requisitus, pœnam viginti quinque florenorum auri de Camera, Cameræ Apostolicæ applicandorum, pro qualibet vice, qua, ut præfetur, non ministraverit, incurrat. Ita quod, si potestas dictæ Civitatis pro tempore existens, quoties custos, & Fratres prædicti super hoc sibi conquesti fuerint, tot de salario, & stipendiis dicti potestatis, quod ad summam perveniat, & pœnam, quam idem potestas incurrerit debeat recipere, & retinere. Si vero Judex Ecclesiasticus, videlicet ordinarius, vel ejus in Spiritualibus Vicarius, aut officialis pœnam hujusmodi incurrerit, Gubernator, vel Thesaurarius per Sedem Apostolicam in partibus illis deputatus summam ipsam ab eo exigere, & extorquere ad usus, & proprietatem Cameræ Apostolicæ convertere, & applicare debeant, ac teneantur, super quibus eisdem Gubernatori, Thesaurario, & Massario præfatos Judices cogendi, compellendi, & nanciscendi plenam concedimus licentiam pariter, & facultatem. Contradictores per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo; non obstantibus omnibus illis, quæ idem prædecessor in præinsertis suis literis voluit non obstare, cæterisque contrariis quibuscumque. Aut si Judicibus Ecclesiasticis, aut sæcularibus præfatis, vel quibusvis aliis communiter, vel divisim a Sede Apostolica sit indultum, quod ad solutionem, vel præstationem alicujus pœnae pecuniariæ alicui facienda cogi, aut compelli valeant per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de Verbo ad Verbum de indulto hujusmodi mentionem. Nulli ergo omnino, &c. Nostræ innovationis probationis, & commonitionis, ac statuti, & voluntatis infringere, vel, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud-

Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1449. quinto
Kal. Februarii, Pontificatus nostri anno tertio.

Pendet serico vinculo confixum plumbeum signum.
Gratis de mandato D. Pape.

Gabriel.

**Nicolaus Episcopus Servus Servorum
Dei.**

*Venerabili Fratri Episcopo Assiat. Salu-
tem & Apost. bened.*

Plis supplicum votis libenter annuimus, illaque favoribus
prosequimur opportunis. Exhibita siquidem nobis nu-
per pro parte dilectorum filiorum custodis, & Conventus do-
mus S. Francisci Assiat. Ordinis Fratrum Minorum petitio
continebat, quod licet platea sita ante Ecclesiam domus præ-
dictæ ad dictam domum legitime pertineat tamen dilecti filii
Cives, seu commune Civitatis nostræ Assiat. temporibus,
quibus multi Christi fideles Indulgentiarum causa de diversis
mundi partibus ad eandem Ecclesiam confluunt, situs apo-
thecarum, quæ in dicta platea præmissis temporibus erigu-
tur, locant, vel vendunt, pretiaque seu pensiones in pro-
prias utilitates convertunt, & inter se distribuunt, & inde-
bitæ partiuntur. Cum autem sicut eadem petitio subjungebat,
præfata domus plurima reparatione indigeat, & ad repara-
tionem hujusmodi Christi fidelium eleemosynæ, aut facul-
tates aliæ, dictæ domus minime suppetant; pro parte custo-
dis, & Fratrum prædictorum nobis fuit humiliter supplica-
tum, ut pretia, & pensiones ex apothecarum sitibus hujus-
modi proventura, de cætero in reparationem dictæ domus
converti, illaque domui præfatæ propterea applicari man-
dare,

dare, de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur hujusmodi supplicationibus inclinati, fraternitati tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus, si vocatis civibus prædictis, & aliis, qui fuerint evocandi, de præmissis votis legitime constiterit, pretia, seu pensiones hujusmodi præfatæ domui pro illius reparatione in perpetuum applices. Non obstantibus contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1450. 17. Kalend. Februarii, Pontificatus nostri anno quarto.

Funiculo Canap. Pendet Bulla.

Gratis de Mandato D. Papæ.

H. Gen. Toletus.

P. de Spinosis.

Innocentius Papa IV.

Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, ac dilectis filiis, Abbatibus, Prioribus, Archipresbyteris. Decanis, Archidiaconis, & aliis Ecclesiarum Prælatis, ad quos literæ istæ pervenerint, salutem & Apostolicam Benedictionem.

Olím a gentilium oculis tenebrarum deterfa caligne, & ab eorum cordibus infidelitatis gelidæ hyeme secedente, vernalis ex eo successit amænitas redolentium florum, venustate decora, quod Ecclesiæ, prius desertæ, ac sterili, filii devotione præcipui, volloque constantiæ præmuniti, nascuntur, qui, ut flores primævi, & diffusam spirant suavitatem odoris, & uberioris per Dei gratiam fructum sibi proferunt honestatis. Sicque filiorum sibi multitudine proveniente innumera, sive loco a mari usque ad mare tentorii dilatatio infra ipsius invaluit terminos, vox turturis, gemitus, ac doloris, dum sæva mitescens tyrannorum crudeli-

tas, idolis exterminio traditis, ad lamenta pœnitentiæ suffragante illo, cuius stupenda sunt opera, mirifice se convertit. Gaudeat itaque ob hoc ipsa Ecclesia, quæ probrosæ detrimenta sterilitatis abjiciens, salubris incrementa fertilitatis suscepit, ac nuptiali fædere nunc illi grata conjungitur, a quo priusquam esset assumpta de gentibus invenerat se deser tam. Lætetur igitur, æmulæque suæ de terrestri etiam ejectæ Hierusalem, Synagogæ videlicet dudum sibi hujusmodi sterilitatis incommoda impingenti, secura respondeat, quod jam suæ prolis fœcunditate, coelestis muri Hierusalem cicatrix obducitur, & quæ antiqui habitatores vacua domicilia reliquerunt, ipsa suæ universitatis illustrat præsentia felici.

§. I. Porro ne hujusmodi exuberante lætitia, quispiam in valle miseriæ morientium terra, requiem posset sibi polliceri continuam, cuius vita est, adversus inimicorum ingruentia bella exterorum castra, militia super terram, ac ne prædicta Ecclesia, quæ Mater est cunctorum fidelium, maternæ conditionis expers existeret, si solitas, præfertim in partu quorumdam filiorum suorum, matrum parientium molestias non subiret, interdum instauratur quodammodo sibi adversitas opportuna. Sicut in passione piæ memoriæ B. Stanislai Cracovien. Episcopi, cuius meritis præfata refulget Ecclesia, patuit evidenter, cum enim idem in sortem Pontificalis ministerii digne vocatus a Domino, super gregis sibi commissi prudenter custodiam vigilaret, hostium sagaciter exploravit insidias, malignantium anticipavit consilia, æmulique nostri deprehendens laqueos, ipsius caute retiacula dissoluebat. Hic nempe pro suis ovibus cor suum tradiderat advigilandum diluculo, ut si quem gravi forte deprehenderet tentatione concussum, mox ubere consolationis adhibito, cum erigeret desolatum; & quem in bono proficientem adverte ret, cum gratulationis ubere protinus confortaret. Ut non minus per hoc deficientibus, quam proficientibus subditis,

se claris indiciis ostenderet esse matrem. Verum cum non sine internæ mentis angustia Regem Polonorum nomine Boleslaum, in tantum horrendis voluptatibus subjici carnisque nefandis illecebris cerneret enervari, ut in passiones ignominiae traditus, & in humanis contumeliis afficiens corpus, mulierum mamillis, avulsis propriis exinde liberis, cátulos apponeret miserabiliter educandos, ne execraretur præfatus Pontifex per dissimulationem favere, postquam ipsum a præmissis flagitiis, sedula, & paterna correctione evocare non potuit, in ipsum consulte medicinalem Petri gladium exercuit in spiritu lenitatis. Sperans, ut percussus dolens, ad percutientem se in humilitate rediret, Dominum exercituum suppliciter requirendo.

§. II. Sed ipse indurato corde medicinam exhorrens, & increpationem abominans disciplinæ, imo malleum, velut stipulam reputans, non solum nulla pœnitudine se correxit, verum etiam ad pejora in suæ dominationis cumulum provocatus, juxta aram, non ordini, non loco, nec tempori deferens, jussit Pontificalibus indutum Antistitem per suos satellites diris corporis cruciatibus deputari.

§. III. Sed ipsi quoties in eum irruere tentant, toties conpuncti, toties mansueti sunt prostrati.

§. IV. Et tunc idem Rex, suæ inserviens impetuosiis tyrannidi, manus in eum convertit sacrilegas, sponsum e gremio sponsæ, pastorem abstrahit ab ovili, patrem inter filiæ amplexus, & filium in visceribus pene obtruncavit maternis; faciens irritatus atrocitate ferali, ipsius (proh dolor) corpus in humaniter in frusta concidi, velut singulis membrorum partibus penæ inflictio deberetur. Sed ille, apud quem patientia pauperum non peribit in finem, non solum rutilantibus hujus sanctissimi corporis partes splendoribus il-

lustravit, verum etiam ipsum nullo in eo cicatricis apparen-
te vestigio, integrati restituens, aquilarum suarum præsidio
miraculose a ferarum mōsibus præservavit. Gustato denique
acerrimo, ob zelum justitiae, calice passionis, eum ab eo-
dem Tyranno totaliter putaretur consumptus, ecce ut luci-
fer oritur, & quasi meridianus fulgor in firmamento consur-
git, propter quod ejus faciem nonnulli in suis necessitatibus
devotissime deprecantur. Ipse quidem defossus securus dor-
mit, requiescit, & non est qui jam ipsum exterreat. Nec
mirum, quia civitatem illam honoris, & gloriæ corona insi-
gnitus inhabitat, ubi est mansio secura, populus sine murmu-
re, ac patria totum id continens, quod delectat.

§. V. Verum ne militans Ecclesia de tali, ac tanto
patrono sic atrociter sibi subtracto, inconsolabiliter quasi ge-
mitus singultuosos emitteret, si beneficiorum ipsius affluentia
eam non contingeret sæpius delectabiliter irrigari, ecce glo-
riosus in Sanctis suis Dominus, volens ejusdem patris plen-
tudinem gloriose inditiis exprimere manifestis, & præstolan-
ti Ecclesiæ grata conferre super hoc recreationis remedia;
tot, & tantis fecit ipsum famosis miraculis coruscare (de
quibus facta nobis, & fratribus nostris prout debuit per te-
stes idoneos plena fides exstitit) quod ejus inter Sanctos cæ-
teros implorare subsidium, reputavimus merito non indignum.
Nam mortuis vita, lumen cæcis, auditus surdis, verbum
mutis, claudis gressus, epilectis spiritibus corporum requies,
ad ejus invocationem nominis, coelesti dextera subito con-
feruntur.

§. VI. Propter quod, ne hujus rutilantem lucernam
sub modio periculose abscondi contigeret, quam idem Do-
minus tot mirificis signis recte disposuit super Ecclesiæ can-
delabrum honorifice collocari, præsertim cum ex hoc igno-
rantium Deum propellantur tenebræ, confundatur pver-
sum

sum hæreticorum dogma, & fidelium beata credulitas au-
geatur; nostrorum Fratrum, nec non & Prælatorum tunc
apud Sedem Apostolicam existentium communicato consilio,
prædictum beatum Stanislaum Episcopum digne Sanctorum
Catalogo duximus adscribendum.

§. VII. Quo circa universitati vestræ per Apostolica
scripta districte præcipiendo mandamus, quatenus g. Idus
May (die videlicet, quo mortis absolutus vinculo, victurus
perenniter, ad fontem supernæ prodiit voluptatis) festum
eiusdem, prout miranda ipsius meritorum magnitudo exigit,
celebretis, & faciatis solemniter celebrari. Ut id vobis de
thesauris cœlestibus ejus pia intercessione proveniat, quod
ipse præstante Christo, percepisse dignoscitur, & possidere
perpetuo gloriatur.

§. VIII. Cæterum ut universitati fidelium invisibilis
aulæ consequendi delicias ex concessa nobis potestate desu-
per propitiante Domino sit facultas, quinimo & ut nomen
exaltetur Altissimi, si sponte suam venerabilem sepulturam
fidelium procuremus accessibus frequentari, omnibus vere
poenitentibus, & confessis, qui ad dictam sepulturam in me-
morato festo, & usque ad octavam ipsius, causa devotionis
accesserint annuatim, ipsius suffragia petituri, de omnipot-
tentis Dei, &c. unum annum, & quadraginta dies, acce-
dentibus vero annis singulis ad prædictam sepulturam infra
eiusdem festi quindenam, quadraginta dies de injuncta sibi
poenitentia misericorditer relaxamus. Datum Assisi XV.
Kal. Octobris, Pontificatus nostri anno undecimo.

Nicolaus Papa V.

Dilectis filiis Custodi, & Fratribus Conventus Assisi Ord. Minorum.

Mandavimus dudum vobis per Breve nostrum sub certis
gravibus pœnis, ut de pecuniis perventuris ad manus
procuratoris vestri Conventus, ex oblationibus factis, &
fiendis super Altare B. Mariæ de Angelis Assisiat. Diæc. Fra-
tribus sanctæ Mariæ prædictæ, pro ædificatione certi eorum
dormitorii solveretis florenos auri de Camera trecentos. Post-
modum intelleximus, quod haec tenus dictis Fratribus flo-
renos centum persolvistis, quodque si etiam reliqui ducenti
solverentur, cederet in magnum præjudicium vestri loci, &
structurarum ipsius, ad quorum reparationem intenditis &
pluribus ad id pecuniis egetis. Et propterea fuit pro parte
vestra nobis instantissime supplicatum, ut vos, ad locum,
& Conventum præfatum ab hujusmodi solutione ducento-
rum florenorum liberare, & penitus absolvere dignaremur.
Nos hujusmodi supplicationibus inclinati, mandatum vobis
factum, & Breve ad vos directum, harum serie revocantes,
ac nullius esse roboris, vel momenti decernentes, vos a dicta
solutione ducentorum florenorum, & a pœnis, ac excom-
municationis, & suspensionis sententiis, inquas propter ipsam
solutionem non factam forsan incurristis, prorsus liberamus,
& absolvimus; per præsentes mandantes, ut prædicti Bre-
vis vigore, nihil de cætero solvatis Fratribus S. Mariæ præ-
fatis. Sed dictos florenos, ex hujusmodi oblationibus per-
venturos in utilitatem, & reparationem dicti Conventus, pro
ut vobis necessarium fuerit, convertatis. Brevi prædicto,
& quocunque alio indulto Apostolico in contrarium edito,
cæterisque contrariis non obstantibus quibuscumque. Da-
tum

tum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 26. Febrariorum 1454. Pontificatus nostri anno Septimo.

Extra Sigillum in cera rubea.

P. Lunensis.

Calistus Episcopus Servus Servorum Dei.

DEcet, & convenit nostræ provisionis studio prævenire, ut Ecclesia sancti Francisci Assiat. Ordinis Fratrum Minorum, in qua gloriosum Corpus ejusdem Sancti requiescit, sumptuoso opere Fabricata, una cum Conventu, & aliis adjacentibus ædificiis, instructuris, & ædificiis ipfis nullo modo defectum patiatur, sed continua reparationis, manutentionis, & conservationis remedia, ac incrementa suscipiat. Considerantes igitur, quod ad præmissa dictæ Ecclesiæ, ac dictorum filiorum Fratrum ejusdem Conventus propriæ defunt facultates, ac attendentes, quod ad Ecclesiam sanctæ Mariæ de Portiuncula ordinis prædicti de observantia Assiat. Diæc. devotionis causa magna Christi fidelium utriusque sexus confluit multitudo, ex cuius suffragiis, & piis largitionibus circa alias necessitates ædificiorum, & domorum memorata Ecclesia S. Francisci juvari, ac sustentari potest. Nos opportune providere valentes, motu proprio, & ex certa scientia volumus, & auctoritate Apostolica tenore præsentium decernimus, statuimus, & ordinamus, quod omnes, & singulæ pecuniariæ cujuscumque generis monetarum oblationes, quas deinceps in dicta Ecclesia de Portiuncula pro tempore fieri contigerit, cedere, & applicari debeant Fabricæ, & reparacioni præfatæ Ecclesiæ sancti Francisci, ilæque Procuratori pro tempore existenti Fratrum, & Conventus eorumdem consilio, in Fabricam, ac repationem,

manutentionem, & conservationem ipsius Ecclesiæ, & ædificiorum prædictorum tantum fideliter convertendæ, realiter, & cum effectu assignentur. Quicquidem Procurator oblationes ipsas sibi assignatas in idem opus integre expōnere, nec non de receptis, & expositis hujusmodi, sicut de aliis introitibus dictorum Ecclesiæ, & Conventus ad ejus manus pro tempore pervenientibus facere consuevit, rationem, & computum singulis annis reddere debeat, ac etiam tenentur. Quodque de pecuniariis oblationibus hujusmodi præsentis anni 1457. in festo Assumptionis B. Mariæ Virginis proxime præterito incepti, & ut continuo sequitur, finiendo, eidem Procurator pro dicto opere, ut præfertur, assignandis, detrahi, & retineri debeant quadraginta ducati, pro hac vice dumtaxat in usus, & utilitatem præfatæ Ecclesiæ de Portiuncula convertendi; quos quidem quadraginta ducatos, ex prædictis oblationibus peccuniariis jam per ventis, & apud Bartholomæum Petri Civem Assiat. depositis, procuratori dictorum Fratrum, & Conventus de Portiuncula ad omnem ejusdem Guardiani requisitionem volvimus per præfatum depositarium assignari. Cæterum ne pecuniariæ hujusmodi distrahi, aut dissipari, seu minus debite conservari, aut negligentia, vel defectus committi quoquomodo in eis possint; dilecto filio Ministro Provinciæ dicti Ordinis, ac præfato Custodi pro tempore existentibus harum serie præcipiendo committimus, & mandamus, quatenus aliquem tertii ordinis, aut alium Religiosum, vel sæcularem virum comprobatae integritatis, & vitæ eligere, & deputare auctoritate nostra procurent, qui oblationes easdem pecuniarias in foveam quamdam fideliter coadunare, juxta laudabilem hactenus approbatum morem, debeat; quas pecuniias sic collectas, Custos pro tempore dictorum Fratrum, & Conventus, quando sibi videbitur, per Procuratorem eorumdem inde libere levare faciat, ad dicta opera, ut præmittitur, convertendas, cui super hoc Guardianus pro tempore

pore existens, præfatæ Ecclesiæ de Portiuncula assistere & favere teneatur. De cera vero, quæ per fideles supradictos in eadem Ecclesia de Portiuncula singulis Indulgentiarum, ac præfatæ assumptionis, & aliarum festivitatum diebus anno quolibet pro tempore offertur, quantitas ducentarum sexaginta librarum, videlicet, centum, & sexaginta in assumptionis prædictæ, & reliquarum, & centum librarum in annuntiationis ejusdem B. M. V. Festivitatibus, per Fratres, qui tunc inibi morabuntur præfata Custodi, in usus, & utilitatem dictæ Ecclesiæ S. Francisci similiter convertenda, debeat realiter, & cum effectu tradi, & etiam assignari: quæ omnia, & singula sic, ut præmittitur fieri, & ad impleri volumus, ac in virtute sanctæ obedientiæ ab omnibus inviolabiliter observari mandamus. Non obstantibus constitutionibus, ac eidem Ecclesiæ de Portiuncula, ejusque Domui, Conventui, & Fratribus ab Apostolica Sede, vel ejus legatis, seu quibus vis aliis, quavis auctoritate concessis, privilegiis, indultis, & Literis Apostolicis generalibus, vel specialibus, etiam si de illis, eorumque totis tenoribus de verbo & ad verbum specialis, & expressa præsentibus esset mentio facienda, cæterisque contrariis quibuscumque; quibus omnibus in hac parte expresse derogamus, eis alias in suo robore permansuris. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum voluntatis, constitutionis, statuti ordinationis, mandati, & commissionis infringere, vel, &c. si quis autem, &c. Datum Romæ apud S. Petrum. Anno Incarnationis Dominicæ 1457. Id Septemb. Pontificatus nostri anno tertio.

Pendet plumbea Bulla.

A de Venetiis.

Solutio quadraginta ducatorum, a prædicto Pontifice pro una vice tantum imposta Custodi Sancti Francisci ab eo Guardiano de observantia facienda, fuit revocata a Pio II. ejus successore, sicut limitatio ceræ, ut sequitur.

Dilectis Filiis Custodi, & Fratribus Ordinis Sancti Francisci de Assisio Ordinis Minorum.

Pius Papa Secundus.

Dilecti Filii salutem, & Apostolicam benedictionem. Vidimus literas fel. rec. Nicolai V. Papæ prædecessoris nostri, quibus antiquam consuetudinem, ad id temporis observatam, sequutus, voluit, statuit, & ordinavit de obventionibus & oblationibus ceræ Capellæ S. Mariæ de Portiuncula, alias de Angelis dicti Ordinis Assisiat Diæc. omnem ceræ quantitatem die prima Augusti a primis vesperis, usque ad secundas sequentis diei, ac duobus aliis Annunciationis, & Assumptionis gloriose Virginis festivitatibus, sive tertiam partem ceræ per totum annum, eidem, & aliis domus ipsius Capellis provenientem, pro usu ejusdem Ecclesiæ Sancti Francisci cedere, & integre deberi perpetuis temporibus in futurum. Præmissis adjiciendo omnium pecuniariam sumمام eidem Capellæ provenientem, pro una in reparationem Ecclesiæ, & domus prædictarum, & pro alia medietatibus in eorumdem Custodis, & Fratrum illic pro tempore degentium usum penitus converti, pro ut indictis literis, 14 Kal. Januarii 1452. Datis latius continetur. Vidimus etiam literas fel. rec. Calisti Papæ III. etiam prædecessoris nostri Idu. Septembbris 1457. datas, quibus voluit, & declaravit omnes pecunias Custodi, & Fratribus supra dictis S. Mariæ de Portiuncula per totum annum quomodolibet ex oblationibus obvenientes, cedere, & applicari Fabricæ, & reparationi præfatæ Ecclesiæ S. Francisci, præter ducatos quadraginta, qui eo anno tantum, & ea vice darentur Ecclesiæ S. Mariæ de Portiuncula: Ceræ autem oblationum totius anni dictæ Ecclesiæ S. M. factarum quantitas ducentarum sexaginta librarum eidem S. Francisci Ecclesiæ perpetuo consignaretur, pro ut

ut indictis etiam prædecessoris Calisti literis latius continetur. Nos itaque habita diligent utriusque Ecclesiæ conditionis, & Fratrum in illis degentium informatione; bono, & laudabili respectu, primas Nicolai prædecessoris primi literas auctoritate Apostolica tenore præsentium confirmantes, & servari præcipientes, atque mandantes, secundas Calisti prædecessoris secundi ante dictas penitus revocamus, & nullius esse volumus valoris, & momenti. Datum Florentiæ apud Sanctam Mariam Novellam sub Annulo Piscatoris, primo Maji 1459. Pontificatus nostri anno primo.

Extra Sigillum in cera rubra.

Blondus.

Sixtus Episcopus Servus Servorum
Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

AD insignem, venerandamque Ecclesiam Domus S. Francisci Assisiat. Ordinis Fratrum Minorum, veluti nostræ peregrinationis alumnam, paternæ considerationis aciem extendentes, circa ea, perquæ ipsius structuræ; & ædificia reparari, & conservari valeant, nostræ provisionis opem, & operam impendimus efficaces. Sane pro parte dilectorum filiorum Custodis & Fratrum dictæ domus, nobis fuit nuper expositum, quod domus prædicta, quæ ipsius Ordinis Caput est, & quam tunc admirabilem tendentem ruinam, a fundamentis nuperrime reparari, & instaurari fecimus opere sumptuoso, propter ipsius domus, & ipsius Ecclesiæ amplitudinem, ac etiam venustatem, in suis tectis, structuris, & ædificio adhuc instauratione, & reparatione continua indi-

gere dignoscitur; ad quam subeundam , & ne Sanctorum imagines, sculpturæ, atque picturæ ornatisimæ, quibus plurimum decora est, caducæ fiant, ipsius domus non suppetunt facultates, præsertim cum piæ fidelium desint eleemosynæ, olim in capella domus S. Mariæ de Angelis extra muros Assisiat. provenientes; pro supplendis præmissis, & aliis ad divinum cultum necessariis, ac etiam sacriftiæ dictæ Ecclesiæ paramentis, & ornamentis Ecclesiasticis deputatæ, quæ, temporum causante malitia, decrescunt, & diminuuntur in dies, in ipsius domus Sancti Erancisci magnum detrimentum. Quare pro parte Custodis, & Fratrum prædictorum fuit nobis humiliter supplicatum, ut more pii Patris, cuius immensa charitas filiorum incommoda sublevare non cessat, eis, eorumque, & dictæ domus necessitatibus in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui ordinem, Ecclesiam, & domum prædicatas paterna dilectione complectimur, hujusmodi supplicationibus inclinati, auctoritate Apostolica præsentium tenore statuimus, & ordinamus, quod ex nunc in antea, perpetuis futuris temporibus, de quibuscumque pecuniarum summis, tam ordinarie, quam extra ordinarie solvendis, quæ prioribus, potestati, & illorum famulis, ac tubicinis, Magistro Grammaticæ, Cancellario, Advocato, & Sindico, Ambasciatoribus, Nuntiis, & Bajulis communis turreiis, temperantibus horologium, curam habentibus fontium, aquæ duotorum, & murorum, ac quibusvis aliis officialibus civitatis nostræ Assisiat. intra dictos muros pro tempore existentibus persolvuntur, unus bonenus, quorum quadraginta florenum constituunt, pro quolibet floreno retineri, & Fabricæ dictæ Ecclesiæ, & domus S. Francisci pro reparandis tectis, struturis, & ædificiis prædictis renovandis paramentis, & aliis rebus ad divinum cultum spectantibus instaurandis applicari, nec non Procuratori, seu Oeconomo dictæ domus sine exceptione aliqua solvi, & assignari debeat per thesaurarium,

sive collectorem, aut officiales Cameræ Apostolicæ, sive ali-
um ad solvendum salary dictorum officialium deputatum,
seu deputatos, omni prorsus exceptione, sive appellatione
cessante. Volumus autem, quod pecuniaæ exigendæ prædi-
ctæ in reparationem, & conservationem prædictas, & non
alias debeant omnino converti. Et nihilominus dilectis filiis
Sancti Ruffini, & Sancti Pauli intra, ac Sancti Massei extra
muros Assisiat. prioratum Prioribus, per Apostolica scripta
mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum, per
se, vel alium, seu alios coeconomo, sive procuratori prædi-
cto in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant
de singulis florensis salary eorumdem singulos bonenos hu-
jusmodi assignari: contradictores per censuram Ecclesiastici-
cam appellatione postposita compescendo. Non obstantibus
constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, nec non sta-
tutis, & consuetudinibus civitatis ejusdem, etiam juramento,
confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis,
contrariis quibuscumque. Aut si officialibus, & personis
salary hujusmodi percipientibus prædictis, vel quibusvis aliis
communiter, vel divisim a Sede Apostolica indultum existat,
quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint,
per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam,
ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem,
&c. Nulli ergo omnino, &c. nostrorum statuti, ordinatio-
nis, voluntatis, & mandati infringere, vel ei, &c. si quis
autem, &c. Datum Romæ apud S. Petrum, anno incarna-
tionis Dominicæ 1475. Sexto Id. Decembr. Pontif. nostri
anno quinto.

Per laqueum sericum pendet plumbeum signum.

Gratis de mandato D. Papæ.
A. de Urbino, H. Jacobi.

G. della fiera.

Idem

Item Sixtus quartus in signum suæ eximiæ dilectionis erga Religionem, quam professus fuerat, & erga hanc suam Ecclesiam, ac domum, cuius fuerat alumnus, confirmavit cessionem illi factam ab Abbe Monasterii Sancti Nicolai in campo longo, Comitatus Assiat. Cum omnibus pretiis, eensiis, proventibus, ceterisque ejus redditibus, una cum sex parochiis Ecclesiis eidem Monasterio annexis. Ipsumque Monasterium cum omnibus ejus iuribus Sacro Conventui perpetuo assignavit; cum onere solvendi Cameræ Apostolicæ quinquaginta ducatos auri quolibet quindennio. Diplomata non refero, ne tardio afficiam lectores, nam multa, & prolixa sunt, quibus suam devotionem erga Seraphicum Patrem, & Paternum amorem erga filios ad vivum exprimit.

Alexander quoque Sextus, ad petitionem Magistri Ægydii de Ameria Ministri Generalis, & Custodis, ac Fratrum Minorum Conventualium S. Collis Paradisi, eidem Sacro Conventui duplici diplomate assignavit, ac confirmavit in perpetuum Prioratum S. Jo. extra Castrum Turris Alfinæ, Urbe vetana Diæcœs. cum onere solvendi quolibet quindennio decem aureos ducatos Apostolicæ Cameræ. Unde constat, quam propensi fuerint summi Pontifices conservationi, & utilitati hujus Sacræ Basilicæ, cuius protectionem ab initio singulari modo suscepserunt.

Sixtus Episcopus Servus Servorum Dei.

*Universis Christi fidelibus praesentes literas
inspecturis. Sal. & Apost. Bened.*

Quamvis Altissimus, de cuius munere venit, ut sibi a suis fidelibus digne, & laudabiliter serviatur, de abundantia suæ pietatis, quæ merita supplicum excedit, & vota, benefacientibus multo majora retribuat, quam valeant promereri; nihilominus desiderantes Domino populum reddere acceptabilem, & bonorum operum sectatorem, fideles ipsos ad complacendum ei, visitandumque in honorem Sanctorum ejus dedicatas Ecclesias, ac illorum festivitates, & solemnia devotius venerandum, quasi quibusdam allectivis muneribus, Indulgentiis videlicet, & peccatorum remissionibus invitamus, ut exinde reddantur divinæ gratiæ aptiores, & quod eo-

eorum meritis nequeunt obtinere, Sanctorum eorumdem intercessionibus consequantur, idque libentius agimus in Ecclesiis, quæ in honorem Sancti Francisci sunt constructæ, quo Sanctus ipse, quasi stella matutina claræ vitæ micans exemplis, sedentes in tenebris, & umbra mortis irradiatione præfulgida direxit in lucem; & tanquam arcus resplendens inter nebulas, ac signum Dominici fæderis, passionis scilicet Domini nostri JEsu Christi, in ejus carne renovata sacra stygma-ta gestans, pacem, & salutem significavit hominibus, existens, & ipse Angelus veræ pacis destinatus a Deo, ut per viam altissimæ paupertatis tam verbo, quam exemplo pœnitentiam prædicaret, nosque, qui sub regularibus institutis Ordinis Fratrum Minorum, qui ab eodem Sancto sumpsit initium, & illius inclito paupertatis voluntariæ vexillo a teneris enutriti; dum in ordine ipso Generalis Ministri fungeremur officio, ad Cardinalatus honorem, ac demum ad summum Apostolatus, apicem assumpti fuimus, ejusdem Sancti meritis, & intercessione ad æternæ felicitatis gloriam pervenire speramus. Cipientes igitur, ut Ecclesia Domus ejusdem Sancti Assisiat. ejusdem Ordinis, dudum egregiis structuris, & opere admodum sumptuosò constructa, quæ inter alias Ecclesias dormorum dicti Ordinis, tum structurarum magnitudine, cum ratione loci, in quo sita est, unde ejusdem sancti origo fuit, re, & nomine obtinet principatum, congruis frequentetur honoribus, & ejusdem domus structuræ, & ædificia, quæ ad manifestam ruinam tendentia, post dictam assumptionem nostram, multipliciter reparari fecimus, & propter eorum magnitudinem non possint sine magna impensa, ad quam faciendam, & alia Custodi, & Fratribus ejusdem domus pro tempore existentibus incumbentia onera sustinenda, provenitus dictæ domus, & eleemosynæ eis fieri solitæ non sufficiunt, sed sunt alia Christi fidelium suffragia plurimum opportuna, conserventur; ac Christi fideles eo libentius devotionis causa confluant ad eandem Ecclesiam, & manutentio-

nem ædificiorum hujusmodi promptius manus porrigant adjutrices, quo exinde ibidem dono cœlestis gratiæ uberius conspexerint se refectos: de omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus Christi fidelibus vere pœnitentibus, & confessis, qui Ecclesiam prædictam in Festo Translationis corporis ejusdem Sancti de Mense Maji, a primis vesperris, usque ad occasum solis diei ejusdem festi devote visitaverint annuatim, & ad structurarum & ædificiorum hujusmodi manutentionem manum porrexerint adjutricem, omnium peccatorum, de quibus corde contriti, & ore confessi fuerint, plenam absolutionem, remissionem, & indulgentiam concedimus, & largimur. Præsentibus perpetuis temporibus duraturis. Et ut confluentes ipsi ad dictam Ecclesiam, pro consequenda indulgentia memorata, conscientiæ pacem, & animarum suarum salutem, & indulgentiam hujusmodi uberius, & commodius consequi valeant, Custodi dictæ domus, qui pro tempore fuerit, aliquos probos dicti Ordinis Professores, ætate, moribus, & scientia idoneos, in Presbiteratus Ordine constitutos, in numero sufficienti, de quo sibi videbitur, qui die dicti festi, & quatuor diebus illud immediate præcedentibus in præfata Ecclesia, & illi adjacentibus dictæ domus ædificiis, eorumdem confluentium confessionibus diligenter auditis, pro commissis per eos excessibus, & peccatis, nisi talia forent, propterquæ Sedes Apostolica esset merito consulenda, de absolutionis beneficio providere, & pœnitentiæ salutarem injungere libere, & licite valeant, deputandi, nec non vota quæcumque Ultramarinis, & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, ac in Compostella Jacobi, & Religionis votis dumtaxat exceptis, in alia pietatis opera commutandi facultatem concedimus per præsentes. Non obstantibus quibusvis quarumcumque Indulgentiarum, & remissionum hujusmodi revocationibus, & suspensionibus, per nos, & prædecessores nostros Romanos Pontifices hactenus forsan fa-

ctis , & in antea , etiam in favorem cruciatæ , seu alias faciendis , sub quibus Indulgentiam , & literas præsentes nolumus quoquomodo compræhendi , ac constitutionibus , & ordinationibus Apostolicis , cæterisque contrariis quibuscumque Datum Assisi anno incarnationis Dominicæ 1476. 8. Kal. Septembris Pontificatus nostri anno sexto.

Pendet Bulla serico laqueo ducta.

D. Galletus.

Sixtus Episcopus Servus Servorum Dei.

*Dilectus filiis custodi , & Fratribus domus
sancti Francisci de Assisio Ordinis Minorum. Salu-
tem & Apostolic. benedict.*

Dignum reputamus , & congruum , ut sicut Corpus sancti Francisci ordinis vestri Fundatoris , in Monasterio sanctæ Claræ Assisiat ordinis ejusdem sanctæ , durante fabrica Ecclesiæ in ejusdem sancti honorem sumptuoso admodum opere constructa , quadriennio , vel circa , honorifice conservatum , de illa ad Ecclesiam hujusmodi vestræ domus translatum exstitit prima die festivitatis Pentecostes , ut eo dignior , & honorificentior Translatio ipsa censeretur , & a Christi fidelibus majore in veneratione haberetur ; quo celebriori tempore fieret ; ita festum Translationis hujusmodi per Se- dem Apostolicam institutum , non vigesima quinta Mensis Maji , inqua festum prædictum Pentecostes tunc celebratum , & Translatio Corporis ipsius sancti facta fuit in ipsa Translatione respectus , Translatio ipsa celebretur ; & prout festum Pentecostes variatur , ita & festum ipsum Translationis va-

rietur, præsertim cum visitantes Ecclesiam ipsam domus vestræ præfatam Assisiat. in qua præfati sancti Corpus honorifice requiescit, ex nostra concessione plenariam suorum peccatorum Indulgentiam consequantur. Dilecti filii Francisci, Sampsonis Generalis Ministri vestri Ordinis, ac vestris in hac parte supplicatonibus inclinati, volumus, ac præsentium tenore Apostolica auctoritate statuimus, & ordinamus, quod de cætero festum ipsum Translationis secunda die Festivitatis prædictæ Pentecostes perpetuis futuris temporibus celebretur, & juxta illius variationem, & occurrentiam tam diutum, quam Indulgentia prædicta varietur; & quod visitantes Ecclesiam vestram prædictam, dicta die secunda festivitatis Pentecostes, incipiendo a primis vesperis ejusdem diei, usque ad solis occasum prædictam Indulgentiam consequantur, juxta literarum formam, continentiam, & tenorem. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1478. nonis Febr. Pontificatus nostris anno octavo.

Pendet ex cordula innexum plumbeum Sigillum.

Sigismundus.

Sixtus Episcopus Servus Servorum Dei.

Dilectis filiis S. Pauli infra, & S. Mathæi extra muros Assisiat. Monasteriorum. per Piores gubernari solitorum Prioribus, ac Vicario Venerabilis Fratris nostri Episcopi Assisiat. in Spiritualibus Generali, Salut. & Apost. benedictionem.

ET si cunctis Christi fidelibus, ne indebitis molestiis afficiantur, vel eorum jura suppeditentur, ex assuetæ pie-

tatis

tatis officio assistere teneamur; Fratribus tamen domorum B. Francisci Assisiat. Ordinis Minorum eo magis adesse nos convenit, quo domus ipsa cæteras ejusdem ordinis domos vetustate antecellit, & in ea gloriosum Corpus dicti sancti devotissime conservatur, ejusque Fratres nullum habent ali-um, præter Romanum Pontificem defensorem. Exhibita si-quidem nobis nuper, nuper, pro parte dilectorum filiorum custodis, & Fratrum dictæ domus petitio continebat, quod licet ipsis, & eidem domui quamplurima bona intestamen-tis, & alias legata, & donata, fuerint, ea tamen ob malitiā notariorum illarum partium, instrumenta custodi, & Fratribus prædictis dare, & aliorum bona hujusmodi restitu-e-re nolentium, minime consequi possunt, in ipsorum custodis, & Conventus præjudicium, & gravamen. Quare pro par-te custodis, & Conventus prædictorum, nobis fuit humili-ter supplicatum, ut eis in præmissis opprtune providere, de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur de necessita-tibus dictæ domus plenariam habentes notitiam, hujusmodi supplicationibus inclinati, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus ve-strum, per vos, vel alium, seu alios, omnes, & singulos no-tarios, illarum partium, ac etiam omnes, & singulos, bona eisdem Fratribus, & domui relicta, & quomodo libet spe-ctantia, exquacumque causa detinentes Apostolica auctori-tate, ut bona hujusmodi Fratribus prædictis restituant, ac Notarii instrumenta eis in autentica forma consignent, infra unum mensem a die monitionis hujusmodi computandum, sub excommunicationis poena, & viginti quinque Ducato-rum auri, Cameræ Apostolicæ applicandorum. Ac omnes, & singulos Notarios per Perusin. Tudertin. & Fulginat. ac alias Civitates, & Diæceses totius Ducatus Spoletin. & alias ubilibet constitutos, & domorum, posessionum, pannorum, lanceorum, & lineorum, pecuniarum, rerum, & localium, ac quorūcumque bonorum aliorum, quæcumque, quot-

cunque , & qualiacunque sint , quomodolibet Conventui , seu Fratribus , & domui prædictis , hactenus , & infuturum legatorum , vel donatorum instrumenta , infra unius mensis spatum , sub similibus pœnis custodi , & Fratribus præfatis exhibere , & tradere debeant . Alioquin eos , & ipsorum quemlibet per censuram Ecclesiasticam , & alia juris remedia , appellatione , remota , compellatis : nec non ipsis custodi , & Fratribus , ut pro usu dumtaxat sal , ubi voluerint , absque alicujus pœnæ incursu accipere ; ac sacristiæ , & infirmariæ ejusdem Conventus aliquas Vineas , sine scrupulo conscientiæ , pro divino sacrificio , & infirmis tenere libere , & licite valeant , dicta auctoritate concedatis . Non obstantibus constitutionibus , & ordinationibus Apostolicis , ac dicti ordinis privilegiis , statutis , & consuetudinibus , iuramento , confirmatione Apostolica , vel quavis alia firmitate roboratis , cæterisque contrariis quibuscunque . Aut si Notariis , & detentoribus præfatis , vel quibuscunque aliis , communiter , vel divisim ab Apostolica sit Sede indultum , quod interdici , suspendi , vel excommunicari non possint , per litteras Apostolicas non facientes plenam , & expressam , ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem . Datum Romæ apud sanctum Petrum , anno incarnationis Dominicæ 1471 . decimo septimo Kal . Febr . Pontif . nostri anno primo .

Bulla pendet plumbea per cordulam .

Gratis de mandato D. Papæ.

A. de Urbino.

G. de la fiera.

Six.

Sixtus Episcopus Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

Ad ordinem Fratrum Minorum , quem speciali dilectione prosequimur , nostræ dirigentes considerationis intuitum , & attente prospicientes Uberes fructus , quos ordinis ejusdem professores in agro militantis Ecclesiae produxerunt hactenus , & producunt , dignum , quin potius debitum arbitramur , ut domos , & loca dicti ordinis , præsertim in Civitate nostra Assisi , in qua ordo ipse sumpsit initium , consistentes speciali prærogativa favoris prosequamur , & iis , quæ a prædecessoribus nostris eis provide sunt concessa pro eorum subsistentia firmiori nostri adjiciamus munimini firmitatem . Sane pro parte dilectorum filiorum custodis , & Fratrum domus sancti Francisci civitatis prædictæ dicti ordinis nobis nuper exhibita petitio continebat , quod domus ipsa , & illius structuæ , ac ædificia opere admodum sumptuoso dudum constructa rvetustate consumpta , & in se ipsis collapsa reparacione indigent non modicum sumptuosa , ad quam faciendam proventus fabricæ , & dictæ domus non sufficiunt , verisimiliterque dubitant , quod nisi celeriter occurratur , ad ruinam paulatim deveniet , in non modicum dicti Ordinis detrimentum , quodque si eidem domui concederetur , quod fideicomissa , legata , & quæcumque aliæ dispositiones de bonis , & immobilibus hactenus facta , & quæ pro tempore forent , dictæ domui , Altaribus , Capellis , & picturis ejusdem , ac illius Fratribus , seu alteri eorum ingenere , vel in specie , nec non hæreditates , & successiones , quæ alias Fratribus in dicta domo pro tempore commorantibus ab intestato deferrentur , si Fratres ipsi hujusmodi successionum capaces essent per Sindicum Romanæ Ecclesiæ

peti, consequi, exigi, recipi, & haberi, & bona in illis compræhensa vendi, & alienari, pretiumque exinde proveniens, in conservationem structurarum, & ædificiorum dictæ domus, ac pro ornamentis sacrístiæ illius dumtaxat converti possent, & deberent, profecto hujusmodi ruinæ ædificiorum prædictorum oportune consuleretur. Quare pro parte Custodis, & Fratrum prædictorum nobis fuit humiliter supplicatum, ut quod de cætero fidei commissa, legata, & hæreditates hujusmodi ut præferuntur peti, exigi, & recipi, & bona in illis compræhensa vendi, & alienari, pretiumque exinde proveniens in præmissam causam converti possint, eis concedere, ac eos a datiis, gabellis, seu vectigalibus pro rebus ad ipsorum, ac domus, & Ecclesiæ prædictarum usum necessariis prorsus eximere, ac liberare, nec non privilegia, & indulta a summis Pontificibus prædecessoribus nostris dictæ domui concessa, nostræ approbationis munimine solidare, aliasque in suis præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur de præmissis plenarie informati, & hujusmodi eorumdem Custodis, & Fratrum supplicationibus inclinati, quod de cætero perpetuis futuris temporibus hæreditates, fidei commissa, legata, & quæcumque aliæ dispositiones, de bonis etiam immobilibus hæc tenus facta, per quoscumque, & quæ pro tempore fierent dictæ Domui, Altaribus, Capellis, & picturis ejusdem, ac illius Fratribus, seu alteri eorum in genere, vel in specie, nec non hæreditates, & successiones, quæ alias Fratribus dictæ domus pro tempore existentibus deferrentur, etiam in quibus Fratres ipsi qui capaces essent, & Ordinis præfati professores saltem in communi bona habere possent succederent per Sindicum Romanæ Ecclesiæ ad commodum, & utilitatem ipsorum Fratrum peti, consequi, exigi, recipi, & haberi, & bona in illis compræhensa vendi, & alienari, ac pretium inde proveniens in conservationem structurarum, & ædificiorum prædictæ domus, ac pro orna-

ornamentis sacrissimis illius dumtaxat converti possint, & debent in omnibus, & per omnia prorsus, & absque ulla differentia perinde, ac si legata fideicomissa, donationes, dispositiones, & alias voluntates hujusmodi pro, & in favorem ipsius Romanæ Ecclesiæ nominatim, & expressæ hactenus emanassent, vel in futurum emanarent, ipsique Patres hujusmodi hæreditatum ab intestato capaces forent, & eorum jura in illis eidem Romanæ Ecclesiæ cessissent, & cederent, & quod contra præmissa de invaliditate, & nullitate testamentorum, donationum, & aliarum dispositionum, ac incapacitate eorumdem Fratrum dici, & allegari non posset, quodque Sindicus protempore per custodes, & Fratres dictæ domus ad præmissa nominandus, ex nunc prout extunc per nos, & Sedem Apostolicam constitutus esse censeatur Sindicus Romanæ Ecclesiæ, cum plenissimo mandato speciali, & specialissimo ad omnia illa in præmissis, & circa ea necessaria, seu quomodolibet opportuna, ad quæ facienda, gerenda, & exercenda cum per custodem, & Fratres ipsos contigerit nominari auctoritate Apostolica præsentium tenore statuimus, & ordinamus, ac eosdem domum, custodem, & Fratres a quibuscumque datiis, gabellis, pedagiis seu vectigalibus, pro carnibus, vino, farina, oleo, ac aliis rebus ad ipsorum custodis, & Fratrum, ac domus, & Ecclesiæ usum necessariis, eadem auctoritate Perpetuo eximus, & liberamus, ac datorum, gabellarum, & vectigalium eorumdem, exactoribus, ne eosdem custodem, & Fratres ad illorum solutionem in vitos compellant subcensuris, & poenis in exigentes, gabellas, & vectigalia hujusmodi a personis Ecclesiasticis a jure statutis prælibata auctoritate inhibemus, & nihilominus omnia, & singula immunitates, exemptiones, liberates, gratias & indulta a felic. record. Gregorio IX. & XI. Nicolao, Clemente, Alexander, & Innocentio IV. & VII. & Nicolao V. ac alijs summis Pontificibus, prædecessoribus nostris Ecclesiæ & domui præfatæ,

fatæ , ejusque pro tempore Custodi , & Fratribus hactenus concessa , necnon illorum Apostolicas confirmationes , & validationes , ac quoscumque Gregorii , Nicolai , Clementis , Alexandri , Innocentii , Nicolai , & aliorum prædecessorum , prædictorum super illis confectas , & emanatas literas , & Privilegia , quorum omnium tenores præsentibus haberi volumus pro expressis eadem auctoritate ex certa nostra scientia approbamus , & præsentis scripti Patrocinio communimus , illamque plenariam roboris firmitatem , etiam perinde , ac si per nos , de verbo ad verbum pro ut in literis , & Privilegiis prædictis continetur denovo concessa foret cum , & robur perpetuæ firmitatis obtinere decernimus . Non obstantibus constitutionibus , & ordinationibus Apostolicis , & præsertim Clementis Papæ V. etiam prædecessoris nostri in Concilio Vienensi editis , ac dicti Ordinis juramento , confirmatione Apostolica , vel quavis alia firmitate roboratis , statutis , & consuetudinibus , ac regularibus constitutionibus , cæterisque contrariis quibuscumque . Nulli ergo omnino hominem liceat hanc pâginam nostræ constitutionis , ordinannis , exemptionis , liberationis approbationis , communionis , & decreti infringere , vel ei ausu temerario contraire . Si quis autem hoc attentare præsumperit indignationem omnipotentis Dei , ac Beatorum Petri , & Pauli Apostolorum ejus se neverit incursum . Datum Romæ apud sanctum Petrum , anno incarnationis Dominicæ 1471. Pridie Idus Novembbris , Pontificatus nostri anno primo .

Gratis de mandato D. N. Papæ.

B. de Fuentibus.

G. dela Liera.

Tem-

Tempore Calixti III. Cardinalis Dominicus Capranica Ordinis Protector , summi Pontificis infra scriptum mandatum dedit Fratribus Portiunculæ, quod in charta parchmentea servarur in Archivio sacri Conventus Assisiensis Ord. Min. Conventualium.

Dominicus Miser. D. S. Crucis in Hier. Sacros. R. Eccl. Presbyter Cardinalis, major Pænitentiarius, ac sacri Ordinis Minorum Protector, licet immeritus, Guardiano, Sacrificiæ , ac Fratribus S. Mariae de Angelis de Portiuncula vulgariter nuncup. salutem & Apost. benediction.

Cum superiori tempore saepius cum magna querela expostum fuerit Sanctissimo Domino nostro; quod paramenta, planetæ, Calices, & alia ad ornatum & cultum divinum pertinentia, quæ per fideles in loco Conventus prædicti offeruntur, per vos ad alia loca ordinis vestri propria auctoritate deporttantur, & Ecclesiæ sancti Francisci ad quam, reliædis tantum in dicto loco necessariis, omnia deferri consueverant, nulla penitus traduntur. Ac etiam quod paramenta, & ornamenta prædicta interdum, cum offeruntur, quasi vobis minus utilia, vel necessaria recipere recusatis. Et quod aliquando vota de similibus ornamentis, aut utilibus imaginibus, & aliis pretiosis fundis a fidelibus missis, in alias res, quæ non loco illi, sed aliis forte necessariae sunt, commutatis. Quod de cera, quæ offertur, portionem integrum sacrifistæ Conventus sancti Francisci minime assignatis, juxta formam literarum Apostolicarum superiende confectatum; & quod pecuniæ, quæ ibi offeruntur, in quadam fovea ad hoc instituta, ut consuetum erat, cum scopa non mittuntur; quo fit, ut multæ subtrahantur. Cum vero hæc omnia in magnum detrimentum, & dampnum Ecclesiæ prædictæ S. Francisci cedere videantur; ea non sine molestia,

& animi displicentia præfatus Sanctissimus Dominus noster intellexit. Ea propter ex mandato Sanctissimi Domini nostri nobis speciali vivæ vocis oraculo facta, & auctoritate officii nostræ protectionibus, vobis distincte præcipimus, & mandamus, in meritum Sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis poena, quam ipso facto, si contra feceritis, in curratis ut paramenta, calices, & alia prædicta oblata in dicto loco, nullo modo inde removere, & ad alia loca mittere debeatis, ac etiam quod hujusmodi ornamenta, cum offeruntur nullatenus recusetis. Et quod vota de similibus fiendis, in alias res nullo modo commutare debeatis, nisi de speciali, & expressa licentia Sanctissimi D.N. aut nostra, de qua per literas constare debeat. Et quæ ex iis vobis aut minus utilia, aut non sunt necessaria, sacristæ Conventus sancti Francisci prout alias, secundum consuetudinem laudabilem, assignare debeatis. Ut ea, quæ vobis supersunt in beneficium Ecclesiae sancti Francisci prædictæ, aut etiam in ilius reparationem converti possint, quæ continuo non est parum necessaria. Portionem etiam ceræ, juxta tenorem dictarum literarum Apostolicarum, videlicet vel totam illam, quæ tribus dñebus in illis assignatis offertur, sacrista Conventus S. Francisci recipiat, vel tertiam partem ejus, quæ obvenit per totum annum, fideliter, integre, & sine fraude eidem sacristæ, & sub poenis prædictis assignari faciatis. Pecunias etiam, quæ offeruntur ne auferri possint, ordinetis per sacristam vestrum cum scopa, ut alias consuetum fuerat, in fovea deputata recondi. In quorum omnium fidem, ac testimonium præsentes literas fieri, & nostri Pontificalis sigilli fecimus appensione muniri. Datum Romæ in domibus nostris anno a nativitate Domini 1457. die 8. Frbruarii, Pontif. D. Domini nostri Calisti Divina Providentia Papæ tertii anno secundo.

Locus sigilli cerei.

Nicolaus Senen.
Dilectus

*Dilectis Filiis Custodi, & Fratribus Domus
Sancti Francisci de Assisio Sal. & Apost. Bened.*

Leo Papa X.

Cum ut nobis relatum fuit ex parte vestra, plerique Romanæ Ecclesiæ Pontifices prædecessores nostri considerantes magnam molem, & expensas innumerabiles domus vestræ, quoad conservationem, & manutentionem tam illius Ecclesiæ superioris, quam inferioris, & aliorum ejusdem ædificiorum, & attendantes civitatis Assisi inopiam, & impotentiam pro conservatione prædictæ molis, voluerint, & statuerint, ut omnes eleemosynæ, quæ in Ecclesia S. Mariæ de Angelis, alias de Portiuncula obvenirent, essent pro fabrica utriusque Ecclesiæ, & totius molis applicatæ, neque converti possent in alium usum, utque ita facilius, & tutius fierent, ordinaverunt, quod Minister, & Custos aliquos assistentes pro custodia dictarum eleemosynarum, prout eis melius videretur, deputarent. Quapropter vestris in hac parte supplicationibus inclinati, prædicta privilegia, quæ, ut assertis, sunt in usu, Apostolica auctoritate confirmamus, & innovamus. Et quia dicta Domus nobis, & Sedi Apostolicæ immediate subjicitur, volumus, ordinamus, & statuimus, ut nullus deinceps cujuscunque auctoritatis, & si Cardinalatus honore, & legati de latere fungeretur officio, ullo modo præfata indulta prædecessorum nostrorum, a nobis, ut præfertur innovata, valeat quoquomodo infringere, vel prædictas eleemosynas in alium usum convertere, aut præfatos assistentes pro eleemosynarum custodia removere. Et si quidquam ab aliquo attentatum fuisset, vel attentaretur imposterum, illud tanquam irritum, & inane ex nunc decernimus. Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, & aliis quibuscunque contrariis non obstantibus. Datum Ro-

mæ apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris, die 22. Augusti
1515. Pontif. nostri anno tertio.

- Locus Sigilli extra.

P. Bembus.

Gregorius Episcopus Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

OMNIA saluti paterna charitate intenti, inter tam multa pietatis officia, quæ nos pro munere nostro convenit exercere, sacra interdum loca speciali privilegio insignimus; ut inde fidelium defunctorum saluti amplius consulatur. Quocirca, ut Ecclesia Domus S. Francisci Assisen. Ordinis Fratrum Minorum Conventualium, & in ea Capella sub invocatione ejusdem S. Francisci, simili usque adhuc privilegio minime decorata, ejusdemque Capellæ Altare hoc speciali dono illustretur, auctoritate nobis a Domino tradita, concedimus, ut quoties Missa ad prædictum Altare celebrabitur pro anima cujuscunque fidelis, quæ Deo in charitate conjuncta ab hac luce migraverit, ipsa de thesauro Ecclesiæ Indulgentiam consequatur, quatenus Domini nostri IESU Christi, & Beatissimæ Virginis Mariæ, Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, aliorumque omnium Sanctorum meritis suffragantibus a purgatoriis poenis liberetur. Datum Romæ, apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ 1577. Pridie Idus Octobris, Pontificatus nostri anno sexto.

Gregorius Papa XIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

LIET alias per felic. recor. Nicolaum Quartum, Nicolaum Quintum, Calixtum tertium, Pium Secundum, Leonem Decimum, ac alios Romanos Pontifices Prædecessores nostros statutum, & ordinatum fuerit in perpetuum, quod omnes pecuniæ a Christi fidelibus in Capella B. Mariæ de Angelis Ordinis Minorum Assisiat. oblatæ per deputatos a Ministro Provinciæ, & Custode Domus Sancti Francisci Assisiat. colligerentur, ac in reparationem, & conservationem Ecclesiæ ejusdem Sancti Francisci, nec non Fratrum ibidem pro tempore degentium, & eo advenientium sustentationem converterentur, nihilominus superioribus mensibus cum dilecti filii Fratres Domus S. Mariæ de Angelis prædictæ nobis supplicari fecissent, ut eleemosynas prædictas eis concedere dignaremur; nos præmissorum ignari eis oretenus concessimus, ut unam capsulam pro colligendis eleemosynis in dicta Capella ponere possent, ipsi vero, sicut accepimus, concessio nis nostræ modum excedentes, præsertim cum mentis nostræ non fuerit privare dictam Ecclesiam Sancti Francisci solitis eleemosynis, nec tam grave præjudicium illi inferre, majorem partem eleemosynarum, quæ in dicta Capella offerri solebant, apposita ibi capsa, in quam omnes pecuniæ, quæ in dictam Capellam mittebantur, deciderent, monentesque etiam populum, ut eleemosynas non in capellam, sed in capsam prædictam mitterent ac aliis modis sibi usurpare tentarunt, & exinde inter ipsos, ac Fratres dictæ Domus S. Francisci contentiones, & discordiæ cum magno populi scando lo sunt exortæ, majoraque scandala in futurum exoriri possent, nisi eis mature occurratur. Quapropter nos, qui preces tacita veritate porrectas effectum nullatenus sortiri debere censemus,

mus, privilegia, & jura Ecclesiæ, ac Domus S. Francisci hujusmodi illæsa conservare, aliasque in præmissis opportune providere volentes, motu proprio, & excerta nostra scientia concessionem, & applicationem omnium, & quarumcunque eleemosynarum in dicta Capella pro tempore oblatarum a prædictis, & quibuscumque aliis Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris pro reparatione, & conservatione dictarum Ecclesiæ, & Domus Sancti Francisci, ac sustentatione Fratrum ibidem pro tempore commorantium, & eo aduentium factas, nec non statuta, & ordinationes, de eleemosynis prædictis, ut præfertur, colligendis, erogandis, seu convertendis, ac literas de super editas, illorum omnium tenores, & datas, ac si ad verbum inserantur præsentibus pro sufficienter expressis habentes, tenore præsentium confirmamus, approbamus, & innovamus, aliisque perpetuæ, & inviolabilis firmitatis robur adjicimus, concessionemque per nos dictis Fratribus Domus B. Mariæ de Angelis in præjudicium præmissorum, ut præfertur, factam expresse revocamus, & annullamus. Districtius inhibentes subindignationis nostræ poena universis, & singulis Guardianis, & Fratribus Domus Sanctæ Mariæ de Angelis prædictis, ac quibuscumque aliis, ne post hac ullam capsulam, vel aliud quodcumque vas pro colligendis eleemosynis, vel pecuniis in dicta Capella, nec juxta illam teneant, nec in collectione pecuniarum dictæ Capellæ pro tempore oblatarum, vel in eam impositorum ullo modo se ingerant, vel intromittant, sed ipse pecuniae a deputatis prædictis, sicut consuetum est, colligantur, sique collectæ in reparationem, & conservationem dictarum Ecclesiæ, & Domus S. Francisci; Fratrumque ibi commorantium, & adventantium sustentationem erogentur, sicut a prædictis Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris præscriptum est. Quo circa venerabilibus Fratribus Affisiat. & Fulginat. Episcopis seu eorum Vicariis in spiritualibus, generalibus, ac dilecto Filio Curiæ causarum Cameræ Apo-

sto.

stolicæ generali Auditori per præsentes committimus, & mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum per se, vel alium seu alios præsentes literas, & in eis contenta quæcumque ubi, & quando opus fuerit, ac quoties fuerint requisiti solemniter publicantes, illisque in præmissis efficacis defensionis præsidiis assistentes, faciant auctoritate nostra custodem, & Fratres Sancti Francisci hujusmodi præmissis omnibus, & singulis juxta tenorem præsentium pacifice frui, & gaudere. Nos permittentes eos desuper a quoquam quomodolibet in debite molestari, contradictores quoslibet, & rebelles, ac præmissis non parentes per censuras, & poenas Ecclesiasticas, aliaque juris, & facti remedia appellatione postposita compescendo. Non obstantibus concessione nostra prædicta, nec non quibusvis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, privilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis Ecclesiæ, ac Domui Sanctæ Mariæ de Angelis prædictæ, illiusque Guardiano, & Fratribus, ac Ordini Minorum de observantiæ nuncupatorum, illiusque superioribus, & personis in genere, vel in specie, ac alias in contrarium quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus etiam si de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut alia aliqua exquisita forma ad hoc servando foret, illorum tenores, ac si de verbo ad verbum, &c. præsentibus pro sufficienter expressis, habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris die 8. Novembris 1583. Pontif. nostri anno 12.

Cæ. Glorierius.

Die prima Decembris 1640- exhibita in Cancellaria Episcopali, coram Illustrissimo Domino Episcopo Affiliat. Judice Apostolico, pro Sacro Conventu S. Francisci Affiliat. in causa cum Admodum RR. Patribus S. Mariae Angelorum, &c.

Crandilius Luciolus Cancellarius
Qq Si

Sixtus Papa V.

*Universis Christi fidelibus præsentes literas
inspecturis, Salut. & Apost. Bened.*

Cum a primæva Regulæ institutione B. Francisci, tam ob illius, & Sanctorum Antonii de Padua, Ludovici Episcopi, & Confessoris, & Bernardini, nec non divæ claræ, aliorumque ejusdem Ordinis sequacium sanctitatem, & miraculorum multitudinem, quam etiam ob multorum ipsius Religionis summorum Pontificum prædecessorum nostrorum merita: ingens ubique Christi fidelium multitudo singularem erga quemcumque dictorum Sanctorum gerat devotionis affectum; nos, ut ipsorum fidelium devotio hujusmodi non modo conservetur, sed in dies magis augeatur, animarumque saluti uberius consulatur, precibus etiam dilecti filii Clementis Bontadosii Ordinis Fratrum Minorum Conventualium Magistri Generalis super hoc nobis humiliter porrectis inclinati, tam omnibus, & singulis dicti Ordinis Minorum Conventualium, Capucinorum, & de observantia nuncupatorum Fratribus, & Monialibus, quam cæteris utriusque sexus Christi fidelibus, qui vere poenitentes, & confessi, ac Santissima Communione refecti, diebus festis Sanctorum Francisci, Antonii de Padua, Bonaventuræ, Ludovici Episcopi, & Confessoris, ac Bernardini, prædictorum eorumdem Fratrum Minorum Conventualium, Capucinorum, & de observantia, nec non die festivitatis S. Clarae Monialium dicti Ordinis, Monasteriorum, ubilibet constitutorum Ecclesias tam erectas, quam erigendas, vel earum aliqua a primis vesperis, usque ad occasum solis, eorumdem dierum singulis annis devote visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, & S. Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, quo die præfa-

fatorum id egerint, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus, & elargimur; præsentibus perpetuis, & futuris temporibus valituris. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque. Ut autem præsentes literæ ad ipsorum Christi fidelium notitiam facilius, citiusque perveniant, volumus, quod earum exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii subscriptis, & sigillo personæ indignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur quæ adhiberetur ipsis præsentibus, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud S. Marcum, sub Annulo Piscatoris die 28. Septembbris 1585. Pontificat. nostri anno primo.

Jo. Baptista Canobius.

Ita est Melchior Vola Rom. Notarius publicus in fidem, &c.

Sixtus Episcopus Servus Servorum
Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

EX supernæ dispositionis arbitrio, gregi Dominico præfidentes inter curas multiplices, quæ ex Pastoralis officii ministerio nobis incumbunt, illam libenter amplectimur, per quam omnium Christi fidelium, præsertim sub suavi Religiosis jugo, & vexillo altissimo famulantium, animarum salus cum divini cultus incremento proveniat; ipsosque Christi fideles, ut eorum vota ad id facilius concurrant, spiritualibus muneribus, Indulgentiis videlicet, & peccatorum remissionibus, in apricum adducendo, justos variis signis, &

miraculis coruscantes, invitamus, & confovemus, ac alias desuper disponimus, prout ad eorumdem Christi fidelium spiritualem devotionem conspicimus in Domino salubriter expedire.

Cum itaque Beatus Franciscus, a quo ordo dilectorum filiorum Fratrum Minorum institutus fuit, quiue inter cæteros in numerum Sanctorum cooptatos, signis, & miraculis maxime claruit, ita vixerit, ut pene omnes, ad sui devotionem, & imitationem pertraxerit; multique ex ipsis Christi fidelibus cordam similem ei, qua ipse dum in hoc sæculo versaretur, cinctus erat, hodie deferant; quin etiam plures ejus laudabile institutum amplexi, & sub suavi jugo Religionis ab eo institutæ, diversisque Sanctæ Romanæ Catholicæ Ecclesiæ Prælatis, etiam Cardinalatus honore fulgentibus, & postea ad summi Apostolatus apicem evectis illustratæ militantes, tantumque virum imitati, in numerum eorumdem Sanctorum relati fuerint.

Nos, qui etiam a teneris annis singularem devotionis affectum erga ipsum Sanctum Franciscum, cuius corpus sub Altari majori Ecclesiæ Domus Fratrum Ordinis Minorum Conventualium nuncupatorum Assisiat. quæ inibi insignis, maximeque celebris, & diversis privilegiis decorata existit, requiescit, sub habitu dicti Ordinis sui incedentes gessimus, cupientes Domum, & Ecclesiam hujusmodi amplius decorari, pietatisque, & Christianæ charitatis opera ubique cum divini cultus augmentatione, ac ad ejusdem Sancti Francisci honorem, & venerationem, animarumque salutem exerceri; fidelesque ipsos ad faciendum ea, per quæ ad æternam beatitudinem valeant facilius pervenire, mediis opportunis excitare, infrascriptum Fratrem Clementem Magistrum Generalem, ac singulares personas Conventus Domus prædictæ a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliis

aliis Ecclesiasticis sententiis, censuris, & poenit. a jure, vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutos fore censentes.

Motu proprio, non ad alicujus nobis de super oblatæ petitionis instantiam sed de nostra mera liberalitate, & certa scientia, in Ecclesia domus, & ad Altare hujusmodi, unam Archiconfraternitatem utriusque sexus Christi fidelium, qui cordam per ejusdem ordinis Fratres geri solitam ex illorum devotione deferant, ac illa cingantur, sub invocatione ejusdem S. Francisci, Apostolica auctoritate, tenore praesentium perpetuo erigimus, & instituimus.

Ut autem ipsa Archiconfraternitas Confratrum cordigerorum praefatae cordæ numero in dies magis ampliata decoretur, ipsique Confratres ad piorum operum exercitium propensiores reddantur ac ad Ecclesiam, & Altare hujusmodi devotionis causa confluant, quo per hoc se majora caelestis gratiæ dona cognoverint adipisci. De omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli ejus auctoritate confisi.

Omnibus, & singulis utriusque sexus Christi fidelibus, qui vere poenitentes & confessi, ac praefatam cordam, quæ prius a superioribus dicti ordinis benedici debeat, ob reverentiam, & memoriam ejusdem S. Francisci gerentes, sacraque communione refecti, praefatam Archiconfraternitatem ingredientur die prima illorum ingressus, ac in mortis ipsorum articulo, nomen JESU, ore, vel corde invocantibus, si etiam vere pœnitentes, & confessi fuerint, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem.

Et in super eidem Archiconfraternitati, illiusque confratribus, omnes, & singulas Indulgentias, & peccatorum remissiones, & relaxationes Archiconfraternitati confalonis B.M. Virginis, in Ecclesia S. Luciæ de Urbe institutæ, nec non prædicto Ordini, ac illius Fratribus, & personis, quandocunque, & per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac etiam per nos concessas, quoad illas tantum, quæ hactenus revocatæ non fuerunt, motu, & auctoritate, ac tenore similibus, etiam perpetuo concedimus, & elargimur, ac communicamus. Postremo, dilecto filio Fratri Clementi Bontadosio nunc, & pro tempore existenti dicti Ordinis Generali Magistro Ordinis Fratrum Minorum Conventionalium nuncupatorum, quascumque Confraternitates utriusque sexus Christi fidelium cordigerorum hujusmodi, in quibuscumque Ecclesiis domorum tam Minorum Conventualium, quam Capucinorum, & de observantia nuncupatorum Fratrum prædictorum in quibuscumque mundi partibus, & locis pro tempore erigendis, & instituendis, erigendi, & instituendi illas, quæ postquam erectæ, & institutæ fuerint, præfatæ Archiconfraternitati per præsentes erectæ, & instituæ, cum omnibus, & singulis indulgentiis, peccatorum remissionibus, & relaxationibus aggregandi, ac ipsas Indulgentias, illis, & earum confratribus communicandi, pariterque concedendi, plenam, liberam, & omnimodam facultatem, & auctoritatem damus, & concedimus, prout nos easdem omnes confraternitates, ex nunc prout extunc postquam erectæ, & institutæ fuerint, ipsi Archiconfraternitati per præsentes erectæ & institutæ hujusmodi aggregamus, præfatasque Indulgentias illis, & earum confratribus communicamus, & concedimus.

Decernentes easdem præsentes literas nullo unquam tempore, de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vi-
tio, vel intentionis, seu quopiam alio defectu notarii im-
pugna-

pugnari, vel retractari, aut revocari ullatenus posse, neque debere, sed semper, & imperpetuum validas, & efficaces existere, suosque plenarios effectus sortiri debere.

Non obstantibus præmissis, ac Regula nostra, de Indulgentiis ad instar non concedendis, ac aliis constitutionibus, & ordinationibus, Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis, erectionis, institutionis, concessionum, clargitionis, communicationum, dationis, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit indignationem omnipotentis Dei, ac Beaterum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ 1585. 13. Kal. Decemb. Pontificatus nostri anno primo.

H. Dat.

Joan. Baptista Canobius.

Joan. Brouhe.

Sixtus Episcopus Servus Servorum
Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

Dicitur Iuvinae charitatis altitudo eminentissima, & summi amoris Seraphici in exhausta bonitas, quoniam ab æterno, & ante mundi constitutionem in charitate perpetua dilexit nos, ac ut nos sibi obstringeret, infuniculis Adæ, id est naturæ, gratiæ, & gloriæ, ad se trahere voluit, videns prothoplasti culpa peccatorum funibus circumplexos ad se clamantes, propitius esto, funiculo hæreditatis suæ, non modo nos vindictos suos non despicit, sed in fortitudine educendos de mendi-

cita-

citate, in funiculis secundi, Adæ inquit, traham vos. Et ut insolubilius nos sibi vinciret, tenaciusque obstringeret, Filium suum Redemptorem nostrum, cuius, summa disponente gratia, meritis licet imparibus, in Sacrofæcta Ecclesia vices gerimus, filium Adæ, quasi funiculum divinitate, anima, & carne contextum, ac de cœlis ad terras protensus, justitiae cingulo in omni vita sua ad lumbos præcinctum, suamet interius charitate vincitum, licet funibus impiorum pro sua voluntate ligatum usque ad mortem crucis tradidit, & traxit; ut sic nobis victis, & in peccatorum funibus vinctis fieret sapientia, justitia, sanctificatio, & Redemptio. Licet autem tantæ Charitatis ardor inextinguibilis esse debuisset, refrigeruit tamen. Unde frigescente mundo, & in funiculis Evæ, quæ sunt concupiscentia carnis concupiscentia oculorum, & superbia vitæ denuo constrictæ, ad denuo, inflammna corda nostra, Deus misericordiarum, & luminum famulum suum B. Franciscum misit, in tam larga dulcedinis benedictione prævenit, ut non modo virtutum prærogativis, & meritis celebrem fecerit, sed & in carne ipsius sacra Christi Stigmata renovaverit, & mira crucis mysteria, ligamina, & paupertatem multi formiter in eo ad vivum demonstraverit, adeo ut vere Christus Francisco inferre possit, semitam meam, & funiculum meum investigasti, & omnes vias meas prævidisti. Unde & factum est, ut meritis dicti B. Francisci Sacrofæcta Mater Ecclesia fætu novæ prolis amplificata, & multorum sanctorum ejus instituti meritis, virtutibus, doctrinis, exemplis, & miraculis aucta, nec non quam plurimis Episcopis, Archiepiscopis, Patriachis, Cardinalibus, Regibus, & summis Pontificibus decorata non possit ad ejus devotionis, & imitationis seclanda vestigia non esse propensa. Nos pariter qui a teneris annis singularem erga eundem B. Franciscum (Gloria nostra) semper gessimus devotionis affectum, & in dies semper accrevit, ac mire accrescat, & cuius cinguli, & amictus instituti, & ordinis pro Dei gratia,

& nostrâ voluntate pro posse imitatores , alumnî , & servi
fuimus , ac fuisse gloriamur , considerantes populorum de-
votionem , & propensionem erga tantum virum , & quo de-
votionis affectu æmuletur , & passim anhelet plebs omnis vin-
ciri saltem funiculo ejus , & quasi non contenta quod tot ,
tantique utriusque sexus Christi fideles ad instituta trium or-
dinum ipsius ob devotionem ad tantum Patrem , relicto mun-
do transferint , se totam velit in S. Francisci imitatione , de-
votione , & amore immergere . Idcirco cum pro aliquali re-
penſione amoris nostri erga tantum Patrem , nuper adam-
pliorem decorem insignis , & celebris Ecclesiæ domus ejus-
dem S. Francisci Assisiat . Ord. Fratrum Minorum Conven-
tualium , nuncupatorum , inqua quidem Ecclesia sub illius
Altari majori Corpus ejusdem S. Francisci requiescit , ad di-
vini cultus , & piorum augmentum , ipsiusque S. Francisci
honorem , & venerationem , ac animarum Christi fidelium
salutem , unam Archiconfraternitatem in ipsa Ecclesia , &
ad dictum Altare , motu proprio , erexerimus , & institueri-
mus , ac ut confratres cordigeri dictæ Archiconfraternitatis
ad pia opera exercenda , propensiores redderentur , ac ad Ec-
clesiam , & Altare hujusmodi devotionis causa confluerent ,
eisdem utriusque sexus Christi fidelibus , vere pœnitentibus
& confessis , dictam cordam , quæ prius a superiobus dicti or-
dinis benedici debeat , ad reverentiam , & memoriam ejus-
dem S. Francisci gerentibus , sacraque communione refectis ,
Archiconfraternitatem ipsam ingredientibus , prima die illo-
rum ingressus , ac in mortis articulo ipsorum , Nomen JESU
ore , vel corde invocantibus , ac etiam vere pœnitentibus ,
& confessis , plenariam omnium peccatum suorum Indul-
gentiam , & remissionem , per alias literas nostras concesserি-
mus . Nec non dilecto filio Clementi Bontadosio , moderno ,
ac pro tempore existenti dicti ordinis Ministro Generali , ut
quascunque confraternitates utriusque sexus Christi Fidelium
cordigerorum hujusmodi in quibuscumque Ecclesiis domo-

rum ordinum Fratrum Minorum, tam Conventualium, quam de observantia, & Capucinorum nuncupatorum ubicumque, & in quibus vis mundi partibus erigere, & instituere, illasque, postquam erectæ fuerint, prædictæ Archiconfraternitati cum omnibus, & singulis Indulgentiis, & peccatorum remissionibus, ac relaxationibus aggregare; ipsasque Indulgencias hujusmodi confratribus illarum communicare, & concedere valeret, plenam, & omnimodam facultatem & auctoritatem concesserimus, easdemque Confraternitates erigendas extunc, prout ex ea die, & e contra dictæ Archiconfraternitati aggregaverimus, & Indulgencias hujusmodi confratribus illarum communicaverimus, ac literas prædictas nullo unquam tempore de surreptionis, vel obreptiones, aut nullitatis vitio, vel intentionis nostræ, seu quopiam alio defectu notari, impugnari, retractari, aut revocari nullatenus posse; sed semper validas, & efficaces futuras, suosque effectus plenarios sortiri debere decrevimus, ac alias prout indicatis literis plenius continetur. Ne autem de præmissorum validitate ullo unquam tempore dubitari contingat, nostram denuo in præmissis auctoritatem interponere, ipsiusque Archiconfraternitatis auctoritatem extendere, ac pium dictorum Confratrum Cordigerorum propositum amplius promovere, eosque spiritualibus muniberibus, Indulgentiis vide licet, & peccatorum remissionibus prosequi cupientes, supplicationibus dicti Clementis hac in parte inclinati, institutionem hujusmodi Apostolica auctoritate prædicta tenore præsentium perpetuo approbamus, & confirmamus. Supplentes omnes, & singulos tam juris, quam facti defectus, si qui intervenerint in eisdem, ipsamque Archiconfraternitatem in caput omnium Confraternitatum Cordigerorum hujusmodi ubilibet institutarum, & instituendarum, etiam perpetuo, & tenore præmissis erigimus, & instituimus, omnesque, & singulas Indulgencias, & peccatorum remissionses Religioni, & Ordini Fratrum Minorum hujusmodi per quoscunque Romanos

nos Pontifices prædecessores, ac nos concessas Archiconfraternitati, & Confratribus Cordigerorum similiter perpetuo concedimus, & communicamus, & ad illas extendimus, seu Indulgentias, & peccatorum remissiones, & relaxations Religioni, & Ordini Minorum prædictis, ut præfertur, concessas Archiconfraternitati, & Confratribus Cordigerorum hujusmodi sub eisdem, modo, & forma, quibus illæ Religioni, & Fratribus prædictis concessæ fuerunt, dummodo, ut præfertur, non fuerint revocatæ, etiam perpetuo concedimus, elargimur, & communicamus. Nec non de omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, utriusque sexus Confratribus Cordigerorum hujusmodi, præter Indulgentias Religioni præfatae concessas in mortis articulo, nec non quoties processionibus Archiconfraternitatis Cordigerorum hujusmodi, singulis mensibus fieri solitis interfuerint, eisdem quidem Confratribus plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem perpetuo concedimus, aliis vero non Confratribus, qui processionibus hujusmodi interfuerint, centum annos de injunctis eis, vel alias quomodolibet debitibus poenitentiis misericorditer in Domino relaxamus: ac prædictis Confratribus, qui aliis dictæ Archiconfraternitatis processionibus, aut dum B. Mariæ, vel quodvis aliud divinum officium per ipsos Confratres Cordigeros recitabitur, interfuerint, ac quoties Sanctissimum Corpus Christi, dum infirmis defertur, vel defunctum ad sepulturam associerint, aut alicui miserabili personæ subvenerint, vel pacem inter inimicos composuerint, seu aliquod horum fecerint, toties centum dies de eis injunctis, seu alias quomodolibet debitibus poenitentiis, etiam misericorditer in Domino relaxamus: eisdemque Confratribus Cordigeris, ut Indulgentias, & peccatorum remissiones prædictas per modum suffragii pro fidelibus, qui in gratia Dei decesserunt, consequi, & impartiri valeant; nec non quascumque Con-

fraternitates utriusque sexus Christi fidelium cordigerorum hujusmodi in quibusunque Ecclesiis, tam Minorum Conventualium, quam de observantia, & Capucinorum nuncupatorum Fratrum prædictorum in quibusunque mundi partibus, & locis, pro tempore erigendas, & instituendas, postquam erectæ, & institutæ fuerint, Archiconfraternitati illorum aggregandi, illisque omnes, & singulos eorum Indulgencias, & peccatorum remissiones, & relaxations communicandi, & concedendi, plenam, liberamque facultatem prædicto, ac pro tempore existenti Generali dicti Ordinis Minorum Conventualium auctoritate, & tenore prædictis concedimns. Non obstantibus præmissis, ac nostra de Indulgentiis ad instar non concedendis, & quibusvis aliis constitutionibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibusunque; præsentibus perpetuis futuris temporibus valituri. Volumus interim, quod præsentium transumptis, manu alicujus Notarii Subscriptis, & sigillo pro tempore Ministri, vel Procuratoris Generalis Ordinis Fratrum Minorum Conventualium hujusmodi, vel cujusvis personæ indignitate Ecclesiastica constitutæ, aut Canonici alicujus Cathedralis Ecclesiæ munitis, eadem prorsus fides adhibetur, ubique locorum, & gentium, in judicio, & extra, quæ ipsis originalibus adhiberetur, si fuissent exhibita, vel ostensa. Nulli ergo omnino, &c. nostræ approbationis, confirmationis, erectionis, concessionis, aggregationis, elargitionis, communicationis, relaxationis, decreti, & voluntatis infringere, vel ei, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud S. Petrum, Anno incarnationis Dominicæ 1586. nonis Maji Pontif. nostri anno secundo.

Serico vinculo fixum plumbum.

Thom. Gualterius.
A. de Alexiis.

In-

Innocentius Papa XII.

Ad perpetuam rei memoriam.

Commissæ nobis a Domino Jesu Christo dispensationis ratio exigit, ut cœlestium munerum thesauros, ad augendam in terris Sanctorum in cœlis regnantium veneracionem, fovendamque & incitandam erga illos fidelium devotionem, fidei prudentia, quantum nobis ex alto conceditur, erogare studeamus. Itaque eximia, omnisque humanæ laudis præconium longe supergressa Sancti Francisci Confessoris, qui terrenis omnibus despectis cœlestis gratiæ benedictione repletus, innumeris mirabilium virtutum exemplis Sanctam Dei Ecclesiam illustravit, & hominum corda, eo, quo ipse ardenter flagrabat, charitatis igne succedit, merita pio, devotoque animi affectu recolentes, nec non spirituali Christi fidelium ad Ecclesiam ipsius S. Francisci Domus Fratrum Ordinis Minorum ejusdem Sancti Francisci Conventualium Nuncupat. Civitatis Assisiensis. in qua sacrum corpus ejus requiescit, assidue (ut accepimus) ex universis Christiani orbis partibus devotionis causa confluentium consolationi, atque animarum saluti, quantum cum Domino possumus, benignè consulere cupientes, ac de omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus, & singulis utriusque sexus Christi fidelibus, ad Ecclesiam supradictam, sicut præmittitur, confluentibus qui illam vere poenitentes, & confessi, ac sacra communione refecti, in quocumque anni die devote visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, ac S. Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus. Præsentibus perpetuis futuris temporibus va-

lituris. Volumus autem, ut earumdem præsentium literarum transumptis, seu exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis eadem prorsus fides ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 18. Augusti 1695. Pontificatus nostri anno quinto.

Joan. Franc. Card. Albanus.

Innocentius Papa Duodecimus.

Ad futuram rei memoriam.

EX incumbenti nobis Apostolicæ servitutis officio pia Christi fidelium quorumlibet vota, præsertim ad divini cultus incrementum, ipsorumque Christi fidelium animarum salutem tendentia, ad exauditionis gratiam libenter admittimus, illaque favoribus, & gratiis prosequimur opportunis. Cum itaque sicut dilectus filius Balthasar Milazzo a Naro Procurator Generalis Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci Conventualium nuncupatorum nobis nuper exponi fecit, ipse pro spirituali Christi fidelium ad Ecclesiam Conventus ejusdem S. Francisci civitatis Assisiensis ex universis mundi partibus devotionis causa assidue confluentium, nec a confessariis dicti Conventus absolvi valentum consolatione, aliquos poenitentiarios ad sacramentales illorum confessiones audiendas deputari plurimum desideret: Nos pio ipsius Balthasaris Procuratoris Generalis desiderio, quantum cum Domino possumus annuere, illumque specialibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, & a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, cen-

su-

furis, & poenis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium dumtaxat consequendi, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, supplicationibus ejus nomine nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, dilecto pariter filio Felici Rotondi moderno, & pro tempore existenti Ministro Generali dicti Ordinis, ut tres Fratres expressi professos Ordinis prædicti, quos ad id idoneos, vitaque, & moribus conspicuos cognoverit, in dicta Ecclesia poenitentiarios, dummodo tamen ab ordinario loci prius examinati, & approbati fuerint, constituere, & deputare valeat; ita ut iidem poenitentiarii sic constituti, & deputati sacramentales omnium, & singulorum Christi fidelium ad eos recurrentium confessiones audire, illisque auditis eos a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisve quibusvis Ecclesiasticis sententiis, censuris, & poenis quavis occasione, vel causa quomodolibet latis, & per eos incursis, nec non ab omnibus, & singulis eorum peccatis, criminibus, excessibus, ac delictis quantumcumque gravibus, & enormibus, etiam in casibus Sedi Apostolicæ (non autem loci ordinario) reservatis, vel in posterum reservandis, exceptis tamen contentis in literis die Cœnæ Domini legi consuetis, in foro conscientiæ tantum absolvere, ac pro commissis poenitentiam salutarem, aliaque injungenda eis injungere, nec non vota quæcumque (ultra marinæ visitationis Liminum Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum de urbe, ac Sancti Jacobi in Compostella, nec non castitatis, & Religionis votis dumtaxat exceptis) in alia poenitentiæ, vel pietatis opera commutare libere, & licite possint, & valeant, licentiam, & facultatem Apostolica auctoritate tenore præsentium concedimus, & impartimur: Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac quibusvis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & li-

litteris Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis illorum tenores præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud S. Mariam Magorem sub Annulo Piscatoris die XI. Martii MDCXCIX. Pontificatus nostri anno octavo.

I. F. Cardinalis Albanus.

SECUNDI LIBRI FINIS.

TI-

TITULORUM QUI IN HOC OPERE CONTINENTUR. INDEX.

S Epulchrum sibi elegit moriturus S. P. Franciscus. Lib. I. Tit. I. pag. 1.	
Corpus deponitur, examinantur miracula, Canonizatio decerni- tur. Tit. II. pag. 3.	
Ecclesiam ædificari ejus nomini, corporique servando Pontifex jubet, Tit. III. 4.	
Ædificium designatur, ædicula sepulchralis paratur. Tit. IV. 6.	
Sanctorum fastis B. Franciscus adscribitur. Tit. V. 7.	
Collis benedicitur, & primus Ecclesiæ Lapis collocatur. Tit. VI. 10.	
Subterranea compleetur Ecclesia, & aliæ duæ super excitantur. Tit. VII. 12.	
Collis Paradisi Bafilica Pontificiis privilegiis ditatur, Caput, & Mater totius Ordinis Minorum constituitur. Tit. VIII. 15.	
Fidelium pietas nitet, & mira celeritate operi insistitur. Tit. IX. 16.	
Indicuntur ordinis comitia, & sancti corporis translatio. Tit. X. 17.	
Ad Collis Paradisi Templum S. Corpus transfertur. Tit XI. 19.	
Pontificis indignatio in Assiates, qui humiliati in gratiam redeunt. Tit. XII. 22.	
Fratrum indignatio in Heliam, qui a ministerio exauctioratur, & fabricæ perficiendæ curam deponit. Tit. XIII. 23.	

Integrum S. P. Corpus ad novam defertur Basilicam, nulla ejus pars alibi relicta.	Tit. XIV.	25.
Corpus mirabiliter surgit, stansque servatur.	Tit. XV.	28.
Gregorius Nonus observat S. P. Francisci Corpus mirabiliter stans. Tit. XVI.		30.
Helias iterum in Generalem eligitur, curam Fabricæ resumit, eique insistit.	Tit. XVII.	32.
Helias iterum a ministerio deponitur. Describitur exterior Collis Para- disi prospectus.	Tit. XVIII.	36.
Sequitur Ecclesiarum descriptio.	Tit. XIX.	39.
Conventus per suas partes describitur.	Tit. XX.	43.
Ecclesiæ, & Conventus solemniter consecrantur.	Tit. XXI.	46.
Innocentius IV. sacræ Assisiensi Domui Privilegia confirmat & auget. Tit. XXII.		49.
In Assisiensi Basilica B. Stanislaus Martyr, Cracoviensis Episcopus Sanctorum albo describitur.	Tit. XXIII.	51.
Picturis utraque decoratur Ecclesia.	Tit. XXIV.	53.
Sacella Ecclesiæ expenduntur, quæ successive picturis condecorantur. Tit. XXV.		60.
Vitreæ fenestrarum valvæ picturis itidem exornantur.	Tit. XXVI.	64.
Sacri Conventus picturæ.	Tit. XXVII.	65.
Alexander IV. sacræ Basilicæ fautor, & opitulator ostenditur, XXVIII.		67.
Urbanus, & Clemens quarti sacræ Basilicæ privilegia confirmant, augent.	Tit. XXIX.	70.
Privilegium immediatae subjectionis Apostolicæ Sedis.	Tit. XXX.	73.
Sacra Basilica totius Ordinis Caput, & Mater peculiari dignitate ap- pellatur.	Tit. XXXI.	75.
Sacra Basilica perpetuo a Fratribus Minoribus excolenda.	Tit. XXXII.	80.
Reliqua diplomatis privilegia expenduntur.	Tit. XXXIII.	82.
Eadem Privilegia a Sede Apostolica confirmantur.	Tit. XXXIV.	83.
Fabricæ conservationi a Sede Apostolica providetur.	Tit. XXXV.	85.
Collis Paradisi sacris decoratur reliquiis.	Tit. XXXVI.	88.
De sacro velo sanctæ & præcelsæ Dei Genitricis.	Tit. XXXVII.	97.
Sacra Basilica Indulgentiarum Thesauro locupletatur.	Tit. XXXVIII.	102.
In sacra Basilica justorum corpora resurrectionem exspectant ad vitam. Tit. XXXIX.		109.

Collis Paradisi virtute, ac gloria celebres incolæ. Tit. XL.	113.
Seraphicæ Civitatis Antistites ex Minoritis selecti. Tit. XLI.	117.
Qui corpus S. Patris viderint in paradisi colle reconditum. Tit. XLII.	121.
Relationes veræ ab Apocryphis secernuntur. Tit. XLIII.	124.
Sedes Apostolica prohibet accessum. Tit. XLIV.	130.
Insignium personarum corpora in colle paradisi quiescentia. Tit. XLV.	133.
Sacrorum stigmatum veritas ab Apostolica Sede comprobatur. Tit. XLVI.	141.
Epitheta corpori Sancti Patris Francisci a Sede Apostolica tributa, & prærogativæ colli paradisi concessæ. Tit. XLVII.	155.
Rivotorti Sanctuarium. Tit. XLVIII.	159.
Portiunculæ Sanctuarium. Tit. XLIX.	170.
Sacra carcerum Eremus. Tit. L.	177.
Sancti Damiani Conventus. Tit. LI.	180.
Divæ Claræ Templum ac Monasterium. Tit. LII.	185.

